

Aleksandra Żaryn

CENTRE DE DOCUMENTATION

UNESCO - ICOMOS

28 DEC. 1983

**MIĘDZYNARODOWA RADA OCHRONY ZABYTKÓW
ICOMOS**

Zarys działalności i wybór dokumentów

**INTERNATIONAL COUNCIL OF MONUMENTS AND SITES
ICOMOS**

The Outline of Activities and Selected Documents

Warszawa 1980

**Ministerstwo Kultury i Sztuki
Ośrodek Dokumentacji Zabytków**

Spis treści

str.

WSTĘP - Stanisław Lorentz	5
OD "KARTY WENECKIEJ" DO "REKOMENDACJI WARSZAWSKIEJ" - Krzysztof Pawłowski	10
WPROWADZENIE	22
I. DZIAŁALNOŚĆ ICOMOS	
Geneza ICOMOS	30
Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Konstytucyjnego w Warszawie w 1965 r. do Zgromadzenia Generalnego w Oxfordzie w 1969 r.	35
Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Oxfordzie w 1969 r. do Zgromadzenia Generalnego w Budapeszcie w 1972 r.	45
Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Budapeszcie w 1972 r. do Zgromadzenia Generalnego w Rottenburgu w 1975 r.	53
Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Rottenburgu w 1975 r. do Zgromadzenia Generalnego w Moskwie w 1978 r.	61
Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Moskwie w 1978 r. do połowy 1979 r.	83
Podsumowanie	96
II. WYBRANE TEKSTY UCHWAŁ I ZALECEŃ ICOMOS	101

WSTĘP

W okresie międzywojennym międzynarodowa współpraca w dziedzinie ochrony zabytków nie miała jeszcze konkretnych form organizacyjnych i przejawiała się w działaniach sporadycznych. Nie powstał jednak w tym czasie żaden instytut międzynarodowy lub organizacja mająca za zadanie ochronę zabytków lub zespołów zabytkowych. W początkach lat trzydziestych inicjatywy w tym zakresie podejmowały organizacje grupujące historyków sztuki lub architektów. Przejawem takiej działalności było między innymi uchwalenie w 1931 r. tzw. "Karty Ateńskiej".

W latach wcześniejszych idea ochrony dóbr kultury znalazła swój wyraz w innym nurcie działalności - w międzynarodowej współpracy na polu muzealnictwa. Wiosną 1926 r. Międzynarodowa Komisja Współpracy Intelktualnej Ligi Narodów zainicjowała utworzenie Międzynarodowego Instytutu Muzealnego /Office International des Musées/, a w styczniu 1927 r. odbyło się w Genewie pierwsze posiedzenie ekspertów, na którym został sprecyzowany program działalności tej instytucji. W 1932 r. Komisja Współpracy Intelktualnej zwróciła się do Zgromadzenia Ligi Narodów z wnioskiem, aby wszystkie kraje członkowskie zorganizowały na swych obszarach szeroką akcję propagandową wśród społeczeństwa, a szczególnie młodzieży, celem uświadomienia wartości dóbr kultury posiadanych przez narody oraz inicjowania udziału społeczeństwa w ich ochronie.

Dopiero jednak po II wojnie światowej działalność na polu ochrony dóbr kultury przybrała konkretne formy organizacyjne w skali międzynarodowej. W czerwcu 1948 r. odbyło się w "Ecole du Louvre" w Paryżu I Zgromadzenie Gene-

ralne Międzynarodowej Rady Muzeów /ICOM - International Council of Museums/ organizacji pozarządowej, afiliowanej przy UNESCO. Utworzenie ICOM stało się wzorem i bodźcem do dalszych inicjatyw w dziedzinie ochrony zabytków. W dniach 17-21 października 1949 r. odbyło się w gmachu UNESCO w Paryżu posiedzenie Komitetu Ekspertów. Przewodniczącym Komitetu został prof. Paulo Carneiro z Brazylii, wiceprzewodniczącym - prof. Stanisław Lorentz z Polski, a sprawozdawcą - Ronald Lee z USA. W obradach uczestniczyło około 20 przedstawicieli państw z kilku kontynentów. Wypowiedziano się wówczas za utworzeniem stałego międzynarodowego komitetu ekspertów UNESCO do spraw zabytków, zespołów zabytkowych i wykopalisk archeologicznych. Przystudiowano raporty delegatów i rozważono problemy związane ze zniszczeniami wojennymi i powojenną odbudową zespołów zabytkowych. Komitet Ekspertów został powołany przez Dyrektora Generalnego UNESCO, delegat Polski - prof. dr Stanisław Lorentz - został jego członkiem, a potem przewodniczącym. Po kilku latach jednak działalność Komitetu zamarła. Natomiast od 1949 r. bardzo czynną rolę w dziedzinie ochrony zabytków odgrywał Jan van der Maagen /Holandia/, Szef Sekcji Muzeów i Zabytków w UNESCO. Utrzymywał on żywe kontakty z wieloma krajami w różnych częściach świata i dołożył wiele starań dla rozwoju współpracy międzynarodowej w dziedzinie muzealnictwa i ochrony zabytków.

W 1954 r. podjęto ważne zadanie - z inicjatywy UNESCO została zwołana międzynarodowa konferencja w sprawie ochrony zabytków w przypadku konfliktu zbrojnego, która odbyła się w Hadze. Na tej konferencji po raz pierwszy wprowadzono oficjalny termin "dobra kultury". Uczestniczyła w niej delegacja polska w składzie: Stani-

ław Lorentz /przewodniczący/, Jan Zachwatowicz i Kazimierz Malinowski. Po miesięcznych debatach uchwalono i podpisano międzynarodową konwencję o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, zwaną "Konwencją Haską". Ze względu na różnice poglądów wśród delegatów miała ona charakter kompromisowy. Mimo to należy ją uważać za ważny akt międzynarodowy o wielkim znaczeniu moralnym.

Utworzenie w 1959 r., z inicjatywy UNESCO, Międzynarodowego Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury w Rzymie /obecnie ICCROM/ stanowiło dalszy krok na drodze rozwoju kontaktów naukowych i organizacyjnych między państwami na różnych kontynentach. Polska była jednym z siedmiu państw, które zapoczątkowały działalność Centrum. Żywy nasz udział w jego pracach spowodował, że delegat Polski był przez pierwsze sześć lat wiceprezesem, a przez następne sześć lat - prezesem Rady Naukowej.

Myśl o utworzeniu międzynarodowej organizacji ochrony zabytków, analogicznej do ICOM coraz częściej i mocniej była wypowiedzana na forum międzynarodowym przez historyków sztuki i architektów. Znalazła ona swój wyraz w szczególności na Kongresie Architektów w Wenecji w 1964 r., gdzie postulat ten był popierany ze strony włoskiej przez prof. Piero Gazzolę, a ze strony polskiej przez prof. Jana Zachwatowicza. Prof. J. Zachwatowicz uczestniczył czynnie w opracowywaniu "Karty Weneckiej" wytyczającej drogi współczesnego konserwatorstwa. Polsce - ze względu na jej ogromne wysiłki w zakresie opieki nad zabytkami w okresie powojennym - zaproponowano zorganizowanie Zgromadzenia Konstytucyjnego i I Zgromadzenia Generalnego nowej organizacji o nazwie ICOMOS - Międzynarodowa Rada Zabytków i Miejsc

Zabytkowych /International Council of Monuments and Sites/. W świetle doświadczeń powojennych i nowoczesnych koncepcji ochrony dóbr kultury, wielką wagę przywiązywano do wprowadzenia w nazwie ICOMOS pojęcia "zespołu zabytkowego".

W dniach 21-22 czerwca 1965 r. odbyło się w Warszawie Zgromadzenie Konstytucyjne ICOMOS, a w dniach 24-25 czerwca w Krakowie I Zgromadzenie Generalne. Przewodniczącym ICOMOS został prof. Piero Gazzola, Sekretarzem Generalnym - prof. Raymond Lemaire, przewodniczącym Komitetu Doradczego - prof. Stanisław Lorentz.

Po piętnastu latach możemy stwierdzić, że ICOMOS, w którym zasiadają dziś przedstawiciele 68 krajów, dokonał w tym okresie ogromnego dzieła. Jest to wielką zasługą jego pierwszego Przewodniczącego prof. Gazzoli oraz Sekretarza Generalnego - prof. Lemaire. Dzięki ich kompetencji i szerokim kontaktom międzynarodowym ICOMOS przyciągnął do swej działalności wszystkie te kraje, które przywiązują wagę do zachowania swych dóbr narodowych oraz do międzynarodowej współpracy w tej dziedzinie.

Polski Komitet Narodowy ICOMOS cieszy się zaufaniem społeczeństwa polskiego i poparciem władz. Przywiązuje on dużą wagę do działalności ogólnej ICOMOS oraz jego komitetów specjalistycznych, czynnie współpracując w prowadzonych przez nie badaniach i naradach międzynarodowych. Z okazji piętnastolecia ICOMOS spotkania władz naczelnych: Komitetów Doradczego i Wykonawczego ICOMOS odbędą się - z naszej inicjatywy - w Polsce. Pragnąc przyczynić się do upowszechnienia wiedzy o ICOMOS i jego osiągnięciach, Polski Komitet Narodowy zainicjował wydanie opracowania, które w formie szkicowej przedstawia rozwój organizacji w ciągu ubiegłych lat oraz ze-

staw wybranych rezolucji i zaleceń, będących wynikiem organizowanych przez ICOMOS międzynarodowych sympozjów i kilokwiów naukowych.

Prof.dr Stanisław Lorentz
Przewodniczący Polskiego
Komitetu Narodowego ICOMOS

OD „KARTY WENECKIEJ” DO „REKOMENDACJI WARSZAWSKIEJ” — Krzysztof Pawłowski

Odbывающейся się w Warszawie i Krakowie uroczystej sesji Komitetów Wykonawczego i Doradczego ICOMOS, związanej z XV-leciem Rady, towarzyszy międzynarodowe kolokwium. Jego tematem jest realizacja postanowień "Zalecenia UNESCO dotyczącego ochrony zespołów zabytkowych i tradycyjnych i ich roli w życiu współczesnym". Ten ważny dokument przygotowany został w swej ostatecznej formie przez międzynarodowy komitet ekspertów, który obradował w Warszawie w dniach 9-18 lutego 1976 r. Dlatego też, mimo że przyjęty został przez konferencję generalną UNESCO w Nairobi, jest on określany mianem "Rekomendacji Warszawskiej". Wydaje się, że w chwili obecnej "Rekomendacja Warszawska" jest najpełniejszą w skali międzynarodowej prezentacją problematyki związanej z ochroną i rewaloryzacją zabytkowych zespołów urbanistycznych.

Zestawienie dwóch dokumentów: "Karty Weneckiej", w której zarówno zagadnienie miast, jak i kwestie warsztatowe urbanistyczno-konserwatorskie praktycznie nie występują, z "Rekomendacją Warszawską" poświęcającą tym sprawom 55 paragrafów, wskazuje na daleko idącą ewolucję zapatrywań i przewartościowanie pojęć. W procesie tym znaczną, jak się wydaje, rolę odegrał ICOMOS. Dlatego też uznaliśmy za uzasadnione przedstawić wszystkie rezolucje konferencji organizowanych przez ICOMOS poświęconych tej problematyce.

Rezolucje oczywiście zawsze stanowią rezultat pewnego kompromisu, niemniej niewielka, ale reprezentatywna grupa osób wybrana w skład komitetu redakcyjnego ma zazwyczaj możliwość bezpośredniej wymiany poglądów,

co powoduje, że teksty rezolucji stanowią w dużej mierze wypadkową aktualnych doświadczeń i tendencji. Ich przegląd pełniejszy, ale zubożony o elementy bezpośredniej konfrontacji, zawarty jest w referatach i raportach, które można odnaleźć w odrębnych publikacjach lub materiałach konferencyjnych.

Założyciele ICOMOS mieli pełną świadomość wagi zagadnień związanych z miastem dlatego też już na inauguracyjnej konferencji w Krakowie przewidywano utworzenie specjalnego komitetu. Założeniem niniejszego szkicu jest zwrócenie uwagi na te stopniowo narastające elementy, które stały się przydatne dla sformułowań przyjętych w Warszawie w 1976 r.

Pierwsze międzynarodowe sympozjum ICOMOS na temat miejskich zespołów zabytkowych odbyte w czerwcu 1966 r. w Levoči /CSRS/, zwróciło uwagę na konieczność rozwiązywania tych problemów w ścisłym powiązaniu z planami zagospodarowania przestrzennego w skali regionu. Postulowało też sporządzenie wykazu miast historycznych wymagających ochrony. Kolokwium w Cáceres, zorganizowane wspólnie z FIHUAT /Międzynarodową Federacją ds. Mieszkalnictwa, Urbanistyki i Zagospodarowania Terytorialnego/, określiło najważniejsze tematy wymagające pogłębionych badań i studiów porównawczych. Między innymi za najistotniejszą uznano sprawę metod reanimacji miast zabytkowych rozpatrywanych w kontekście planowania przestrzennego. Ponadto zasugerowano jako wiodącą kwestię integracji architektury współczesnej z zabytkową tkanką miasta historycznego, problem komunikacji kołowej i wystroju ulic. Zwrócono też uwagę na konieczność przeprowadzenia badań porównawczych w odniesieniu do kosztów prac konserwatorskich. Warto podkreślić, że tematy te zostaną podjęte przez kolejne spotkania ICOMOS. Kolokwium dotyczące spe-

cyficznej sytuacji miast Basenu Morza Śródziemnego /Tunis/ przyniosło wiele obserwacji o znaczeniu ogólniejszym. Do takich zaliczyć wypada stwierdzenie, że wielka wartość zabytkowych zespołów urbanistycznych wynika z ich roli przeciwdziałającej odcięciu od własnej kultury narodowej zagrożonej naciskiem cywilizacyjnym, jako czynnika identyfikującego środowisko człowieka. Uczestnicy sympozjum tunezyjskiego zwrócili uwagę na interdyscyplinarny charakter działań na rzecz - jak to trafnie określono - "dynamicznej konserwacji" zespołów staromiejskich. Ten złożony proces winien zespalać działania specjalistów w zakresie ochrony zabytków z pracami urbanistów, ekonomistów, socjologów, historyków i geografów. Postawiano też konieczność stworzenia podstaw prawnych umożliwiających harmonijne sprężenie konserwacji zespołów zabytkowych z rozwojem społeczno-gospodarczym. Nie zapomniano też o problemach natury par excellence praktycznych np. postulacie dotyczącym konieczności przyznawania ulg finansowych właścicielom obiektów poddawanych pracom konserwatorskim.

Realizując postulat zgłoszony na sympozjum w Cáceres, spotkanie w Grazu /wrzesień 1969/ poświęcone zostało problemom komunikacji w miejskich ośrodkach historycznych. Jego myślą przewodnią stało się stwierdzenie, że rozwój sieci komunikacyjnej stanowi poważne niebezpieczeństwo dla ośrodków historycznych, jednocześnie bardzo pozytywną rolę może odegrać integracja systemu komunikacji w skali regionalnej. Proponując tworzenie stref ruchu pieszego w miastach historycznych zwrócono też uwagę na sposób komponowania arterii obwodowych. Sformułowano też postulat ankietyzacji efektów wynikających z ograniczenia ruchu kołowego. Jak wiadomo, rezultaty tego typu przedsięwzięć ocenione pierwotnie bardzo su-

rowo przez bezpośrednio zainteresowanych /użytkowników i mieszkańców/, uległy stopniowo zasadniczej zmianie. Dostrzeżono bowiem wiele pozytywnych następstw tego typu posunięć. Kolejny, zarysowany w Cáceres kluczowy problem integracji współczesnej architektury w zespołach historycznych podjęty został na kolokwium towarzyszącym Zgromadzeniu Ogólnemu ICOMOS w Budapeszcie w 1972 r. Ten niezwykle złożony problem był przedmiotem również późniejszych spotkań, w tym przede wszystkim kolokwium w Kazimierzu nad Wisłą, które odbyło się dwa lata później.

W konkluzjach budapeszteńskich na uwypuklenie zasługuje ujęcie problemu integracji nowej formy w zespole zabytkowym w kategorii urbanistyczne. Określono bowiem, że plan urbanistyczny stanowi podstawowy instrument dla wszelkiej działalności inwestycyjnej w ośrodkach historycznych. Z tym postulatem wiąże się bezpośrednio inny, wymagający odpowiedniego doboru nie tylko formy, lecz również funkcji nowo wprowadzonych obiektów.

W bardzo skrótovej analizie dorobku ICOMOS w dziedzinie metodologii ochrony i rewaloryzacji miejskich zespołów zabytkowych nie można pominąć konferencji, których oddziaływanie było z racji na specyficzną tematykę obrad, pozornie bardzo ograniczone. Do takich spotkań zaliczyć można kolokwium na temat "drewnianych miast" w północnej Europie /Sandefjörd, wrzesień 1972/, którego konkluzje miały charakter generalny. Niezwykle istotne było spostrzeżenie, że zabytkowa zabudowa ni- szczeje między innymi dlatego, iż wszystkie kredyty państwowe są przeznaczone na nowe budownictwo. Podkreślono niezwykle groźne skutki tendencji zmierzających do daleko idących przekształceń struktury miasta, które

powodują bowiem uczucie niepewności co do losu istniejącej zabudowy, w konsekwencji niedostatek jej utrzymania, a tym samym stopniowe niszczenie. Taka ocena istniejącej sytuacji doprowadziła do sformułowania apelu dotyczącego powstrzymania procesów degradacyjnych w ośrodkach zabytkowych, przede wszystkim poprzez zapewnienie stałego odpowiedniego ich zabezpieczenia.

Znacznie pogłębioną diagnozę stanu struktury historycznej miast i środków przeciwdziałania wielu niekorzystnym zjawiskom, przyniosło kolokwium na temat konserwacji i reanimacji miast oraz wsi w Ameryce Łacińskiej /Meksyk, październik 1972/. Za bardzo istotne uznać należy uwypuklenie wagi tego zagadnienia dla harmonijnego rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju. Stwierdzeniu, że wykorzystanie tego, co zostało zbudowane w przeszłości należy do działalności gospodarczej, towarzyszy spostrzeżenie, że wielkie realizacje w zakresie budownictwa mieszkaniowego przyczyniły się do spotęgowania procesów alienacji społecznej. Zwrócono też uwagę na niebezpieczeństwo grożące ze strony żywiołu spekulacyjnego. Uczestnicy kolokwium stwierdzili, że przeciwdziałanie tym niekorzystnym zjawiskom wymaga przede wszystkim podjęcia przez państwo kompleksowej polityki ochrony i reanimacji miast oraz wsi zabytkowych. Wymaga to zarówno sformułowania odpowiednich przepisów prawnych, jak i podjęcia szeroko zakrojonej akcji uświadamienia społeczeństwa o potrzebie ochrony i konserwacji zabytkowych zespołów. Można to osiągnąć między innymi przez włączenie tej problematyki do programów nauczania wszystkich szczebli, począwszy od szkoły podstawowej. Jednocześnie zwrócono uwagę na problem kształcenia specjalistycznej kadry na poziomie uniwersyteckim i podyplomowym. Kładąc nacisk na konieczność ok-

reślenia zakresu ochrony dla poszczególnych miast oraz dokonania wyboru zadań priorytetowych podkreślono, że szczególną wagę ma wytypowanie realizacji o charakterze modelowym. Niektóre ze sformułowań zapisanych w rezolucji kolokwium meksykańskiego wynikają zapewne ze znajomości przygotowanych przez UNESCO dwóch bardzo ważnych dokumentów: "Konwencji o ochronie światowego dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego" oraz "Zalecenia w sprawie ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego na płaszczyźnie krajowej".

Cechą charakterystyczną obu tych dokumentów z 1972 r. jest szerokie ujęcie zagadnienia ochrony dóbr kultury, jak i przyrody. Jednym z zadań ICOMOS było natomiast jej wzbogacenie o aspekty techniczno-realizacyjne. Taką próbą spojrzenia na ważny wycinek działań na obszarze miast zabytkowych było kolokwium "Oblicze ulicy" /Lozanna, 1973/. Mimo nieco formalistycznego ujęcia zagadnienia przez organizatorów kolokwium, jego uczestnicy ze szczególnym naciskiem opowiedzieli się przeciw ograniczaniu zainteresowania ulicą do fasad domów. Zapelowano do respektowania wewnętrznych podziałów zarówno domów, jak i bloków zabudowy oraz - co niezwykle ważne - istniejącej struktury społecznej. Dlatego też uznano za niezbędne, aby studiom nad planami urbanistycznymi towarzyszyły pogłębione analizy socjologiczne i funkcjonalne. Miałyby one na celu zachowanie harmonii przywróconym do życia zespołom poprzez utrzymanie dawnej stratygrafii społecznej, jak i w miarę pełnego zestawu tradycyjnych funkcji.

Rezolucja konferencji zorganizowanej w Wilnie /1973/, uwypuklając szczególnie duże możliwości krajów socjalistycznych w dziedzinie kompleksowego rozwiązywania problemów rewaloryzacji miast zabytkowych, zgłosiła postu-

lat by tematyka ta była uwzględniona w inicjalnym studium opracowania planów zagospodarowania przestrzennego. Plany makroskali winny jednocześnie zapewnić przestrzenne i funkcjonalne powiązanie miast zabytkowych ze szczególnie wartościowymi zespołami i poszczególnymi obiektami. Uczestnicy konferencji wileńskiej uznali, że zasady gospodarki socjalistycznej stanowią przesłankę w wielkim stopniu ułatwiającą dobór najważniejszych form wykorzystania dziedzictwa przeszłości. Proces ten jak podkreślono - ma wielkie znaczenie wychowawcze.

Rok 1974 zapoczątkował kampanię Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków, określonego przez jego inicjatora mianem Roku Europejskiego Dziedzictwa Architektonicznego. W Polsce powołano Społeczny Komitet Obchodów Roku działający pod auspicjami ICOMOS. Jedną z ważniejszych imprez międzynarodowych było wspólne kolokwium ICOMOS i Międzynarodowej Unii Architektów przy współudziale organizacji "Europa Nostra" odbyte w Łodzi w listopadzie /1974/, a poświęconej integracji współczesnej architektury w zespołach zabytkowych. Końcowa jej rezolucja kładzie nacisk na konieczność respektowania wartości strukturalno-estetycznych, społecznych i historycznych starej zabudowy oraz brania pod uwagę lokalnej tradycji budowlanej. Zwracając uwagę na potrzebę całościowego ujęcia zagadnienia uczestnicy kolokwium uznali za niezbędne zacieśnienie współpracy między specjalistami z różnych dziedzin. Szczególnie chodziło o zintegrowanie działań konserwatorskich z architektoniczno-urbanistycznymi. Sformułowano postulat, aby plan urbanistyczny strefy chronionej opracowany był przez zespoły interdyscyplinarne i aby twórczej intuicji przeciwstawić badania naukowe. Jedną z podstawowych zasad winno być przestrzega-

nie, by zmiany funkcjonalne nie prowadziły do zniszczenia istniejących struktur przestrzennych. W konkluzji stwierdzono, że praktyka zagospodarowania przestrzennego musi uwzględniać specyficzne potrzeby małych miast. Ich skuteczna ochrona wymaga stworzenia systemu legislacyjnego na szczeblu krajowym i regionalnym, który mógłby poskromić żywioł spekulacyjny.

Rok 1975 zaznaczył się ponadto kongresem w Amsterdamie, stanowiącym uwieńczenie Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków. Tu również sporo miejsca poświęcono problematyce urbanistycznej. Jednakże ze spotkań bezpośrednio poprzedzających warszawską konferencję UNESCO najważniejsze było spotkanie w Brugii /1975/, gdyż przy jego okazji dokonano wymiany poglądów na temat wstępnej redakcji zalecenia UNESCO. Ta wersja tekstu przesłana została wszystkim krajom członkowskim UNESCO. Polska była jednym z krajów, które przedstawiły na ten temat obszerną opinię.

W rezultacie Komitet Ekspertów zwołany w dniach 9-16 lutego 1976 r. do Warszawy podjął dyskusję nad tekstem uwzględniającym już znaczną część proponowanych poprawek i uzupełnień. Obrady warszawskie zgromadziły reprezentantów 43 krajów oraz 16 organizacji międzynarodowych. W rezultacie wielodniowych obrad, którym miał zaszczyt przewodniczyć niżej podpisany, przyjęto tekst zalecenia, które składa się z sześciu rozdziałów poprzedzonych częścią wstępną. W preambule podkreślona jest rola zespołów zabytkowych jako elementów codziennego środowiska człowieka, nośników jego cech indywidualnych oraz wartości kulturowych. Podkreślono także kierunki zagrożenia powodowanego natężającymi się procesami urbanizacyjnymi oraz stwierdzono niedostateczne podstawy prawne ochrony tych zespołów w wielu krajach.

W rozdziale I przedstawione są definicje zespołu zabytkowego i tradycyjnego /to określenie wprowadzono na wniosek delegacji państw afrykańskich/ oraz pojęcia ochrony /identyfikacja, konserwacja, restauracja, rehabilitacja, właściwe utrzymywanie oraz rewitalizacja/. W szeroko pojętej definicji ochrony zwraca uwagę zaakcentowanie konieczności zapewnienia objętych nią zespołów, stałego utrzymywania w należytym stanie i powiązanie zabiegów technicznych z działaniami rewitalizacyjnymi. Podkreślenia wymaga również zasada kompleksowego traktowania zespołów zabytkowych tj. zarówno wraz z otaczającym je środowiskiem, jak i kontekstem społecznym. Łączy się to bezpośrednio z silnie akcentowaną potrzebą uwzględnienia żywotnych interesów miejscowych społeczności. W rozdziale określającym podstawowe zasady podkreślone zostało stwierdzenie, że ochrona zespołów zabytkowych jest obowiązkiem rządów i obywateli państw, na których obszarach one się znajdują. Ochronie podlegają zespoły zabytkowe w całości tzn. wraz z zamieszkującą i działającą na ich terenie społecznością. Wszystkie działania oparte muszą być na wnikliwych badaniach naukowych, a szczególną rolę mają do odegrania architekci i urbaniści. Brak odpowiedniej koordynacji nowych inwestycji grozi bowiem degradacją lub deformacją zespołów zabytkowych. Rozdział III postuluje sformułowanie polityki ochrony zabytków na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Polityka ta winna integrować w planowanie gospodarcze z planowaniem przestrzennym. W rozdziale poświęconym podstawom prawnym i administracyjnym "Rekomendacja" zobowiązuje rządy państw członkowskich do odpowiedniej modyfikacji istniejących aktów prawnych lub do sformułowania nowych oraz zespolenia z nimi aktów normatywnych planowania przestrzennego urbanistyki i mieszkalnictwa. Określone muszą zostać

rygory związane z wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej, obowiązki bieżącej konserwacji oraz zasady integracji nowych form i nowych funkcji. Duży nacisk położony został na akcję mającą na celu ukrócenie żywiołu spekulacyjnego. Podkreśla się konieczność przeznaczenia na rehabilitację zespołów zabytkowych znacznej części środków przewidzianych na budownictwo o charakterze społecznym. Zalecenie wskazuje, że wszelkie działania na obszarach zabytkowych wymagają współdziałania specjalistów wielu dziedzin.

Podstawą polityki na szczeblu krajowym lub regionalnym musi być ewidencja i stworzenie listy wszystkich zespołów podlegających ochronie. W oparciu o wnikliwe badania zarówno całego zespołu, jak i jego poszczególnych elementów, a uwzględniające jego strukturę przestrzenną, funkcjonalną i społeczną, opracowane winny być programy i plany ochrony. Muszą one uwzględniać między innymi problem lokali zastępczych lub do stałego przekwaterowania części mieszkańców. Zalecenie stwierdza, że wszelkie rozbiórki obiektów zlokalizowanych na obszarach zabytkowych należy uważać za skrajną ostateczność. Podkreślona jest konieczność maksymalnego ograniczenia ruchu kołowego i tworzenia stref ruchu pieszego. Wszystkim działaniom konserwatorskim winna towarzyszyć troska o rewitalizację obiektów i zespołów zabytkowych przez wprowadzenie odpowiednich funkcji. W zakresie finansowania podkreśla się konieczność stosowania subsydiów dla pokrycia dodatkowych kosztów związanych z rewaloryzacją zespołów zabytkowych. Szczególną wagę przywiązuje się do takiego systemu finansowania, który zapobiegłby rugowaniu biedniejszej ludności na rzecz zamożniejszej części społeczeństwa. Zalecenie wzywa państwa członkowskie do koordynacji na wszystkich szczeblach za-

rzządzania spraw związanych z aktywną ochroną zespołów zabytkowych, kładzie nacisk na konieczność podporządkowania polityki lokalizacyjnej nowych inwestycji rygorom wpływającym z programów konserwatorskich. Wiąże się to bezpośrednio z koniecznością przestrzegania odpowiedniej skali i charakteru nowego budownictwa wznoszonego w środowisku zabytkowym. Brak koordynacji nowych inwestycji grozi bowiem deformacją zespołów zabytkowych. Wszystkie przedsięwzięcia na obszarach chronionych poprzedzone muszą być wnikliwymi badaniami w zakresie ich chłonności funkcjonalno-przestrzennej i ich kontekstu społecznego, a wszelkie rozbiórki obiektów zabytkowych uznane zostały za skrajną ostateczność. W rozdziale dotyczącym badań, nauczania i informacji położony jest nacisk na konieczność podejmowania badań w zakresie urbanistyki i planowania przestrzennego, ich związków z ochroną zespołów zabytkowych, jak również z metodami konserwacji i zastosowania nowych technik w tej dziedzinie. Wydobyta jest potrzeba kształcenia specjalistów zarówno na poziomie uniwersyteckim, jak i rzemieślników. Ważnym punktem jest również kształcenie personelu administracyjnego. Zalecenie uznaje za konieczne wprowadzenie problematyki ochrony zabytków do programów nauczania wszystkich szczebli oraz jej rozpowszechnianie poprzez środki masowego przekazu. Wskazując na wielką rolę środowiska architektów i urbanistów Zalecenie kładzie nacisk na konieczność współpracy wielodyscyplinarnej i na potrzebę szerszego wprowadzenia problematyki historii, ochrony i rewaloryzacji zespołów zabytkowych do nauczania wszystkich szczebli. Kładąc nacisk na pogłębienie współpracy międzynarodowej i wskazując wiele tematów szczególnie ważnych do podjęcia na tym polu. Zalecenie podkreśla rolę organiza-

cji międzynarodowych w tym przede wszystkim ICOMOS².

Nie jest więc przypadkiem, że ICOMOS uznał za właściwe dokonanie oceny stanu realizacji postanowień "Rekomendacji Warszawskiej". Wolno mieć nadzieję, że wyniki naszego spotkania w Krakowie stanowią będą kolejny istotny krok w kierunku udoskonalenia metod działania w zakresie rewaloryzacji miast zabytkowych.

Dr hab. Krzysztof Pawłowski
Wiceprzewodniczący ICOMOS

²"Zalecenie Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury /UNESCO/ dotyczące zespołów zabytkowych i tradycyjnych oraz ich roli w życiu współczesnym...", Wydawnictwo ODZ, Warszawa 1979.

WPROWADZENIE

Ochrona zabytków na forum międzynarodowym ma już za sobą dziesiątki lat pracy i doświadczeń. Po drugiej wojnie światowej, gdy jej konieczność stała się powszechnie zrozumiała z uwagi na ogrom strat poniesionych przez różne narody w dziedzinie dóbr kultury, hasło ochrony zabytków zostało podjęte przez UNESCO - Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw wychowania, nauki i kultury. Od tej chwili UNESCO organizuje akcje na rzecz ratowania zabytków szczególnie cennych w skali międzynarodowej, opracowuje akty prawne dotyczące różnych dziedzin ochrony zabytków, organizuje misje ekspertów w tym zakresie, tworzy organizacje międzynarodowe lub inspiruje ich powstanie. Działalność UNESCO leży też u podstaw powstania w 1965 r. Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków /dalej: ICOMOS, Międzynarodowa Rada, Rada/, organizacji pozarządowej wyspecjalizowanej^{*}. Powstanie Rady będzie

^{*}Conseil International des Monuments et des Sites, International Council of Monuments and Sites /ICOMOS/ w tłumaczeniu na język polski brzmi: Międzynarodowa Rada Zabytków i Miejsc Zabytkowych. Tłumaczenie słowa "sites" w językach francuskim i angielskim, nastrocza pewne trudności w innych wersjach językowych, m.in. w języku polskim, w którym oficjalne tłumaczenie tego terminu brzmi "obszary zabytkowe". W Polsce pojęcie "zabytku" od dawna obejmuje także zespoły zabytkowe wraz z ich otoczeniem i w związku z tym, najczęściej tłumaczy się nazwę ICOMOS jako "Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków". Tak też zostało przyjęte w tym opracowaniu.

przedmiotem pierwszego rozdziału części I tego opracowania. Następne rozdziały tej części dotyczą piętnastoletniej działalności ICOMOS. Na podstawie zebranych dokumentów zobrazowane zostały zespołowe wysiłki i dążenia wybitnych specjalistów z całego świata w kierunku wzmocnienia podstaw prawnych ochrony, rozwinięcia doktryny konserwatorskiej, szerokiego upowszechnienia pojęć i metod związanych z tym zagadnieniem.

Opracowanie oparte zostało na sprawozdaniach z kolejnych pięciu Zgromadzeń Generalnych ICOMOS w latach: 1965, 1969, 1975 i 1978 oraz na okresowych sprawozdaniach Sekretarza Generalnego Rady. Najwięcej materiału do niektórych uwag i komentarzy dostarczyło sprawozdanie Przewodniczącego ICOMOS, prof. Piero Gazzoli, złożone na Zgromadzeniu Generalnym w Rothenburgu, w 1975 r. i zamykające okres pierwszego 10-lecia działalności Rady.

W odniesieniu do działalności merytorycznej Rady, bardziej szczegółowo został potraktowany okres późniejszy, po Zgromadzeniu Generalnym w Rothenburgu w 1975 r. Zebranie pełnego zestawu wydanych w tym czasie uchwał i zaleceń pozwoliło na przedstawienie całego bogactwa zadań, które stanowiły przedmiot troski Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków. Po 1975 r. weszła ona w stadium organizacyjnej stabilizacji, wypracowała własne formy działania, objęła swą działalnością najbardziej palące problemy ochrony zabytków, rozszerzyła znacznie swój zasięg terytorialny, ustaliła formy współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi oraz podział kompetencyjny własnych organów władzy: Komitetów Doradczego i Wykonawczego, Komitetów Narodowych i Wyspecjalizowanych Komitetów Międzynarodowych.

W tym czasie opracowany został nowy statut ICOMOS zatwierdzony przez Zgromadzenie Generalne w Moskwie

w maju 1978 r. /tekst nr 1/ oraz wiele wewnętrznych aktów normatywnych m.in. wzór sprawozdań składanych przez Komitety Narodowe i Międzynarodowe, wzór regulaminów organizacyjnych tych Komitetów, mających na celu usprawnienie działalności Rady.

W ciągu ostatnich lat również Międzynarodowy Ośrodek Dokumentacji Zabytków ICOMOS /dalej: Ośrodek Dokumentacji ICOMOS, Ośrodek ICOMOS/ otrzymał określone ramy organizacyjne; w chwili obecnej stanowi on odrębną jednostkę związaną stałą współpracą z dwoma innymi ośrodkami o podobnej strukturze i zbliżonym zakresie zainteresowań: Ośrodkiem Dokumentacji ICOM /w Paryżu/ i Ośrodkiem Dokumentacji ICCROM /w Rzymie/. Te trzy ośrodki dzielą pomiędzy siebie materiał dokumentacyjny według zakresu swych kompetencji. Ośrodek Dokumentacji ICOMOS mieści się w siedzibie ICOMOS w Paryżu, w Hotel Saint Aignan i gromadzi dokumentację dotyczącą zabytków architektury i zespołów zabytkowych, rozprawdza wśród członków Rady ankiety i kwestionariusze na określone tematy, współpracuje z Sekretariatem ICOMOS m.in. przygotowując dokumentację związaną z tematem obrad spotkań międzynarodowych, np. w sprawie ujednolicenia systemów inwentarzy, w sprawie ochrony zabytków na terenach zagrożonych ruchami sejsmicznymi itp. Ośrodek pełni rolę pośrednika w szerzeniu informacji na terenie międzynarodowym oraz do wymiany doświadczeń między specjalistami.

W omawianym okresie zorganizowana została największa ilość spotkań międzynarodowych o charakterze merytorycznym i o zróżnicowanej tematyce. Stanowią one dowód ożywionej działalności Rady na polu naukowo-badawczym i pozwalają prześledzić stały rozwój myśli konserwatorskiej. Prawie wszystkie kolokwia i sympozja ICOMOS były kończone podejmowaniem uchwał i zaleceń, z których

znaczna część została opublikowana i rozprawdzona przez Sekretariat ICOMOS do wszystkich Komitetów Narodowych. Za ich pośrednictwem, uchwały i zalecenia ICOMOS trafiały do wielu krajów, w których działają już od lat lub powstają nowe Komitety Narodowe. Zalecenia i uchwały stanowią nie tylko cenną dokumentację, lecz także wskazania mające znaczenie wychowawcze szczególnie w tych krajach, w których zasady ochrony zabytków nie są jeszcze tak powszechnie znane i przyjęte, jak w krajach europejskich. Zalecenia ICOMOS służą do zjednywania opinii światowej i niejednokrotnie przyczyniają się do powstania aktów prawnych na szczeblu krajowym, stanowiących podstawę ratowania zabytków i ich ochrony. W niektórych wypadkach torują drogę i przygotowują akty prawne "wyższego rzędu", jak np. zalecenia UNESCO, a nawet konwencje i umowy międzynarodowe, których przepisy wiążą rządy państw-sygnatariuszy. Należy też pamiętać, że w ciągu ubiegłych lat, zakres wpływów ICOMOS znacznie się rozszerzył obejmując dziś 68 krajów z całego świata.

To przekonanie o roli jaką spełniają uchwały i zalecenia ICOMOS stało się powodem do zebrania i przedstawienia w części II niniejszego opracowania tekstów zaleceń i uchwał. Zostały one zebrane w dwóch grupach. Pierwsza obejmuje wszystkie uchwały i zalecenia dotyczące miast i zespołów zabytkowych od 1965 r. do 1979 r. Wynika to z wagi tematu, który z upływem lat staje się coraz bardziej aktualny i budzi zainteresowanie w coraz szerszych kołach konserwatorów. Problem ten będzie również przedmiotem obrad Międzynarodowego Kolokwium w Krakowie /w październiku 1980 r./, zorganizowanego z okazji piętnastolecia ICOMOS, którego obrady będą poświęcone zagadnieniu wdrożenia w życie przepisów "Rekomendacji UNESCO" z 1976 r. o ochronie miast i zespo-

zów zabytkowych. Drugą grupę uchwał i zaleceń ICOMOS stanowią teksty z lat 1975-1979, dotyczące różnych tematów i zainteresowań.

Część II opracowania zawiera ponadto pięć załączników o charakterze informacyjnym; załącznik nr 5 stanowi lista spotkań międzynarodowych organizowanych przez inne organizacje lub instytucje o celach podobnych lub zbliżonych, w których przedstawiciele ICOMOS brali udział z ramienia tej organizacji. Zestawienie to ilustruje szeroki wachlarz zagadnień i problemów, w których rozwiązaniu ICOMOS brał udział w ciągu ostatnich kilku lat, propagując na szerszym forum międzynarodowym reprezentowane przez siebie idee.

Dla przypomnienia doktrynalnych podstaw międzynarodowej ochrony zabytków, część II zawiera również tekst uchwalonej w 1964 r. "Karty Weneckiej" /tekst nr 2/.

Ważniejsze organizacje międzynarodowe
występujące w tekście

A I U Association Internationale des Urbanistes -
Międzynarodowe Stowarzyszenie Urbanistów

C I P A Comité International de la Photogrammétrie
Architecturale - Międzynarodowy Komitet Foto-
grametrii Architektonicznej

F I H U A T Fédération Internationale pour l'Habitation,
l'Urbanisme et l'Aménagement du
Territoire - Międzynarodowa Federacja do
spraw Mieszkalnictwa, Urbanistyki i Zago-
spodarowania Terytorialnego

I B I Institut International des Châteaux Histori-
ques - Międzynarodowy Instytut Zamków History-
cznych

I C C R O M International Centre for Conservation
/dawniej: International Centre for the
Study of the Preservation and the Restaura-
tion of Cultural Property/ - Międzynarodo-
we Centrum Konserwacji w Rzymie

I C O M Conseil International des Musées - Interna-
tional Council of Museums - Międzynarodowa
Rada Muzeów

I F L A Fédération Internationale des Architectes
Paysagistes - International Federation of
Landscape Architects - Międzynarodowa Federa-
cja Architektów Krajobrazu

I I C Institut International de la Conservation -
Międzynarodowy Instytut Konserwacji

R I L E M Réunion Internationale des Laboratoires
d'Essais et de Recherches sur les Matériaux
et les Constructions - Międzynarodowe Sto-
warzyszenie Laboratoriów zajmujących się do-

świadczeniami i badaniami materiałów i systemów konstrukcyjnych

U I A Union Internationale des Architectes - Międzynarodowa Unia Architektów

U I C N Union Internationale pour la Conservation de la Nature et de ses Ressources - Międzynarodowa Unia do spraw ochrony natury i jej zasobów

I. DZIAŁALNOŚĆ ICOMOS

Geneza ICOMOS

Działalność Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków /ICOMOS/ poprzedza kilkuletni okres prac przygotowujących jej powstanie w roku 1965. Pierwsze kroki na drodze powołania do życia międzynarodowej organizacji wyspecjalizowanej w dziele ochrony zabytków stawia UNESCO, które już w latach pięćdziesiątych widzi potrzebę powstania tego typu organizacji skupiającej w swych szeregach ludzi mogących podjąć na skalę międzynarodową trud ratowania zabytków, szczególnie dotkniętych zniszczeniami w czasie II wojny światowej.

Departament UNESCO ds. Muzeów i Zabytków podjął wiele inicjatyw mających na celu m.in. stworzenie organizacji międzynarodowej o charakterze pozarządowym, na wzór istniejącej już Międzynarodowej Rady ds. Muzeów /ICOM/, której zadaniem byłaby ochrona zabytków w skali międzynarodowej.

Spośród podjętych przez Departament UNESCO działań, najważniejszymi były:

- stworzenie Komitetu Doradczego ds. Zabytków,
- organizowanie misji specjalistycznych mających na celu służyć radą państwom, które zwróciły się do UNESCO z prośbą o pomoc przy ochronie posiadanych przez nie zabytków o szczególnej wartości,
- opracowanie tekstu, "Zalecenia UNESCO" w sprawie wykopalisk archeologicznych,
- przygotowanie tekstu, "Konwencji Haskiej" w sprawie ochrony dóbr kultury w przypadku konfliktu zbrojnego, uchwalonej przez Zgromadzenie Generalne UNESCO w 1954 r.,

- propagowanie kampanii na rzecz zabytków Nubii zagrożonych budową tamy assuańskiej.

W 1957 r. został zwołany pod egidą UNESCO I Międzynarodowy Kongres Architektów-Konserwatorów i Techników Zabytków. Jego obrady stały się podstawą przyszłej działalności Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków. Dotyczyły one następujących tematów:

1. kształcenie i zadania architektów-konserwatorów zabytków,
2. działalność przedsiębiorstw wyspecjalizowanych w konserwacji zabytków i kształcenie ich personelu,
3. środki techniczne i naukowo-badawcze, jakimi dysponują architekci i przedsiębiorstwa,
4. współpraca architektów-konserwatorów z archeologami i z urbanistami.

Kongres wyraził życzenie, aby w najbliższym czasie została powołana organizacja międzynarodowa ds. ochrony zabytków o statucie międzynarodowej rady ds. zabytków i charakterze organizacji pozarządowej, wyspecjalizowanej w ramach systemu UNESCO. Kongres przyjął zaproszenie rządu włoskiego na przyszłe obrady w Wenecji.

W 1961 r., wyrażone przez Kongres życzenie poparła specjalną uchwałą inna organizacja międzynarodowa o celach podobnych, a mianowicie Międzynarodowe Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury w Rzymie /obecnie: Międzynarodowe Centrum Konserwacji - ICCROM/. Organizacja ta złożyła odpowiednie oświadczenie na ręce Dyrektora Generalnego UNESCO, który przekazał je do Sekretariatu UNESCO w celu przygotowania statutu przyszłej organizacji.

W dniach 25-31 maja 1964 r. odbył się w Wenecji II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, w ramach międzynarodowej kampanii UNESCO na rzecz ratowania zabytków. Kongres wyłonił pięć sekcji rozpatrujących pięć głównych tematów, nad którymi miała pracować przyszła organizacja. Tematy te stanowiły podstawę do określenia zadań dla przyszłych wyspecjalizowanych komitetów międzynarodowych w ramach organizacji ICOMOS:

1. Teoria konserwacji i restauracji zabytków oraz jej zastosowanie;
2. Podstawowe problemy studiów i badań:
 - a/ metody wykopaliskowe i konserwacja przedmiotów pochodzących z wykopalisk,
 - b/ nowe odkrycia fizyko-chemiczne w pracach konserwatorskich,
 - c/ konserwacja, odnowa i użytkowanie obiektów zabytkowych;
3. Organizacja prawno-administracyjna ochrony zabytków, ośrodków historycznych i krajobrazu:
 - a/ legislacja,
 - b/ służby administracyjne,
 - c/ służby techniczne,
 - d/ kształcenie personelu wyspecjalizowanego;
4. Rola badań naukowych z dziedziny historii sztuki i cywilizacji w konserwacji zabytków;
5. Wstępne badania na temat środków ochrony zabytków w wypadku zagrożenia wielkimi robotami publicznymi oraz w wypadku konfliktu zbrojnego.

Kongres w Wenecji był niezwykle ważny tak z uwagi na podjęte uchwały, jak i na liczbę uczestni-

ków - wysoko wykwalifikowanych specjalistów z całego świata. Na Kongresie 622 delegatów reprezentowało 61 krajów rozwiniętych oraz krajów trzeciego świata. Zgromadzenie spełniło dwa wielkie zadania:

- opracowało i uchwaliło dokument o doniosłym znaczeniu, stanowiący do dziś doktrynalną podstawę ochrony zabytków, znany pod nazwą "Karty Weneckiej" /tekst nr 2/,
- podjęło uchwałę o powołaniu do życia międzynarodowej organizacji ds. zabytków i miejsc zabytkowych.

W związku z tą uchwałą, Kongres ustanowił Komitet Organizacyjny /Comité Directeur/ i Biuro, którym powierzył doprowadzenie do końca prac statutowych, przygotowanie regulaminów i zorganizowanie Zgromadzenia Konstytucyjnego oraz pierwszego Zgromadzenia Ogólnego ICOMOS. Zgodnie z propozycją polskiego delegata na Kongres w Wenecji, prof. dr Stanisława Lorentza, na miejsce obrad obu Zgromadzeń wybrana została Polska.

Powołany przez Kongres Wenecki Komitet Organizacyjny składał się z przedstawicieli 20 krajów. W skład Biura weszli: Earl of Euston /Wielka Brytania/, Piero Gazzola /Włochy/, Raymond Lemaire /Belgia/, Stanisław Lorentz /Polska/, Antonio Almagro /Hiszpania/, Alfred Schmid /Szwajcaria/, Jean Sonnier /Francja/. Przewodniczącym Komitetu został Guglielmo de Angelis d'Ossat /Włochy/, Sekretarzem Generalnym - Piero Gazzola /Włochy/, Sprawozdawcą Generalnym - Raymond Lemaire /Belgia/. Główne zadania i cele ICOMOS - Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków określono w statucie, którego ostateczny projekt został opracowany i przedłożony do zatwierdzenia na I Zgromadzeniu Generalnym w Polsce.

Prace Komitetu Organizacyjnego w okresie od Kongresu w Wenecji do Zgromadzenia Konstytucyjnego w Polsce

szyły w kierunku zdobywania członków dla nowej organizacji i tworzenia Komitetów Narodowych, które, zgodnie z postanowieniami zawartymi w projekcie statutu, miały być podstawą przyszłej działalności ICOMOS. Biuro odbyło w tym okresie trzy spotkania. Sekretarz Generalny przyjechał w lutym 1965 r. do Polski i brał udział w naradach nowo powstałego Polskiego Komitetu Narodowego ICOMOS pod przewodnictwem prof. dr St. Lorentza. Jednocześnie Komitet Organizacyjny ściśle współpracował z UNESCO, z Centrum w Rzymie i z ICOM. Współpraca ta okazała się szczególnie pożyteczna w trakcie pracy nad projektem statutu. Do projektu zostało wprowadzonych wiele zmian i uściśleń, m.in. podkreślono różnicę między członkami rzeczywistymi i stowarzyszonymi, tylko tym pierwszym dając pełnię praw członkowskich i określono warunki przyjęcia na członka rzeczywistego. Według przepisów statutowych mogła nim być tylko: "osoba fizyczna - specjalista od spraw zabytków". Wymóg fachowości był wysuwany na plan pierwszy. Instytucje lub organizacje mogły być tylko członkami stowarzyszonymi. Ilość członków Komitetów Narodowych była limitowana do 15 osób. Każdy Komitet miał prawo do 1 głosu w Zgromadzeniu Generalnym /jak w ICOM/. Zgromadzenie składało się wyłącznie z członków rzeczywistych. Komitety Międzynarodowe Wyspecjalizowane - podstawowe instrumenty pracy w organizacji o tym charakterze - miały być tworzone przez Komitet Wykonawczy, na wzór analogicznych Komitetów ICOM. Jako robocze zostały przyjęte dwa języki: francuski i angielski. Ponadto za języki oficjalne uznano rosyjski i hiszpański. Zgodnie z tym statutowym przepisem Kongres ICOMOS w Polsce miał zorganizowane tłumaczenie symultaniczne w 4 wersjach językowych.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Konstytucyjnego w Warszawie w 1965 r. do Zgromadzenia Generalnego w Oxfordzie w 1969 r.

Zgromadzenie Konstytucyjne w Warszawie i I Zgromadzenie Generalne w Krakowie

Zgromadzenie Konstytucyjne ICOMOS odbyło się w Warszawie, w Pałacu Kultury i Nauki /w sali im. Rudniewa/, w dniach 21-22 czerwca 1965 r. Otworzył je Przewodniczący Komitetu Organizacyjnego prof. Guglielmo de Angelis d'Ossat. Ze strony władz polskich przemówił Minister Kultury i Sztuki Lucjan Motyka. Przewodniczącym obrad został wybrany przez akklamację prof. dr Stanisław Lorentz. Prof. dr Jan Zachwatowicz wystąpił w imieniu Międzynarodowej Unii Architektów życząc owocnych obrad i zapewniając zebranych o gotowości UIA do przyszłej współpracy. Obecnych było 150 delegatów reprezentujących 25 krajów, z których 22 miały już ukonstytuowane Komitety Narodowe; reprezentanci tych krajów uprawnieni byli do głosowania. Na obradach obecni byli przedstawiciele: UNESCO /p. Daifuku/, ICCROM /p. Plenderleith/ i ICOM /p. de Varine Bohan/.

Prof. Piero Gazzola, jako Sekretarz Komitetu Organizacyjnego, przedstawił raport dotyczący działalności przygotowawczej Komitetu do chwili otwarcia obrad Zgromadzenia. Prof. Raymond Lemaire zaprezentował zgromadzonym projekt statutu oraz poprawek zgłoszonych do projektu. Projekt wraz z poprawkami został zatwierdzony, po czym

przewodniczący obrad, prof.dr St.Lorentz ogłosił powstanie Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków - ICOMOS. Na tym Zgromadzenie Konstytucyjne zamknięto, a delegaci zostali przewiezieni autokarami do Krakowa, zwiedzając po drodze zabytkowy zespół archidiecezjalny w Kielcach.

I Zgromadzenie Generalne ICOMOS miało miejsce w Krakowie na Wawelu /w sali Senatorskiej/, w dniach 24-25 czerwca 1965 r. Projekt regulaminu Zgromadzenia, przedstawiony przez prof. Raymond Lemaire, przyjęty został jednogłośnie. Powołano cztery komisje: weryfikacyjną, ds. siedzib ICOMOS, programowo-budżetową i ds. kandydatur. Komisja weryfikacyjna ustaliła, że 119 członków rzeczywistych, obecnych lub prawnie reprezentowanych ma prawo głosu. W sprawie siedziby ICOMOS wpłynęły oferty od 4 państw: Belgii, Hiszpanii, Francji i Włoch. Po dyskusji przyjęto propozycję francuską, a na siedzibę ICOMOS wybrano Paryż. Komisja programowo-budżetowa przedstawiła program przyszłej działalności ICOMOS w następujących punktach:

1. Działalność ogólna

- a/ Sekretariat Rady będzie mieścił się w Paryżu; jego liczebny rozwój zależny będzie od potrzeb Rady i jej możliwości finansowych;
- b/ Jednym z podstawowych zadań Rady będzie utworzenie Ośrodka Dokumentacji ICOMOS. W tym celu podjęta zostanie długoterminowa akcja propagandowa na rzecz zbierania dokumentów i informacji. Zebrany materiał zostanie sklasyfikowany, przeanalizowany i oddany do dyspozycji ogólnej;
- c/ Należy podjąć aktywną kampanię informującą o powstaniu ICOMOS i pozyskać dla niej nowych członków z krajów rozwijających się. Należy nadal prowadzić

politykę rozszerzania zasięgu wpływów Rady oraz popierać tworzenie się nowych Komitetów i ukierunkowywać pracę tych, które już powstały;

- d/ Powinny zostać opracowane regulaminy przewidziane w statucie;
- e/ W najbliższym czasie należy przygotować publikacje ICOMOS, przede wszystkim "Monumentum" i "Biuletyn".

2. Działalność specjalistyczna /merytoryczna/

Działalność ta zostanie powierzona Komitetom Międzynarodowym Wyspecjalizowanym, zrzeszającym wysoko wykwalifikowanych specjalistów z różnych krajów świata. Będą oni wspomagani w swych pracach przez Komitety Narodowe ICOMOS. Komisja zaproponowała stworzenie na początek pięciu podstawowych Komitetów Międzynarodowych ICOMOS do następujących spraw:

- a/ konserwacja i odnowa zabytków,
- b/ kształcenie architektów i personelu wyspecjalizowanego,
- c/ doktryna, legislacja, administracja i dokumentacja ochrony zabytków,
- d/ użytkowanie i rewitalizacja zabytków oraz ich włączenie w nurt życia współczesnego,
- e/ miejsca zabytkowe /sites/.

Komisja wysunęła projekt dotyczący przyszłej organizacji Komitetów, które mogą być dzielone na grupy robocze rozwijane w miarę potrzeb ICOMOS. Należy starać się o utrzymanie wewnątrz Komitetów właściwej równowagi poszczególnych krajów reprezentowanych przez specjalistów będących członkami Komitetów, oraz odpowiednich proporcji w doborze reprezentowanych dyscyplin i problemów.

Działalność Komitetów może przybrać różne formy, jak: ankietywanie, organizowanie spotkań ekspertów, itp. Wyniki obrad winny być publikowane. Projekt przewidywał, że Komitety Międzynarodowe zgrupują wokół problemów specjalistycznych, możliwie jak największą ilość członków-korespondentów z różnych krajów. Zapewnienie Komitetom minimum warunków prawidłowej egzystencji i funkcjonowania należało do obowiązków ich przewodniczących.

3. Współdziałanie z innymi organizacjami

Komisja wymieniła tylko te organizacje, których cele były zbieżne lub podobne do celów Międzynarodowej Rady. Były to przede wszystkim: UNESCO, ICCROM, Międzynarodowa Rada ds. Muzeów /ICOM/, Międzynarodowa Unia Architektów /UIA/ oraz Międzynarodowa Federacja ds. Mieszkalnictwa, Urbanistyki i Zagospodarowania Terytorialnego /FIHUAT/. Według projektu przedstawionego przez komisję programową, ICOMOS brałby udział we wspólnych naradach przedstawicieli wymienionych organizacji. Przewidziane było również powstanie grup roboczych z udziałem członków tych organizacji dla rozpatrzenia wspólnych problemów. Rada miała korzystać w przyszłości ze stałej i doraźnej pomocy UNESCO w postaci: stałej dotacji, pomocy technicznej, konsultacji wysoko kwalifikowanych ekspertów. Specjalne umowy będą zawierane pomiędzy UNESCO i ICOMOS dla zbadania poszczególnych problemów. Przedstawiony przez komisję program działania oraz projekt budżetu zostały przyjęte przez Zgromadzenie Generalne.

Następnie komisja ds. kandydatur przedstawiła listę kandydatów do władz ICOMOS oraz przeprowadziła wybory:

Przewodniczący: Piero Gazzola /Włochy/

Wiceprzewodniczący: Antonio Almagro /Hiszpania/

Robert Garvey /USA/

Vladimir Ivanov /ZSRR/

Sekretarz Generalny: Raymond Lemaire /Belgia/

Skarbnik: Maurice Berry /Francja/

Przewodniczący Komitetu Doradczego: Stanisław Lorentz /Polska/

Członkowie Komitetu Wykonawczego:

Vladimir Alves de Souza /Brazylia/

Werner Bornheim gen. Schilling /RFN/

Guglielmo de Angelis d'Ossat /Włochy/

Dezső Dercsenyi /Węgry/

Earl of Euston /Wielka Brytania/

Carlos Flores Marini /Meksyk/

Walter Frodl /Austria/

Robert Hotke /Holandia/

B.B. Lal /Indie/

Harald Langberg /Dania/

Vladimir Novotny /CSRS/

Alfred Schmid /Szwajcaria/

Masaru Sekino /Japonia/

Ivan Zdravković /Jugosławia/

Po dokonaniu wyborów prace Zgromadzenia zostały zakończone. Głos zabrał prof. Piero Gazzola dziękując za okazane mu zaufanie i wybór na stanowisko przewodniczącego oraz Vladimir Ivanov, który podziękował władzom polskim za zorganizowanie I Kongresu ICOMOS w Polsce i serdeczne przyjęcie jego uczestników.

Zgromadzenie Generalne, podobnie jak poprzedzające je Zgromadzenie Konstytucyjne odbywały się na tle scenarii zabytków polskich. Uczestnicy mieli okazję zwiedzić Stare Miasto i Łazienki w Warszawie, pałac w Wilanowie,

gdzie przyjęcie wydał Minister Kultury i Sztuki, natomiast w Krakowie uczestnicy zwiedzili Wawel, kościół Mariacki z ołtarzem Wita Stwosza i Uniwersytet Jagielloński. Wiazorem gościł ich zamek w Pieskowej Skale, gdzie miało miejsce pierwsze zebranie Komitetu Wykonawczego ICOMOS. Osobna wycieczka została zorganizowana do zamku w Baranowie, który jest przykładem nowego typu mecenatu wielkiego przemysłu nad zabytkami. Idea ta nie była wówczas znana w świecie i stanowiła dla członków ICOMOS wzorcowy przykład współczesnego użytkowania zabytków.

Polska od pierwszej chwili brała czynny udział w pracach nowej organizacji. Ze względu na sumę strat poniesionych w zasobie jej dóbr kultury, jak i z uwagi na zdobyte już doświadczenia w dziedzinie odbudowy i konserwacji zabytków, konserwatorzy polscy mogli wnieść cenny wkład w międzynarodowe obrady. W szczególności wprowadzone już w Polsce zasady badań naukowych i dokumentacji zabytków, zostały wówczas uznane za bardzo postępowe i stojące na wysokim poziomie.

Działalność ICOMOS po I Zgromadzeniu Generalnym

Działalność Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków w pierwszym okresie jej istnienia skoncentrowana była na podstawowych problemach organizacyjnych. Należało zdobyć środki finansowe, a w związku z tym pozyskać nowych członków propagując idee ICOMOS w różnych krajach świata. Należało też ustalić konkretną siedzibę Rady, jej władz i sekretariatu. Dotacja UNESCO była w pierw-

szych latach bardzo skromna, lecz stopniowo ulegała zwiększaniu. Wpływy ze składek członkowskich ustalonych przez Zgromadzenie Generalne w wysokości 5 dolarów rocznie od członka, nie mogły wystarczyć na najmniejsze nawet potrzeby organizacyjne. Inne formy pomocy finansowej dla ICOMOS, o których będzie dalej mowa, tak zwana "pomoc pośrednia", wykształcały się stopniowo. Rząd francuski przyznał dla ICOMOS roczną dotację /zwiększaną w ciągu następnych lat/ oraz przydzielił Radzie lokal w zabytkowym "Hotel Saint Aignan" przy ul. du Temple 75. Lokal był jednak w remoncie i nie mógł być zajęty wcześniej niż w 1971 r. Na razie jednoosobowy sekretariat ICOMOS znalazł schronienie w Pałacu Chaillot, gdzie znajdował się francuski Ośrodek Badań Zabytków. Dzięki społecznej pracy władz ICOMOS oraz kilku szczególnie zaangażowanych osób - Rada przetrwała pierwszy, trudny okres, w którym zaznaczyły się też pierwsze sukcesy.

Podstawowym zadaniem powstałej w Krakowie Rady Ochrony Zabytków było ustalenie jej statusu prawnego. 14 września 1966 r. UNESCO nadała ICOMOS status organizacji międzynarodowej pozarządowej w ramach systemu ONZ /kategorii B, później zmienionej na kategorię A/. Równocześnie UNESCO przyznała dotację w wysokości 7000 dolarów rocznie /w następnych latach zwiększonej do 10 000 dolarów/ na potrzeby organizacyjne. Ze strony rządu francuskiego wpłynęła pomoc w postaci dotacji 14 000 dolarów rocznie.

Zgodnie z postanowieniami statutowymi ICOMOS nawiązał kontakt z innymi organizacjami międzynarodowymi o zbliżonych celach. Przejawem tej współpracy był udział przedstawicieli ICOMOS w wielu spotkaniach międzynarodowych, jak np.:

- spotkanie ekspertów do sprawy wymiany obiektów muzealnych zorganizowane przez UNESCO i ICOM w 1966 r. w Pa-

ryżu,

- kolokwium na temat turystyki na świecie w 1967 r. w La Valette /Malta/,
- międzynarodowe spotkanie ekspertów do spraw technicznych w dziedzinie ochrony zabytków w 1968 r. w Paryżu.

Łącznie przedstawiciele ICOMOS w okresie od 1965 r. do 1969 r. brali udział w 27 spotkaniach międzynarodowych. W ramach tych kontaktów władze ICOMOS starały się szeroko rozpropagować jego idee, zachęcając do tworzenia Komitetów Narodowych, których liczba wzrosła z 24 w 1965 r. do 32 w 1969 r. ICOMOS powielił i rozpropagował w szerokich kręgach międzynarodowych tekst "Karty Weneckiej" z 1964 r., jako podstawowego aktu prawnego dotyczącego ochrony zabytków.

Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków zorganizowała w tym czasie następujące spotkania naukowe:

1. Kolokwium na temat zniszczeń i konserwacji kamienia, Bruksela /Belgia/, 1966 r.;
2. Symposium w sprawie odnowy miejskich zespołów historycznych, Levoča /CSRS/, 1966 r. /tekst nr 3/;
3. Kolokwium dotyczące organizacji Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji Zabytków, Bruksela /Belgia/, 1966 r.;
4. Kolokwium na temat konserwacji, restauracji i reanimacji zespołów zabytkowych, Cáceres /Hiszpania/, 1967 r. /tekst nr 4/;
5. Kolokwium na temat problemów związanych z wilgotnością w obiektach zabytkowych, Rzym /Włochy/, 1967 r.;
6. Kolokwium dotyczące fotogrametrii stosowanej w architekturze, Saint-Mandé /Francja/, 1968 r.;

7. Kolokwium na temat konserwacji i reanimacji zespołów historycznych, Tunis, 1968 r. /tekst nr 5/;
8. Kolokwium dotyczące zniszczeń i konserwacji drewna, Ludwigsburg /RFN/, 1969 r.

W tym samym okresie powstały pierwsze Komitety Międzynarodowe ICOMOS:

- Komitet ds. konserwacji kamienia, pod przewodnictwem R.Sneyersa /Belgia/;
- Komitet ds. zniszczeń spowodowanych wilgocią w zabytkach, pod przewodnictwem G.Parolini /Włochy/;
- Komitet ds. fotogrametrii, pod przewodnictwem M.Carbonnel /Francja/.

Jak wynika z tego zestawienia, w pierwszym etapie działalności Rady nie powstał żaden z Komitetów Międzynarodowych proponowanych w programie przedstawionym na I Zgromadzeniu Generalnym ICOMOS w Krakowie. Utworzone zostały natomiast trzy Komitety z wąskich dziedzin specjalistycznych. Próby utworzenia Komitetu ds. dokumentacji i doktryny oraz Komitetu ds. miast historycznych, na razie zawiodły. Równocześnie Komitet Wykonawczy ICOMOS zmienił zasadę, według której miały one być dostępne dla wszystkich członków ICOMOS, w zależności od ich zainteresowań grupując specjalistów z różnych krajów. Ze względu na trudności związane z finansowaniem ich działalności, Komitet Wykonawczy postanowił, że będą to grupy nie przekraczające liczby 7 - 10 członków.

Na duże trudności również napotkało stworzenie Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji Zabytków. Sprawę tę nadal uważano za najważniejszą w programie działalności ICOMOS, lecz brak możliwości finansowych i brak lokalu zaważył na odroczeniu jej realizacji.

Sprawa wydawnictw ICOMOS została szczęśliwie zapoczątkowana, głównie dzięki ofiarności Belgijskiego Komitetu Narodowego oraz pomocy finansowej udzielonej przez Komitety Narodowe RFN i Holandii. Do 1969 r. zostały wydane trzy numery "Monumentum", bogate w artykuły pisane przez najwybitniejszych fachowców i opatrzone wieloma fotografiami i planami.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Oxfordzie w 1969 r. do Zgromadzenia Generalnego w Budapeszcie w 1972 r.

II Zgromadzenie Generalne w Oxfordzie

II Zgromadzenie Generalne odbyło się w Oxfordzie, w dniach 7-8 lipca 1969 r. Przewodniczącym sesji Zgromadzenia został Earl of Euston /Wielka Brytania/. Po zatwierdzeniu złożonych przez Przewodniczącego, Sekretarza Generalnego i Skarbnika sprawozdań za lata 1965-1969, Zgromadzenie Generalne wysłuchiwało raportów wybranych komisji:

- a/ budżetu i programu,
- b/ weryfikacyjnej,
- c/ kandydatur.

Komisja weryfikacyjna stwierdziła, że 129 członków ICOMOS jest obecnych lub prawnie reprezentowanych, a więc uprawnionych do głosowania. Następnie Zgromadzenie dokonało wyboru członków Komitetu Wykonawczego.

Przewodniczący: Piero Gazzola /Włochy/

Wiceprzewodniczący: Gabriel Alomar Estere /Hiszpania/

Robert Garvey /USA/

Vladimir Ivanov /ZSRR/

Sekretarz Generalny: Raymond Lemaire /Belgia/

Skarbnik: Maurice Berry /Francja/

Przewodniczący Komitetu Doradczego: Stanisław Lorentz
/Polska/

Członkowie Komitetu Wykonawczego:

Werner Bornheim gen. Schilling /RFN/

Giulielmo de Angelis d'Ossat /Włochy/

Dezső Dercsenyi /Węgry/

Earl of Euston /Wielka Brytania/

Carlos Flores Marini /Meksyk/

Walter Frodl /Austria/

Robert Hotke /Holandia/

Raynar Jonsson /Szwecja/

B.B. Lal /Indie/

Vladimir Novotny /Czechosłowacja/

Victor Pimentel Gurmendi /Peru/

Alfred Schmid /Szwajcaria/

Masaru Sekino /Japonia/

Ivan Zdravković /Jugosławia/

W Zgromadzeniu brało udział 119 członków ICOMOS z 30 krajów. Na zakończenie Zgromadzenie uchwaliło "Zalecenie" dotyczące miejskich ośrodków historycznych i ich włączenia w życie współczesne: "Zgromadzenie Generalne zaleca Komitetowi Wykonawczemu podjęcie odpowiednich działań mających na celu opracowanie przez organizacje rządowe i międzyrządowe jednolitych założeń polityki ochrony miejskich ośrodków historycznych".

Po zakończeniu obrad członkowie ICOMOS wzięli udział w kolokwium zorganizowanym przez Angielski Komitet Narodowy ICOMOS na temat konserwacji, ochrony i odnowy zabytków i miejsc zabytkowych w obliczu rozwoju turystyki kulturalnej. Uczestnicy kolokwium uchwaili "Rezolucję dotyczącą Wenecji". Uznając ten obiekt za zespół o wyjątkowej wartości tak z uwagi na bogactwo dzieł sztuki jakie zawiera, jak i z uwagi na wyjątkowe położenie "miasta na wodzie" i związane z tym walory

krajobrazowe, uczestnicy kolokwium zwrócili się z apelem do Komitetu Wykonawczego, aby interweniował w sprawie ratowania zagrożonej zniszczeniem Wenecji u władz włoskich oraz w UNESCO w celu podjęcia światowej kampanii na rzecz ratowania zabytków miasta. Ponadto uczestnicy kolokwium uchwaili inne zalecenie dotyczące ograniczenia lotów ponadźwiękowych nad budowlami zabytkowymi i zespołami o wartości historycznej.

Działalność ICOMOS po II Zgromadzeniu Generalnym

Działalność Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków rozwijała się w tym okresie w następujących, uznanych za priorytetowe kierunkach:

1. Określenie metody badań i granic interwencji konserwatorskich w stosunku do miejskich zespołów zabytkowych, z rozszerzeniem tego zagadnienia na różne regiony świata;
2. Zorganizowanie Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji Zabytków, który byłby źródłem szybkiej i ujednoliconej informacji dla specjalistów w zakresie ochrony zabytków;
3. Kształcenie specjalistów w porozumieniu z Centrum w Rzymie;
4. Studia nad ewolucją pojęć i doktryny konserwatorskiej.

Jak wynika z punktu 1 zainteresowanie Międzynarodowej Rady przesunęło się - równocześnie z rozszerzeniem pojęć teoretycznych - z zabytku izolowanego na zespoły zabytkowe wraz z ich otoczeniem. Do zmiany tego kie-

runku przyczyniły się badania nad ewolucją doktryny konserwatorskiej /punkt 4/. Wyrazem tego zainteresowania jest bardzo aktywny udział przedstawicieli ICOMOS w wielkiej akcji o zasięgu światowym prowadzonej na rzecz ochrony środowiska przez różne organizacje międzynarodowe.

Punkt 2 wskazywał na niesłabnące wysiłki ICOMOS zmierzające do zorganizowania Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji Zabytków w Paryżu. W tym celu powołana została grupa ekspertów, która zmieniła się w stały Międzynarodowy Komitet ds. dokumentacji. Komitet ten opracował organizacyjne i merytoryczne podstawy przyszłego Ośrodka. Przewodniczący, Milton Lord /USA/ i jego zastępca Hans Foramitti /Austria/ określili szczegółowy program działania oraz zestaw koniecznych aparatów do technicznego wyposażenia Ośrodka. Według przyjętych przesłanek, Ośrodek ten miał być wyposażony w najnowocześniejszą aparaturę umożliwiającą szybkie rozprowadzanie informacji /mikrofilmy itp./. Chociaż projekt ten został zaakceptowany przez Komitet Wykonawczy, jego realizacja wymagała wielkich nakładów finansowych. W 1971 r. Międzynarodowy Ośrodek Dokumentacji Zabytków zdobył samodzielne pomieszczenie w oddanym do dyspozycji ICOMOS "Hotel Saint Aignan" i rozpoczął działalność w znacznie skromniejszym niż to było przewidziane zakresie, zbierając dokumentację przysyłaną stopniowo przez Komitety Narodowe.

Punkt 3 działalności dotyczył kształcenia specjalistów. W tym zakresie Międzynarodowa Rada ściśle współdziałała z Międzynarodowym Centrum Konserwacji w Rzymie oraz z UNESCO. ICCROM w porozumieniu z Uniwersytetem w Rzymie organizował kursy specjalistyczne, których programy były konsultowane z ICOMOS. Obejmowały wciąż wzrastającą liczbę specjalistów z różnych krajów.

Z inicjatywy UNESCO powstały w tym czasie regionalne ośrodki kształcenia konserwatorskiego /Bagdad, Teheran, Ankara/, gdzie pierwszymi wykładowcami byli specjaliści delegowani przez ICOMOS.

Wobec wciąż wzrastających zadań, do których ICOMOS został powołany i które zostały mu powierzone przez UNESCO, w 1970 r. ICOMOS zwiększył skład personalny Sekretariatu do dwóch osób. Zaczęto też rozważać możliwość powołania dyrektora Sekretariatu, który objąłby swą działalnością Międzynarodowy Ośrodek Dokumentacji.

Środki materialne ICOMOS zostały zwiększone osiągając sumę prawie dwa razy większą niż w roku 1969. Dotacja UNESCO wynosiła w 1972 r. - 12 500 dolarów, rząd francuskiego - 16 000 dolarów, Komitetu Belgijskiego - 8000 dolarów. Ponadto Komitety Narodowe ponosiły jako świadczenia pośrednie różne inne koszty: Komitet Węgierski - wydanie pierwszego numeru "Biuletynu" i zorganizowanie III Zgromadzenia Generalnego, Komitet Amerykański - sfinansowanie raportu dotyczącego Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji, Komitet Austriacki - oddelegowanie na swój koszt dr. Foramitti do prac organizacyjnych Ośrodka, itp.

Liczba Komitetów Narodowych uległa zwiększeniu: w 1969 r. było ich 32, w 1972 r. - 39. Pomoc dla centrali ICOMOS okazały Komitety Narodowe przede wszystkim organizując zgodnie z założeniami statutowymi spotkania międzynarodowe na wybrane tematy:

- a/ Kolokwia na temat zniszczeń i konserwacji kamienia zorganizowane przez Belgijski Komitet Narodowy w porozumieniu z ICCROM i z ICOM. Były to spotkania periodyczne, które doprowadziły do utworzenia stałej grupy 12 specjalistów. Grupa ta podzieliła pracę or-

ganizując podgrupy /9/ w zakresie ściślejszych specjalizacji.

- b/ Kolokwium na temat "Zabytki a społeczeństwo", zorganizowane przez Komitety Narodowe ZSRR i Jugosławii; Leningrad, 2-8.IX.1969 r.
- c/ Kolokwium na temat ruchu drogowego w wiejskich ośrodkach zabytkowych; Graz /Austria/, 2-8.X.1969 r. /tekst nr 6/.
- d/ Kolokwium na temat ochrony ogrodów historycznych, zorganizowane przez Francuską Sekcję ICOMOS w porozumieniu z międzynarodową organizacją IELA; Fontainebleau /Francja/, 13-18.IX.1969 r.
- e/ Kolokwium na temat ochrony dzielnic zabytkowych; Brugia /Belgia/, 27-28.V.1971 r.
- f/ Kolokwium na temat ochrony budowli z cegły suszonej; Meksyk, 1971 r.

W tym okresie forma wydawania drukiem rezolucji i zaleceń przyjętych na zakończenie obrad została ostatecznie zaakceptowana i Rada uzyskała na ten cel pomoc finansową UNESCO. Teksty rezolucji kolokwiów z poprzedniego okresu i nowych kolokwiów były rozprowadzane przez Sekretariat ICOMOS do Komitetów Narodowych. W tym też czasie ICOMOS zainteresował się współpracą z krajowymi służbami konserwatorskimi. Wyrazem tego było coraz częstsze zwracanie się w rezolucjach z apelem do władz krajów reprezentowanych w ICOMOS dla pozyskania ich współdziałania i pomocy w realizacji propagowanych celów.

Współpraca z innymi organizacjami międzynarodowymi, układała się w sposób następujący. Przedstawiciele ICOMOS brali udział w 9 międzynarodowych spotka-

niach w 1969 r., w 25 spotkaniach w 1970 r., w 5 spotkaniach w 1971 r. i w 15 spotkaniach w 1972 r. W sumie przez okres 3 lat pomiędzy Zgromadzeniami Generalnymi w Oxfordzie i w Budapeszcie, ICOMOS był reprezentowany na 54 konferencjach międzynarodowych innych organizacji o podobnych celach. Szczególnie ożywiona była współpraca z UNESCO, której Komitet Wykonawczy w 1970 r. włączył ICOMOS do grupy organizacji pozarządowych kategorii A, ten. utrzymujących z UNESCO stałe kontakty doradcze i organizacyjne. ICOMOS brał udział w przygotowywaniu aktów prawnych inspirowanych przez UNESCO. Z tego tytułu, jego przedstawiciele uczestniczyli w następujących spotkaniach:

- posiedzenie grupy ekspertów powołanych dla opracowania tekstu konwencji w sprawie zapobiegania nielegalnemu wywozowi dóbr kultury zagranicą; Paryż, kwiecień 1970 r.,
- międzynarodowa konferencja na temat instytucjonalnych, administracyjnych i ekonomicznych aspektów polityki kulturalnej; Wenecja, wrzesień 1970 r.,
- symposium na temat rewitalizacji dzielnic historycznych oraz planowania urbanistycznego; Kyoto /Japonia/, wrzesień 1970 r.,
- konferencja o ochronie środowiska; Sztokholm, czerwiec 1972 r.

W okresie tych trzech lat powstają nowe Komitety Międzynarodowe ICOMOS:

1. Komitet ds. konserwacji kamienia /wyłoniony z poprzedniej grupy roboczej/, pod przewodnictwem R. Sneyersa /Belgia/;

2. Komitet ds. miast historycznych, pod przewodnictwem J.Zachwatowicza /Polska/;
3. Komitet ds. dokumentacji, pod przewodnictwem E.M. Lorda /USA/

Nadal działał Komitet ds. fotogrametrii.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Budapeszcie w 1972 r. do Zgromadzenia Generalnego w Rothenburgu w 1975 r.

III Zgromadzenie Generalne w Budapeszcie

Zgromadzenie to obradowało w dniach 25-30 czerwca 1972 r., w tym czasie gdy Węgierski Zarząd Ochrony Zabytków /Intendance des Monuments Historiques/ obchodził uroczystie stulecie swego istnienia. Na przewodniczącą sesji Zgromadzenia Generalnego został wybrany prof. Dezső Dercsenyi /Węgry/. Udział w Zgromadzeniu wzięło 445 delegatów z 37 krajów. Komisja weryfikacyjna stwierdziła, że uprawnionych do głosowania było 192 osoby obecne lub prawnie reprezentowane.

Zgromadzenie Generalne zaakceptowało przedstawione kolejno sprawozdania: Przewodniczącego, Sekretarza Generalnego i Skarbnika. W sprawozdaniach przedstawiony został szczegółowo przebieg prac ICOMOS w ciągu trzech ubiegłych lat oraz w zarysach program działania na lata 1972-1975.

Zgromadzenie powołało specjalny Komitet, który miał opracować projekt zmian statutowych i przedstawić go Komitetowi Wykonawczemu. W skład Komitetu weszli: Stanisław Lorentz /Polska/ jako przewodniczący, oraz Alfred Schmid /Szwajcaria/ i Robert Garvey /USA/ jako członkowie.

W czasie obrad przedstawiciel "Europa Nostra" /organizacji międzynarodowej związanej z Komitetem ds.

Zabytków Rady Europejskiej/ zawiadomił, że jego organizacja ogłasza rok 1975 "Międzynarodowym Rokiem Ochrony Zabytków Architektury" i zwraca się do wszystkich Komitetów Narodowych z krajów europejskich, aby odpowiedziały na ten apel i przyłączyły się do wspólnej akcji na rzecz ochrony dziedzictwa architektonicznego.

Zgromadzenie Generalne wybrało nowe władze ICOMOS w następującym składzie:

Przewodniczący: Piero Gazzola /Włochy/

Wiceprzewodniczący: Gabriel Alomar Estere /Hiszpania/
Robert Garvey /USA/

Vladimir Ivanov /ZSRR/

Sekretarz Generalny: Raymond Lemaire /Belgia/

Skarbnik: Maurice Berry /Francja/

Przewodniczący Komitetu Doradczego:

Stanisław Lorentz /Polska/

Członkowie Komitetu Wykonawczego:

Werner Bornheim gen. Schilling /RFN/

Dezső Dercsenyi /Węgry/

Duke of Grafton /Wielka Brytania/

Robert Hotke /Holandia/

Maija Kairamo /Finlandia/

B.B. Lal /Indie/

Rodrigo Marquez de la Plata /Chile/

Gamal Mokhtar /Egipt/

Richard Nunoo /Ghana/

Vladimir Novotny /Czechosłowacja/

Masaru Sekino /Japonia/

Alfred Schmid /Szwajcaria/

Jose Villagran Garcia /Meksyk/

Ivan Zdravković /Jugosławia/

Zmiany personalne w składzie Komitetu Wykonawczego były nieznaczne. Zaznaczyła się jednak pewna

tendencja do udziału większej ilości osób z krajów pozaeuropejskich, w których powstały nowe Komitety Narodowe ICOMOS.

Na zakończenie Zgromadzenie Generalne podjęło uchwałę dotyczącą ratowania zabytków Wenecji. W tekście tej rezolucji zostały zawarte następujące sformułowania: "Zgromadzenie Generalne ICOMOS wyraża życzenie:

1. aby odpowiedzialne czynniki administracji włoskiej podjęły natychmiastowe działania w celu zahamowania procesu degradacji, jakiej ulega zabytkowe miasto Wenecja i jego otoczenie oraz, aby zapewniło temu społeczności zachowanie charakteru i zawsze żywych tradycji;
2. aby UNESCO domagało się realizacji postulatów zawartych w punkcie 1 i ześrodkowało w jednym zbiorowym działaniu wszystkie wysiłki podejmowane w trosce o los tego miasta".

W dalszym ciągu Zgromadzenie sformułowało wiele zaleceń pod adresem statutowych organów ICOMOS. Dotyczyły one m.in. badań nad aktualnym stanem laguny i zagospodarowaniem terenów położonych w pobliżu Wenecji.

Po zamknięciu obrad uczestnicy wzięli udział w kolokwium na temat: "Integracja współczesnej architektury w zespołach zabytkowych". Bardzo ożywiona i długotrwała dyskusja wskazywała na to, że poruszone w czasie kolokwium tematy wzbudziły zainteresowanie wszystkich członków ICOMOS. Wygłoszone referaty, a także zwiedzanie obiektów "in situ" ilustrujących te zagadnienia, stanowiły punkt wyjścia do dyskusji i do jej podsumowania w końcowych "Rezolucjach" /tekst nr 7/.

Działalność ICOMOS po III Zgromadzeniu Generalnym

Na tym etapie działalności ICOMOS podjęło nowe tematy badań i konfrontacji międzynarodowych oraz rozszerzyło swoje wpływy na nowe kraje trzeciego świata. W krajach tych powstały Komitety Narodowe, którym specjaliści z Międzynarodowej Rady służyli pomocą i własnym doświadczeniem. Przedmiotem zainteresowania ICOMOS stało się budownictwo tradycyjne stawiane z materiałów lokalnych. Widoczne to jest w tematach kolejnych spotkań i sympozjów, które już w Tunisie w 1968 r. i w Meksyku w 1974 r. podjęły temat tradycyjnych form architektury z cegły suszonej. Ukoronowaniem tych tendencji było pierwsze kolokwium w Iranie /Yazd/ oraz powstanie Grupy Roboczej ds. architektury z cegły suszonej, przekształconej wkrótce w Komitet Międzynarodowy.

Ochrona miejskich zespołów zabytkowych nadal była przedmiotem badań obejmujących coraz liczniejsze aspekty tego zagadnienia.

W ramach współpracy z innymi organizacjami międzynarodowymi ICOMOS brał udział w pracach Grupy NGO /organizacje pozarządowe/ rozpatrującej na posiedzeniach w lutym i marcu 1974 r., problemy "architektonicznego środowiska człowieka". Uwieńczeniem tych prac była wielka konferencja międzynarodowa "Habitat 1976" w Vancouver /Kanada/. Architektom - twórcom nowej architektury i konserwatorom zespołów zabytkowych przyświecała wspólna idea wyrażona w następującej zasadzie: "miejskie zespoły zabytkowe powinny służyć społeczeństwu, muszą zatem być włączone w życie współczesnego miasta i z nim zintegrowane". Na plan pierwszy wysunął się problem nowego zago-

spodarowania obiektów zabytkowych. Nad tym tematem pracowali członkowie ICOMOS zgromadzeni na kolejnych spotkaniach i kolokwium międzynarodowych:

1. Kolokwium na temat miast drewnianych w krajach skandynawskich, zorganizowane przez Komitety Narodowe Danii, Finlandii i Szwecji; Sandefjord /Norwegia/, 22-24.IX.1972 r.; obrady dotyczyły w szczególności:
 - analizy architektonicznej różnego typu zabudowy drewnianej,
 - roli planowania przestrzennego w ochronie miast zabytkowych,
 - problemów administracyjnych, socjalnych i ekonomicznych związanych z ochroną miast tego typu /tekst nr 8/;
2. Kolokwium na temat reanimacji miast i wsi zabytkowych zgodnie z zasadami "Karty Weneckiej" w aspekcie specyficznych problemów Ameryki Łacińskiej, Meksyk, 9-13.X.1972 r. /tekst nr 9/; rezolucje postulowały włączenie konserwacji zespołów zabytkowych do procesu rozwoju kulturalnego, ekonomicznego i gospodarczego regionu, zwracały się one z apelem do władz administracyjnych na szczeblu regionalnym i ogólnopaństwowym;
3. Kolokwium na temat konserwacji budownictwa z cegły suszonej, Yazd /Iran/, 25-30.XI.1972 r.;
4. Kolokwium na temat konserwacji obiektów o zróżnicowanych nawarstwieniach kulturowych dotyczyło konfrontacji różnych kultur i wynikającej stąd specyfiki konserwacji obiektów zabytkowych, Kordoba /Hiszpania/, 28.IV.-3.V.1973 r.;

5. Kolokwium na temat "Oblicze ulicy w ośrodkach zabytkowych", Izanna /Szwajcaria/, 17-22.VI.1973 r. /tekst nr 10/;
6. Kolokwium na temat ochrony ośrodków miast zabytkowych, Wilno /LRS/, 3-7.IX.1973 r. /tekst nr 11/;
7. Kolokwium na temat konserwacji i reanimacji wiejskich zespołów zabytkowych, Saloniki /Grecja/, 3-10.X.1973 r. /tekst nr 12/;
8. Kolokwium na temat ochrony parków i ogrodów zabytkowych, Grenada /Hiszpania/, 29.X. - 3.XI.1973 r.;
9. Kolokwium na temat nowych form użytkowania społecznego zabytków, Berlin /NRD/, 5-11.V.1974 r.;
10. Seminarium międzynarodowe na temat zabytków w rejonach zagrożonych ruchami sejsmicznymi, Antigua /Gwatemala/, 27-30.VIII.1974 r.;
11. Kolokwium ICOMOS-ICOM na temat przystosowania zabytków do celów muzealnych, Warszawa, 10-17.IX.1974 r.;
12. Seminarium na temat integracji architektury współczesnej w zespołach zabytkowych, zorganizowane wspólnie przez ICOMOS i Międzynarodową Unię Architektów, Kazimierz Dolny /Polska/, 13-20.X.1974 r. /tekst nr 13/;
13. Kolokwium na temat ochrony miast i zespołów zabytkowych, Brugia /Belgia/, 12-15.V.1975 r. /tekst nr 14/.

Wymienione seminaria i kolokwia międzynarodowe zakończone były z reguły "zaleceniami" lub "rezolucjami", które wydane przez ICOMOS w formie sprawozdania z obrad lub jako oddzielne uchwały, rozsyłane były po całym świecie i propagowane przez Komitety Narodowe. Coraz częściej stosowana jest praktyka przedstawiania uchwał i zaleceń

ICOMOS krajowym władzom administracyjnym przez odnośne Komitety Narodowe.

Lata 1974-1975 upłynęły dla ICOMOS pod znakiem "Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków Architektury 1975". ICOMOS włączył się w tę akcję propagowaną przez "Europa Nostra" pod auspicjami UNESCO. Obejmowała ona różne formy działania na szczeblu krajowym i międzynarodowym. W większości krajów europejskich powstały wówczas "ad hoc" Komitety Narodowe Roku Ochrony Zabytków 1975, a w skład tych komitetów weszli w ogromnej większości członkowie ICOMOS. Komitety działały pod egidą Komitetów Narodowych ICOMOS /np. w Polsce/, bądź w ścisłym z nimi porozumieniu. W niektórych krajach Komitety Narodowe ICOMOS same prowadziły akcję na rzecz Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków Architektury. W ramach tej działalności odbywały się liczne konferencje i sympozja na szczeblu krajowym, często z udziałem zaproszonych z zagranicy ekspertów, konkursy, wystawy i odczyty, akcje propagandowe wśród młodzieży, szkolenia itp. Tak ożywiona działalność krajowa osłabiła rytm spotkań międzynarodowych. Stąd nieco mniejsza ilość międzynarodowych kolokwii organizowanych przez ICOMOS w tym okresie.

Równocześnie wewnątrz organizacji pojawiają się nowe trudności, szczególnie w zakresie finansowania coraz szerzej zakrojonych akcji naukowo-badawczych. Choć powstają nowe Komitety Międzynarodowe, jak np. Komitet ds. drewna, Komitet ds. turystyki i in., zmuszone są one jednak ze względów finansowych do ograniczania liczby członków i tworzenia niewielkich grup, zmieniając w tym względzie pierwotne założenia statutowe. Na wielkie trudności w realizacji swych planów napotkał w tym czasie Ośrodek Dokumentacji Zabytków ICOMOS. Nastąpiły zmiany w jego kierownictwie i poszukiwanie nowych form

organizacyjnych poprzez połączenie Ośrodka Dokumentacji Zabytków ICOMOS z analogicznym, od dawna istniejącym Ośrodkiem Dokumentacji ICOM. Został opracowany szczegółowy raport w tej sprawie, lecz projekt połączenia nie został zrealizowany. Prace dokumentacyjne Ośrodka ICOMOS prowadzone były w dawnej formie, w miarę posiadanych środków i możliwości bardzo szczupłego personelu Sekretariatu ICOMOS.

W latach 1972-1975 Komitety Narodowe ICOMOS zmieniły i powiększyły znacznie liczbę członków. Początkowe grupy 10-15-osobowe rozwinęły się i osiągnęły w niektórych Komitetach liczbę 20-40 osób, zachowując nadal podział na członków rzeczywistych i stowarzyszonych.

Do otwarcia Zgromadzenia Generalnego w 1975 r. pracowała, powołana przez poprzednie Zgromadzenia, Komisja do sprawy zmian statutowych. Zmiany te zostały przedstawione, w formie projektu Komitetom Narodowym ICOMOS, a po uzyskaniu ich opinii Komitetowi Wykonawczemu, który opracował projekt w jego ostatecznej formie i przedłożył go do zatwierdzenia Zgromadzeniu Generalnemu. Zmiany dotyczyły m.in. zasad głosowania. Według nowego projektu każdy Komitet Narodowy posiadał prawo do 15 głosów niezależnie od liczby członków rzeczywistych w tym Komitecie. Pamiętać jednak należy, że 15 głosów było górnym limitem liczby głosów, którymi dysponował Komitet. Dawało to pewną przewagę Komitetom Narodowym o rozwiniętej i ustalonej strukturze nad nowymi Komitetami, które posiadały 5-10 członków.

W 1975 r. - roku dziesięciolecia Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków, odszedł z zajmowanego od pierwszych chwil stanowiska przewodniczącego, zasłużony dla spraw ICOMOS prof. Piero Gazzola, który zrezygnował ze swych funkcji z powodu ciężkiej choroby.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Rothenburgu w 1975 r. do Zgromadzenia Generalnego w Moskwie w 1978 r.

IV Zgromadzenie Generalne w Rothenburgu

Na przewodniczącego Zgromadzenia Generalnego wybrany został Werner Bornheim gen. Schilling /RFN/. Po przemówieniu Ministra Kultury Bawarii i przedstawiciela UNESCO Gerarda Bolla, odczytany został list ustępującego przewodniczącego Piero Gazzola. Rezygnując ze swych funkcji P. Gazzola nakreślił historię rozwoju Rady w minionym dziesięcioleciu, zasady i idee, na których się opierała i które szerzyła na arenie międzynarodowej oraz jej działania, podejmowane akcje i badania w dziedzinie ochrony zabytków. Podziękował swoim dotychczasowym współpracownikom, wśród których wymienił na pierwszym miejscu prof. Stanisława Lorentza jako tego, który od początku współdziałał z nim w okresie tworzenia ICOMOS i w pierwszych latach istnienia. Następne słowa podziękowania skierował do Sekretarza Generalnego, prof. Raymond Lemaire.

Sprawozdanie z działalności ICOMOS w latach 1972-1975 złożył Sekretarz Generalny, a sprawozdanie finansowe - Skarbnik. Następnie utworzono trzy Komisje: do spraw weryfikacji, do spraw kandydatur oraz do spraw programu i budżetu. Zgromadzenie Generalne zaakceptowało złożone mu sprawozdania i przystąpiło do dyskusji nad

przedstawionym projektem zmian statutowych. Projekt ten po uwzględnieniu kilku drobnych poprawek został zatwierdzony.

Zgromadzenie uchwaliło podniesienie składek do 10 dolarów rocznie od członków rzeczywistych i stowarzyszonych oraz minimum 40 dolarów rocznie od członków instytucjonalnych.

Komisja weryfikacyjna ustaliła, że 163 członków obecnych lub prawnie reprezentowanych jest uprawnionych do głosowania, po czym Zgromadzenie wybrało nowe władze ICOMOS w następującym składzie:

Przewodniczący: Raymond Lemaire /Belgia/

Wiceprzewodniczący: Jorge O.Gazaneo /Argentyna/

A.G.Chałturin /ZSRR/

Shri B.K.Thapar /Indie/

Sekretarz Generalny: Ernest A.Connally /USA/

Skarbnik: Jean Salusse /Francja/

Przewodniczący Komitetu Doradczego:

Stanisław Lorentz /Polska/

Członkowie Komitetu Wykonawczego:

Gabriel Alomar Esteve /Hiszpania/

Werner Bornheim gen.Schilling /RFN/

Jacques Dalibard /Kanada/

Guglielmo de Angelis d'Ossat /Włochy/

Dezso Derscenyi /Węgry/

Cevat Erder /Turcja/

Bunji Kobayashi /Japonia/

Gemal Mokhtar /Egipt/

Nicolas Moutsopoulos /Grecja/

Richard Nunoo /Ghana/

Alfred Schmid /Szwajcaria/

Gertruda Tripp /Austria/

Jose Villagran Garcia /Meksyk/

Wilhelm Wolhert /Dania/

Na zakończenie Zgromadzenia zabrał głos prof. Lemaire proponując nadanie prof. Gazzoli tytułu honorowego przewodniczącego ICOMOS. Wniosek został przyjęty przez akklamację.

Po zamknięciu obrad Zgromadzenia członkowie ICOMOS wzięli udział w zorganizowanym przez Komitet Narodowy RFN kolokwium na temat ochrony małych miast za-
bytkowych /tekst nr 15/.

Działalność ICOMOS po IV Zgromadzeniu Generalnym

W latach 1975-1978 ICOMOS został obciążony nowymi lub rozszerzonymi w swej treści zadaniami. Pod wpływem zagrożenia zabytków architektury wiejskiej przez rozwój urbanizacji, z inicjatywy Bułgarskiego Komitetu Narodowego powstał Międzynarodowy Komitet ds. budownictwa ludowego. Objął zakresem swych badań dziedzinę, która dotychczas była rozpatrywana pod kątem widzenia "skansenów" i z tego powodu leżała w gestii ICOM /Międzynarodowej Rady ds. Muzeów/. Z uwagi na powtarzające się wielkie straty w zasobach zabytkowych niektórych krajów nawiedzanych klęskami trzęsienia ziemi, powstała Grupa Robocza, wkrótce podniesiona do rangi Komitetu Międzynarodowego ds. ochrony zabytków w warunkach zagrożenia ruchami sejsmicznymi. Z każdym rokiem wzrastała konieczność precyzyjnego porozumienia pomiędzy specjalistami z różnych krajów w sprawach ochrony zabytków; powstała Grupa Robocza ds. ujednolicenia terminologii w tej dziedzinie. Pod egidą UNESCO grupa ekspertów podjęła temat ujednolicenia systemów inwen-

taryzowania i katalogowania zabytków dążąc do stworzenia jednego, uniwersalnego i uproszczonego inwentarza zabytków, który byłby bazą porozumienia w skali międzynarodowej dla różnych systemów inwentaryzowania. W wyniku obrad ekspertów opracowany został projekt międzynarodowej karty identyfikacji zabytków. Wszystkie poruszone tematy znalazły swe odbicie w uchwałach i zaleceniach formułowanych przez uczestników międzynarodowych spotkań ICOMOS.

W tym samym czasie została podjęta ożywiona dyskusja na forum międzynarodowym na temat ewentualnej aktualizacji "Karty Weneckiej" z 1964 r., uznawanej dotychczas jako nienaruszalny "dekalog" każdego konserwatora. Powołano grupę roboczą, która miała za zadanie opracowanie, w oparciu o uwagi Komitetów Narodowych ICOMOS, ewentualnych zmian tekstu tego dokumentu. W wielu krajach zwołane zostały konferencje w sprawie aktualizacji "Karty Weneckiej". Opinia wyrażona m.in. przez Polski Komitet Narodowy ICOMOS, przeważała i została ostatecznie przyjęta. Chodziło o zachowanie nienaruszonego tekstu "Karty Weneckiej", rozszerzenie jej zakresu przez powołanie się na "Rekomendację Warszawską" z 1976 r. na temat ochrony zespołów zabytkowych oraz dodanie do niej "Komentarza" dotyczącego tego problemu. Prace nad opracowaniem tekstu "Komentarza" prowadzone są nadal.

Jednym z najistotniejszych zadań podjętych przez ICOMOS w tym okresie była sprawa realizacji Konwencji UNESCO z 1972 r. o Ochronie Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego. Weszła ona w życie z chwilą ratyfikowania przez 20 państw-sygnatariuszy. Na Zgromadzeniu Generalnym UNESCO w Nairobi w 1976 r. został powołany Międzynarodowy Komitet Dziedzictwa Światowego, do którego należy realizowanie konwencji, m.in. wpisywanie obiektów na Listę Światowego Dziedzictwa. ICOMOS ściśle współ-

pracował z tym Komitetem, zarówno poprzez osoby reprezentujące poszczególne kraje w Komitecie, które w większości wypadków były członkami ICOMOS, jak i przez reprezentanta ICOMOS biorącego udział w obradach Komitetu. UNESCO zleciło Międzynarodowej Radzie Ochrony Zabytków, jako organizacji wyspecjalizowanej, opracowanie "kryteriów" na podstawie których Komitet miał dokonywać wpisu wybranych obiektów na listę zabytków o światowym znaczeniu. Od tej chwili do dnia dzisiejszego praca dla Komitetu i w Komitecie, stała się dla ICOMOS jednym z podstawowych zadań.

W latach 1975-1978 nastąpiły pierwsze zmiany w strukturze Rady. Wobec znacznie zwiększonego zakresu zagadnień, którymi zajmował się ICOMOS, wzrosło nasilenie trudności finansowych i organizacyjnych. Sprawami tymi zajmuje się przede wszystkim Komitet Wykonawczy, który zbiera się każdego roku na jesieni i jego Prezydium /Biuro/, którego członkowie spotykają się cztery do pięciu razy w roku. ICOMOS stanął wobec konieczności daleko idących zmian statutowych, których tekst przygotowała specjalna Komisja uzgadniając je z Komitetami Narodowymi ICOMOS. Ostateczny projekt został przedstawiony do zatwierdzenia na Zgromadzeniu Generalnym w Moskwie w 1978 r. w postaci nowego statutu /tekst nr 1/.

Działalność Komitetów Międzynarodowych przejawiała się w licznych spotkaniach międzynarodowych, sympozjach i kolokwiah naukowych. Zakres ich działania nie obejmował jednak najważniejszych zagadnień ochrony. Najbardziej efektywne Komitety zajmowały się zagadnieniami wąskospecjalistycznymi, natomiast rozbić lub częściowej stagnacji uległy takie Komitety, jak ds. miast historycznych i ds. dokumentacji czyli Komitety o znaczeniu podstawowym. Coraz bardziej aktualna staje się sprawa reformy Komitetów, ale dopiero po Zgromadzeniu Generalnym

w Moskwie, ICOMOS przystąpił do opracowania projektu zmian w tej dziedzinie.

W zakresie wydawniczym ICOMOS publikował regularnie kwartalnik p.t. "Les nouvelles de l'ICOMOS", w formie powielanego biuletynu zawierającego kronikę wydarzeń z działalności Rady. Ponadto choć nieregularnie i z dużym opóźnieniem, wychodziło pismo "Monumentum", wydawane w Belgii, oraz biuletyn ICOMOS, którego publikację podejmowały kolejne Komitety Narodowe.

Podsumowując trzyletnią działalność ICOMOS pomiędzy Zgromadzeniem Generalnym w Rothenburgu w 1975 r. a Zgromadzeniem Generalnym w Moskwie w 1978 r., możemy stwierdzić, że ICOMOS zorganizował w tym czasie 33 spotkania międzynarodowe /kolokwia, sympozja i narady/ o charakterze merytorycznym. 20 spośród nich zostało uwieńczone wydaniem rezolucji lub zaleceń, rozpowszechnionych przez centralę ICOMOS. Z zamieszczonego poniżej zestawienia wynika, że spośród 33 spotkań międzynarodowych następujące kraje zorganizowały na swym terenie spotkania Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków: Belgia /2/, Bułgaria /1/, Czechosłowacja /2/, Finlandia /1/, Francja /7/, Holandia /1/, Iran /1/, NRD /3/, Polska /2/, Republika Dominikańska /1/, RFN /2/, Rumunia /1/, Szwecja /1/, Turcja /1/, USA /1/, Węgry /1/, Wielka Brytania /1/, Włochy /2/, ZSRR /1/. Ilościowa przewaga spotkań zorganizowanych we Francji wynika m.in. ze wzrostu aktywności Francuskiego Komitetu Narodowego ICOMOS, obecnie jednego z najsilniej rozwiniętych tak pod względem zakresu działania, jak i ilości członków oraz dzięki finansowym podstawom działalności. Natomiast duża ilość spotkań międzynarodowych w Paryżu wynikała z ułatwień jakie stwarzał fakt, że centrala ICOMOS oraz siedziba UNESCO znajdują się w tym mieście. Stąd ta ilość spotkań nie może być brana pod uwagę

przy ustalaniu porównań. Jeśli natomiast spojrzymy na pozostałe zestawienia to uderzająca jest ilość zebrań w krajach socjalistycznych /11/ w porównaniu z krajami Europy Zachodniej /8/ /oprócz Francji/ i Europy Północnej /2/, znacznie liczniej reprezentowanych w ICOMOS. Zestawienie to wskazuje na stosunkowo małe zaangażowanie środków i możliwości organizacyjnych w krajach wysoko rozwiniętych dla akcji organizowania spotkań naukowych, które dla ICOMOS stanowią jedną z podstawowych gałęzi działalności.

Aktywność Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków przejawiała się także w udziale jej przedstawicieli w konferencjach, sympozjach i spotkaniach międzynarodowych, przygotowywanych przez inne organizacje dążące do tych samych lub zbieżnych celów. Realizując postulat zawarty w statucie o współpracy z tymi organizacjami, ICOMOS przez swych przedstawicieli prezentował na szerokim polu międzynarodowym swoje poglądy na ochronę zabytków, niejednokrotnie broniąc jej zagrożonych interesów. W omawianym trzyletnim okresie ICOMOS był reprezentowany przez swego przewodniczącego, lub przez osoby przez niego delegowane na około 60 spotkaniach międzynarodowych. Przedstawicielem ICOMOS był najczęściej przewodniczący Komitetu Narodowego ICOMOS w kraju, w którym odbywała się konferencja. Jego udział zaznaczał się przede wszystkim w podejmowaniu rezolucji i zaleceń kończących obrady. Przedstawiciele ICOMOS byli zobowiązani do składania w centrali ICOMOS sprawozdań z przebiegu obrad konferencji, w punktach dotyczących ochrony dóbr kultury. W ten sposób centrala ICOMOS była na bieżąco informowana o akcjach zbieżnych z działalnością organizacji na terenie międzynarodowym /załącznik nr 5/.

Oczywiście najbardziej efektywny i stały jest udział ICOMOS w akcjach prowadzonych przez UNESCO. Międzynarodowej Radzie zostało przede wszystkim powierzone wdrażanie w życie zasad i postanowień Konwencji z 1972 r. o ochronie światowego dziedzictwa oraz opracowanie kryteriów wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa. Kryteria te zostały opracowane, a przedstawiciel ICOMOS bierze udział we wszystkich posiedzeniach Komitetu Światowego Dziedzictwa i jego Biura. Z tytułu swych kompetencji zawodowych odgrywa on na posiedzeniach Komitetu rolę eksperta w skali światowej.

Drugim zadaniem powierzonym Międzynarodowej Radzie do realizacji było wprowadzanie w życie postanowień "Rekomendacji UNESCO" dotyczącej miast i zespołów historycznych oraz tradycyjnych, zwanej powszechnie "Rekomendacją Warszawską" /z 1976 r./.

Podany niżej spis konferencji, kolokwiów i sympozjów międzynarodowych organizowanych przez ICOMOS nie obejmuje spotkań międzynarodowych o charakterze organizacyjnym, stanowiących jego działalność podstawową. Należy tu wymienić:

- posiedzenia Komitetu Wykonawczego i Komitetu Doradczego /w zasadzie raz w roku na jesieni/,
- posiedzenia Biura Komitetu Wykonawczego /obecnie około 5 razy w roku/,
- posiedzenia Komitetów Międzynarodowych Wyspecjalizowanych /z reguły raz do roku/,
- posiedzenia grup powoływanych "ad hoc" dla rozwiązania konkretnej sprawy /jak np. grupa do spraw redakcyjnych "Monumentum" i innych wydawnictw ICOMOS/,
- inne zebrania dorywcze na tematy organizacyjne.

Międzynarodowe spotkania ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Rothenburgu /1975 r./ do Zgromadzenia Generalnego w Moskwie /1978 r./

1975

Kolokwium na temat ochrony małych miast historycznych /29-30 maja, Rothenburg - RFN/

Odbyło się bezpośrednio po zakończeniu obrad IV Zgromadzenia Generalnego ICOMOS /26-28 maja 1975/. Podjęte rezolucje zostały opublikowane i rozprowadzone w formie osobnej broszury przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 15/.

Seminarium na temat transportu i ruchu kołowego w miastach i dzielnicach zabytkowych /6-20 lipca, Bruksela - Belgia/

Zostało zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. miast historycznych i Belgijski Komitet Narodowy ICOMOS, przy współudziale ICSLD /Międzynarodowa Rada Towarzystw Przemysłu Transportowego/. Tematem dyskusji była organizacja ruchu w miastach z uwzględnieniem ochrony miejskich ośrodków zabytkowych. Rezolucje tego spotkania nie zostały wydane drukiem.

Międzynarodowe kolokwium na temat odnowy i ochrony zabytkowych parków i ogrodów /9-12 września, Zeist - Holandia/

Rezolucje podjęte w wyniku dyskusji zostały opublikowane i rozpowszechnione przez Sekretariat ICOMOS /tekst

nr 19/.

Kolokwium na temat architektury ludowej i jej roli w życiu współczesnym /4 października, Płowdiw - Bułgaria/

W czasie kolokwium, połączonego z objazdem studyjnym po Bułgarii, przedstawiciele z 40 krajów przedstawili w referatach, interwencjach i dyskusji aktualną sytuację architektury ludowej w reprezentowanych przez nich krajach. Rezolucje zostały opublikowane i rozpowszechnione przez Sekretariat ICOMOS. Ponadto wydany został zeszyt "Monumentum" poświęcony temu zagadnieniu. Zaznaczyć należy, że chociaż w "Rezolucji" końcowej sprawa powołania do życia nowego Międzynarodowego Komitetu ICOMOS ds. architektury ludowej została ograniczona do terenu Europy, z liczną przewagą w Komitecie reprezentantów krajów bałkańskich, to jednak Komitet Wykonawczy ICOMOS, któremu projekt ten został przedstawiony, uznał go jako projekt wstępny i, wyrażając zgodę na powołanie nowego Komitetu Międzynarodowego pod przewodnictwem reprezentanta Bułgarii, zaznaczył, że stworzenie Komitetu o ograniczonym zasięgu terytorialnym otwiera drogę do tworzenia innych grup dla badań tego zagadnienia, z udziałem przedstawicieli innych krajów. Grupy te, w wyniku wzajemnych konsultacji mogą połączyć się w przyszłości w jeden wspólny Komitet Międzynarodowy, który obejmie swym zasięgiem wszystkie kraje zainteresowane problemem ochrony budownictwa ludowego /tekst nr 20/.

II kolokwium na temat konserwacji i ochrony zabytków /10-12 października, Puerto Plata - Republika Dominikańska/

Pomimo, że kolokwium miało charakter międzynarodowy, jego obrady i rezolucje dotyczyły wyłącznie spraw dominikańskich /np. założenia inwentarza zabytków ruchomych, organizacji służb konserwatorskich na terenie Republiki Dominikańskiej/. Wystąpienia przedstawicieli z innych krajów miały charakter doradczy. Kolokwium to jest przykładem specyficznej pomocy udzielonej przez kraje o rozwiniętym systemie ochrony zabytków, krajowi, który dopiero wchodzi na tę drogę. Dominikański Komitet Narodowy rozwija żywą działalność zarówno na polu krajowych, jak i międzynarodowych poczynań, przenosząc zdobyte tą drogą doświadczenia na teren własnego kraju.

1976

Międzynarodowe kolokwium na temat konserwacji zabytków z cegły suszonej /6-9 marca, Yazd - Iran/

Rezolucje zostały ujęte w osobnym dokumencie, powielone i rozpowszechnione przez Sekretariat ICOMOS. Ponadto kolokwium sformułowało wiele sugestii dotyczących planu generalnego odnowy miasta Yazd /tekst nr 21/.

Międzynarodowe spotkanie grupy roboczej ds. normalizacji i ujednolicenia terminologii z dziedziny ochrony zabytków /8-9 kwietnia, Ravello - Włochy/

Zorganizowane zostało przez Włoski Komitet Narodowy ICOMOS w porozumieniu z Katedrą Konserwacji Zabytków na Uniwersytecie w Neapolu, pod protektorem ICOMOS i ICCROM. Zalecenia zostały sformułowane w osobnym dokumencie, powielone i rozpowszechnione przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 22/. W wyniku tego kolokwium i prowadzo-

nych nadal badań powstał pierwszy zestaw terminów, uzgodnionych w 7 językach /angielski, fiński, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski i włoski/. Został on wydany w formie katalogu przez Włoski Komitet Narodowy ICOMOS p.t. "Terminologia Comparata". Grupa robocza prowadzi dalsze prace nad uzgodnieniem terminologii w porozumieniu z ICCROM i Uniwersytetem w Neapolu.

Międzynarodowe kolokwium na temat zastosowania fotogrametrii w architekturze i w konserwacji zabytków
/10-13 maja, Bonn - RFN/

Kolokwium miało na celu nawiązanie dialogu pomiędzy architektami-konserwatorami z jednej strony a technikami-specjalistami w zakresie fotogrametrii z drugiej strony. W wyniku obrad stwierdzono, że rzeczowa krytyka inwentarzy, która stanowi podstawę prac konserwatorskich, pozwala docenić możliwości, jakie stwarza metoda fotogrametrii stosowana w architekturze dla odtwarzania jej form z całkowitym obiektywizmem i wielką precyzją. Zebrani postanowili, że zastosowanie fotogrametrii powinno być objęte programem nauczania dla architektów-konserwatorów. Przedmiotem obrad była też konserwacja archiwum Meydenbauera, zawierającego bezcenną dokumentację zabytków w Niemczech i w innych krajach. Sprawę referował M.Meyer /NRD/. Władze NRD zwróciły się o międzynarodową pomoc /UNESCO, ICOMOS, ICCROM i ICOM/ dla przeprowadzenia konserwacji tego archiwum i stopniowego udostępniania zawartych w nim dokumentów zainteresowanym krajom. Uczestnicy kolokwium CIPA postanowili poprzeć starania NRD o uzyskanie pomocy międzynarodowej.

Konferencja na temat: "Oblicze stolic a dziedzictwo międzynarodowe" /18-19 maja, Moskwa - ZSRR/

Konferencja zorganizowana była przez Radziecki Komitet Narodowy ICOMOS w porozumieniu z Czeskim Komitetem Narodowym ICOMOS. Miała na celu wymianę doświadczeń na temat odnowy i konserwacji zabytków Moskwy i Pragi.

Międzynarodowe seminarium na temat restauracji i konserwacji dóbr kultury /2-6 sierpnia, Eger - Węgry/

Seminarium ma obecnie charakter stały i jest organizowane każdego roku w okresie letnim w Eger.

Kolokwium na temat zabytków przemysłowych i ich roli w życiu współczesnym /20-22 września, Le Creusot-Montceau-les-Mines - Francja/

Kolokwium zorganizowały ICOMOS i ICOM we współpracy z Écomusée Le Creusot. Uczestnicy kolokwium postanowili stworzyć podstawy ochrony dla nowego rodzaju zabytków, stąd rezultaty obrad dotyczyły przede wszystkim spraw organizacyjnych. Tekst rezolucji i zaleceń został opublikowany i upowszechniony przez Sekretariat ICOMOS. Ponadto uczestnicy kolokwium zwrócili się do UNESCO z prośbą o włączenie akcji na rzecz ochrony dziedzictwa przemysłowego do stałego programu UNESCO /tekst nr 23/.

Międzynarodowe spotkanie ekspertów ICOMOS i ICOM na temat opracowania norm i środków konserwacji kamienia
/27-30 września, Drezno - NRD/

Udział w spotkaniu był ograniczony do nielicznej grupy specjalistów od spraw konserwacji kamienia, zaproszonych

przez Niemiecki Komitet Narodowy ICOMOS. Narady zostały uwieńczone wydaniem zaleceń o charakterze fachowym. Tekst, wyłącznie w języku angielskim, został opublikowany i udostępniony zainteresowanym specjalistom przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 24/.

Kolokwium na temat: "Nowe życie w ośrodkach historycznych"
/30 września-5 października, Praga-Bratysława - Czechosłowacja/

Przedmiotem obrad była integracja miast i wsi zabytkowych z nowoczesną architekturą i życiem współczesnym oraz inwentaryzacja miast i wsi historycznych. Rezolucje zostały ujęte w dokumencie końcowym, powielone i rozesłane przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 16/.

Kolokwium na temat: "Konserwacja i restauracja zabytków we Francji a "Karta Wenecka" /13-16 października, Paryż - Francja/

Tematem było zastosowanie zasad zawartych w "Karcie Weneckiej" do prac restauracyjno-konserwatorskich we Francji oraz odstępstwa od tych zasad i ich uzasadnienie. Dyskusja toczyła się wokół ewolucji doktryny konserwatorskiej w związku z postępem technik konserwatorskich. Omawiane były również inne problemy, jak zagadnienia administracyjno-finansowe, użytkowanie zabytków, konserwacja malarstwa ściennego itp. Nie było uchwał podsumowujących obrady ani rezolucji. Natomiast wszystkie wygłoszone referaty zostały opublikowane w osobnym numerze "Monuments Historiques de France". Wymiana opinii pomiędzy uczestnikami kolokwium rzuciła światło na rozważany aktualnie na forum międzynarodowym problem ewentualnej rewizji "Karty Weneckiej" lub jej uzupełnienia dodatkowym

aneksem. Kolokwium francuskie o zasięgu międzynarodowym stanowiło jedno z wielu tego rodzaju spotkań /m.in. w Polsce/ na szczeblu krajowym lub międzynarodowym /w Anglii/, na których omawiany był ten temat. Ostateczne wnioski z obrad zostały przedstawione Komitetowi Wykonawczemu w 1978 r.

Międzynarodowe spotkanie mające na celu przygotowanie wielkiej konferencji międzynarodowej w Rostocku/NRD/ w 1977 r. na temat udziału młodzieży w ochronie zabytków /27-29 października, Straslund - NRD/

W spotkaniu udział brali przedstawiciele Komitetów Narodowych ICOMOS z krajów nadbałtyckich. Rezolucje o charakterze roboczo-organizacyjnym nie zostały zawarte w osobnym dokumencie - stanowią one część sprawozdania z obrad i były rozesłane tylko do Komitetów ICOMOS biorących bezpośrednio udział w organizowaniu konferencji w Rostocku.

Międzynarodowe seminarium na temat: "Turystyka a humanizm współczesny - perspektywy na 2000 r." /7-9 listopada, Liège - Belgia/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ds. turystyki ICOMOS w porozumieniu z Belgijskim Komitetem Narodowym ICOMOS oraz we współpracy z Komisariatem ds. turystyki w Belgii. Udział w seminarium wzięli przedstawiciele wielu międzynarodowych organizacji zajmujących się turystyką. Celem zebrania była narada nad sposobami zapobiegania degradacji obiektów zabytkowych spowodowanej nadmiernym rozwojem turystyki. W toku obrad opracowano dokument nazwany "Kartą Turystyki Kulturalnej". Został on wydany w formie osobnej broszury i sze-

roko rozprowadzony przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. turystyki oraz przez Sekretariat ICOMOS i międzynarodowe organizacje turystyczne, które go podpisały /tekst nr 25/.

1977

Międzynarodowe spotkanie Komitetów Narodowych ICOMOS krajów skandynawskich na temat wprowadzenia w życie Konwencji UNESCO o ochronie światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego z 1972 r. /21 luty, Helsinki - Finlandia/

Kolokwium na temat międzynarodowych doświadczeń dotyczących konserwacji zabytków w regionach dotkniętych wstrząsami sejsmicznymi /23-25 kwietnia, Udine - Włochy/

Zorganizowane przez Włoski Komitet Narodowy ICOMOS bezpośrednio po klęsce trzęsienia ziemi, która nawiedziła północne Włochy, a w szczególności rejon miasta Udine. Kolokwium zapoczątkowało nowy temat badań oraz serię spotkań międzynarodowych, w wyniku których powstała stała grupa badawcza, przekształcona wkrótce w Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. ochrony zabytków na terenach zagrożonych ruchami sejsmicznymi /w skrócie: Komitet Międzynarodowy ds. sejsmizmu/. Rezolucje i zalecenia sformułowane na zakończenie kolokwium w Udine zostały opublikowane w osobnym dokumencie i rozprowadzone przez Sekretariat ICOMOS do zainteresowanych tym tematem Komitetów Narodowych /tekst nr 26/.

Międzynarodowe spotkanie na temat konserwacji drewna w budynkach zabytkowych /12-14 maja, Sztokholm - Szwecja/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds.

drewna w porozumieniu ze Szwedzkim Komitetem Narodowym ICOMOS, przy współpracy z Centralnym Urzędem ds. Zabytków Szwecji. Osobnego dokumentu nie wydano. Zalecenia stanowiące podsumowanie dyskusji zawarte są w sprawozdaniu z tego spotkania /tekst nr 27/.

Międzynarodowe spotkanie specjalistów ds. rewizji "Karty Weneckiej" /18-20 maja, Ditchley Parc - Wielka Brytania/

Spotkanie miało na celu wstępne opracowanie raportu na podstawie zebranych od Komitetów Narodowych ICOMOS opinii na temat ewentualnej rewizji "Karty Weneckiej". Raport został zgodnie z programem opracowany i przedstawiony Komitetowi Wykonawczemu ICOMOS w listopadzie 1977 r.

Międzynarodowe kolokwium na temat ochrony wiejskich zespołów zabytkowych /23-29 czerwca, Budapeszt - Węgry/

Wzięli w nim udział przedstawiciele 20 Komitetów Narodowych z różnych krajów świata. Zebrani dyskutowali nad zagadnieniem zagrożenia zabytkowych zespołów wiejskich przez rozwój urbanizacji i nad środkami ich ochrony. Uchwały podsumowujące dyskusję zostały wydane w osobnym dokumencie, powielone i rozpowszechnione przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 17/.

Międzynarodowe seminarium na temat konserwacji i restauracji malarstwa ściennego /2-7 lipca, Bukareszt - Rumunia/

Udział wzięli liczni specjaliści reprezentujący Komitety Narodowe ICOMOS z różnych krajów. Sprawozdanie z tego spotkania, zawierające m.in. fotografie badanych obiektów, zostało złożone w Sekretariacie ICOMOS; nie zawie-

ra ono jednak żadnych rezolucji ani zaleceń.

Międzynarodowe kolokwium na temat ochrony zabytkowych parków i ogrodów /16-20 września, Praga-Kromeriž-Brno-Czechosłowacja/

Sformułowane w toku obrad rezolucje zostały ujęte w osobnym dokumencie, powielone i rozprowadzone przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 28/.

Międzynarodowa konferencja na temat udziału młodzieży w konserwacji dziedzictwa kulturalnego /19-23 września, Rostock - NRD/

Zalecenia końcowe zostały sformułowane w osobnym dokumencie, wyłącznie w języku angielskim /tekst nr 29/.

Międzynarodowe spotkanie ekspertów w sprawie ujednolicenia i ulepszenia różnych systemów inwentarzy i rejestrów zabytków i miejsc zabytkowych, stosowanych w Europie i Ameryce Północnej /26-28 września, Warszawa - Polska/

Zostali zaproszeni specjaliści od spraw dokumentacji z 17 krajów Europy i Ameryki Północnej. Podstawą dyskusji był opracowany przez Ośrodek Dokumentacji ICOMOS raport, w którym zostały przedstawione różne systemy inwentaryzowania zabytków na tych obszarach. Celem spotkania było opracowanie systemu ujednoliconego inwentarza w skali międzynarodowej, który służyłby jako instrument porozumienia i identyfikacji zabytków oraz miejsc zabytkowych w różnych krajach. Obradom przewodniczył dr hab. Krzysztof Pawłowski /Polska/. Ośrodek Dokumentacji Zabytków w Warszawie przygotował wystawę ilustrującą omawiany temat. W wyniku długich dyskusji sporządzono dokument zawierający projekt międzynarodowej karty identyfikacji zabytków.

Projekt ten został przedstawiony w UNESCO, które nadal kieruje pracami nad tym zagadnieniem. /tekst nr 30/.

Międzynarodowe spotkanie grupy roboczej ds. konserwacji struktur z cegły suszonej /3-7 października, Santa Fé-Nowy Meksyk - USA/

Temat konserwacji tego typu architektury stał się szczególnie aktualny w ICOMOS od chwili, kiedy działalność Międzynarodowej Rady objęła wciąż zwiększającą się liczbę członków reprezentujących kraje trzeciego świata. Po spotkaniu w Santa Fé powstał w ramach ICOMOS stały Międzynarodowy Komitet /grupa robocza/ do spraw architektury z cegły suszonej. Rezolucje ze spotkania w Santa Fé zostały wydane w osobnym dokumencie, powielone i rozprowadzone przez Sekretariat ICOMOS /tekst nr 31/.

Międzynarodowe kolokwium w sprawie fotogrametrii stosowanej w ochronie zabytków /9-16 października, Ankara - Turcja/

Zorganizowane przez Turecki Komitet Narodowy ICOMOS i Tureckie Towarzystwo Fotogrametryczne w porozumieniu z Międzynarodowym Komitetem ICOMOS ds. fotogrametrii. Zalecenia zawarte zostały w sprawozdaniu Międzynarodowego Komitetu ICOMOS ds. fotogrametrii. Dotyczą one głównie problemów lokalnych, m.in. pomiarów fotogrametrycznych zabytków prowincji Goren i Kapadocja. Ze względu jednak na wysoki poziom wygłoszonych referatów specjalistycznych, konferencja miała oddźwięk międzynarodowy i stanowić może przyczynek do badań w tym zakresie oraz jest przykładem udzielonej pomocy międzynarodowej - rady ekspertów dla kraju organizującego konferencję.

Międzynarodowe spotkanie przedstawicieli Państwowych Służb Zabytków zorganizowane przez ICOMOS /26-27 października, Paryż - Francja/

Celem tego spotkania było nawiązanie ściślejszej współpracy pomiędzy Narodowymi Komitetami ICOMOS z różnych krajów a przedstawicielami ich państwowych służb konserwatorskich, dla sprawnego współdziałania w realizacji idei propagowanych przez ICOMOS. Realizacja ta jest bowiem niemożliwa bez poparcia ze strony władz państwowych, które posiadają odpowiednie środki finansowe i materiałowe oraz kadry pracownicze dla wcielania w życie zasad ochrony zabytków. Należy podkreślić, że koncepcja współpracy pomiędzy ICOMOS a organizacjami rządowymi w krajach, w których jest on reprezentowany, jest wynikiem znacznej ewolucji pojęć, przez którą przeszedł ICOMOS od czasu swego powstania. Jest to szczególnie widoczne w krajach kapitalistycznych, gdzie działalność Komitetów Narodowych oparta jest prawie wyłącznie na funduszach zebranych ze składek, darowizn i dotacji społecznych. W miarę swego rozwoju i obejmowania coraz nowych zagadnień działalność ta coraz bardziej związana jest z planami państwowymi i wymaga uzgodnień tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym. W czasie narady przedstawiciele krajów socjalistycznych pełnili rolę wiodącą służąc swym doświadczeniem w sprawach będących przedmiotem dyskusji. Rezolucje zostały ujęte w osobnym dokumencie i opublikowane w materiałach UNESCO /tekst nr 32/.

Międzynarodowe spotkanie ekspertów do spraw ochrony zabytków na terenach zagrożonych trzęsieniem ziemi /19-22 grudnia, Paryż - Francja/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. sejsmicznych w porozumieniu i pod egidą UNESCO. Podsta-

wę toczących się dyskusji stanowił materiał, który po kolokwium w Udine został zebrany przez Sekretariat ICOMOS; dotyczył on szkód spowodowanych w różnych krajach w dziedzinie zabytków przez nawiedzające je trzęsienia ziemi. Dyskusja została podsumowana uchwałami ujętymi w osobnym dokumencie i opublikowanymi w materiałach UNESCO /tekst nr 33/.

1978

Międzynarodowe kolokwium na temat użytkowania zabytków /31 stycznia-4 lutego, Avignon - Francja/

Zorganizowane przez Francuską Sekcję ICOMOS w porozumieniu z Ministerstwem Kultury we Francji /Dyrekcją Architektury/ oraz z Narodowym Funduszem Zabytków Francji. Celem spotkania było omówienie nowych funkcji zabytków w świecie współczesnym na przykładach ich użytkowania we Francji i w innych krajach reprezentowanych na kolokwium. Podjęte w wyniku dyskusji wnioski sformułowano w następujący sposób:

1. Istnieje niewątpliwa konieczność lepszego poznania zasobów dziedzictwa historycznego i możliwości jego użytkowania oraz ustalenia potencjalnych użytkowników zabytków.
2. Należy podkreślić zasadę, że Państwo powinno w tym zakresie dać przykład właściwego użytkowania zabytków przez instytucje państwowe.
3. Konieczne jest udzielenie większej swobody w tym zakresie władzom lokalnym, które podejmą właściwe działania tak pod względem finansowym, jak i pod względem ustalania przepisów administracyjnych oraz norm

technicznych.

4. Należy wykorzystać wszystkie możliwości zainteresowania młodzieży polityką użytkowania zabytków, organizując tzw. młodzieżowe obozy pracy /chantiers des jeunes/.
5. Użytkowaniem zabytków należy zainteresować osoby prywatne i popierać ich inicjatywę mającą na celu ich rewitalizację i użytkowanie.

Powyższe wnioski zostały zawarte w sprawozdaniu z konferencji, lecz nie wydano ich w formie rezolucji. Choć znaczna część uczestników kolokwium stanowili Francuzi, referaty wygłosili również reprezentanci innych krajów, a wnioski sformułowane w sprawozdaniu miały charakter międzynarodowy. Kolokwium w Avignon zdaje się wskazywać, że problem użytkowania zabytków jest tematem budzącym coraz większe zainteresowanie. Odczuwany jest brak komitetu międzynarodowego ICOMOS, który podjąłby badania nad tym zagadnieniem. Stworzenie takiego Komitetu sugerowało już pierwsze Zgromadzenie Generalne ICOMOS w 1965 r.

Następne miesiące /luty-maj/ 1978 r., aż do Zgromadzenia Generalnego w Moskwie, poświęcone były pracom przygotowawczym: opracowywaniu sprawozdań z trzyletniej działalności, raportów dotyczących takich spraw, jak rewizja "Karty Weneckiej", posiedzeniom roboczym dotyczącym wydawnictw ICOMOS itp.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Moskwie w 1978 r. do połowy 1979 r.

V Zgromadzenie Generalne w Moskwie

V Zgromadzenie Generalne ICOMOS odbyło się w Moskwie w dniach 20-27 maja 1978 r. Udział w nim wzięło około 700 delegatów z 62 krajów z całego świata. Obrady Zgromadzenia poprzedzone były posiedzeniami Komitetów Doradczego i Wykonawczego ICOMOS, których zadaniem było m.in. przygotowanie ostatecznej wersji zmian statutowych. Komitet Doradczy obradował pod przewodnictwem prof. dr Stanisława Lorentza, który zgodnie z uprzednią zapowiedzią zrzekł się funkcji przewodniczącego Komitetu, piastowaną od chwili jego powstania. Nowym przewodniczącym Komitetu Doradczego został wybrany Roland Palsson /Szwecja/.

Oba Komitety na posiedzeniu plenarnym podsumowały wyniki długotrwałej dyskusji i ankietowania w sprawie zmian statutowych. Komitety Narodowe wypowiedziały już swą opinię na piśmie i ustnie, przy okazji spotkań Grupy Roboczej powołanej przez poprzednie Zgromadzenie. Wszystkie uwagi Polskiego Komitetu Narodowego w sprawie zmian statutu zostały uwzględnione. W osobnym punkcie obrad Komitetu Doradczego i Wykonawczy ustosunkowały się do projektu zmian "Karty Weneckiej" przyjmując stanowisko, że jej tekst powinien być zachowany bez zmian, a zakres zagadnień rozszerzony przez odpowiednie

związanie go z tekstem "Rekomendacji Warszawskiej" z 1976 r., oraz dopełniony przez dodatkowy komentarz. Obie sprawy: statutu i "Karty Weneckiej" weszły do porządku obrad Zgromadzenia i zostały zatwierdzone zgodnie z wnioskiem Komitetu Wykonawczego.

Uchwalony przez Zgromadzenie Generalne nowy tekst statutu wprowadza bardzo istotne zmiany w dotychczasowej strukturze Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków, a mianowicie: - zniesiony został podział członków na rzeczywistych i stowarzyszonych; nowy statut ustanawia cztery kategorie członków:

- a/ członkowie indywidualni, posiadający pełne prawa czynne i bierne,
- b/ członkowie instytucjonalni, posiadający tylko czynne prawo wyborcze,
- c/ członkowie popierający,
- d/ członkowie honorowi.

Członkostwo honorowe jest przyznawane przez Zgromadzenie Generalne za wybitne zasługi na polu ochrony dóbr kultury. Zgromadzenie Generalne w Moskwie przyznało je trzem osobom: Stanisławowi Lorentzowi /Polska/, Janowi Zachwatowiczowi /Polska/ i Miltonowi E. Lordowi /Stany Zjednoczone/.

Według postanowień nowego statutu, skład osobowy Komitetu Wykonawczego jest w 1/3 zmieniany raz na trzy lata. Okres przynależności do Komitetu Wykonawczego został ograniczony do 9 lat, z wyjątkiem stanowiska Przewodniczącego, Sekretarza Generalnego i Pełnomocnika ds. Finansów /obecny tytuł Skarbnika/. W tych wypadkach stosuje się ograniczenie tylko wtedy, gdy ktoś zajmuje przez 9 lat z rzędu to samo stanowisko. Statut dopuszcza więc przechodzenie przez kolejne stanowiska w ścisłej ośrodku władz ICOMOS. W ten sposób wprowadzić właściwą ro-

tację i dopływ świeżych sił do Komitetu Wykonawczego, statut zapewnia równocześnie ciągłość najwyższych funkcji wymagających długoletniej praktyki i pracy w organizacji o tym charakterze. Liczbę osób uprawnionych do głosowania z ramienia każdego Komitetu Narodowego, statut zwiększył do 18 osób wskazanych przez Komitet. Jest to dalszy krok w kierunku umacniania wpływu tych Komitetów Narodowych, które są prężne i rozwijają się. Każdy delegat może głosować za 5 innych członków Komitetu uprawnionych do głosowania, na podstawie otrzymanego od nich pełnomocnictwa.

W toku obrad Zgromadzenia Generalnego wprowadzono jeszcze jedną, istotną poprawkę do statutu. W skład Biura czyli Prezydium Komitetu Wykonawczego zostali powołani z urzędu wszyscy wiceprzewodniczący ICOMOS /5/. To rozszerzenie kompetencji wiceprzewodniczący i ich bezpośrednie zaangażowanie w działalność merytoryczną i organizacyjną Biura /Prezydium/ miało na celu stworzenie mocnej podstawy i stałej pomocy dla Przewodniczącego, Sekretarza Generalnego i Pełnomocnika ds. Finansów w okresach pomiędzy posiedzeniami Komitetów Doradczego i Wykonawczego.

Oprócz prac związanych ze zmianą statutu, Zgromadzenie Generalne zatwierdziło sprawozdania złożone przez Sekretarza Generalnego i przez Pełnomocnika ds. Finansów za okres działalności od 1975 do 1978 r. W związku z koniecznością opracowania "Komentarza" do "Karty Weneckiej", Zgromadzenie powołało Komisję "ad hoc" pod przewodnictwem prof. Alfreda Schmidta /Szwajcaria/ do dalszych prac nad tym dokumentem. Do Komisji wszedł przedstawiciel Polskiego Komitetu Narodowego - dr hab. Krzysztof Pawłowski, jako specjalista od ochrony miast zabytkowych stanowiącej główny temat "Komentarza".

W czasie obrad nie była omawiana działalność Komitetów Międzynarodowych. Relacja o ich działalności w ciągu ostatnich trzech lat znalazła swój wyraz w szczególnym sprawozdaniu Sekretarza Generalnego. Sprawa ta ma ogromną wagę, ponieważ Komitety Międzynarodowe są jednym z podstawowych instrumentów merytorycznej działalności Rady; została ona zlecona Komitetowi Wykonawczemu, który ma opracować raport i projekt reformy tych Komitetów. Polski Komitet Narodowy przygotował listę osób, członków Komitetu, proponowanych do ścisłej współpracy z poszczególnymi Komitetami Międzynarodowymi.

Zgromadzenie Generalne wybrało władze ICOMOS na lata 1978-1981 w następującym składzie.

Przewodniczący: Raymond Lemaire /Belgia/

Wiceprzewodniczący: Jorge O. Gazaneo /Argentyna/

A.G. Chałturin /ZSRR/

Gemal Mokhtar /Egipt/

Krzysztof Pawłowski /Polska/

Shri B.K.Thapar /Indie/

Sekretarz Generalny: Ernest A. Connally /USA/

Pełnomocnik ds. Finansów: Jean Sonnier /Francja/

Przewodniczący Komitetu Doradczego:

Roland Palsson /Szwecja/

Członkowie Komitetu Wykonawczego:

P.Breiling /Austria/

Jacques Dalibard /Kanada/

Roberto Di Stefano /Włochy/

José Manuel Gonzalez Valcarcel /Hiszpania/

Bunyi Kobayashi /Japonia/

Mladen Mintczew /Bułgaria/

Nicolas Moutsopoulos /Grecja/

Dobrosław St.Pavlović /Jugosławia/

Victor Pimental Curmendi /Peru/

Cevat Erder /Turcja/

Andras Roman /Węgry/

Andrew D.Saundres /W.Brytania/

Na pierwszym posiedzeniu Komitetu Wykonawczego dokooptowani zostali:

Mohsen Foroughi /Iran/

Abdelaziz Daoulati /Tunezja/

Maija Kairamo /Finlandia/

Jorge L.Medellin /Meksyk/

M.Assomba /Kamerun/

Po zakończeniu obrad Zgromadzenia Generalnego członkowie ICOMOS wzięli udział w kolokwium naukowym zorganizowanym w Suzdału przez Radziecki Komitet ICOMOS na temat: "Rola zabytków historii i kultury w społeczeństwie" oraz w objeździe studyjnym na trasie Suzdał-Włodzimierz-Zagorsk.

Działalność ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Moskwie do połowy 1979 r.

Od zakończenia obrad Zgromadzenia Generalnego w Moskwie prace Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków skupiają się wokół zagadnień organizacyjnych, których prawidłowe rozwiązanie stanowi punkt wyjścia do rozwijania działań o charakterze merytorycznym. Komitety Doradczy i Wykonawczy ICOMOS, na pierwszym posiedzeniu w dniu 25 maja w Suzdału, a następnie na posiedzeniu listopadowym w Paryżu, zajęły się sprawą Komitetów Międzynarodowych Wyspecjalizowanych. Powołano specjalną Grupę Roboczą do opracowania projektu ich reorganizacji. Równocześnie, na polecenie Przewodniczącego ICOMOS, opracowany

został w Polsce raport o stanie Komitetów w oparciu o materiały zebrane przez Sekretariat ICOMOS. Raport ten jest przedmiotem obrad i studiów w Grupie Roboczej. Już na tym etapie stwierdzić można konieczność powołania do życia nowych Komitetów Międzynarodowych, których działalność objęłaby tak podstawowe zagadnienia, jak sprawy architektury i kształcenia specjalistów. Należy również jak najszybciej reaktywować działalność Komitetu ds. miast i urbanistyki oraz Komitetu ds. dokumentacji, która w chwili obecnej jest zawieszona z powodu śmierci lub odejścia na emeryturę osób, które dotychczas działały. Nasuwa się również sugestia, że Komitety powinny działać w rozszerzonym składzie. Obecnie bowiem, wbrew pierwotnym założeniom ICOMOS, stanowią one grupy kilkuosobowe o charakterze ekskluzywnym. Konieczny wydaje się powrót do koncepcji powołania stałych członków-korespondentów w krajach zainteresowanych tematyką badań prowadzonych przez Komitety Międzynarodowe. Centrala ICOMOS pragnie oprzeć ich działalność o regulamin wewnętrzny, którego wzór zostanie przez nią opracowany.

Działalność organizacyjna Rady znajduje swoje odbicie w licznych spotkaniach Biura Komitetu Wykonawczego. Zgodnie z postanowieniami nowego statutu, skład Biura został rozszerzony i wzrosły jego kompetencje. Realizując dyrektywy Komitetów Doradczego i Wykonawczego, Biuro zajęło się zagadnieniami uznanymi przez te Komitety za priorytetowe w perspektywie nadchodzących lat, aż do 1981 r., to znaczy do następnego Zgromadzenia Generalnego ICOMOS. Poza relacjonowaną już pracą nad reorganizacją Komitetów Międzynarodowych, przystąpiono do prac mających na celu wzmocnienie współdziałania centrali w Paryżu z Komitetami Narodowymi ICOMOS, grupującymi członków Rady. Służyć temu mają między innymi następu-

jące akcje inspirowane przez centralę ICOMOS:

- opracowanie przez Komitety Narodowe własnych regulaminów wewnętrznych w możliwie ujednoliconej formie,
- tworzenie w ramach Komitetów Narodowych grup wyspecjalizowanych, których przewodniczący wchodziłby w skład Komitetów Międzynarodowych ICOMOS, stanowiąc w ten sposób więź łączącą te Komitety ze specjalistami z określonej dziedziny w ich kraju,
- umieszczenie w wydawnictwach krajowych o charakterze fachowym stałej rubryki relacjonującej działalność Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków,
- tłumaczenie na język krajowy rezolucji i zaleceń formułowanych na spotkaniach ICOMOS i publikowanie ich w tym języku,
- regularne nadsyłanie do centrali i Ośrodka Dokumentacji ICOMOS w Paryżu publikacji, bibliografii i informacji dotyczących doświadczeń i badań nad ochroną zabytków prowadzonych na terenie ich krajów.

Wszystkie te dyrektywy i wnioski zostały przesłane przez Sekretariat ICOMOS do Komitetów Narodowych.

ICOMOS kontynuuje prace rozpoczęte w poprzednim okresie lub podejmuje nowe, zgodnie z programem ustalonym przez Zgromadzenie Generalne na lata 1978-1981. Program ten obejmuje m.in. następujące zagadnienia:

- opracowanie "Komentarza" do "Karty Weneckiej" oraz aneksu dotyczącego zespołów zabytkowych; nad tym zagadnieniem pracuje specjalna Komisja powołana przez Zgromadzenie Generalne w Moskwie;
- studia nad ujednoliceniem słownictwa fachowego, zapoczątkowane przez Włoski Komitet Narodowy ICOMOS i Uni-

wersytet w Neapolu; do grupy specjalistów pracujących nad tym zagadnieniem zapraszani są fachowcy z krajów, których język jest przedmiotem badań;

- dalsze prace nad jednolitym systemem inwentaryzowania, zapoczątkowane na kolokwium w Warszawie w 1977 r. i prowadzone nadal pod auspicjami UNESCO;

- badania dotyczące systemów prawno-administracyjnych ochrony zabytków w poszczególnych krajach. Sekretariat ICOMOS w Paryżu współpracuje w tym zakresie z pięcioma Komitetami Narodowymi ICOMOS z krajów o różnych systemach administracyjnych. Obszerny raport na ten temat został opracowany przez przedstawiciela Polskiego Komitetu Narodowego na życzenie Komitetu Wykonawczego ICOMOS. Studia porównawcze dotyczą legislacji i organizacji służb konserwatorskich, organizacji społecznych i ich roli w ochronie zabytków itp. Z tym zagadnieniem łączy się następny temat badań zmierzający do uściślenia form współpracy pomiędzy Komitetami Narodowymi a służbami konserwatorskimi na terenie krajowym. Temat został zapoczątkowany międzynarodowym spotkaniem zorganizowanym przez UNESCO i ICOMOS w listopadzie 1977 r., na które zaproszeni zostali przedstawiciele służb konserwatorskich odpowiedzialni w systemie administracyjnym za ochronę zabytków;

- studia nad turystyką kulturalną zmierzające do koordynacji na szczeblu planowania programów turystycznych zgodnie z nakazami ochrony zabytków. Sekretariat ICOMOS współpracuje w tej dziedzinie z pięcioma Komitetami Narodowymi krajów szczególnie zainteresowanych, oraz z Międzynarodowym Komitetem ds. turystyki;

- włączanie młodzieży do akcji ochrony zabytków; problem ten był przedmiotem obrad na kilku konferencjach ICOMOS,

przede wszystkim na konferencji w Rostocku /NRD/ w 1977 r., która odegrała wiodącą rolę dla tego tematu. Niektóre Komitety Narodowe przystąpiły do realizacji specjalnych programów włączania młodzieży do akcji ochrony zabytków. Organizowane są w tym celu obozy szkoleniowe i prowadzona wymiana grup młodzieży pomiędzy Komitetami. Akcje tego typu zapoczątkowane w NRD i we Francji, obejmują obecnie także inne kraje; intensywnie rozwija je Komitet Narodowy USA na terenie swojego kraju.

ICOMOS nadal rozwija różne formy współpracy z organizacjami międzynarodowymi o celach zbliżonych lub podobnych, zgodnie z zaleceniami statutowymi. Coraz silniejsza współpraca łączy ICOMOS z UNESCO. W sprawie realizacji Konwencji UNESCO o Ochronie Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego została zawarta specjalna umowa pomiędzy UNESCO i Radą. Zobowiązuje ona ICOMOS do tworzenia grup ekspertów dla badania dokumentacji składanej wraz z wnioskami o wpis zabytku na Międzynarodową Listę Światowego Dziedzictwa. Rola jaką odgrywa ICOMOS na tym polu jest wielka: jako organizacja wyspecjalizowana Rada ma za zadanie służyć fachową pomocą Komitetowi Dziedzictwa Światowego, w skład którego wchodzi przedstawiciele państw-stron Konwencji. Przedstawiciel ICOMOS uczestniczy w posiedzeniach Komitetu i jego Biera, a jego głos ma wielkie, często decydujące znaczenie w podejmowanych decyzjach dotyczących wpisania obiektów na Listę Światowego Dziedzictwa.

Współpraca ICOMOS z UNESCO od 1978 r. objęła nową dziedzinę: Komitety Narodowe ICOMOS zostały włączone do pracy przy organizowaniu stażów naukowych w zakresie ochrony zabytków, finansowanych przez UNESCO. Wzorcowy program takiego stażu w dziedzinie ochrony miast i zespołów zabytkowych, opracowany został przez przed-

stawiciela Polskiego Komitetu Narodowego i przyjęty przez UNESCO. W 1978 r. 18 specjalistów z różnych krajów odbyło staż szkoleniowy w innych krajach /w tym trzech w Polsce/.

Działalność merytoryczna ICOMOS w latach 1978-1979 przejawiała się, jak poprzednio, w organizowaniu kolokwium i sympozjów naukowych oraz w udziale w spotkaniach międzynarodowych organizowanych przez inne organizacje o zbieżnych lub podobnych celach. Wszystkie kolokwia zakończone były rezolucjami lub zaleceniami, z niektórych, jak np. z kolokwium dotyczącego konserwacji kamienia wydano drukiem bogaty materiał dokumentacyjny oraz wiele referatów. Inne uchwały nie zostały jeszcze opublikowane. Dlatego poniższa lista kolokwium organizowanych przez ICOMOS została opatrzona krótkimi komentarzami re-lacjonującymi ważniejsze wyniki spotkań.

Międzynarodowe spotkania ICOMOS od Zgromadzenia Generalnego w Moskwie w czerwcu 1978 r. do połowy 1979 r.

1978

Kolokwium na temat: "Zabytki i ich rola w społeczeństwie"
/24-27 maja, Suzdal - ZSRR/

Szczegółowe sprawozdanie z obrad wraz z referatami umieszczone zostało w biuletynie "Nouvelles de l'ICOMOS" nr 13, 1978.

Międzynarodowe kolokwium na temat zniszczeń i ochrony zabytków z kamienia /5-9 czerwca, Paryż/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ds. kamienia ICOMOS w porozumieniu z UNESCO i we współpracy z ICCROM i RILEM /Międzynarodowa Organizacja Studiów i Badań nad Materiałami Budowlanymi/. Celem tego spotkania było przekazanie architektom-konserwatorom i przedsiębiorstwom wyspecjalizowanym informacji o aktualnym stanie badań i doświadczeń w dziedzinie konserwacji i zabezpieczania przed zniszczeniem zabytków kamiennych. Przeszło 200 specjalistów z 27 krajów wzięło udział w tym spotkaniu. Wygłoszono 74 referaty, których tematami były:

- zniszczenia zabytków kamiennych /źródła i powody zniszczeń/,
- metody określania stopnia zniszczenia kamienia,
- zmiany zachodzące w materiałach kamiennych i systemy biologiczne ich leczenia,
- zmiany i petrograficzne systemy leczenia,
- próby stosowania środków będących w produkcji i związane z tym metody postępowania,
- konserwacja zabytków kamiennych.

Całość materiałów przedstawionych w czasie kolokwium została zebrana i opublikowana w trzech tomach, które znajdują się w Ośrodku Dokumentacji ICOMOS w Paryżu.

Staż informacyjno-szkoleniowy dotyczący problemów konserwacji dzielnic zabytkowych /19-25 czerwca, Paryż/
Zorganizowany wspólnie przez UNESCO i ICOMOS.

Kolokwium na temat: "Młodzież a ochrona zabytków"
/19-25 lipca, Pont-à-Mousson - Francja/

Międzynarodowe kolokwium na temat: "Rola żelaza w architekturze XIX w." /18-22 września, Bad Ems - RFN/

Międzynarodowe sympozjum na temat fotogrametrii stosowanej w architekturze i w ochronie zabytków /11-12 października, Zagrzeb - Jugosławia/

Międzynarodowe kolokwium na temat konserwacji zabytków /16-23 października, Meksyk/

Udział wzięli tylko reprezentanci krajów amerykańskich.

Międzynarodowe kolokwium na temat: "Nowa Praga - największe dzieło urbanistyczne Karola IV" /2 grudnia, Praga - CSRS/

Międzynarodowe kolokwium na temat zagospodarowania wolnych przestrzeni w obrębie zespołów zabytkowych 5-9 grudnia, Paryż/

Zorganizowane przez Francuską Sekcję ICOMOS przy współpracy z UNESCO /tekst nr 18/.

1979

Kolokwium na temat reorganizacji przestrzennej miast zabytkowych /kwiecień, Rostock - NRD/

Kolokwium na temat: "Konserwacja, historia i identyfikacja człowieka" /7 kwietnia, Londyn/

Kolokwium na temat ochrony ogrodów historycznych ze specjalnym uwzględnieniem problemu kształcenia specjalistów /7-11 maja, Brugia - Belgia/

Kolokwium na temat ochrony drewnianych struktur zabytkowych /16-20 maja, Troyes - Francja/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. drewna, w porozumieniu z ICCROM i Francuską Sekcją ICOMOS.

Międzynarodowe kolokwium na temat geodezji i fotogrametrii stosowanej w zespołach historycznych /22-23 czerwca, Kraków - Polska/

Zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. fotogrametrii oraz Akademię Górniczo-Hutniczą w Krakowie.

Podsumowanie

Przedstawiając zarys działalności Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków od chwili jej powstania do dnia dzisiejszego, nakreślony został obraz rozwoju organizacyjnego oraz główne kierunki pracy. Zaznaczone zostały również zmiany postaw teoretycznych w konfrontacji z doświadczeniami tych lat i rozwojem doktryny konserwatorskiej na świecie. Najwierniejszym odzwierciedleniem tych przemian są podejmowane w wyniku obrad decyzje, uchwały i zalecenia.

Pierwsze 10 lat działalności Rady to poszukiwanie najwłaściwszych dróg i sformułowań, które byłyby wyrazem opinii ekspertów z całego świata w najważniejszych sprawach dotyczących ochrony zabytków. Lata następne, to owoc doświadczeń z minionych lat dziesięciu, to także nowe problemy, z którymi ICOMOS styka się wciąż i dla których poszukuje najlepszych rozwiązań od lat piętnastu do chwili obecnej.

ICOMOS posiada dziś 59 Komitetów Narodowych, ponadto w jego skład wchodzi 7 organizacji międzynarodowych; aktualna lista w załączniku nr 1. Obecnie prowadzone są pertraktacje z następnymi 9 krajami, w których Komitety Narodowe ICOMOS znajdują się w stadium organizacji; są to: Algeria, Irlandia, Kuba, Malazja, Malta, Maroko, Pakistan, Portugalia, Tajlandia. W 6 krajach przebywają stali członkowie korespondencji /Botswana, Gambia, Nigeria, Nowa Zelandia, RPA i Watykan/. ICOMOS objął zasięgiem wpływów 74 kraje w 5 częściach świata. Liczba członków indywidualnych ICOMOS wynosi ponad 2000 osób.

ICOMOS posiada również 8 Komitetów Międzynarodowych Wyspecjalizowanych. Spis Komitetów, nazwiska i adresy ich przewodniczących w załączniku nr 2.

Wielki rozwój terytorialnego zasięgu ICOMOS pociągnął za sobą nieuchronnie trudności finansowe. Ostatnie Zgromadzenie Generalne w Moskwie uznało za konieczne podnieść składki członkowskie. Szczegółowe warunki przynależności do ICOMOS zawiera załącznik nr 3. Pomimo podniesienia wysokości składek, fundusze osiągnięte z tego tytułu nie pokrywają wydatków związanych z działalnością Rady. Dlatego władze naczelne tej organizacji od wielu lat poszukują innych sposobów pomocy finansowej, niezbędnej dla efektywnych działań. Niektóre formy tej pomocy znalazły już właściwą formułę i przybrały charakter stały. Bezpośrednią pomoc finansową stanowią subsydia i dotacje udzielane stale przez UNESCO i niektóre Komitety Narodowe /np. belgijski, francuski, holenderski i in./, lub okresowo, z zaznaczeniem na jaki cel są one przeznaczone /np. RFN na cele wydawnicze itp./. Inną formą są "odpłatne zlecenia" ze strony UNESCO na wykonanie konkretnych zadań. Są one zawarte w umowach dwustronnych UNESCO-ICOMOS, a dotyczą np. organizacji stażów, zebrania materiałów, zawsze w merytorycznym zakresie działalności ICOMOS. Istnieje także stosowana coraz częściej forma pomocy pośredniej, niekiedy nawet o charakterze stałym, jak np. delegowanie do centrali ICOMOS w Paryżu pracowników płatnych w kraju, z którego są delegowani. Pośrednią formą pomocy finansowej jest także wydawanie przez poszczególne Komitety Narodowe publikacji ICOMOS na koszt własny /np. wydanie numerów "Biuletynu" ICOMOS przez Bułgarię, Węgry itp./. Ta forma pomocy jest również korzystna dla kraju, który ją udziela - poz-

wala mu bowiem na propagowanie własnych osiągnięć w dziedzinie ochrony zabytków. Najbardziej jednak rozpowszechnioną i najczęstszą pomocą pośrednią, jaką świadczą Radzie Komitety Narodowe, jest organizowanie kolokwium i sympozjów naukowych na ich koszt oraz wydawanie materiałów i rezolucji uchwalonych w toku konferencji. Niektóre Komitety Narodowe finansują działalność jednego z Komitetów Międzynarodowych ICOMOS, np. Bułgaria - Komitetu Międzynarodowego ds. budownictwa ludowego.

Rozszerzona w ciągu ostatnich kilku lat działalność Rady spowodowała również pewne rozluźnienie więzi organizacyjnej łączącej centralę ICOMOS w Paryżu z Komitetami Międzynarodowymi i z Komitetami Narodowymi. Na problem ten zwracały szczególną uwagę naczelne organa ICOMOS w czasie swoich ostatnich zebrań. Stąd ich dyrektywy zmierzające do wzmocnienia więzi pomiędzy centralą a Komitetami, pomiędzy Komitetami Narodowymi i Międzynarodowymi. Żywotną sprawą jest stały dopływ informacji przekazywanych do centrali przez Komitety natomiast ich działalności na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Ośrodek Dokumentacji ICOMOS w Paryżu ma za zadanie zbieranie tych informacji i przekazywanie ich do zainteresowanych Komitetów lub poszczególnych członków ICOMOS. Informacja dotycząca usług Ośrodka ICOMOS zamieszczona została w biuletynie informacyjnym "Nouvelles de l'ICOMOS" nr 16, 1979 /załącznik nr 4/.

Obecne opracowanie złożone zostało do druku w momencie, gdy rozpoczęto w Polsce przygotowania do konferencji ICOMOS. Odbędzie się ona w Warszawie i Krakowie w październiku 1980 r. w 15-tą rocznicę powstania w Polsce Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków. W ramach przygotowywanego przez Polski Komitet Narodowy ICOMOS

i Ministerstwo Kultury i Sztuki programu, odbędą się w Warszawie, po raz pierwszy od 1965 r. zebrania władz naczelnych ICOMOS, tzn. Komitetu Doradczego, Komitetu Wykonawczego i jego Biura. W Krakowie, zamek na Wawelu będzie świadkiem uroczystości XV-lecia tak, jak był świadkiem proklamowania ICOMOS 15 lat temu. W Krakowie będzie także zorganizowane kolokwium specjalistyczne na temat wdrożenia w życie "Rekomendacji UNESCO", zwanej "Rekomendacją Warszawską" z 1976 r. o ochronie zespołów zabytkowych. Kolokwium to stanowić będzie główny akcent uroczystości XV-lecia ICOMOS.

II. WYBRANE TEKSTY UCHWAŁ I ZALECEŃ ICOMOS

TEKST NR 1

S T A T U T

przyjęty przez V Zgromadzenie Generalne w Moskwie w dniu 22 maja 1978 r.

I. NAZWA I SIEDZIBA

Art. 1. Powołuje się stowarzyszenie noszące nazwę: Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków, oznaczone poniżej skrótem ICOMOS.

Art. 2. Siedziba ICOMOS znajduje się w Paryżu. Miejsce to może być zmienione mocą uchwały Zgromadzenia Generalnego.

II. DEFINICJE

Art. 3. W rozumieniu niniejszego statutu:

a/ "zabytkiem" jest każda budowla posiadająca wartość historyczną, architektoniczną, artystyczną, naukową lub etnologiczną /wraz z jej otoczeniem i dobrami nieruchomymi, które są z nią związane z natury lub z przeznaczenia, a także z dobrami ruchomymi do niej przynależnymi/. Powyższe określenie obejmuje rzeźby i malarstwo monumentalne, przedmioty i struktury o charakterze archeologicznym, inskrypcje, grotty i zespoły elementów należących do wyżej wymienionych kategorii;

- b/ "zespołem zabytkowym" jest każda grupa budowli, pojedynczych lub związanych, wraz z ich otoczeniem, będącym dziełem rąk ludzkich lub natury, która z racji swej architektury, jednorodności lub integracji w krajobrazie, posiada szczególną wartość z punktu widzenia historycznego, artystycznego, naukowego, społecznego lub etnologicznego;
- c/ "miejscem zabytkowym" jest każdy obszar topograficzny lub krajobrazowy, będący dziełem rąk ludzkich lub natury, albo dziełem wspólnym człowieka i natury, posiadający wartość specjalną z racji swego piękna lub znaczenie z punktu widzenia archeologii, historii, sztuki, etnologii lub antropologii. Powyższa definicja obejmuje ogrody i parki historyczne;
- d/ wyłączone są z poprzednich definicji:
- dobra ruchome przechowywane w budowlach zabytkowych, które stanowią część zbiorów muzealnych,
 - zbiory archeologiczne przechowywane w muzeach lub w magazynach zorganizowanych na obszarach badań archeologicznych lub na obszarach historycznych,
 - muzea na wolnym powietrzu.

III. CELE I DZIAŁALNOŚĆ

Art. 4. ICOMOS stanowi organizację międzynarodową powołaną do rozwijania i propagowania na terenie międzynarodowym ochrony, konserwacji, użytkowania i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych.

Art. 5. Aby osiągnąć te cele ICOMOS:

- a/ jednoczy wokół zagadnienia ochrony zabytków, zespołów i obszarów zabytkowych, władze administracyjne, instytucje i osoby zainteresowane oraz zapewnia im repre-

- zentacje w instytucjach międzynarodowych;
- b/ zbiera, analizuje i rozpowszechnia informacje dotyczące zasad i technik oraz polityki ochrony, konserwacji, opieki, ożywienia i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych;
 - c/ współpracuje, na szczeblu narodowym i międzynarodowym, w tworzeniu i rozwijaniu ośrodków dokumentacji dotyczących konserwacji, ochrony i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych oraz w prowadzeniu studiów w zakresie technik budownictwa tradycyjnego oraz ich zastosowaniem;
 - d/ zachęca do przyjmowania i wprowadzania w życie zaleceń międzynarodowych dotyczących ochrony, konserwacji i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych;
 - e/ współpracuje w przygotowywaniu programów szkolenia specjalistów w zakresie konserwacji, ochrony i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych;
 - f/ nawiązuje i prowadzi ścisłą współpracę z UNESCO, z Międzynarodowym Centrum Konserwacji w Rzymie, z regionalnymi ośrodkami konserwacji patronowanymi przez UNESCO oraz z innymi instytucjami i organizacjami międzynarodowymi i regionalnymi, które służą celom zbieżnym z celami ICOMOS;
 - g/ popiera i pobudza wszelkie działania zgodne z tym statutem.

IV. CZŁONKOWIE

Art. 6. /a/ Członkowie ICOMOS dzielą się na cztery kategorie: członkowie indywidualni, instytucjonalni, wspierający i honorowi.

- 1/ Godność członka indywidualnego jest przyznawana osobom, których działalność zawodowa i inna wskazuje na ich kompetencje w dziedzinie konserwacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych /w rozumieniu artykułu 3/. Osoby te mogą być pracownikami /naukowymi, technicznymi lub administracyjnymi/ służb konserwatorskich na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym, oraz dziedzin sztuk pięknych lub starożytności, mogą być specjalistami odpowiedzialnymi za politykę w dziedzinie konserwacji, restauracji, ożywienia, rewaloryzacji i użytkowania zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych, a także specjalistami w zakresie architektury, urbanistyki, historii sztuki, archeologii, etnologii i dokumentacji. W drodze wyjątku, członkiem ICOMOS mogą zostać inne osoby zainteresowane celami i działalnością ICOMOS. Tylko członkowie indywidualni mogą sprawować funkcje w stowarzyszeniu zgodnie z art.10 niniejszego statutu.
- 2/ Godność członka instytucjonalnego jest przyznawana instytucjom o dowolnym charakterze, których działalność dotyczy ochrony, konserwacji, restauracji, użytkowania, ożywienia i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych, takich jak to określa art. 3; instytucje do których należą lub od których zależą zabytki, zespoły i miejsca zabytkowe; instytucje poświęcające w całości lub w części swą działalność w jednej lub kilku funkcjach wymienionych uprzednio a dotyczących zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych.
- 3/ Godność członka wspierającego przyznaje się osobom i instytucjom, które na gruncie międzynarodowym zechcą popierać zadania i działalność ICOMOS oraz współdziałać na korzyść ratowania dziedzictwa kulturalnego.

- 4/ Godność członka honorowego może być przyznana, na wniosek Komitetu Narodowego, przez Zgromadzenie Generalne ICOMOS osobom, które oddały wybitne zasługi sprawie konserwacji, restauracji i rewaloryzacji zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych.

/b/ Członkowie ICOMOS tworzą w poszczególnych krajach Komitety Narodowe. Tam gdzie one istnieją - prośby o przyjęcie na członka ICOMOS będą kierowane do Komitetu Narodowego. Wszyscy członkowie Komitetów Narodowych mają prawo brać udział w Zgromadzeniu Generalnym ICOMOS. Natomiast, liczba głosów na Zgromadzeniu jest ograniczona do 18 dla każdego Komitetu Narodowego. Każdy członek uprawniony do głosowania, zgodnie z artykułem 13 /f/, może być reprezentowany na Zgromadzeniu Generalnym na podstawie upoważnienia udzielonego innemu członkowi jego Komitetu Narodowego. Żaden członek Komitetu nie może jednak dysponować więcej niż 5 głosami poza swoim własnym.

/c/ Jeżeli Komitet Narodowy w danym kraju nie istnieje, wnioski o przyjęcie na członka powinny być skierowane do Sekretariatu ICOMOS celem uzyskania zgody Biura ICOMOS. Członkowie z krajów, w których nie istnieje Komitet Narodowy mają te same prawa co członkowie Komitetów Narodowych, z wyjątkiem prawa głosowania na Zgromadzeniu Generalnym.

/d/ Członkowie wspierający i członkowie honorowi mają prawo uczestniczenia w Zgromadzeniu Generalnym ICOMOS bez prawa głosowania.

/e/ Członkowie indywidualni, instytucjonalni i wspierający wpłacają roczne składki najpóźniej do dnia 1 maja każdego roku. Wysokość składek dla każdej kate-

gorii członków jest określona przez Komitet Wykonawczy ICOMOS. Każda zmiana wysokości składek powinna być zatwierdzona przez Zgromadzenie Generalne. Wzajemnie za wpłacone składki, każdy członek otrzymuje legitymację członkowską i wydawnictwa periodyczne oraz korzysta z innych uprawnień uchwalanych sporadycznie przez Komitet Wykonawczy. Członkowie ICOMOS mają prawo do brania udziału w Zgromadzeniu Generalnym oraz do uzyskania porad Centrum Dokumentacji ICOMOS. Członkowie honorowi są zwolnieni z obowiązku płacenia składek.

Art. 7. Godność członka ICOMOS traci się przez:

- a/ dymisję zgłoszoną na piśmie w końcu roku kalendarzowego z zastrzeżeniem trzymiesięcznego wypowiedzenia, skierowaną do Komitetu Narodowego. Dymisja nie zwalnia z obowiązku opłacenia składek za rok bieżący.
- b/ skreślenie na mocy decyzji Zgromadzenia Generalnego lub Komitetu Wykonawczego z powodu nie zapłacenia składek lub jakiegokolwiek innej uzasadnionej przyczyny.

V. STRUKTURA ADMINISTRACYJNA

Art. 8. /a/ Organami ICOMOS są:

- Zgromadzenie Generalne
- Komitet Wykonawczy
- Komitet Doradczy
- Komitety Narodowe
- Komitety Międzynarodowe
- Sekretariat

/b/ Każdy z tych organów ustala swój regulamin wewnętrzny, tryb swego działania oraz wybiera biuro, zgodnie z przepisami statutowymi.

Art. 9. Zgromadzenie Generalne jest najwyższym organem ICOMOS. Zgromadzenie konstituuje się we własnym zakresie, wybierając Przewodniczącego Zgromadzenia, 3 Wiceprzewodniczących i Sprawozdawcę, których funkcje wygasają z chwilą zakończenia obrad. Zgromadzenie ustala samo swój regulamin wewnętrzny. Zgromadzenie Generalne wybiera ponadto: Przewodniczącego ICOMOS, 5 Wiceprzewodniczących, Sekretarza Generalnego, Pełnomocnika ds. Finansów i 12 członków Komitetu Wykonawczego, wszystkich spośród członków indywidualnych w sposób, który zapewni reprezentację różnych specjalności. Zgromadzenie ustala miejsce siedziby ICOMOS, uchwała poprawki do Statutu, określa programy działalności, zatwierdza sprawozdanie Sekretarza Generalnego i Pełnomocnika ds. Finansów oraz dyrektywy budżetowe na 3 następne lata. Zgromadzenie nadzoruje wykonanie zadań statutowych organizacji. Zatwierdza wysokość składek i wybiera, na wniosek Komitetów Narodowych, członków honorowych ICOMOS.

Zgromadzenie Generalne jest otwarte dla wszystkich członków ICOMOS. Jest ono zwoływane na sesje zwyczajne raz na trzy lata, w dniu i w miejscu ustalonym przez Komitet Wykonawczy, a na sesje nadzwyczajne, na wniosek większości członków Komitetu Wykonawczego lub jednej trzeciej członków ICOMOS.

Wymagane quorum stanowi jedna trzecia członków ICOMOS uprawnionych do głosowania w myśl artykułu 6 /b/ statutu. W razie gdyby quorum nie zostało osiągnięte, Zgromadzenie Generalne zbierze się w tym samym miejscu po upływie 24 godzin celem przeprowadzenia prawomocnych narad niezależnie od ilości głosujących.

Art. 10. /a/ Komitet Wykonawczy jest organem zarządzającym ICOMOS. Składa się on z 26 członków,

a mianowicie:

- Przewodniczący /Prezydent/ ICOMOS
- 5 Wiceprzewodniczących /Wiceprezydentów/
- Przewodniczący Komitetu Doradczego
- Sekretarz Generalny
- Pełnomocnik ds. Finansów
- 12 członków wybranych przez Zgromadzenie Generalne i 5 członków dokooptowanych.

Członkami Komitetu winni być członkowie indywidualni ICOMOS wybrani z tytułu ich kompetencji zawodowych. Winni oni być zawodowo czynni. Członkowie Komitetu są częściowo wybierani przez Zgromadzenie Generalne, a częściowo dokooptowani przez Komitet Wykonawczy. Winni oni w odpowiedni sposób stanowić reprezentację w Komitecie różnych rejonów świata. Żaden kraj nie może być reprezentowany przez więcej niż jednego członka w Komitecie z wyjątkiem kraju, z którego pochodzi Przewodniczący ICOMOS.

Obradom Komitetu Wykonawczego przewodniczy Przewodniczący ICOMOS lub, w razie jego nieobecności, jeden z Wiceprzewodniczących.

Dyrektor Sekretariatu bierze udział w posiedzeniach Komitetu Wykonawczego z głosem doradczym.

/b/ Komitet Wykonawczy jest upoważniony do nabywania, pożyczania, przechowywania i użytkowania w imieniu organizacji funduszy niezbędnych do realizacji celów statutowych, a także do przyjmowania darów i zapisów. Komitet przygotowuje projekty programów i budżetu oraz kontroluje ich wdrożenie do wykonania. Między sesjami Zgromadzenia Generalnego, Komitet działa w jego imieniu. Komitet Wykonawczy zatwierdza sprawozdania Pełnomocnika ds. Finansów oraz budżety roczne. Ustanawia wysokość składek.

Przyjmuje do wiadomości ukonstytuowanie Komitetów Narodowych, wyraża zgodę na ich skład oraz kontroluje zgodność ich statutów ze statutem ICOMOS i zatwierdza ewentualne zmiany. Komitet zatwierdza wybór powołanych członków Komitetów Międzynarodowych zgodnie z artykułem 14 statutu.

/o/ Byli Przewodniczący ICOMOS otrzymują tytuł "Przewodniczących Honorowych" i pozostają z urzędu członkami Komitetu Wykonawczego z głosem doradczym.

/d/ W zasadzie członkowie Komitetu Wykonawczego są wybierani w czasie sesji Zgromadzenia Generalnego, w głosowaniu tajnym, na okres 3 lat z prawem ponownego wyboru na dwie następne kadencje trzyletnie.

W czasie każdorazowych wyborów statutowych, to znaczy raz na trzy lata, jedna trzecia członków Komitetu Wykonawczego jest powołana do wymiany. Ponowny wybór do Komitetu członka odchodzącego może nastąpić dopiero po trzyletniej przerwie. Maksymalny czas należenia do Komitetu wynosi 9 lat. Dotyczy to również Przewodniczącego Komitetu Doradczego, który jest wybierany przez członków tego Komitetu z własnego grona. Wyjątek stanowią członkowie Komitetu Wykonawczego, którzy zostali powołani do sprawowania funkcji Przewodniczącego, Sekretarza Generalnego lub Pełnomocnika ds. Finansów. Nie mogą oni jednak sprawować jednej i tej samej funkcji przez okres dłuższy niż 9 lat. Ich przynależność do Komitetu Wykonawczego nie może w żadnym wypadku trwać dłużej niż 18 lat.

Gdy Zgromadzenie Generalne nie może być zwołane przed upływem mandatu Komitetu Wykonawczego, jego skład będzie zmieniony wyborami przez głosowanie drogą korespondencji, do czego zaproszeni zostaną wszyscy członkowie ICOMOS, posiadający prawo głosowania w myśl

art. 6 /b/. W przypadku wygaśnięcia jednego z mandatów, Komitet Wykonawczy wybiera, spośród członków indywidualnych ICOMOS, zastępcę na okres który pozostał do końca kadencji Komitetu.

/e/ Przewodniczący zwołuje Komitet Wykonawczy na posiedzenie zwyczajne, przynajmniej raz w roku, a powinien go zwołać na posiedzenie nadzwyczajne na wniosek 1/3 członków Komitetu. W roku, w którym obraduje Zgromadzenie Generalne, Komitet zbiera się przed i po Zgromadzeniu. Decyzje zapadają większością głosów członków obecnych i prawomocnie reprezentowanych.

/f/ Przewodniczący ICOMOS, Wiceprzewodniczący, Sekretarz Generalny i Pełnomocnik ds. Finansów stanowią Biuro, które zbiera się na wezwanie Przewodniczącego w okresach pomiędzy posiedzeniami Komitetu Wykonawczego i działa w jego imieniu. Decyzje Biura zapadają większością głosów. Komitet Wykonawczy może wyznaczyć ze swego grona zastępcę Sekretarza Generalnego i /lub/ zastępcę Pełnomocnika ds. Finansów; jeżeli uzna to za wskazane, może też powołać ekspertów do udziału w swych pracach.

Art. 11. /a/ Przewodniczący ICOMOS zwołuje Zgromadzenie Generalne, zwołuje i przewodzi obradom Komitetu Wykonawczego oraz Biura, ustala porządek dzienny obrad. Jest on członkiem z urzędu Komitetu Doradczego i reprezentuje na zewnątrz ICOMOS. Za zgodą Biura Przewodniczący może użyć prawa do podpisu w razie potrzeby.

/b/ Wiceprzewodniczący wspomagają Przewodniczącego w jego funkcjach oraz zastępują go i współdzia-

lają w reprezentowaniu i propagowaniu na całym świecie zadań, którym służy ICOMOS. W tym też celu mogą otrzymać od Przewodniczącego pełnomocnictwa.

/c/ Sekretarz Generalny jest odpowiedzialny za pracę Sekretariatu ICOMOS zgodnie z dyrektywami ogólnymi Zgromadzenia Generalnego i Komitetu Doradczego oraz w oparciu o decyzje Komitetu Wykonawczego Biura.

/d/ Pełnomocnik ds. Finansów jest odpowiedzialny za działania finansowe ICOMOS. Przygotowuje sprawozdania finansowe i ustala projekty budżetu na okres od 1-ego stycznia do 31-ego grudnia każdego roku, zarządza wydatkami w oparciu o instrukcję Biura i załatwia płatności.

Art. 12. /a/ Komitet Doradczy składa się z Przewodniczących Komitetów Narodowych i Komitetów Międzynarodowych. Przewodniczący ICOMOS jest jego członkiem z urzędu. Komitet Doradczy konstituuje się według własnego regulaminu i wybiera swego Przewodniczącego. Może on powołać jednego lub kilku Wiceprzewodniczących, którzy pomagają w pracy i zastępują Przewodniczącego. Komitet Doradczy zbiera się co najmniej raz w roku, w miejscu i w czasie określonym przez Komitet Wykonawczy, na wezwanie swego Przewodniczącego.

/b/ Komitet Doradczy udziela rad i sugestii Zgromadzeniu Generalnemu i Komitetowi Wykonawczemu w sprawach dotyczących kierunku działań oraz priorytetów w programie ICOMOS. Rozpatruje wnioski Komitetów Narodowych w tych sprawach i przekazuje je, wraz z własnymi zaleceniami, do wykonania Komitetowi Wykonawczemu. Zaznajamia się z działalnością Komitetów Narodowych i Komitetów Międzynarodowych i wydaje ewentualnie zalecenia w tych

sprawach.

/c/ W roku poprzedzającym ten, w którym się zbiera Zgromadzenie Generalne, Komitet Doradczy sporządza listę kandydatów do Komitetu Wykonawczego zawierającą wszystkie kandydatury zgłoszone przez Komitety Narodowe oraz te, które Komitet sam proponuje. Lista ta jest podana do wiadomości wszystkim członkom ICOMOS co najmniej na 120 dni przed datą Zgromadzenia Generalnego. Zgodnie z regulaminem Zgromadzenia, członkowie ICOMOS mogą jeszcze zaproponować inne kandydatury.

Art. 13. /a/ W każdym kraju będącym członkiem UNESCO może powstać Komitet Narodowy ICOMOS, zgodnie z przepisami prawa krajowego dotyczącymi tej sprawy. Dla powołania Komitetu Narodowego konieczny jest udział przynajmniej 5 członków indywidualnych. Powstanie Komitetu Narodowego wymaga zgody Komitetu Wykonawczego udzielonej na najbliższym jego posiedzeniu zgodnie z postanowieniami art.9 /b/.

/b/ W skład Komitetu Narodowego w każdym kraju wchodzi wszyscy członkowie ICOMOS, indywidualni, instytucjonalni, wspierający i honorowi, zgodnie z postanowieniami artykułu 6. Komitety Narodowe przyjmują i zatwierdzają wnioski o przyjęcie na członka ICOMOS oraz podają do wiadomości Sekretariatu ICOMOS nazwiska nowych członków Komitetu.

/c/ Komitety Narodowe uchwalają własne regulaminy wewnętrzne, opracowują i realizują programy działania na szczeblu krajowym, zgodnie z celami i założeniami ICOMOS.

/d/ Komitety Narodowe wprowadzają w życie decyzje Zgromadzenia Generalnego oraz programy działalności zaproponowane przez Komitet Doradczy i Komitet Wykonawczy ICOMOS.

/e/ W sposób bardziej ogólny, Komitety Narodowe stwarzają platformę dla dyskusji i wymiany informacji narodowej i międzynarodowej dotyczącej zasad i środków technicznych, prawnych i administracyjnych w dziedzinie konserwacji, restauracji, użytkowania i rewaloryzacji zabytków, miejsc i zespołów zabytkowych.

/f/ Komitety Narodowe wyznaczają swoich delegatów na Zgromadzenie Generalne w granicach liczbowych określonych w artykule 6 /b/ oraz zgodnie z postanowieniami własnych regulaminów. W każdym Komitecie Narodowym członkowie indywidualni powinni stanowić większość członków uprawnionych do głosowania. Listę osób uprawnionych do głosowania na Zgromadzeniu Generalnym należy zgłosić do Sekretariatu ICOMOS najpóźniej na 1 miesiąc przed datą Zgromadzenia. Przedstawiciele członków instytucjonalnych powinni być wyznaczeni, z odpowiednim wyprzedzeniem, przez czynniki kompetentne w tej sprawie.

/g/ Komitety Narodowe zbierają się na zaproszenie ich Przewodniczącego co najmniej raz w roku na sesje swyczajne w celu zaopiniowania rocznego sprawozdania ze swej działalności, które zostanie przesłane do Przewodniczącego ICOMOS.

Art. 14 /a/ Komitety Międzynarodowe są organami technicznymi ICOMOS. Z tego tytułu, badają one, w zakresie każdego z nich właściwym, poszczególne prob-

lemy zawodowe, w ramach programu ogólnego ICOMOS.

/b/ Komitety Międzynarodowe są powoływane i rozwiązywane przez Komitet Wykonawczy ICOMOS, który też wyznacza ich pierwszych Przewodniczących. Komitet Wykonawczy zatwierdza wybór członków Komitetów Międzynarodowych na wniosek ich Przewodniczących.

/c/ Komitety Międzynarodowe ustanawiają własne regulaminy wewnętrzne, opracowują i wykonywują własne programy działania, które przedkładają do aprobaty Komitetowi Wykonawczemu ICOMOS /zgodnie z artykułem 10 /b/ wraz z rocznym sprawozdaniem ze swej działalności. Mogą one tworzyć we własnym zakresie grupy robocze pod postacią podkomitetów lub komisji.

Art. 15. Sekretariat jest zobowiązany do wykonywania i koordynowania programu ustalonego przez Zgromadzenie Ogólne pod kierownictwem Biura. Jest on odpowiedzialny za działalność ICOMOS pod kontrolą Sekretarza Generalnego i Pełnomocnika ds. Finansów w zakresie decyzji podjętych przez Zgromadzenie Generalne i Komitet Wykonawczy oraz zgodnie z ogólnymi dyrektywami ustalonymi przez Przewodniczącego ICOMOS. Sekretariat opracowuje rocznie sprawozdanie ze swej działalności. Dyrektor Sekretariatu jest mianowany przez Przewodniczącego ICOMOS na wniosek Biura Komitetu Wykonawczego przedstawiony Komitetowi do wstępnej akceptacji.

Art. 16. Obserwatorzy z ramienia UNESCO, Międzynarodowego Centrum Konserwacji w Rzymie oraz innych organizacji międzynarodowych o celach zbliżonych z celami ICOMOS, mogą być zapraszani na wszystkie posiedze-

nia ICOMOS.

Art. 17. Dochody ICOMOS powstają z:

- składek członkowskich,
- darowizn i zapisów,
- subwencji,
- umów dotyczących badań lub świadczenia usług zgodnie z przepisami artykułu 5,
- innych źródeł finansowania, na które Biuro wyraziło zgodę, Biuro jest obowiązane przedstawić je Komitetowi Wykonawczemu do akceptacji.

VI. OSOBOWOŚĆ PRAWNA

Art. 18. Komitet Wykonawczy jest upoważniony do podjęcia kroków jakie uzna za właściwe celem uzyskania przez ICOMOS osobowości prawnej na terenie krajów, w których rozwija swą działalność. Wobec osób trzecich, ICOMOS jest reprezentowany przez swego Przewodniczącego, lub, w razie jego nieobecności, przez jednego z Wiceprzewodniczących albo przez Sekretarza Generalnego.

VII. ZMIANY STATUTOWE

Art. 19. Zmiana Statutu może nastąpić tylko mocą uchwały Zgromadzenia Generalnego, większością 2/3 głosów, po doręczeniu projektu poprawki członkom ICOMOS co najmniej na 4 miesiące przed datą Zgromadzenia.

VIII. ROZWIĄZANIE STOWARZYSZENIA

Art. 20. Rozwiązanie ICOMOS może być orzeczone wyłącznie przez Zgromadzenie Generalne, większością 2/3 głosów, z równoczesnym przekazaniem majątku stowarzyszenia innej organizacji wskazanej przez UNESCO.

IX. JĘZYKI

Art. 21. ICOMOS przyjmuje jako języki oficjalne: angielski, francuski, hiszpański i rosyjski. Językami roboczymi są: francuski i angielski.

X. WEJŚCIE W ŻYCIE

Art. 22. Niniejszy Statut został przyjęty przez V Zgromadzenie Generalne ICOMOS, w dniu 22 maja 1978 r., w Moskwie /ZSRR/. Wszedł on w życie natychmiast po zamknięciu obrad tego Zgromadzenia.

TEKST NR 2

II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków
/25-31 maja 1964 r., Wenecja - Włochy/

Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków
i Miejsc Zabytkowych

Brzemienne duchową spuścizną przeszłości, zabytkowe dzieła narodów pozostają w życiu współczesnym żywym świadectwem ich wiekowych tradycji. Ludzkość, z każdym dniem bardziej świadoma jednolitego charakteru wartości ogólnoludzkich, uważa je za dziedzictwo wspólne i uznaje swą solidarną odpowiedzialność za ich zachowanie wobec przyszłych pokoleń. Poczuwa się ona do przekazania im tychże wartości w całym bogactwie ich autentyzmu.

Jest zatem rzeczą istotną, aby zasady, jakimi ma się kierować konserwacja i restauracja zabytków, zostały wspólnie ustalone i sformułowane w płaszczyźnie międzynarodowej, przy całkowitym pozostawieniu każdemu narodowi troski o zapewnienie ich zastosowania w ramach jego własnej kultury i rodzimych tradycji.

Nadając pierwszy kształt tym podstawowym zasadom, "Karta Ateńska" z 1931 r. przyczyniła się do rozwoju szerokiego ruchu międzynarodowego, który przejawiał się zwłaszcza w dokumentach opracowanych przez poszczególne narody, w działalności UNESCO oraz ICOM i w utworzeniu przez ten ostatni Międzynarodowego Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury. Wyczerpujące i zmysł krytyczny skierowały się na zagadnienia coraz bardziej złożone i zróżnicowane, wydaje się przeto, iż

nadeszła pora, ażeby przebadać zasady tejsze "Karty" w celu pogłębienia i poszerzenia ich zasięgu przez opracowanie nowego dokumentu.

W wyniku powyższego II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, zgromadzony w Wenecji w dniach od 25 do 31 maja 1964 r., przyjął tekst następujący:

DEFINICJE

Art. 1. Pojęcie zabytku obejmuje zarówno odosobnione dzieło architektoniczne, jak też zespoły miejskie i wiejskie oraz miejsca, będące świadectwem poszczególnych cywilizacji, ewolucji o doniosłym znaczeniu, bądź wydarzenia historycznego. Rozciąga się ono nie tylko na wielkie dzieła, ale również na skromne obiekty, które z upływem czasu nabrały znaczenia kulturalnego.

Art. 2. Konserwacja i restauracja zabytków stanowią dyscyplinę, która odwołuje się do wszystkich gałęzi nauki i techniki, mogących wnieść wkład do badań i ochrony dziedzictwa zabytkowego.

CEL

Art. 3. Konserwacja i restauracja zabytków mają na celu zachowanie zarówno wszelkiego dzieła sztuki, jak też świadectwa historii.

KONSERWACJA

Art. 4. Konserwacja zabytków zakłada przede wszystkim obowiązek ciągłości ich należytego utrzymania.

Art. 5. Konserwacji zabytków zawsze sprzyja ich użytkowanie na cele użyteczne społecznie; użytkowanie takie jest zatem pożądane, nie może wszakże pociągać za sobą zmian układu, bądź wystroju budowli. Są to granice, w jakich należy pojmować i można dopuszczać zagospodarowanie, wymagane przez ewolucję zwyczajów i obyczajów.

Art. 6. Konserwacja zabytku zakłada konserwację otoczenia w jego skali. Jeśli przetrwało dawne otoczenie, będzie ono podlegać ochronie i wszelkie dobudowy, rozbiórki i przeróbki, które mogłyby zmienić stosunki brył i barw, zostają zakazane.

Art. 7. Zabytek jest nierozdzielny od historii, której jest świadectwem i od otoczenia, w którym jest położony. W wyniku powyższego przemieszczenie zabytku w całości lub w części nie może być dopuszczalne, chyba że wymaga tego zachowanie zabytku lub usprawiedliwiają je względy na nadrzędny interes narodowy, bądź międzynarodowy.

Art. 8. Elementy malarskie, rzeźbiarskie lub zdobnicze, które stanowią nieodłączną część zabytku, nie mogą być odń oddzielane, chyba że jest to jedynym środkiem zdolnym zapewnić ich zachowanie.

RESTAURACJA

Art. 9. Restauracja jest zabiegiem, który powinien zachować charakter wyjątkowy. Ma ona za cel zachowanie i ujawnienie estetycznej i historycznej wartości zabytku oraz polega na poszanowaniu dawnej substancji i elementów stanowiących autentyczne dokumenty przeszłości. Ustaje ona tam, gdzie zaczyna się domysł; poza tą

granica wszelkie uznane za nieodzowne prace uzupełniające mają wywodzić się z kompozycji architektonicznej i będą nosić znamie naszych czasów. Restauracja będzie zawsze poprzedzona i będzie szła w parze z badaniami archeologicznymi i historycznymi zabytku.

Art. 10. Kiedy techniki tradycyjne okazują się niewystarczające, wzmocnienie zabytku można zapewnić sięgając do wszelkich nowoczesnych technik konserwatorskich i budowlanych, których skuteczność wykazałyby dane naukowe i zapewniało doświadczenie.

Art. 11. Wartościowy wkład każdej epoki do dziejów budowy zabytku powinien zostać uszanowany, jako że jedność stylowa nie jest celem, do którego należałoby zmierzać w toku restauracji. Jeśli budowla zawiera kilka faz nawarstwiających się, wydobyte fazy spodniej usprawiedliwione jest tylko w wyjątkowych okolicznościach i pod warunkiem, że usunięte elementy przedstawiają zaledwie przedmiot nikłego zainteresowania, że wydobyta na jaw kompozycja stanowi dokument o znacznej wartości historycznej, archeologicznej lub estetycznej i że jego stan zachowania zostanie oceniony jako zadowalający. Osąd, co do wartości wymienionych elementów i decyzja, co do przeprowadzenia zamierzonych wyburzeń nie mogą zależeć wyłącznie od autora projektu.

Art. 12. Elementy przeznaczone do zastąpienia części brakujących powinny harmonijnie włączać się w całość, odróżniając się zarazem od partii autentycznych, aby restauracja nie fałszowała dokumentu sztuki i historii.

Art. 13. Dobudowy mogą być dopuszczalne tylko o tyle, o ile mają wzgląd na poszanowanie wszystkich

ważnych części budowli, jej dawnego otoczenia, równowagi kompozycyjnej i związków ze środowiskiem otaczającym.

MIEJSCA O WARTOŚCI ZABYTEKOWEJ

Art. 14. Przedmiotem szczególnych starań powinny stać się miejsca o wartości zabytkowej celem zachowania ich integralności oraz zapewnienia ich uszanowania, zagospodarowania i waloryzacji. Wykonywane przy nich prace w zakresie konserwacji i restauracji powinny kierować się zasadami wyłożonymi w artykułach poprzednich.

WYKOPALISKA

Art. 15. Prace wykopaliskowe powinny odbywać się zgodnie z normami naukowymi i "Zaleceniem określającym międzynarodowe zasady do stosowania w sprawie wykopalisk archeologicznych", przyjętym przez UNESCO w 1956 r.

Zapewni się zagospodarowanie ruin oraz podjęcie środków niezbędne dla zachowania i trwałej ochrony elementów architektonicznych i odkrytych obiektów. Ponadto zostaną podjęte wszelkie kroki na rzecz ułatwienia zrozumienia zabytku i jego udostępnienia, bez wypaczania w jakimkolwiek wypadku jego znaczenia.

Wszelkie prace rekonstrukcyjne będą jednak musiały być z góry wykluczone, można brać pod uwagę tylko samą anastylozę, to jest odtworzenie części istniejących, lecz rozproszonych. Elementy scalające będą zawsze rozpoznawalne i będą stanowić minimum niezbędne dla zapewnienia warunków zachowania zabytku i przywrócenia ciągłości jego formy.

UPOWSZECHNIENIE

Art. 16. Pracom z zakresu konserwacji, restauracji i wykopalisk zawsze będzie towarzyszyć powstanie dokładnej dokumentacji w postaci sprawozdań analitycznych i krytycznych, ilustrowanych rysunkami i fotografiami. Zostaną w niej zawarte wszystkie fazy prac odkrywkowych, zabezpieczających, rekonstrukcyjnych i scalających, jak również zidentyfikowane w toku prac elementy konstrukcyjne i formalne. Dokumentacja ta będzie złożona w archiwach instytucji publicznej i udostępniona badaczom; zaleca się jej publikację.

W Komisji redakcyjnej Międzynarodowej Karty Konserwacji i Restauracji Zabytków udział wzięli:

P. Piero Gazzola /Włochy/ - Przewodniczący
P. Raymond Lemaire /Belgia/ - Protokolant
P. J. Bassegoda Nonell /Hiszpania/
P. Luis Benavente /Portugalia/
P. Djurdje Bescović /Jugosławia/
P. Hiroshi Daifuku /UNESCO/
P. P. L. de Vrieze /Holandia/
P. Harald Langberg /Dania/
P. Mario Matteucci /Włochy/
P. Jean Merlet /Francja/
P. Carlos Flores Marini /Meksyk/
P. Roberto Pane /Włochy/
P. S. G. J. Pavel /Czechosłowacja/
P. Paul Philippot /Międzynarodowe Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury/
P. Victor Pimentel /Peru/
P. Harold Plenderleith /Międzynarodowe Centrum Studiów nad Konserwacją i Restauracją Dóbr Kultury/

P.Deoclecio Redig de Campos /Città del Vaticano/
P.Jean Sonnier /Francja/
P.Francois Sorlin /Francja/
P.Eustathios Stikas /Grecja/
P.Gertrud Tripp /Austria/
P.Jan Zachwatowicz /Polska/
P.Mustafa S.Zbiss /Tunezja/

TEKST NR 3

Międzynarodowe Sympozjum na temat rewaloryzacji miejs-
skich zespołów zabytkowych /20-26 czerwca 1966 r.,
Levoča - CSRS/

1. Wszyscy uczestnicy Sympozjum wyrażają pełne uznanie dla władz czeskosłowackich za prowadzenie od wielu lat systematycznej polityki w dziedzinie ochrony i rewaloryzacji miejskich zespołów zabytkowych. Wyrażają podziw dla metod badawczych i dla wykonawstwa prac prowadzonych przez czeskie instytuty państwowe powołane do ochrony zabytków i zasobów naturalnych tego kraju.
2. Uczestnicy Sympozjum przypominają, że konieczność ochrony miast zabytkowych wpływa z poczucia odpowiedzialności każdego państwa świadomego swych obowiązków względem własnego dziedzictwa kulturalnego. Zgodnie z zasadą ogólnie przyjętą przez kraje człon-

kowskie UNESCO, każde państwo powinno sprawować nad tym dziedzictwem pieczę w interesie całej ludzkości.

3. W szczególności uczestnicy Sympozjum zwracają uwagę, że prace restauratorskie, mające respektować istotne walory miast zabytkowych, które zachowały - wraz z otoczeniem - nienaruszony charakter i jednolitą strukturę, biorą pod uwagę konieczność ograniczenia ich rozbudowy. Piękno miejskiego krajobrazu obejmuje zarówno perspektywiczny widok całego zespołu, jak i jego elementów: ulic, placów i całych dzielnic. Niezbędne jest zachowanie wszystkich tych elementów, a to wskazuje na konieczność rozwiązywania problemów ochrony miejskich ośrodków zabytkowych w powiązaniu z planami zagospodarowania terenu w skali regionu, z uwzględnieniem całości potrzeb regionalnych ludności i z zachowaniem wyżej wymienionych zasad ochrony.
4. Konserwacja miast zabytkowych jest w zależności od kraju dziełem urbanistów, architektów, inżynierów lub konserwatorów zabytków. Należy więc w ramach szkolenia zawodowego rozwijać w nich poczucie odpowiedzialności zawodowej w wymienionym zakresie. Powinno się zwracać uwagę na podstawowy problem integracji nowej architektury i zagospodarowania terenów wewnątrz i w bliskim sąsiedztwie zespołów zabytkowych, oraz skłonić ich do poszukiwania rozwiązań uwzględniających potrzeby człowieka nie tylko w zakresie materialnym, lecz i duchowym.
5. Uczestnicy Sympozjum z naciskiem podkreślają, że niezbędne jest stałe utrzymywanie dziedzictwa zabytkowego, a w nim i zespołów historycznych w należyтым stanie. Uczestnicy uważają, że większość państw posiada

środki finansowe niezbędne dla realizacji tego założenia. Chodzi więc tylko, aby każde z nich uznało za konieczne zachowanie dziedzictwa historycznego i nadało temu zagadnieniu właściwą rangę ze względu na jego wagę kulturalną i ekonomiczną, oraz dostosowało środki finansowe do potrzeb jego ochrony. Przy tej okazji zgromadzeni przypominają, że w wielu krajach zabytki stanowią podstawowy przedmiot turystyki i z tego tytułu są źródłem dochodu narodowego o wielkim znaczeniu. Każda więc suma zużyta na ich konserwację lub na ich odnowę stanowi inwestycję w pełni uzasadnioną z punktu widzenia ekonomicznego.

6. Uczestnicy Sympozjum zalecają wszystkim państwom sporządzenie spisu miast zabytkowych wymagających ochrony.

TEKST NR 4

I Kolokwium na temat ochrony i reanimacji zespołów historycznych lub artystycznych /15-19 marca 1967 r.,
Caceres - Hiszpania/

Uchwała Nr 1

Uczestnicy Kolokwium, reprezentujący większość regionów świata, zgromadzeni w Caceres w dniach od 15 do 19 marca 1967 r. z inicjatywy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków i na zaproszenie Hiszpańskiego Komitetu Naro-

dowego

- po zapoznaniu się z treścią wygłoszonych referatów i przedstawionych propozycji,
- biorąc pod uwagę studia i prace podejmowane w zakresie ochrony zespołów zabytkowych przez organizacje międzynarodowe i krajowe takie jak UNESCO, Rada Europejska, FIHUT i inne,
- pragną podziękować i złożyć gratulacje Komitetowi Wykonawczemu ICOMOS za podjęcie inicjatywy zorganizowania tego spotkania, w czasie którego zostały zdefiniowane podstawowe cele działania Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków w tak ważnej dla niej dziedzinie, jaką jest ochrona i reanimacja zespołów zabytkowych.

Uczestnicy polecają Komitetowi Wykonawczemu, aby ustalając plan pracy:

1. spowodował bezzwłoczne powołanie do życia specjalnej Komisji Międzynarodowej dla przygotowania kolejnych tematów badań, którym będą poświęcone następne kolokwia naukowe dotyczące ochrony i reanimacji zespołów posiadających wartość historyczną lub artystyczną,
2. zobowiązał Sekretarza Generalnego do zgromadzenia podstawowej dokumentacji niezbędnej dla prowadzenia owocnych badań w tym zakresie,
3. uczestnicy proszą Komitet Wykonawczy, aby zwrócił uwagę wyżej wspomnianej Komisji na następujące tematy dotyczące ochrony i reanimacji zespołów zabytkowych, wymagające szczególnego pogłębienia:
 - metody i sposoby inwentaryzowania zespołów,
 - problemy prawno-administracyjne ochrony; na tym odcinku uczestnicy Kolokwium uważają, że należało-

by zbadać najpierw poszczególne systemy krajowe, a następnie ogólne pojęcia prawne dotyczące ochrony miast, wsi i miasteczek, a także całych obszarów podlegających ochronie,

- problemy o charakterze ekonomicznym, społecznym i finansowym - mogą one bowiem spowodować podjęcie specjalnych badań i organizowanie kolokwium specjalistycznych,
- problemy techniczne ochrony, gdzie uczestnicy Kolokwium w pierwszym rzędzie zalecają rozpatrzenie następujących zagadnień:
 - a/ metody ochrony i konserwacji,
 - b/ metody reanimacji w połączeniu z badaniami urbanistycznymi i problemami zagospodarowania terenu,
 - c/ integracja architektury współczesnej w zabytkową tkankę miasta historycznego,
 - d/ praktyczne dyrektywy mające na celu zachowanie skali i oryginalnego charakteru zespołów zabytkowych,
 - e/ ochrona i rewitalizacja środowiska architektonicznego i naturalnego zespołów,
 - f/ komunikacja kołowa i parkingi samochodowe,
 - g/ zabezpieczenie przeciwpożarowe i ochrona przed klęskami żywiołowymi,
 - h/ wystrój ulic: bruki, oświetlenie, nawierzchnie, reklamy itp.,
 - i/ porównanie kosztów prac konserwatorskich realizowanych w różnych krajach oraz prac związanych z nowoczesną zabudową,

j/ szkolenie specjalistów.

Uczestnicy Kolokwium:

- zwracają uwagę Komitetu Wykonawczego na konieczność ustalenia kolejności następnych Kolokwium w zależności od priorytetu zagadnień i naglących potrzeb o charakterze ekonomicznym, społecznym lub technicznym,
- wyrażają wdzięczność Hiszpańskiemu Komitetowi Narodowemu ICOMOS i władzom tego kraju za doskonałą organizację Kolokwium, za gościnne przyjęcie i wszystkie uprzejmości świadczone jego uczestnikom.

Uchwała Nr 2

Uczestnicy Kolokwium na temat ochrony i reanimacji zespołów zabytkowych, zorganizowanego przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków we współdziałaniu z Hiszpańskim Komitetem Narodowym ICOMOS, zgromadzeni w Caceres w dniach 15-19 marca 1967 r.

- przeświadczeni o konieczności ochrony dziedzictwa kulturalnego wszystkich narodów świata i biorąc pod uwagę fakt, że zespoły zabytkowe stanowią istotną część tego dziedzictwa,
- wyrażają życzenie, aby kraje które nie podpisały lub nie ratyfikowały dotychczas uchwał "Konwencji Haskiej" dotyczącej ochrony dóbr kultury w przypadku konfliktu zbrojnego/z 1954 r./- bezzwłocznie przystąpiły jako strony do tej Konwencji.

Uchwała Nr 3

Uczestnicy Kolokwium ... w Caceres w dniach 15-19 marca 1967 r. - na propozycję burmistrza miasta

Caceres i wzięwszy pod uwagę aktualnie prowadzone prace w zabytkowej części tego miasta, proponują Komitetowi Wykonawczemu, aby zwrócił się do kompetentnych władz międzynarodowych odpowiedzialnych za normalizację znaków drogowych, z propozycją wspólnego zbadania możliwości przystosowania znaków drogowych do potrzeb rewaloryzacji zespołów historycznych i artystycznych. Powyższe uchwały zostały zatwierdzone przez Komitet Wykonawczy ICOMOS w dniu 16 listopada 1967 r.

TEKST NR 5

Kolokwium dotyczące specyficznych problemów sanacji, restauracji i rewaloryzacji zabytkowych miast północno-afrykańskich i azjatyckich w basenie Morza Śródziemnego /9-16 czerwca 1968 r., Tunis/

Z a l e c e n i a dla Komitetu Wykonawczego ICOMOS

Uczestnicy Kolokwium /.../ zalecają Komitetowi Wykonawczemu przyjęcie następujących wniosków podsumowujących jego obrady:

- biorąc pod uwagę, że poprzednie spotkania międzynarodowych ekspertów zorganizowane przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków, a w szczególności kolokwium w Caceres /Hiszpania/ w roku 1967, ujawniły pilną potrzebę ochrony i rewaloryzacji zespołów historycznych

w celu ich całkowitej integracji w życie współczesne oraz w nurt życia przyszłych społeczeństw,

- uznając, że te zespoły stanowią rzeczywiście istotny i niezastąpiony element dziedzictwa kulturalnego ludzkości,
- uznając, że przedstawiają one wysoką wartość dla każdego narodu, z jednej strony przeciwdziałając jego odcięciu od źródeł własnej kultury, w chwili gdy jest ona zagrożona brutalnym naciskiem aktualnej cywilizacji, a z drugiej strony przyczyniają się do coraz lepszej identyfikacji własnej osobowości przez coraz liczniej zwiedzających zabytki,
- uważając, że zespoły zabytkowe stanowią inwestycję ekonomiczno-społeczną o wyjątkowej wartości i powinny z tego tytułu przyczynić się w znacznej mierze do równowagi i rozwoju gospodarczego kraju,
- uważając, że w tym kontekście stare miasta północno-afrykańskie i azjatyckie basenu Morza Śródziemnego stanowią żywe świadectwo wielkich cywilizacji, odgrywających w przeszłości i w chwili obecnej wielką rolę w kształtowaniu współczesnego świata i jego kultury,
- uważając, że bez odpowiednich zabiegów adaptacyjnych, miasta te, do dziś wyjątkowo zachowane w dawnej swej formie i wyrazie, ulegną stopniowo wyniszczeniu pod destrukcyjnym wpływem uprzemysłowienia i utracą swój autentyczny charakter oraz swoje znaczenie ekonomiczno-socjalne,
- uważając, że sytuacja tych miast jest najbardziej niebezpieczna w krajach islamskich, gdzie w odróżnieniu od miast europejskich - w których stare dzielnice stanowią prawie zawsze geograficzne centrum rozwoju urba-

nistycznego - te ośrodki historyczne są zamknięte w kręgu murów i pozostają oddzielone od miasta współczesnego, które rozwija się niezależnie na zewnątrz murów obronnych i ma tendencję do odciągania od centrum historycznego "medyny" wszelkich funkcji ekonomicznych i mieszkaniowych niezbędnych dla jego istnienia, w wyniku czego ogranicza rolę tych ośrodków do usług rzemieślniczych i turystycznych,

- uważając, że te głębokie przemiany ekonomiczne i społeczne mogą pociągnąć za sobą nieodwracalną degradację struktur miejskich i form architektonicznych o dużych walorach, lecz małej odporności i skomplikowanej treści, co powoduje konieczność konserwowania ze szczególnym pietysmem tkanki i struktur zewnętrznych i wewnętrznych miasta zabytkowego,
- uznając, że w ten sposób uwidacznia się konieczność wzajemnej penetracji pomiędzy ośrodkiem "medyny" i miastem nowoczesnym, polegającej na harmonijnym powiązaniu funkcji w obu osiedlach tak, aby w przyszłości zapewniony był ich byt ekonomiczny i społeczny, i aby były stworzone podstawy dynamicznej konserwacji starego miasta,
- uważając, że tego rodzaju zabiegi nie mogą być realizowane z uszczerbkiem dla dziedzictwa artystycznego i kulturalnego, i że reanimacja miast może być realizowana tylko przy respektowaniu form i charakteru tradycyjnego, aby w jak największym stopniu zachować atmosferę i harmonię ośrodków "medyny" z poszanowaniem znamion różnych epok,
- uważając, że należy uznać te ośrodki nie tylko jako ramy zawierające wartościowe elementy zabytkowych budowli,

lecz także jako jednolitą całość stanowiącą zespół wewnętrznie związany, szczególnie żywy i doskonale dostosowany do wymiarów ludzkich, a przedstawiający na dodatek wielką wartość historyczną, estetyczną i kulturalną,

- uważając, że ich integracja w rozwój miasta i regionu, powinna wynikać ze wspólnej pracy, koordynującej działania przedstawicieli różnych dyscyplin /specjalistów od konserwacji zabytków i zespołów zabytkowych, urbanistów, ekonomistów, socjologów, historyków, geografów itp./ skupionych w organizacjach i komisjach posiadających znaczne możliwości kredytowe i wykwalifikowany personel,
- uważając, że w oczekiwaniu na wprowadzenie tego rodzaju polityki, która stanowi jedyną, właściwą gwarancję dla przyszłości ośrodków "medyny", należy pilnie podjąć środki jak najdalej idących zabezpieczeń dla uniknięcia ostatecznej degradacji tkanki zabudowy i jej zewnętrznego wyglądu,
- uznając, że rządy państw, które są dyspozytorami dziedzictwa zabytkowego i urbanistycznego są odpowiedzialne przed przyszłymi pokoleniami za ich stałe utrzymywanie, za rozwój i za poszanowanie ich podstawowych wartości.

Z tych wszystkich wymienionych wyżej powodów, uczestnicy Kolokwium wyrażają życzenie, aby zainteresowane rządy państw podjęły następujące działania:

- I. Wzmocnienie struktur i środków dyspozycyjnych dla służb konserwatorskich zajmujących się ochroną zabytków, poprzez przyznawanie subwencji specjalnych i zwiększenie budżetu przeznaczonego na prace konser-

watorskie w zakresie ochrony zespołów historycznych oraz przez przyznanie odpowiedniego sprzętu do ich wykonania.

II. Zorganizowanie i stworzenie kadr technicznych powołanych do dynamicznej konserwacji ośrodków staromiejskich "mediny", a składających się ze specjalistów wszystkich dyscyplin mających brać udział w realizacji tego programu, a więc architektów, urbanistów, historyków, socjologów, ekonomistów i prawników, a także odpowiednich techników. W ten sposób sformowana ekipa będzie mogła zapewnić wdrożenie w życie polityki przystosowania "mediny" do nowych funkcji urbanistycznych o charakterze mieszkaniowym, kulturalnym, rzemieślniczym i handlowym.

III. Dostosowanie przepisów prawnych i regulaminowych w dziedzinie ochrony do wymogów dynamicznej konserwacji zespołów historycznych i stworzenie praw odnoszących się do koordynacji pomiędzy konserwacją zespołów zabytkowych i zabytków a rozwojem ekonomiczno-socjalnym.

IV. Zorganizowanie stałych narad pomiędzy władzami państwowymi na wszystkich szczeblach /ogólnopanstwowym, regionalnym i miejscowym/ a służbami naukowymi i technicznymi, dla wdrożenia w życie zasad ochrony i dla kontroli ich realizacji.

V. Opracowanie i wprowadzenie w życie planów ochrony i rewitalizacji ośrodków "mediny" mających na celu ich sanację i stworzenie w nich warunków odpowiednich dla potrzeb życia współczesnego /sieci wodociągowe itd./, z poszanowaniem struktur, sieci ulic i ogólnego wyglądu starych budowli oraz mając na uwadze zachowanie

równowagi ekonomicznej i socjalnej pomiędzy wszystkimi częściami miasta.

VI. Wprowadzenie właściwych środków dla szybkiego obudzenia świadomości i zmobilizowania opinii publicznej na rzecz ochrony i rewitalizacji dziedzictwa kulturalnego oraz informowania zainteresowanych mieszkańców miasta.

VII. Przyznanie ulg finansowych organizacjom i osobom będącym właścicielami domów w ośrodkach zabytkowych w celu zobowiązania ich do wprowadzenia sanacji i konserwacji domów pod kontrolą kompetentnych władz.

W tym duchu, uczestnicy Kolokwium formułują swe życzenie, aby rząd tunezyjski rozważył możliwość zrealizowania jednej lub kilku operacji eksperymentalnych mających na celu odnowę w całości lub chociażby w części starych ośrodków "mediny" najwartościowszych w tym kraju.

Uczestnicy sugerują, aby organizacje międzynarodowe, takie jak UNESCO, zechciały oddać do dyspozycji rządu tunezyjskiego pomoc naukową i techniczną niezbędną dla realizacji projektu, który uznają za przykładowy ze względu na swój charakter dla miast basenu Śródziemnomorskiego.

Jeżeli chodzi o badania naukowe, które należałoby podjąć w tym zakresie przez Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków, to uczestnicy Kolokwium przypominają, że tematy wysunięte przez kolokwium w Cáceres są także aktualne w odniesieniu do badań nad różnymi problemami związanymi z ochroną ośrodków "mediny". Proponują jednak aby do listy tematów został dodany jeszcze jeden, a mianowicie: "Studia nad możliwościami adaptacji starej zabudowy stanowiącej tkankę zespołów historycznych do wymogów współczesnego życia w zakresie mieszkalnictwa, handlu i innych działań".

TEKST NR 6

I Kolokwium na temat układu komunikacyjnego w miejskich ośrodkach zabytkowych /6-9 września 1969 r., Graz - Austria/

Uczestnicy Kolokwium Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków, zgromadzeni w Graz w dniach 6-9 października 1969 r. na obradach na temat problemów komunikacyjnych w ośrodkach zabytkowych

- opierając się na rezultatach prac prowadzonych przez instytucje regionalne, krajowe i międzynarodowe, przede wszystkim przez UNESCO, Radę Europejską i ICOMOS, na podstawie konwencji, zaleceń i uchwał dotyczących ochrony spuścizny architektonicznej, w których członkowie tych organizacji przyjęli jako zasadę czynną konserwację zespołów miejskich i wiejskich posiadających wartość historyczną,

- uważając, że integracja dziedzictwa architektonicznego w życie współczesne łącząc się z aktualną polityką rozwoju wszystkich potencjalnych możliwości człowieka, jest sprawą pierwszorzędnej wagi tak z punktu widzenia kulturalnego, jak i ze względów społeczno-gospodarczych,

- biorąc pod uwagę niebezpieczeństwo jakie stanowi dla miejskich ośrodków zabytkowych rozwój sieci komunikacyjnej, a równocześnie zdając sobie sprawę z dodatkowych korzyści jakie przynosi ich integracja w układzie komunikacyjnym regionu,

- w przekonaniu, że gwałtowny rozwój nowoczesnej techniki nie może stanowić przeszkody nie do pokonania w obliczu potrzeb socjalno-kulturowych człowieka,

- biorąc pod uwagę ryzyko szkód materialnych /wstrząsy, trzęsienia itp./ oraz wpływy szkodliwe dla zdrowia /zanieczyszczenie powietrza, hałas itp./ wynikające z ruchu samochodowego w wąskich ulicach, oraz

- konieczność kulturalną, gospodarczą i społeczną znalezienia w najbliższym czasie właściwych rozwiązań dla problemów komunikacyjnych w ośrodkach zabytkowych poprzez ścisłą współpracę wszystkich instytucji i władz kompetentnych w tej dziedzinie, na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym,

uczestnicy Kolokwium zwracają się do Komitetu Wykonawczego ICOMOS z z a l e c e n i e m powołania do życia komitetu ekspertów celem zbadania tych problemów, a przede wszystkim:

a/ opracowania kwestionariusza dotyczącego:

- decyzji podejmowanych przez władze rządowe i miejscowe w sprawie ograniczenia ruchu pojazdów w ośrodkach zabytkowych,
- reakcji mieszkańców na wprowadzone ograniczenia,
- reakcji osób zajmujących się handlem i odpowiedzialnych za ruch dostawczy w obliczu tych ograniczeń;

b/ regularne wznawianie, w odstępach trzyletnich, tego typu ankietowania;

c/ wykorzystanie wyników ankiet przy współdziałaniu z Ośrodkiem Dokumentacji Zabytków ICOMOS oraz

przy pomocy UNESCO publikowanie tych dokumentów stanowiących przedmiot ogólnego zainteresowania.

Zgromadzeni p r z y j m u j ą powyższe uchwały z dnia 8 października 1969 r. biorąc pod uwagę, że Komitety Narodowe ICOMOS przekazały je do wiadomości władz rządowych i administracji lokalnej /w szczególności władzom miejskim/ w krajach, które reprezentują, wyrażając równocześnie potrzebę:

- a/ oddalenia od ośrodków zabytkowych wielkich linii komunikacyjnych i inwestycji drogowych zgodnie z postanowieniami "Konwencji Haskiej" z 1954 r. dotyczącej ochrony dóbr kultury w przypadku konfliktu zbrojnego,
- b/ integracji badań nad ośrodkami zabytkowymi wraz z ich otoczeniem,
- c/ odsunięcia od ośrodków zabytkowych linii komunikacji tranzytowej,
- d/ utrzymania podstawowych funkcji ruchu komunikacyjnego sprowadzając go jednak do właściwych rozmiarów,
- e/ ograniczenia ruchu pojazdów ciężkich za pomocą np. reglamentacji godzinowej,
- f/ wprowadzenia ścisłej kontroli transportu materiałów "niebezpiecznych",
- g/ bezwzględne przestrzeganie priorytetów w ruchu drogowym transportów szczególnie pilnych,
- h/ budowanie parkingów, najlepiej podziemnych bez naruszania substancji zabytkowej spuścizny architektonicznej, a równocześnie stwarzanie warunków

dostępu pieszych do ośrodków zabytkowych,

- i/ dalsze poszukiwanie i zabezpieczanie znalezisk archeologicznych w czasie prac prowadzonych przy podziemnych instalacjach miejskich,
- j/ tworzenie stref przeznaczonych wyłącznie dla ruchu pieszych mając na uwadze:
 - bezpieczeństwo i wygodę mieszkańców,
 - stworzenie atmosfery sprzyjającej dla rozwoju życia kulturalnego i stosunków międzyludzkich,
- k/ bezwzględne zachowanie, a nawet tworzenie nowych przestrzeni zielonych wewnątrz i wokół ośrodków zabytkowych, a w szczególności zerwanie ze zwyczajem traktowania tych terenów jako rezerwy dla infrastruktury i instalacji miejskich,
- l/ ponowne rozważenie sprawy transportu zbiorowego pod kątem widzenia:
 - podniesienia jego jakości i efektywności,
 - unikania złych skutków /hałasu, wstrząsów itp./ poprzez preferowanie transportu podziemnego,
- m/ popieranie inicjatywy kompetentnych władz i kierownictwa zakładów przemysłowych, mających na celu poszukiwanie najwłaściwszych dla miejskiej komunikacji środków transportu,
- n/ dla zrealizowania postulatów zawartych w punktach od "a" do "m" konieczne jest:
 - umocnienie lub stworzenie nowych podstaw prawnych umożliwiających "czynną ochronę", reanimację spuścizny architektonicznej uznanej za istotną część zasobów krajowych, w oparciu o zalecenia zawarte w aktach międzynarodowych,

- koordynacja działalności wszystkich służb zainteresowanych z uwzględnieniem struktur prawno-administracyjnych w danym kraju oraz konwencji i umów międzynarodowych podpisanych przez dany kraj, założeń oraz uchwał międzynarodowych; będzie ona mogła być zrealizowana przez:

- porozumienia międzyministerialne,
- zarządzenia wewnętrzne ministrów i służb zainteresowanych,
- zadania problemowe o charakterze stałym powierzone specjalnym komisjom składającym się z najwybitniejszych osobistości urzędowych i prywatnych, które będą działać w porozumieniu ze specjalistami konserwacji zabytków, od pierwszej chwili tworzenia planów i projektów dotyczących miejskiej komunikacji w ośrodkach zabytkowych,
- opracowywanie planów urbanistycznych, dyrektyw i warunków realizacji architektonicznych biorąc za punkt wyjścia konieczność przywrócenia życia w dzielnicach zabytkowych.

TEKST NR 7

Kolokwium na temat: "Integracja architektury współczesnej w zespołach zabytkowych" /25-30 czerwca 1972 r.,
Budapeszt - Węgry/

Po wysłuchaniu referatów wygłoszonych w czasie Kolokwium na tematy doktryny i niektórych charakterystycznych rozwiązań, oraz po wysłuchaniu wynikającej z nich dyskusji, uczestnicy Kolokwium stwierdzają:

- że w obecnym stanie ewolucji cywilizacji, technika i ekonomia odciągają naszą uwagę od wartości humanitarno-socjalnych;
- że coraz szybciej postępująca urbanizacja wymaga możliwie sprawnego zorganizowania ram, w których toczy się życie ludzkie, oraz zorganizowania ochrony zabytków i zespołów zabytkowych;
- że ta tak bardzo potrzebna ochrona nie może być realizowana w inny sposób, jak tylko przez ich włączanie w nurt życia współczesnego;
- że zespoły zabytkowe stanowią podstawowy element środowiska, w którym żyje człowiek;
- że architektura jest wyrazem swojej epoki, jej ewolucja - procesem ciągłym, a jej oblicze przeszłe, teraźniejsze i przyszłe powinno być zachowane jako całość, której należy zapewnić nienaruszalność i harmonię;

- że każdy zabytek i zespół zabytkowy posiada specyficzną wartość niezależną od jego roli i znaczenia w chwili powstania, dzięki której może on być przystosowany do nowego otoczenia kulturowego, socjalnego, ekonomicznego i politycznego, nie tracąc przez to właściwości swojej struktury i charakteru.

Uczestnicy Kolokwium przyjęli następujące ustalenia:

1. Integracja architektury współczesnej w zespołach zabytkowych jest wtedy tylko możliwa, jeżeli plan urbanistyczny zaakceptuje istniejącą tkankę historycznej zabudowy i włączy ją do swego programu rozwojowego,
2. Współczesna architektura stosując właściwe dla niej nowoczesne techniki i materiały, może się zintegrować z zespołem zabytkowym pod warunkiem, że zachowa właściwe proporcje i wymiary, rytm zabudowy i jej charakterystyczne oblicze,
3. Autentyczność obiektu zabytkowego i zespołu powinna być uznana za kryterium podstawowe; należy unikać wszelkich falsyfikatów, które obniżyłyby wartość historyczną i estetyczną zespołu,
4. Rewitalizacja zabytków i ich zespołów przez przydzielenie im nowych funkcji jest prawidłowa i godna polecenia pod warunkiem, że funkcje te nie będą szkodliwe tak wewnętrznie, jak i zewnętrznie dla ich struktury i integralności ich charakteru.

Zebrani polecają organizowanie regularnych spotkań na temat integracji architektury współczesnej w zespołach zabytkowych w celu przeprowadzenia badań w zależności od stawianych wniosków, metodologii i rozwiązań stoso-

wanych w tej dziedzinie.

TEKST NR 8

Kolokwium na temat: "Miasta drewniane w państwach północnych" /22-24 września 1972 r., Sandefjörd - Norwegia/

Uchwały

Zgromadzenie składające się z 200 osób, polityków i specjalistów z krajów skandynawskich, którzy zebrali się na konferencji w Sandefjörd, aby dyskutować nad stanem miast drewnianych w krajach północnych, przekazuje rządowi i władzom odpowiedzialnym za planowanie w krajach, które reprezentują, następujące przyjęte jednomyślnie u c h w a ł y:

stare miasta stanowią dziś podstawową wartość środowiska urbanistycznego; wartość ta powinna być chroniona wszędzie tam, gdzie jeszcze istnieje. Stare miasta od dawna były pozbawione opieki oczekując na przyszłą odnowę zarówno wątpliwą, jak często również zbyt wysoko ocenianą.

1. Architektura zabytkowa powinna być stale utrzymywana w takim stanie, aby nie straciła swojej wartości. Jej degradacja, czy też rozbiórka stanowi niszczenie posiadanych zasobów. Domy całkowicie nadające się do zamieszkania, budowane w różnych epokach, niszczonej,

między innymi dlatego, że wszystkie kredyty państwowe przeznaczone są na nowe budownictwo.

2. W dziedzinie planowania komunalnego od dawna ukierunkowano badania na problemy związane z przekształceniem struktury miasta. Ta tendencja spowodowała niepewność odnośnie losu istniejącej zabudowy, stąd braki w jej utrzymaniu i stopniowe niszczenie. Jest to szczególnie prawdziwe w odniesieniu do starych domów.

Zwracamy się więc z tym zaleceniem do władz odpowiedzialnych za planowanie różnego stopnia w krajach północnych, aby opracowując nowe projekty i rewidując plany przebudowy zwróciły większą uwagę na miasta w ich obecnej formie. W ten sposób niektóre dzielnice miast, w których procesy degradacyjne mogą być jeszcze zahamowane, będą mogły być odnowione i przywrócone do życia.

TEKST NR 9

Międzynarodowe Kolokwium na temat konserwacji i reanimacji miast, wsi i miejsc zabytkowych w Ameryce Łacińskiej zgodnie z zasadami "Karty Weneckiej" /9-13 października 1972 r., Meksyk/

Uchwały

Uczestnicy Kolokwium zorganizowanego z inicjatywy Meksykańskiego Komitetu Narodowego ICOMOS przez In-

stytut Narodowy Sztuk Pięknych i Krajowy Instytut Antropologii i Historii Meksyku

uchwalili, co następuje:

- I. Konserwacja miast i zespołów historycznych stanowi podstawowe działanie na rzecz harmonijnego rozwoju społeczno-kulturalnego ludności.
- II. Biorąc pod uwagę ograniczone zasoby ekonomiczne, jakimi dysponują narody łacińsko-amerykańskie, wykorzystanie tego, co zostało zbudowane w przeszłości można uważać za działalność o charakterze gospodarczym.
- III. Zrealizowane do dziś operacje w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego wykazały, że wielkie kolektywne budowle są przyczyną alienacji i zachwiania równowagi struktur przyjętych w naszych krajach, podczas gdy liczne doświadczenia wskazują na znacznie lepsze rozwiązanie tych problemów przez zachowanie i reanimację dzielnic zabytkowych.
- IV. Organy administracji na szczeblu krajowym i międzynarodowym, mogłyby spełnić wielkie zadanie i odegrać istotną rolę z punktu widzenia społecznego, przywracając do życia zabytkowe miasta, wsie i zespoły zamiast importować obce wzory postępowe, ponieważ "postęp" tak jak się go rozumie w chwili obecnej stanowi zagrożenie dla odrębności architektury o charakterze narodowym.
- V. Błędem byłoby sądzić, że zniszczenie miast i zespołów zabytkowych w imię postępu i źle pojętej modernizacji pozwoli na rozwiązanie w sposób zasad-

niczy problemów mieszkaniowych, komunikacyjnych i innych społeczno-gospodarczych miasta lub regionu. Przeciwnie, takie zniszczenie koncentrując całą działalność i usługi w strefach ograniczonych, zaostrzy tylko wymienione wyżej problemy.

VI. Zniszczenie miast, wsi i zespołów zabytkowych otwiera drogę do spekulacji przynoszącej zyski jednostkom, zaś dla większości szkodliwej.

VII. Meksyk i Ameryka Łacińska posiadają bogate zasoby w postaci miast, wsi i miejsc zabytkowych, ale ta spuścizna kulturalna stoi przed groźbą zniszczenia i konieczności natychmiastowego podjęcia środków dla jej ochrony.

VIII. Rozwój turystyki jest związany z zachowaniem miast, wsi i miejsc zabytkowych w ich nienaruszonej formie. Zabytki te powinny być uznane za skarb narodowy, a nie za przedmiot konsumpcji.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione ustalenia, uczestnicy Kolokwium u c h w a l i l i jednogłośnie przedstawić władzom administracyjnym i opinii publicznej następujące z a l e c e n i a :

1. Istnieje pilna konieczność podjęcia przez rządy państw i administracje terenowe kompleksowej polityki ochrony i reanimacji miast, wsi i miejsc o wartości historycznej.
2. Polityka ochrony i reanimacji powinna znaleźć swój wyraz w jasno sformułowanych przepisach prawnych i regulaminowych o zasięgu ogólnokrajowym, regionalnym lub miejscowym.

3. Niezbędne jest użycie w tym celu wszystkich środków informacji i włączanie do programów nauczania, począwszy od szkoły podstawowej, wszystkich elementów, które są potrzebne dla obudzenia świadomości potrzeby konserwacji wśród ogółu społeczeństwa tak, aby mogło ono współdziałać w ratowaniu własnej spuścizny kulturalnej. Konkretne przykłady zrealizowanych prac konserwatorskich i reanimacyjnych powinny stanowić wzorce pomagające temu kierunkowi działania.
4. Niezbędne jest kształcenie techników-konserwatorów różnego stopnia oraz włączanie tematyki reanimacji miast, wsi i miejsc zabytkowych do programów studiów architektonicznych na poziomie uniwersyteckim i podyplomowym.
5. Biorąc pod uwagę wartość społeczną jaką przedstawia zachowanie i reanimacja miast, wsi i miejsc zabytkowych, niezbędne jest stworzenie specjalnego systemu kredytów oraz środków finansowych dla zrealizowania tych zadań.
6. Konserwacja i reanimacja miast, wsi i miejsc zabytkowych powinna być brana pod uwagę przy opracowywaniu ogólnego planu rozwoju urbanistycznego. Organa władzy odpowiedzialne za konserwację miast, wsi i miejsc zabytkowych powinny włączyć się do prac przy opracowywaniu tego rodzaju projektów.
7. Bardzo pilnym zadaniem jest sporządzanie inwentarzy miast, wsi i miejsc zabytkowych oraz ustanawianie stref podlegających ochronie.
8. Realizacja operacji wzorcowych, dotyczących ochrony i reanimacji miast, wsi i miejsc zabytkowych stanowi

dziś obowiązek priorytetowy; zainteresowane władze miejskie lub gminne powinny mieć możliwość uczestniczenia w tego rodzaju pracach.

TEKST NR 10

Kolokwium na temat: "Oblicze ulic w miejskich ośrodkach historycznych" /17-22 czerwca 1973 r., Lozanna - Szwajcaria/

Uchwały

Uczestnicy Międzynarodowego Kolokwium w Lozannie /..../

- w oparciu o bogatą dokumentację przedstawioną przez Komitety Narodowe ICOMOS, raporty wygłoszone przez zaproszonych referentów oraz przykłady oglądane w czasie objazdu po zabytkowych miastach Szwajcarii,

- nawiązując do sformułowań zawartych w zaleceniach i uchwałach poprzednich kolokwii ICOMOS, a w szczególności do uchwał z Caceres i z Tunisu na temat ochrony i reanimacji zespołów historycznych lub artystycznych oraz z Graz na temat układów komunikacyjnych w ośrodkach historycznych,

- uznając, że ulica stanowi naturalne środowisko mieszkańców miast, ale rozwój społeczny pociągnął za sobą utratę świadomości tego zjawiska urbanistycznego i spowodował degradację i zniszczenie pierwotnych

funkcji ulicy,

- zdając sobie sprawę, że obecnie budzi się znów zainteresowanie rolą jaka przypada ulicy w życiu miasta i społeczeństwa,

uczestnicy Kolokwium **s t w i e r d z a j ą**, że:

- budowle pozbawione wyjątkowych wartości, lecz zharmonizowane z wyglądem całości zespołu były często przerabiane lub zastępowane innymi, zrywającymi z tą harmonią przez swoją odmienną skalę, materiał budowlany lub kolor,

- charakterystyczne ciągi domów oraz ich wewnętrzne podziały zostały zdezorganizowane,

- drzewa, fontanny, okna wystawowe, tarasy kawiarne, podcienia i inne liczne elementy wystroju ulic zanikają i zastępowane są przez nie zharmonizowane nowe elementy,

- reklamy zalewają przestrzeń uliczną w dzień i w nocy,

- ruch pojazdów zmotoryzowanych zagraża utratą charakterystycznych cech atmosfery spokoju właściwego dla ośrodków miast zabytkowych i przyczynia się do zerwania łączności pomiędzy ulicą a jej użytkownikami,

- zablokowanie ulic z powodów komunikacyjnych utrudnia handel, który przenosząc się w inne miejsca, przesądza o dalszych losach ulicy,

- zmiana funkcji i spekulacja terenami, która z niej wynika i jest jej przyczyną, powoduje ucieczkę mieszkańców z dzielnic zabytkowych skazując je tym samym na wyludnienie,

- rezultatem tego jest osłabienie nurtu życia codziennego i zachwianie równowagi przestrzennej i społecznej ulicy,

podczas gdy ulica w miastach zabytkowych jest elementem niezbędnym dla zachowania równowagi i identyfikacji mieszkańców, będąc równocześnie istotnym składnikiem dziedzictwa kulturalnego ludzkości.

W wyniku tych rozważań, uczestnicy Kolokwium w Lozannie proponują Komitetowi Wykonawczemu ICOMOS przyjęcie następujących z a l e c e ń :

wydaże się dziś sprawą pierwszorzędnej wagi uczulenie opinii publicznej i właściwych władz na fakt, że oblicze ulicy w miastach zabytkowych współdziała w harmonii i bogactwie kulturowym i humanistycznym miasta;

należy wobec tego:

- wstrzymać proces degradacji ulic staromiejskich i w tym celu zapewnić konserwację domów, traktując to zadanie jako priorytetowe,
- życie ulicy jest bardziej niż z restauracją fasad ściśle związane ze strukturą i wnętrzem domów oraz bloków mieszkalnych stanowiących jej otoczenie; respektowanie wewnętrznych podziałów domów i bloków oraz typowych gabarytów jest więc sprawą pierwszorzędnej wagi,
- analiza tkanki społecznej i badanie polityki przyjętej w stosunku do tej zbiorowości, powinny być prowadzone równolegle do prac nad planami urbanistycznymi,
- ażeby zachować niezachwianą równowagę tej zbiorowości, przywrócona do życia ulica staromiejska powinna zachować lub odnaleźć dawne zróżnicowanie warstw ludności i pełny zestaw swoich dawnych funkcji,

- wszelkie nowe elementy zabudowy, jeśli okażą się niezbędne, muszą być skomponowane w duchu współczesnym, ale z zachowaniem charakteru i harmonii właściwej dla miast zabytkowych,
- układy komunikacyjne muszą być dostosowane do struktury i funkcji miasta; ruch samochodowy powinien być w miarę możliwości oddalony od historycznego ośrodka miasta, a łatwe i szybkie szlaki komunikacyjne powinny być zarezerwowane dla transportu zbiorowego, dostosowanego do charakteru i skali miasta oraz nie zanieczyszczającego powietrza,
- specjalne ciągi komunikacyjne powinny być zarezerwowane dla pieszych tak, aby spowodować zwiększenie wymiany międzyludzkiej, ożywienie handlu i różnych form wypoczynku,
- należy zwrócić uwagę na wielką rolę jaką odgrywa odpowiednie ukształtowanie i charakter nawierzchni ulic,
- umiarkowane oświetlenie powinno stać się przedmiotem pogłębionych badań, a wszelka reklama powinna podlegać ścisłej kontroli; "mała architektura" powinna być wkomponowana w otoczenie.

Wykorzystując płynące z życia współczesnego udogodnienia należy zintegrować je z życiem miasta zabytkowego i przystosować do specyfiki jego charakteru.

TEKST NR 11

Konferencja regionalna na temat ochrony miejskich ośrodków zabytkowych oraz problemów związanych z ich rolą w życiu współczesnym krajów socjalistycznych /3-7 września 1973 r., Wilno - ZSRR/

Po wysłuchaniu referatów i komunikatów oraz dyskusji nad ich treścią dotyczącą ochrony, sanacji i reanimacji ośrodków zabytkowych, Komitety Narodowe ZSRR i Czechosłowacji, a także przedstawiciele Komitetów Narodowych Bułgarii, Węgier, Polski i NRD stwierdzają, że w tym zakresie, dzięki skoncentrowanym wysiłkom wszystkich krajów reprezentowanych w ICOMOS zostały osiągnięte duże sukcesy. Opracowano i wprowadzono w życie podstawowe zasady odnoszące się do ochrony i reanimacji ośrodków zabytkowych. Ponadto wynaleziono wiele sposobów pozwalających na przywrócenie zachwianej równowagi pomiędzy zabudową starą i nową oraz na przystosowanie budowli o wielkich wartościach historycznych do potrzeb życia współczesnego.

Niemniej życie jest znacznie bardziej skomplikowane niż różne przepisy prawne i regulaminy. Przez to stwierdzenie należy zrozumieć, że sanacja i reanimacja ośrodków zabytkowych wymaga wzięcia pod uwagę społecznych aspektów zagadnienia oraz warunków lokalnych, które często decydują o przyjęciu własnej polityki w tym zakresie.

Specjaliści od ochrony zabytków uważają, że w krajach socjalistycznych istnieją wyjątkowo korzy-

stne warunki dla sanacji i reanimacji ośrodków miast zabytkowych i że stwarzają one odpowiednią podstawę do rozwiązywania problemów ochrony i użytkowania zespołów zabytkowych zgodnie z nowymi założeniami społecznymi - w interesie ludu pracującego.

Właściwości dotyczące państw socjalistycznych Europy Wschodniej i Związku Radzieckiego powinny być pokazane w pełnym świetle i zbadane szczegółowo. Prowadzona przez te kraje polityka odznacza się następującymi cechami:

- ogólna tendencja charakteryzująca się tym, że oczyszczone środowisko miast zabytkowych stanowi przestrzeń mogącą zapewnić zawartym w nim zasobom przeszłości ich integrację w życie współczesnego społeczeństwa oraz ten sam poziom życia społecznego, co w pozostałych częściach kraju,
- maksymalne wykorzystanie, w interesie całej kultury socjalistycznej, wszystkiego co jest wartościowe w zasobach architektonicznych i urbanistycznych o znaczeniu historycznym.

Pełna realizacja tych postulatów wymaga:

- szerokiego spojrzenia na kompleksowe rozwiązanie problemów sanacji i reanimacji miast zabytkowych, spojrzenia, które jest niemożliwe bez rozwijania i planowania gospodarki narodowej, kultury, uspołecznienia ziemi i budowli z uwzględnieniem priorytetu interesu społecznego;
- brania pod uwagę problemów ochrony dziedzictwa architektonicznego już w pierwszym stadium opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego, wprowadzając w miarę potrzeby rozgałęziony system powiązań teryto-

- rialno-przestrzennych pomiędzy różnymi miastami, zespołami i poszczególnymi obiektami zabytkowymi dla zapewnienia im lepszych warunków istnienia i wykorzystania do celów kulturalnych i wychowawczych;
- zapewnienie, już na etapie opracowywania dyrektyw do planu sanacji i reanimacji dzielnic i zespołów zabytkowych, najlepszych podstaw do ich ochrony i wykorzystania w ramach ogólnej struktury miasta. Przede wszystkim musi być brana pod uwagę specyficzna rola dziedzictwa architektonicznego przy opracowywaniu projektów dotyczących: transportu, stref zabudowy, systemu zagospodarowania przestrzeni zielonych w mieście. Wartość przyjętych rozwiązań zadecyduje o przyszłości tego dziedzictwa, o efektywności jego udziału w kształtowaniu specyficznego oblicza miasta i o osiągnięciach ideologicznych;
 - maksymalnego rozwijania i pogłębiania wychowawczych funkcji zabytkowych miast i pozostałych po nich relikwów w taki sposób, aby ich wpływ artystyczny i uczuciowy na społeczeństwo mógł się rozwijać swobodnie. Specjalną uwagę powinno się poświęcić zwiększającej się z dnia na dzień roli, jaką odgrywa środowisko miejskie w wychowaniu człowieka, w umacnianiu zasad moralnych, w rozwijaniu uczuć patriotycznych i pojęć międzynarodowego socjalizmu;
 - unikania postawy wahającej w obliczu wskazań kultury socjalistycznej; dlatego też wszelkie tendencje do szkodliwej "stylizacji" dokonywanej na zewnątrz i wewnątrz budowli zabytkowych lub wszelkich innych form architektonicznych i artystycznych należących do przeszłości, jak i wszelkie naśladownictwo form dawnych w nowej architekturze - powinno być wykluczone;

- wykorzystania wszystkich możliwości wynikających z gospodarki socjalistycznej i z planowania poprzez preferowanie najwłaściwszych dla dziedzictwa architektonicznego form jego użytkowania. W tym ujęciu odpowiednie użytkowanie zabytków stanowi najlepszą gwarancję włączenia ich w nurt życia współczesnego i zapewnienia im trwałej ochrony. Zainteresowanie, jakie budzi w ludzię pracującym dziedzictwo architektoniczne i artystyczne oraz masowy charakter socjalistycznej kultury wymaga, aby utrzymana została wartość estetyczna przyjętych w tej dziedzinie rozwiązań. Jest zatem sprawą pierwszorzędnej wagi, aby nowa zabudowa została harmonijnie wkomponowana w tkanę zabytkową miasta zabytkowego;
- prowadzenia badań teoretycznych przez uczonych w różnych krajach dla pogłębienia problemów sanacji i reanimacji miast z licznymi zabytkami architektury posiadającymi wartość historyczną i artystyczną, na terytorium krajów socjalistycznych. Należy w tym zakresie podjąć szeroką wymianę opinii i doświadczeń, rozpocząć dialog mający na celu uściślenie i zdefiniowanie pojęć oraz środków technicznych, które będą stosowane w pracach wykonawczych.

Uczni Związku Radzieckiego i europejskich krajów socjalistycznych powinni spotykać się regularnie w ramach ICOMOS dla przedyskutowania regionalnych problemów dotyczących sanacji i reanimacji miast zabytkowych. Rozważą oni również, jaką rolę ich kraje mają odegrać w akcji "Międzynarodowego Roku Ochrony Zabytków Architektury 1975" i w jakiej formie będą mogli w niej uczestniczyć.

TEKST NR 12

Kolokwium na temat konserwacji architektury ludowej
i wiejskich zespołów zabytkowych /3-10.X.1973 r. -
Saloniki - Grecja/

Zalecenia

1. Uczestnicy Kolokwium na temat konserwacji architektury wiejskiej i wiejskich zespołów zabytkowych, wyrażają uznanie i wdzięczność władzom Grecji, Greckiemu Komitetowi Narodowemu ICOMOS, a zwłaszcza Greckiej Izbie Technicznej, jak również organizatorom, za udany Zjazd i niezwykłą gościnność, jaką zostali otoczeni.
2. Po wysłuchaniu i przedyskutowaniu przeszło 30-tu referatów przedstawionych przez wybitnych specjalistów z ponad 20 krajów, uczestnicy Kolokwium biorąc pod uwagę:
 - a/ że społeczne i kulturalne znaczenie tych zabytków, będących żywym odbiciem przeszłości i teraźniejszości oraz wyrazistym obrazem bogactwa i różnorodności sposobów, w jakich społeczeństwo i jednostki, w zależności od regionu i epoki, rozwiązywały podstawowy problem budownictwa mieszkalnego;
 - b/ że budownictwo to wnosi w ramy współczesnego życia godne podziwu wyczucie czasu i skali człowieka oraz stanowi tym samym znakomitą lekcję urbanistyki i architektury dzięki swej prostocie, poetyczności, powiązaniu z przyrodą i życiem;

- c/ że wieś i budownictwo wiejskie zagrożone jest licznymi i gwałtownymi czynnikami wynikającymi z powszechnego uprzemysłowienia, mechanizacji rolnictwa, koncentracji ludności w aglomeracjach miejskich, rozwoju motoryzacji, ze zmian w strukturach społecznych - co w konsekwencji prowadzi do zaniku tradycyjnych funkcji tego budownictwa;
- d/ że jednak te zespoły mieszkalne w większości nadają się do rehabilitacji, konserwacji i adaptacji do wymogów współczesnych bez wygórowanych nakładów finansowych i przy zachowaniu ich zasadniczego charakteru oraz walorów estetycznych;
- e/ że tradycyjny dom mieszkalny stanowi na równi z nowym budownictwem jeden z istotnych aspektów rozwiązania problemu mieszkalnictwa współczesnego przez społeczeństwo dzisiejsze; przeważająca liczba ludzi woli mieszkać i żyć w środowisku, w którym wyczuwa się obecność historii i na równi z tymi, którzy wolą życie w aglomeracjach i budownictwie nowoczesnym, mają oni takie samo prawo do zaspokojenia tych potrzeb w warunkach, kiedy społeczeństwo posiada ku temu środki;
- f/ że dziedzictwo przeszłości, jakim są miejskie i wiejskie domy mieszkalne, uboższe tragicznie z dnia na dzień, a przez to samo maleje skala różnorodnych możliwości mieszkaniowych, i dlatego każde wyburzenie zespołu czy domu zabytkowego jest aktem uszczuplającym zasoby niezbędne do kształtowania, rozwoju i szczęścia człowieka;
- g/ że sama ochrona wybitnych zabytków nie wystarcza do zapewnienia cennej ciągłości historycznej naro-

du, konieczna jest do tego również konserwacja architektury tzw. małej i ludowej.

Rozważywszy powyższe, uczestnicy Kolokwium zalecają:

- aby odpowiedzialne władze podjęły wszystkie możliwe środki do zapewnienia konserwacji tych zabytków. Można to osiągnąć jedynie na drodze świadomej polityki, za którą pójdzie rehabilitacja tych zespołów mieszkalnych i ich włączenie w nurt życia współczesnego. Przykłady przedstawione na Kolokwium dowodzą, że dalsze życie zespołów i wsi zabytkowych wymaga międzydiscyplinarnych opracowań planowania przestrzennego i urbanistyki terenu, w celu zapewnienia im miejsca, funkcji i środowiska zgodnego z ich potrzebami i z ochroną ich specyficznych wartości;
- aby służba konserwatorska odpowiedzialna za ochronę zabytków miała ze strony władz zapewnione środki działania, poparcie prawne i odpowiednich specjalistów, niezbędnych do zapewnienia ochrony i rewitalizacji starych dzielnic i zabytkowych wsi;
- aby przenoszenie zabytków budownictwa wiejskiego do skansenów odbywało się tylko w wyjątkowych wypadkach, kiedy konserwacja "in situ" okaże się niemożliwa;
- aby wprowadzić inwentaryzację wybitnych zespołów architektury ludowej o szczególnych walorach krajo-
brazowych, w celu bezwzględnego objęcia tych obiektów wraz z ich otoczeniem ochroną, co było już zalecane na I Kolokwium w Wysokich Tatrach /Czechosłowacja/ w 1973 r. na temat ochrony budownictwa wiejskiego;
- aby służba konserwatorska państwowa i regionalna, instytucje fachowe, uniwersytety, wydziały architektury i urbanistyki podjęły i prowadziły systematycz-

ne studia typologii i morfologii budownictwa wiejskiego według okresów i według regionów. Dadzą one lepszą znajomość historycznego rozwoju i walorów różnych rozwiązań problemu mieszkalnictwa, dostosowania do klimatu i używania materiałów budowlanych. Ta wiedza jest niezbędna do zapewnienia odpowiedniej ochrony, konserwacji domów wiejskich, ich adaptacji do nowych potrzeb. Będzie ona mogła również służyć za podstawę do rozważań w poszukiwaniu odpowiednich rozwiązań dla mieszkalnictwa nowego, dostosowanego do technik, materiałów i wymogów człowieka współczesnego, przy równoczesnym poszanowaniu tradycyjnych wartości, z których po dziś dzień wpływa bogactwo i różnorodność mieszkalnictwa;

- na koniec wyrażają życzenie, aby Międzynarodowa Unia Architektów włączyła się wraz z ICOMOS do zapoczątkowania i wykorzystania tych studiów.

TEKST NR 13

Seminarium na temat integracji architektury współczesnej w zespołach zabytkowych /16-19 października 1974 r.,
Kazimierz Dolny - Polska/

Uchwały

Międzynarodowe Seminarium na temat integracji współczesnej architektury w zespołach zabytkowych zostało zorganizowane przez Międzynarodową Unię Architektów

/UIA/ i Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków /ICOMOS/ przy współudziale "Europa Nostra"; odbyło się w Kazimierzu Dolnym, na zaproszenie Stowarzyszenia Architektów Polskich, w dniach 16-19 października 1974 r.

Seminarium przyjęło następujące ustalenia:

- wszelkie siedlisko ludzkie, aby nie stracić swojej żywotności, powinno przystosować się do potrzeb, które zmieniają się z upływem czasu; ta nieustanna ewolucja przyczynia się do jego identyfikacji, ale może też być dla niego niebezpieczna. Należy zatem stawiać czoło zachodzącym zmianom zapewniając ochronę i rewitalizację układom przestrzennym stanowiącym dzieło dawnych pokoleń;
- wprowadzanie nowych elementów do zespołów zabytkowych jest możliwe, a nawet pożądane pod warunkiem, że będą one stanowić wzbogacenie społeczno-funkcjonalne i estetyczne istniejącej tkanki zabytkowej. Wiele udanych realizacji świadczy o tym, że wkomponowanie elementów współczesnych nie przynoszących szkody charakterowi miasta lub wsi zabytkowej, możliwe jest pod warunkiem, że:
- każdy projekt urbanistyczny i plan zagospodarowania przestrzennego dotyczący strefy posiadającej wartość historyczną, będzie opracowany przez wielodyscyplinarną grupę specjalistów z udziałem architektów powołanych do odegrania w niej zasadniczej roli; grupa ta przyjmie za punkt wyjścia tkankę dawnej zabudowy wraz ze wszystkimi elementami architektury i jej naturalnego otoczenia, i zapewni ochronę jej wartości historycznych w ramach planów rozwojowych;

- dla uzasadnienia każdej proponowanej zmiany przeprowadzona będzie uprzednio szczegółowa analiza struktur przestrzennych i ich wzajemnych powiązań, ponieważ w tej dziedzinie tylko sama intuicja nie może dostarczyć wystarczających wskazówek; badania naukowe powinny wyjaśnić podstawowe związki istniejące nadal pomiędzy społeczeństwem a architektonicznymi świadkami jego działalności oraz pokazać w pełnym świetle, jakie czynniki materialne stanowią podstawę tych powiązań /przede wszystkim elementy archeologiczne i historyczne/;
- zmiana funkcji i przydzielanie nowych zadań nie powinny niszczyć materialnych struktur istniejących w strefie, która posiada wartości historyczne i architektoniczne /nawet odnośnie budownictwa ludowego/, ani zakłócać rytmu życia zbiorowego mieszkańców;
- architektura współczesna posługująca się ze zrozumiałych względów nowoczesnymi technikami, powinna respektować wartości strukturalno-estetyczne, społeczne i historyczne starej zabudowy i brać pod uwagę lokalne tradycje budowlane.

Troska o współczesną twórczość architektoniczną i trwała konserwacja spuścizny historycznej, powinny iść w parze przy opracowywaniu wytycznych do planów rehabilitacji całego obszaru. Projekty takie powinny obejmować wystrój ulic, układy komunikacyjne, integrację krajobrazu; żaden z tych elementów nie może być rozpatrywany w oderwaniu od pozostałych.

Uczestnicy Seminarium postanowili:

- utrzymywać stałą i ścisłą współpracę pomiędzy architektami i urbanistami - twórcami projektu z jednej strony a służbami konserwatorskimi odpowiedzialnymi za ochronę

dziedzictwa architektonicznego z drugiej strony, gdyż współpraca ta jest sprawą pierwszorzędnej wagi. Analogiczna współpraca byłaby też potrzebna pomiędzy Międzynarodową Unią Architektów a Międzynarodową Radą Ochrony Zabytków, w szczególności pomiędzy ich komitetami narodowymi. Byłoby też pożądane stworzenie podobnych powiązań z innymi organizacjami międzynarodowymi, jak np. Międzynarodową Federacją ds. Mieszkalnictwa, Urbanistyki i Zagospodarowania Terytorialnego /FIHUAT/ oraz Międzynarodową Federacją Architektów Krajobrazu.

Zebrani na Sympozjum z a l e c a j ą:

- wspólne przygotowanie przez Międzynarodową Unię Architektów, Międzynarodową Radę Ochrony Zabytków i "Europa Nostra" ilustrowanej broszury na użytek władz państwowych i zainteresowanych instytucji, w której byłyby rozwinięte tezy zawarte w tym dokumencie. Broszura ta powinna być szeroko rozpropagowana i stanowić przyczynek do akcji podejmowanych w ramach Międzynarodowego Roku Ochrony Europejskiego Dziedzictwa Architektonicznego. Broszura powinna też zwrócić uwagę na potrzebę uczulenia opinii publicznej i zapewnienia odpowiednich środków finansowych dla realizacji programu kształcenia zawodowego, w szczególności w odniesieniu do studentów architektury i urbanistyki. Powinna też zachęcić kompetentne władze krajowe do wprowadzenia przepisów legislacyjnych finansowych i administracyjnych, które pozwoliłyby na prowadzenie zintegrowanej polityki ochrony.

TEKST NR 14

Kolokwium na temat ochrony miast zabytkowych /12-15 maja 1975 r., Brugia - Belgia/

Projekt zasad rehabilitacji miast zabytkowych

1. Miasto jest elementem podstawowym środowiska kształtowanego przez człowieka, jest odzwierciedleniem życia społecznego i wyrazem odrębności jego kultury, historii i tradycji. Miasto zawiera w sobie źródło życia miejscowych społeczności, określa ich tożsamość, a ludziom pomaga w odnalezieniu miejsca w czasie i przestrzeni.
2. Miasto zabytkowe poprzez stałą obecność czasu w jego strukturze, materiale i tradycjach, stanowi dla dzisiejszego człowieka najlepszą i najsilniejszą więź wizualną z jego pochodzeniem. Żywa obecność przeszłości jest mu w istocie potrzebna dla utrzymania równowagi zarówno indywidualnej, jak i społecznej.
3. Różnorodność miast wynikająca zarówno z różnic istniejących między ludźmi i społecznościami, jak i z różnorodności natury i klimatu, które stanowią ich podstawę fizyczną, wyraża - w ramach codziennego życia - szczególną zdolność człowieka do zaspokajania własnych potrzeb i pragnień poprzez ciągłą i niezwykle zróżnicowaną działalność twórczą. Z tego powodu stanowi ona jedno z największych bogactw świata.
4. Bardziej niż w przeszłości, nawet niedawnej, bezpośrednio groźba zniszczenia zawisła dziś nad tym dzie-

dzictwem. Gwałtowne zmiany techniczne, ekonomiczne i społeczne, przy dynamicznym wzroście demograficznym, spowodowały skupianie się ludzi wokół ośrodków produkcji i administracji w olbrzymich miastach - ośmiornicach. Ich globalna wielkość, oraz wewnętrzne powiązania, znajdują się w całkowitej niezgodzie ze skalą miasta zabytkowego. Na całym świecie miasta-olbrzymy zabijają, duszą, ranią i niszczą strukturę miast zabytkowych.

5. A przecież miasto zabytkowe winno być ocalone. Jego skala na miarę człowieka, jego piękno, subtelność i różnorodność ram życia jakie oferuje, możliwości stosunków międzyludzkich jakie stwarza, a także olbrzymi kapitał nieruchomy jaki przedstawia, są coraz bardziej widoczne dla współczesnego człowieka jako wartości nie do zastąpienia. Trudności, jakie stoją przed urbanistyką i architekturą na drodze do tworzenia równowartościowych ram życia, uwiarygodniły bardziej niż w przeszłości wyjątkowe wartości miast zabytkowych nawet pomimo ich nieprzystosowania do niektórych wymogów życia współczesnego.
6. Ochrona miast zabytkowych jest niewątpliwie uzasadniona ich wartością kulturalną i estetyczną, lecz jeszcze bardziej przez funkcje społeczne, jakie miasta te spełniają, jako ulubione miejsce spotkań ludności i jako zabudowa mieszkalna o zróżnicowanym obliczu. I tak, w odpowiedzi na różnorakie potrzeby dotyczące środowiska i zabudowy mieszkalnej, współczesne społeczeństwo może zaproponować wyjątkowe bogactwo form stanowiących oprawę życia dzięki wielkiemu zróżnicowaniu miejsc zamieszkania w miastach zabytkowych odnowionych i zrewaloryzowanych. Ochrona miast zabytkowych,

ich odnowa i przystosowanie do potrzeb dnia dzisiejszego, stanowią zatem jeden z głównych czynników właściwej polityki społecznej w dziedzinie budownictwa mieszkaniowego.

7. Odnowa i rewaloryzacja miast zabytkowych powinna odbywać się w warunkach poszanowania praw ludności w nich zamieszkałej. W szczególności powinny być uszanowane prawa do zamieszkiwania w starym mieście ludzi najuboższych oraz powinny być rozwiązane płynące stąd problemy ekonomiczne.
8. Ochrona miast zabytkowych nie może być realizowana inaczej jak w ramach ogólnego zagospodarowania terenu oraz urbanistyki. Wzajemne powiązania istniejące pomiędzy miastem zabytkowym i jego regionem wymagają nie tylko integrowania miasta zabytkowego z całością potrzeb socjalno-ekonomicznych regionu, lecz także przystosowania potrzeb regionu do wymagań ochrony miasta zabytkowego.
9. Ochrona miasta zabytkowego wymaga jego przystosowania do potrzeb życia współczesnego, ale zawsze z pełnym poszanowaniem jego substancji, struktury i historii. Zachowanie struktury, jej sieci ulicznej i założeń przestrzennych jest podstawowym warunkiem zachowania tożsamości miasta. Zachowanie autentyczności jego zespołów i poszczególnych zabytków, ważnych i mniej ważnych, zgodnie z zasadami zawartymi w "Karcie Wenneckiej" z 1964 r., jest jednym z podstawowych celów ochrony. Poszanowanie tej autentyczności zakłada integrowanie współczesnej architektury z zabudową miasta historycznego.
10. Miasta zabytkowe stanowią bogactwo ograniczone, nie

dadzące się odtworzyć w ciągu jednego pokolenia. Samo zrozumienie konieczności właściwego gospodarowania tymi bogactwami zmusza nas do zapewnienia im ochrony. Odpowiada ona elementarnej potrzebie współczesnego społeczeństwa, jest technicznie możliwa do zrealizowania, a z punktu widzenia społeczno-ekonomicznego całkowicie uzasadniona.

TEKST NR 15

Międzynarodowe Kolokwium na temat ochrony małych miast zabytkowych /29-30 maja 1975 r., Rothenburg - RFN/

1. Zasady ogólne zawarte w postanowieniach kolokwium w Brugii mają zastosowanie, w sposób mniej lub więcej uniwersalny, do ochrony małych miast zabytkowych. Niemniej ich wprowadzenie w życie winno wziąć pod uwagę specyficzne problemy i warunki regionalne, a w szczególności stosunki socjalno-ekonomiczne i polityczne istniejące w różnych regionach świata. Oczywiście istnieją różne typy małych miast, a poszczególne ich grupy charakteryzują się wspólnymi problemami i specyficznymi sytuacjami, jak np. wielkością miasta, jego rolą kulturalną i funkcją ekonomiczną. Wszelkie środki działania mające na celu odnowę i renowację małych miast zabytkowych powinny brać pod uwagę prawa, obyczaje i dążenia ich mieszkańców, a także odzwierciedlać cele i założenia społeczności

miejskiej. Dlatego też przyjęte rozwiązania i ich wprowadzenie w życie powinny być dostosowane do każdego przypadkowego wypadku.

2. W uprzemysłowionych regionach świata, małe miasta zabytkowe są często dawnymi ośrodkami miejskimi o dużym niegdyś znaczeniu, które w XIX w. zostały usunięte na bok przez falę uprzemysłowienia i rozwoju urbanistycznego. Pod względem ekonomicznym są to przeważnie ośrodki stref rolniczych. Ta ich funkcja spowodowała, że nabrały one cech kontrastujących z tymi, które są udziałem wielkich miast, a mianowicie:
 - miasta te nie przekroczyły jeszcze granic ich pierwotnych ośrodków historycznych, które pozostały elementem dominującym wizualnie w miejskim krajobrazie, posiadającym niekiedy jeszcze mury obronne,
 - miasta te stanowią nadal ośrodki działalności społecznej i ekonomicznej, obejmującej równocześnie znaczną ilość domów mieszkalnych /mieszkań/,
 - krajobraz, który je otacza pozostał w znacznej mierze niezmieniony i stanowi element integralnie związany z widokiem miasta,
 - w wielu wypadkach zachowały one ludność o strukturze równomiernie zróżnicowanej, to samo dotyczy działu na zawody; rzadkie są wypadki małych miast o strukturze ekonomicznie jednokierunkowej, spowodowanej obecnością wielkich przedsiębiorstw produkcji masowej.
3. Te małe miasta są narażone na specyficzne niebezpieczeństwa różnego rodzaju:

- mogą one cierpieć na brak impulsu ekonomicznego, co powoduje emigrację ludności do ośrodków miejskich o większym znaczeniu; zjawisko to zaś prowadzi do wyludnienia, a w konsekwencji do degradacji miasta,
 - jeżeli liczba mieszkańców pozostaje niezmienną to niemniej mogą oni, z powodu trudności komunikacyjnych lub braku wygód i nowoczesnych urządzeń, przenosić się do nowoczesnych dzielnic, powstających na peryferiach miasta zabytkowego, powodując zaniedbanie dzielnic starych,
 - nadmierny impuls ekonomiczny może skądinąd spowodować zakłócenie dawnej struktury miasta i wprowadzenie nowych elementów naruszając harmonię zespołu staromiejskiego,
 - podobne wyniki może też mieć działanie mające na celu przystosowanie starego miasta do wymogów postępu; turystyka, która może stanowić wartościowy czynnik ożywienia ekonomicznego, może też za sobą pociągnąć skutki ujemne co do wyglądu i struktury miasta zabytkowego,
 - coraz większy rozwój infrastruktury społecznej miasta, jak szkolnictwa czy szpitalnictwa, może naruszyć tradycyjną harmonię miejską i zachwiać równowagę jego funkcjonowania.
4. W krajach rozwijających się szybki wzrost liczby ludności i masowy napływ mieszkańców do miast grożą zniszczeniem istniejących struktur miejskich. Jeżeli więzi łączące je z przeszłością zostaną osłabione - tożsamość narodowa i kulturalna tych krajów ulegnie nieodwołalnemu zubożeniu. Najważniejszą z tychwiel jest autochtoniczne środowisko architektoniczne, budowane

- przez wieki, odpowiadające dzięki dątym materiałom miejscowym warunkom fizycznym i klimatycznym, co znalazło swój wyraz w strukturze urządzeń, formie domów i w technice budowlanej. Rządy tych krajów powinny być poinformowane o konieczności wzmożenia wysiłków dla zachowania walorów środowiskowych miast i wsi oraz o potrzebie powierzenia organom administracyjnym, które zajmują się gospodarką terenową, odpowiedzialności i odpowiednich uprawnień w zakresie ochrony miast zabytkowych przed naciskiem nadmiernego uprzemysłowienia.
5. Aby przeciwstawić się niebezpieczeństwu zagrażającym małym miastom zabytkowym, niezbędne jest określenie strategii i środków na różnych szczeblach działalności:
- polityka zagospodarowania terenów powinna brać pod uwagę specyfikę potrzeb małych miast zabytkowych i zapewnić im ochronę wyznaczając rolę zgodną z ich specyficzną strukturą; w szczególności ich funkcje ekonomiczne powinny być tak wybrane, aby nie powodowały zasadniczych zmian w ich charakterze i historycznym ukształtowaniu,
 - powyższe zadania wymagają koordynacji studiów związanych z projektami opracowywanymi przez organy administracyjne, których decyzje mają wpływ na rozwój miasta, jak lokalizacja zakładów przemysłowych, układ komunikacyjny, uzbrojenie terenu itp.,
 - na szczeblu lokalnym założenia urbanistyczne winny być opracowane ze szczególną troską o zachowanie i rewaloryzację specyficznego charakteru miasta, a w szczególności:

- a/ każde nowe zagospodarowanie winno brać pod uwagę skalę miasta, jego charakter, strukturę i jego wkomponowanie w tło krajobrazu,
 - b/ specyficzne walory widokowe miasta, jego ulic i placów, powinny być zachowane nie tylko jako pojedyncze zespoły zabytkowe, lecz także we wszystkich charakterystycznych dzielnicach miasta, a w każdym razie w jednolitej kompozycji obejmującej najistotniejsze elementy układu urbanistycznego,
 - c/ należy unikać rozbiórki jakiegokolwiek starej budowli, która na pierwszy rzut oka może się wydawać mało ważna; powielenie takiego działania spowodowałoby bowiem nieuchronnie zniszczenie historycznej tkanki małego miasta,
 - d/ należy starać się, w miarę potrzeby, przydzielać nowe funkcje dla budynków nieużytkowanych i zagrożonych zniszczeniem, odpowiednie do ich charakteru.
- Ponadto należy rozwijać metody inwentaryzowania, oceniania i zabezpieczania wartości historycznych małych miast oraz studiować zasady ich ochrony. Należy brać pod uwagę planowanie naukowe, techniczne, prawne i finansowe. Wymiana doświadczeń jest w tym wypadku ważnym czynnikiem wspierającym. Międzynarodowy Ośrodek Dokumentacji Zabytków UNESCO-ICOMOS mógłby skutecznie zapewnić zbieranie informacji na użytek wszystkich zainteresowanych,
- jest wreszcie sprawą najwyższej wagi, rozwijanie w społeczeństwie i w jego politycznych przedstawicielach, dumy z powodu środowiska historycznego,

w którym żyją oraz poczucia odpowiedzialności za zachowanie dziedzictwa kulturowego. To ich nastawienie jest warunkiem niezbędnym dla zapewnienia trwałych osiągnięć w dziedzinie polityki ochrony miast.

6. W wielu krajach, inicjatywa ochrony małych miast wynika z inicjatyw lokalnych. Istotną sprawą jest podtrzymywanie i zachęcanie takiej działalności. Niemniej problemy konserwacji są dziś już zbyt skomplikowane, aby je pozostawiać wyłącznie inicjatywie prywatnej albo lokalnym władzom administracyjnym. Pożądane jest więc, aby w przyszłości oprzeć ochronę na systemie legislacyjnym na szczeblu regionalnym lub ogólnokrajowym, który pozwoli na realizację ochrony małych miast zabytkowych, a przede wszystkim ukróci spekulację gruntami.

TEKST NR 16

Międzynarodowe Kolokwium na temat: "Nowe życie w zespołach zabytkowych" /30 września - 5 października 1976 r. Praga-Bratysława - CSRS/

- I. Po wysłuchaniu referatów i dyskusji, delegaci uczestniczący w tym międzynarodowym kolokwium, stwierdzili co następuje:
 1. Miejsca zabytkowe stanowiące źródła historii każdego z nas oraz wszystkich gmin, regionów i krajów,

stały się dziś najbardziej oczywistym świadectwem ciągłości ludzkiego życia i celowości pracy oraz twórczości dawnej, dzisiejszej i przyszłej, świadectwem najbardziej autentycznej ewolucji historycznej społeczeństwa.

2. Miasta, wsie i zespoły zabytkowe wraz z ich otoczeniem stanowią w ramach stopniowej integracji ich zabudowy, główny motor rozwoju człowieka i ogólnego postępu na polu funkcjonalności i kultury. Wtedy nawet, gdy powiększają teren zabudowy i liczbę swych mieszkańców, ich struktury urbanistyczno-architektoniczne, nieraz o dużej wartości, nie są wolne od okresów przejściowej stagnacji i niewłaściwego użytkowania.
3. Aby miejsca zabytkowe mogły odegrać ważną rolę w rozwoju współczesnych społeczeństw i aby ich wartości, jedyne w swym rodzaju i niezastąpione, mogły pozostać nie tylko zachowane, ale i w pełni przystosowane do rozwoju ich środowiska, należy je chronić i rewaloryzować.
4. Pierwszym i podstawowym warunkiem odnowy miejsc zabytkowych jest planowanie i naukowe podejście do zagadnienia ochrony w oparciu o zespół środków o charakterze kulturalnym, prawno-administracyjnym, technicznym i finansowym, właściwym dla każdego kraju, regionu czy gminy.
5. Życie w miastach zabytkowych może być zapewnione pod warunkiem wyznaczenia im odpowiedniej funkcji w ramach rozwoju miast i regionów. W chwili obecnej nie jest już możliwe traktowanie miasta zabytkowego jako obiektu wyizolowanego, lecz tylko w powiąza-

niu z ogólnokrajowym planowaniem.

6. Należy zróżnicować formy rewaloryzacji zespołów historycznych w zależności od ich charakteru i funkcji, jakie spełniają. Zaleca się sporządzenie w każdym kraju inwentarza miast i wsi zabytkowych oraz zapewnienia im ochrony prawnej na podstawie klasyfikacji oraz w zależności od ich wartości historycznej, społecznej, kulturalnej i artystycznej.
7. Właściwa odnowa i wprowadzenie nowej zabudowy do miast zabytkowych powinny być regulowane na podstawie kryteriów kulturalnych stawianych im przez społeczne społeczeństwo, w oparciu o naukową znajomość wartości kulturowych tych miast, historycznych struktur urbanistycznych, ich poszanowania przy ustalaniu planów użytkowania gruntów oraz zagospodarowania miast i wsi. Zespoły zabytkowe powinny stanowić podstawę koncepcji urbanistycznej i funkcjonalnej miast i obszarów zurbanizowanych w chwili obecnej oraz w przyszłości.
8. Odnowa i rewaloryzacja miejsc zabytkowych może być zrealizowana przez właściwe zaplanowanie inwestycji odpowiadających potrzebom ogółu mieszkańców oraz instytucji publicznych /państwowych i społecznych/ różnego rodzaju. Osiągnięcie tego celu jest możliwe w oparciu o analizę i badania naukowe, biorąc pod uwagę faktyczne możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego danego zespołu oraz regionu.
9. Instytucje zajmujące się ochroną dóbr kultury i te, które są odpowiedzialne za gospodarkę terenową, powinny - w każdym państwie - rozwinąć aktywną politykę przede wszystkim w dwóch, podanych niżej kie-

runkach:

- a/ integrowania programów rewaloryzacji i użytkowania miast i zespołów historycznych z planami urbanistycznymi z zachowaniem ich "morfologii" historycznej oraz z uwzględnieniem potrzeb ich mieszkańców,
- b/ ukierunkowania planów gospodarczych organów odpowiedzialnych na szczeblu lokalnym lub regionalnym, w taki sposób, aby brały one bezpośredni udział w odnowie miejsc zabytkowych; w tym celu niezbędna jest koordynacja wyspecjalizowanych działań.

II. Uczestnicy Międzynarodowego Kolokwium na temat "Nowe życie w zespołach zabytkowych" zalecają osobom, które będą reprezentować swe kraje na Konferencji Generalnej UNESCO, w czasie jej XIX Sesji w Nairobi w listopadzie 1976 r., aby akceptowali międzynarodowy dokument sredagowany w Warszawie w lutym 1976 r., zatytułowany: "Projekt rekomendacji dotyczącej ochrony zespołów zabytkowych i tradycyjnych oraz ich roli w życiu współczesnym". Dokument ten może służyć za podstawę do sformułowania polityki aktywnej ochrony, konserwacji, odnowy miejsc zabytkowych w każdym Państwie.

TEKST NR 17

Rezolucja Konferencji na temat: "Ochrona wiejskich zespołów zabytkowych" /23-29 czerwca 1977 r., Budapeszt/

Uczestnicy konferencji na temat: "Ochrony wiejskich zespołów /obszarów/ zabytkowych", specjaliści z 20 krajów zgromadzeni w dniach 23-29 czerwca 1977 r. w Budapeszcie i w Szombathely, wymienili poglądy na ten skomplikowany temat oraz zwiedzili wiejskie obszary objęte ochroną w Tihany, Szigliget, Szalafő, Cák oraz wiele innych obiektów zabytkowych.

Uczestnicy reprezentujący różne aspekty tego zagadnienia uznali, że spotkania dotyczące ochrony tradycyjnej architektury wiejskiej organizowane od roku 1971 raz na dwa lata, mają bardzo wielkie znaczenie. Ich zdaniem powinny one być kontynuowane, gdyż wiele zagadnień teoretycznych i praktycznych jest jeszcze nierozwiązanych lub wymaga pogłębienia. Równocześnie przywiązują wielką wagę do tego, aby Komitet ICOMOS ds. architektury ludowej, który powstał w listopadzie 1976 r. i jest w stadium organizacji, wpływał na dalsze organizowanie w Komitetach Narodowych sekcji wyspecjalizowanych w tym zakresie, odpowiadając tym sposobem na wcześniej już sformułowany apel w 1971 r. w Brnie.

Uczestnicy konferencji stwierdzają, że:

- światowa urbanizacja i zasadnicze zmiany w sposobie życia na wsi powodują, iż obiekty budownictwa wiejskiego są w większym stopniu zagrożone niż inne zabytki historyczne, dlatego też nasze pokolenie ponosi odpowie-

działność za ratowanie tych zabytków kultury tradycyjnej,

- zasady konserwacji ogólnie przyjęte w odniesieniu do zabytków o innym charakterze mają również zastosowanie odnośnie budownictwa wiejskiego,
- ochrona zabytków i zespołów wiejskich jest obowiązkiem wszystkich krajów, zarówno rozwijających się, jak i bardziej rozwiniętych pod względem ekonomicznym,
- ochrona zabytków i zespołów architektury wiejskiej, nie wpłynie hamująco na rozwój ewolucyjny wsi, gdyż morfologia i typologia tej architektury powinny stanowić wytyczne dla zagospodarowania przestrzennego i dla syntezy starego z nowym; zespoły tradycyjne wiejskie mają bowiem podobną treść strukturalną jak miasta historyczne,
- ochrona zabytków i wiejskich rejonów historycznych stanowi nowy przedmiot zainteresowań, który rozwinął się niedawno. Pomimo wielkiego postępu w tej dziedzinie w ostatnich latach, opóźnienie to jest wciąż jeszcze ogromne, dlatego też zarówno badania teoretyczne, jak i działalność praktyczna na tym polu wymaga wielkiego wysiłku.

W tym celu uczestnicy spotkania zwracają się do władz odpowiedzialnych, do administracji lokalnych, do architektów, urbanistów, etnografów itp. każdego kraju, proponując co następuje:

1. aby każdy kraj określił, uwzględniając charakterystyczne cechy narodowe, własne pojęcie architektury wiejskiej, jej zabytków i zespołów oraz problemy z nią związane, żeby w przyszłości doprowadzić do ustalenia ogólnych zasad na szczeblu międzynarodowym,

2. aby uznać wszędzie na świecie zabytki i zespoły wiejskie za szczególnie zagrożone, a więc wymagające skoncentrowania wysiłków naukowych i finansowych dla ich ochrony,
3. aby we wszystkich krajach przeprowadzono badania nad problemami socjalnymi, prawnymi, ekonomicznymi i technicznymi dotyczącymi urbanistyki i planowania przestrzennego oraz ochrony zabytków i wiejskich zespołów zabytkowych w związku ze stanem rozwoju i stabilizacji społecznej w każdym kraju, oraz aby zbadano jednocześnie możliwości rozwiązania tych problemów,
4. aby w zakresie ochrony architektury wiejskiej zwrócić przede wszystkim uwagę na zespoły zabytkowe. Każdy kraj powinien je zinventaryzować i chronić przy pomocy odpowiednich środków prawnych biorąc pod uwagę rozwój strukturalny tych zespołów. W ten sposób będzie można przekazać następnym pokoleniom zabytki architektury wiejskiej minionych wieków,
5. uczestnicy kolokwium podkreślają, że ochrona zespołów wiejskich, które obejmują oczywiście domy mieszkalne i budynki gospodarskie, może być skutecznie realizowana tylko przy podejściu kompleksowym, rozciągającym się na otoczenie zespołu w najszerszym pojęciu tego słowa,
6. zwracają uwagę na fakt, że wiejskie zespoły chronione nie powinny stanowić obszarów martwych lecz odwrotnie, powinny pozostać żywą częścią składową, integralnie zespoloną z osiedlem ludzkim i współzyskującą z nowymi dzielnicami w harmonijnym związku organicznym i funkcjonalnym,

7. podkreślają potrzebę użycia wszelkich dostępnych środków wychowawczych i informacyjnych w stosunku do młodzieży, i oparcia się na niej oraz na mieszkańcach wsi, aby wykryć i rozpowszechnić wartości architektury wiejskiej, które nie ograniczają bynajmniej możliwości rozwoju nowych form i walorów życia. Biorąc pod uwagę specyfikę budownictwa każdego kraju, należy zbadać, wykorzystać i zagospodarować budownictwo wiejskie dla celów mieszkalnictwa przystosowanego do potrzeb współczesności,
8. są zaniepokojeni faktem, że wartości estetyczne i specyficzny charakter wsi tradycyjnej coraz częściej zastępuje zabudowa całkowicie pozbawiona wyrazu; proponują dołożenia wszelkich starań na polu międzynarodowym, krajowym i lokalnym, aby nowa architektura była harmonijnie zespolona ze środowiskiem wiejskim, w którym powstaje i aby była wyrazem wartości odpowiadających wymogom życia współczesnego,
9. popierają i uważają za konieczne, zarówno dziś jak i w przyszłości, tworzenie muzeów etnograficznych na wolnym powietrzu, uznając to za metodę ważną dla muzeologii. Ta działalność nie powinna jednak stać w sprzeczności z zasadami i metodami ogólnie przyjętymi w dziedzinie ochrony zabytków.

Uczestnicy wyrażają podziękowanie i wdzięczność Węgierskiemu Komitetowi Narodowemu ICOMOS za gorącą życzliwość i świetną organizację kolokwium i zwracają się z pytaniem do wszystkich Komitetów Narodowych ICOMOS, który z nich mógłby podjąć się zorganizowania następnej konferencji, określając ściśle tematy, którym byłaby poświęcona.

TEKST NR 18

Międzynarodowe Seminarium na temat zagospodarowania miejskich przestrzeni ogólnie dostępnych /5-9 grudnia 1978 r., Paryż/

A. Preambuła

1. Określenie "miejskie przestrzenie ogólnie dostępne" odnosi się do każdej przestrzeni /publicznej lub prywatnej/ pod otwartym niebem lub pod dachem, która jest miejscem spotkań w znaczeniu fizycznym i społecznym mieszkańców miasta.
2. Międzynarodowe Seminarium poświęcone zagadnieniu zagospodarowania miejskich przestrzeni ogólnie dostępnych odbyło się w dwóch etapach. W czasie pierwszego z nich uwaga była skoncentrowana na wymianie doświadczeń i na definicji problemów do rozwiązania. Konfrontacja zagadnień wspólnych dla uczestników pozwoliła w drugiej fazie tego spotkania na sprecyzowanie tematu dotyczącego różnych podstawowych tendencji opartych na wspólnych kryteriach i krytycznej analizie ewolucji w ciągu ostatnich lat.
3. Przestrzenie ogólnie dostępne można podzielić na dwie kategorie:
 1. przestrzenie już istniejące,
 2. przestrzenie przeznaczone do zagospodarowania i do przyszłej realizacji.Rewaloryzacja przestrzeni ogólnie dostępnych, stanowi

w obu wymienionych kategoriach jeden zabieg o dwóch obliczach.

4. Krytyczna analiza przestrzeni już istniejących jest dla projektowania nowych przestrzeni priorytetową lekcją poglądową przede wszystkim w odniesieniu do miejskich ośrodków zabytkowych, zakładając, że pojęciem tym objęte są wszystkie ośrodki miejskie powstałe przed rewolucją urbanistyczną, której zasady zostały przyjęte zgodnie z "Kartą Ateńską".
5. Rewaloryzacja przestrzeni ogólnie dostępnych zakłada konieczność utrzymania i rozwijania w ich obrębie życia społecznego lub przywracania go tam, gdzie zanikło. W tym zakresie polityka ochrony musi brać pod uwagę formy życia społecznego odpowiadające wymagom dnia dzisiejszego.
6. Zachowanie charakteru kulturalnego przestrzeni ogólnie dostępnych w wypadku gdy jest to szczególnie utrudnione, nie stanowi bezwzględnego nakazu. Obowiązek taki istnieje tylko w odniesieniu do przestrzeni o wartościach wyjątkowych. Jeśli dyrektywy wynikające z Seminarium dotyczą tego zagadnienia, starają się spojrzeć na nie z szerszego punktu widzenia ogólnej problematyki ochrony.
7. Niniejszy dokument powinien być rozumiany jako dalsze pogłębienie badań nad problemami sformułowanymi w "Zaleceniu dotyczącym ochrony zespołów zabytkowych lub tradycyjnych i ich roli w życiu współczesnym" z 1976 r. Z powyższego wyjaśnienia wynika, że niektóre zagadnienia zawarte w "Zaleceniu" UNESCO nie są poruszone w tym dokumencie, jak np.:
 - legislacyjne systemy ochrony,

- środki jej realizacji,
 - kształcenie kadr zajmujących się projektowaniem i wykonawstwem,
 - organizacja udziału mieszkańców w ochronie,
 - problemy finansowe i kontrola spekulacji terenami.
8. Natomiast wnioski z obrad tego Seminarium mają na celu analizę problemów związanych z "przestrzenią ogólnie dostępną" w miastach /problematyka ta była zaledwie zasygnalizowana w "Zaleceniu" z 1976 r./. Historyczny rozwój tych przestrzeni jest rozpatrywany w kontekście zmian funkcjonalnych i technicznych życia współczesnego oraz pod kątem widzenia fizycznej ewolucji przestrzeni ogólnie dostępnych w miejskich ośrodkach zabytkowych.
 9. Operacje rewaloryzacyjne dotyczące przestrzeni ogólnie dostępnych w miastach muszą na początku określić kryteria ich wartościowania. Kryteria te stanowią pierwszą część naszych wniosków, po których następuje próba krytycznego podsumowania zmian, które zachodzą w przestrzeniach ogólnie dostępnych w ciągu ostatnich lat, pod kątem aspektów społecznych i fizycznych tego zagadnienia. Trzecią część stanowią dyrektywy i kierunki przyszłego postępowania.

B. Kryteria wartościowania

1. Należy przekroczyć barierę istniejącą pomiędzy poglądami badaczy życia społecznego ludności a architektami, ujawniając wartości uzupełniające tych dwóch sposobów patrzenia na przestrzeń ogólnie do-

stępną. Ten sposób podejścia do zagadnienia ma tym większe znaczenie, że analiza zachowania mieszkańców w przestrzeni ogólnie dostępnej musi z reguły poprzedzać działanie w stosunku do konkretnej przestrzeni, co pozwoli na lepsze zrozumienie jej charakteru i specyficznej roli w życiu społeczeństwa.

2. Problem przyszłości miasta musi być rozpatrywany z dwóch stron: na płaszczyźnie formalnego ukształtowania przestrzeni ogólnie dostępnej oraz w aspekcie wykorzystania tej przestrzeni przez jej użytkowników. Tak więc krajobraz miejski nie może być stawiany w opozycji do socjalnego, jest to bowiem jednorodna całość w skład której wchodzi te dwa elementy. Istnieje ścisły związek między zachowaniem osób a charakterem przestrzeni, w której one żyją. Wartość przestrzeni ogólnie dostępnych jest zależna nie tylko od jej definicji fizycznej jako przestrzeni architektonicznej, lecz także od jej charakteru społecznego. Będzie ona optymalna wówczas, gdy te dwa sposoby jej oceny pozwolą na sformułowanie zbieżnych wniosków.

3. Dla oceny i zdefiniowania wartości przestrzeni architektonicznej proponujemy stosowanie następujących kryteriów:

- skala /bryła zabudowy i przestrzeń niezabudowana/,
- rozczłonkowanie i wzajemne związki między przestrzeniami, układ sekwencji itp.,
- tkanka, materiały, kolory krajobrazu miejskiego, walor plastyczny właściwy poszczególnym bryłom i przestrzeniom pustym,
- zagospodarowanie przestrzeni otwartej, nawierzchnie,

wyposażenie urbanistyczne.

4. Dla oceny i zdefiniowania wartości przestrzeni społecznej należy wziąć pod uwagę wiele istniejących warunków pomiędzy przestrzenią a ukształtowaniem życia zbiorowego. Pojęcie przestrzeni powinno znaleźć swój sens w jej użytkowaniu. Aby to osiągnąć proponowane są następujące kryteria:

- możliwości wzajemnego oddziaływania jednostek i grup społecznych, rodzaje działalności, które są ich powodem i które z nich wypływają, rola jaką odgrywa bezsłowne komunikowanie się ludzi między sobą,
- przepływ informacji typowy dla danej przestrzeni, który decyduje o wyborze miejsca spotkań lub miejsca izolacji,
- punkty odniesienia i ukierunkowania indywidualnego i zbiorowego,
- społeczna symbolika przestrzeni,
- miejsca i kryteria identyfikacji, które wpływają na poczucie przynależności jednostki do zbiorowości miejskiej lub do poszczególnych grup społecznych,
- zawładnięcie przestrzenią ogólnie dostępną na użytek jednej grupy i przeciwstawianie jej przestrzeni neutralnej, na terenie której kilka grup może się czuć "jak u siebie w domu"; przestrzeń przejściowa pomiędzy ogólnie dostępną i prywatną.

5. Powiązanie przestrzeni fizycznej i społecznej stwarza pole do rozwinięcia działalności i przeciwdziałania grup oraz jednostek, z których każda dąży na tym terenie do urzeczywistnienia własnych celów, częściowo

zbieżnych, a częściowo przeciwstawnych. Pełna znajomość tych stosunków jest niezbędna dla dokonania wyboru funkcji i ustanowienia priorytetów. Atrakcyjność życia zbiorowego jest zależna od tego, czy spotkania mieszkańców są anonimowe, czy też prowadzą do nawiązania znajomości w zależności od tego, czy wzajemne poznanie jest uważane za hamulec, czy za przyjemność życia zbiorowego. Tak więc ta sama architektura może spowodować odmienne skutki zależne od ludności, która w niej żyje. Analogicznie stosunki między ludźmi i między grupami społecznymi układają się w różny sposób w zmiennych warunkach czasu i przestrzeni, na których konfrontują swoje sprzeczne cele: przestrzenie napięć zbiorowych i walki, przestrzenie zbiorowego wypoczynku i odprężenia, miejsca izolacji itp. Te problemy nie mogą być rozwiązane inaczej jak tylko drogą wyboru priorytetów, które z kolei należą do zakresu polityki ogólnej. W tym miejscu należy wspomnieć o potrzebie rozstrzygnięć polubownych w odniesieniu do potrzeb mieszkańców i życzeń wyrażanych przez zwiedzających, oraz innych priorytetów ogólnie obciążających miasto.

C. Krytyczne podsumowanie wniosków dotyczących rozwoju przestrzeni społecznej i fizycznej

1. W ciągu ostatnich lat w procesie ewolucyjnym przestrzeni miejskiej można zauważyć tendencje przyczyniające się do rozwiązania niektórych problemów, a mianowicie:

- podejmowanie prac, nieraz na wielką skalę, nad rewitalizacją przestrzeni urbanistycznych, oczyszczanie i odmalowywanie fasad, dekoracja ulic itp.,

- prace nad poprawą i rozwojem sieci infrastruktury, metra i parkingi,
- wysiłki w kierunku poprawy warunków sanitarno-publicznych,
- przywracanie sieci ulic i przestrzeni zarezerwowanych dla pieszych,
- rekompozycja struktur wewnątrzblokowych jako przestrzeni niecałkowicie dostępnych dla ogółu,
- wprowadzanie przestrzeni zielonych nawet w niewielkiej skali przez zadrzewienie przestrzeni wewnątrz-mieszkaniowych.

2. Niemniej dają się też zauważyć tendencje przeciwnie, które grożą zniszczeniem życia społecznego w przestrzeniach ogólnie dostępnych, a w szczególności:

- mnożenie przestrzeni jednofunkcyjnych nakładających się i wpływających hamująco na rozwój form życia społecznego, zależnych od zróżnicowania funkcji i użytkowania /propozycja alternatywna sugeruje przeprowadzenie analizy krytycznej związków istniejących pomiędzy poszczególnymi funkcjami, z uwzględnieniem funkcji zbieżnych, uzupełniających, neutralnych, konkurencyjnych i przeciwstawnych/;
- konflikt pomiędzy różnymi działaniami ludzi a dominującym ruchem samochodowym w przestrzeniach ogólnie dostępnych oraz działalnością handlową.

Przyjmowane rozwiązania tego problemu działają na niekorzyść życia społecznego. Jest więc konieczne znalezienie nowych systemów życia wpływających na ożywienie życia zbiorowego,

- narzucanie standardów ogólnie przyjętych w odniesieniu do zagospodarowania przestrzennego, z których wynikają różne formy wyobcowania jednostki ze zbiorowości, jak np. mnożenie hamulców w stosunku do działalności osób i grup nie odpowiadających standardom przeciętności, unifikowanie zwyczajów i ograniczanie możliwości ich zróżnicowania.

Tego rodzaju procesy normalizacyjne dotyczą nie tylko grup ludności w różnym wieku /młodzieży od 12 do 16 lat, osób starszych/, ale także grup socjalno-gospodarczych i socjalno-kulturalnych, podlegającym różnym wzorcom zasiedlenia,

- gwałtowny wzrost przestrzeni urbanistycznych połączony ze zbyt małym wysiłkiem w kierunku zintegrowania przestrzeni dawnych z nowymi, a w szczególności przestrzeni posiadających wartość historyczną.

Nawet działania konserwatorskie mogą w pewnych wypadkach mieć wyniki wprost przeciwne do zamierzonych, np.:

- zmniejszenie zróżnicowania mieszkańców i funkcji na skutek opanowania przestrzeni ogólnie dostępnej przez działalność handlową lub przez określoną grupę społeczną, może spowodować usuwanie z niej dawnych mieszkańców,
- rozwój ruchu turystycznego może być przyczyną odebrania stałym mieszkańcom przestrzeni o dużym znaczeniu symbolicznym,
- dezorganizacja środowiska przez kumulowanie funkcji użytkowania przestrzeni ogólnie dostępnych,
- degradacja przestrzeni wynikająca z agresywnej reklamy i plakatowania lub z budowania nowych

struktur, odmiennych w skali i proporcjach,

- zablokowanie przestrzeni ogólnie dostępnych przez nadmiar samochodów,
- zanieczyszczenie przestrzeni przez hałas, zapach i dym,
- wyraźny rozdział przestrzeni prywatnych i publicznych z równoczesnym zmniejszeniem zróżnicowania przestrzeni pośrednich /przejściowych/, ponadto zdominowanie przestrzeni ogólnie dostępnych przez obowiązkowe powiązania funkcji działające na niekorzyść stosunków społecznych i potrzeb zbiorowych.

Przestrzeń ogólnie dostępna jest na swych krańcach wchłaniana przez przestrzeń prywatną. Należy więc w sposób nie budzący żadnych wątpliwości oddzielić czynniki pozytywne od negatywnych i wyciągnąć z tych ustaleń krytyczne wnioski.

D. Kierunki i drogi postępowania

Krytyczne oceny przedstawione w tym podsumowaniu wskazują na kierunek, w którym powinny pójść syntetyczne rozwiązania przedstawionych problemów. Niemniej poniższe uwagi wskażą na priorytety, o których nie należy zapominać. Nie chodzi tu jeszcze o dyrektywy wykonawcze, ale o gólną orientację dotyczącą kształtowania miasta z utrzymaniem w nim pełnej dynamiki życia zbiorowego.

1. Założenia ogólne

Aby przekształcić przestrzeń fizyczną w celu stworzenia z niej podstawy życia zbiorowego należy:

- traktować priorytetowo społeczne użytkowanie przestrzeni, w którym percepcja widokowa jest tylko jednym

z aspektów tej sprawy. Rozwiązując konflikty wynikające z użytkowania przestrzeni należy dawać pierwszeństwo pieszym, którzy najczęściej bywają pokrzywdzeni. To założenie wymaga stworzenia grup wielobranżowych albo przynajmniej specjalistycznych dla rozpatrywania problemów z różnych dziedzin. Dla ułatwienia procesu wzajemnego przenikania byłoby pożądane, aby wiedza humanistyczna nie ograniczała się do analizy i do krytyki, lecz zajmowała się także procesem twórczym i wykonawczym projektów zagospodarowania przestrzeni miejskich,

- zachować lub przywrócić wzajemne powiązania funkcji tak, aby przyczyniały się one do ożywienia przestrzeni ogólnie dostępnych. Dla osiągnięcia tego celu należałoby zbadać zjawiska funkcji zbliżonych i uzupełniających, jak to było już wcześniej powiedziane,
- popierać zróżnicowanie warstw społecznych wśród użytkowników przestrzeni mając na celu zwiększenie liczby miejsc, w których będą ze sobą w styczności, w przeciwieństwie do aktualnie stosowanych segregacji społecznych. To rozwiązanie zakłada opracowanie kompleksowego systemu odległości /zbliżenia grup społecznych/; przymusowe ich mieszanie bez określonego celu i powodu nie doprowadzi do rozwiązania tych problemów.

2. Wnioski specjalne dotyczące przestrzeni ogólnie dostępnych

- poświęcić więcej uwagi przestrzeniom tranzytowym tzn. takim, które znajdują się pomiędzy ściśle publicznymi a ściśle prywatnymi /uliczki, pasáže, ogródki wewnętrzne/,
- zapewnić równowagę i integrację różnych działań w mieście tak, aby zwiększyć możliwości wymiany i interakcji.

Rozszerzanie stref dla pieszych nie jest środkiem uniwersalnym. Należy popierać złagodzenie natężenia indywidualnego ruchu zmotoryzowanego.

3. Ograniczenia specjalne w ośrodkach zabytkowych

Należy określić specjalne ograniczenia, które muszą być wprowadzone w każdym ośrodku zabytkowym ze względu na jego specyficzny charakter /ukształtowanie fizyczne, funkcje spełnione w przeszłości i obecnie/. To zadanie wymaga ustalenia podstawowych zasad dokonywania wyboru działalności i charakteru mieszkańców ośrodka:

- przestrzeń historyczna posiada wartość nieprzemijającą, symboliczną dla życia zbiorowego jej użytkowników. Wynika z niej ogólne zaangażowanie uczuciowe ludności, którego nie należy lekceważyć. Jak zachować dla tych przestrzeni ich autentyzm? Każdy wypadek wymaga osobnego przestudiowania, a to z kolei zakłada dokonanie wstępnego wyboru priorytetów wynikających z ogólnej polityki ochrony. W każdym wypadku rozwiązanie będzie kompromisem pomiędzy wymogami funkcjonalnymi, społecznymi i architektonicznymi. Zabytkowe ośrodki miast, a w szczególności ośrodki objęte ochroną, odgrywać będą w przyszłości ważną rolę społeczną a charakter funkcji, które będą im przydzielone, zaciąży na orientacji przyszłego życia miasta i regionu.

4. Wprowadzanie nowych przestrzeni ogólnie dostępnych i ich udział w życiu ośrodków historycznych

Problem ten rozpatrywany dziś w perspektywie wartości przestrzeni społecznej i architektonicznej nie może być rozwiązany inaczej, jak w kontekście ogólnego ukształtowania przestrzeni przez działanie różnych ukła-

dów. Te różnorodne układy stwarzają władze polityczne, projektanci i użytkownicy; należy wzmocnić wpływy użytkowników.

Udział ludności powinien być przedmiotem szczególnego zainteresowania dla tych, którzy decydują i dla tych, którzy tworzą plany, gdyż będzie to miało wpływ na przebieg ich realizacji. W tym celu należy podzielić przypuszczalną interwencję mieszkańców na etapy. Częstkowe podsumowania i wnioski zagwarantują faktyczny udział mieszkańców w procesie projektowania /tzw. "strategia małych posunięć"/. Udział ten będzie wymagał zastosowania specjalnej taktyki polegającej na wydobyciu rzeczywistych dążeń i aspiracji z pominięciem stereotypów. Pozytywne wyniki tej koncepcji, która zakłada udział społeczeństwa, uzależnione są od wykształcenia kadry technicznej rozumiejącej potrzebę rozwiązań interdyscyplinarnych.

TEKST NR 19

Międzynarodowe III Kolokwium ICOMOS-IFLA na temat ochrony i konserwacji parków i ogrodów zabytkowych /9-12 września 1975 r., Zeist - Holandia/

Uczestnicy III Kolokwium Międzynarodowego ICOMOS-IFLA dotyczącego ochrony i konserwacji parków i ogrodów zabytkowych zgromadzeni w Zeist w dniach 9-12 września 1975 r. przypominają, że zabytki i otaczające

je parki i ogrody stanowią jedną całość i podkreślają, że powinny one korzystać z opieki i być przedmiotem zainteresowania, troski, oraz staranności przy robotach archeologicznych, podkreślają konieczność ustanowienia /i przestrzegania/ przepisów prawnych dotyczących pełnej ochrony parków i ogrodów zabytkowych i stosowania środków mogących pomóc ich właścicielom w podejmowaniu prac konserwatorskich /subwencje, ulgi podatkowe itp./, podkreślają wyjątkową rolę jaką parki i ogrody odgrywają w strukturze miasta i w historycznym krajobrazie oraz konieczność zapewnienia skutecznej ochrony i przywrócenia należytego stanu parkom publicznym oraz ogrodom prywatnym znajdującym się w osiedlach; ogrody te nie powinny służyć jako boiska do gier i sportów.

Po wysłuchaniu referatów szczegółowo udokumentowanych na temat roślin spotykanych w ogrodach botanicznych z różnych epok i po zapoznaniu się z wynikami studiów botaniczno-historycznych przeprowadzonych w związku z projektem rekonstrukcji Het Loo,

uczestnicy kolokwium wyrażają życzenie, aby:

- opracowany został inwentarz roślin, drzew i krzewów, które mogłyby być stosowane zależnie od pory roku w plantacjach parków i ogrodów zabytkowych z różnych epok,
- podjęte zostały badania naukowe przez botaników celem odnalezienia dawnych gatunków roślin,
- zakładane były nowe lub zachowane już istniejące, wyspecjalizowane szkółki roślin w różnych krajach z inicjatywy odpowiednich służb administracyjnych w celu hodowania roślin, drzew i krzewów niezbędnych dla odtworzenia parków i ogrodów zabytkowych /publicznych i prywatnych/.

- dążono do przywrócenia gatunków pierwotnych przy odnawianiu plantacji.

Uczestnicy kolokwium uważają, że w wypadku parków i ogrodów zabytkowych istniejących i stale konserwowanych, powrót do gatunków roślin oryginalnych powinien się odbywać stopniowo.

Uczestnicy zalecają, aby w każdym kraju został stworzony ośrodek informacyjny parków i ogrodów zabytkowych, w którym znajdowałyby się ich pełne dokumentacje, aby jedno pomieszczenie /np. sala w pałacu lub w muzeum/ zostało przeznaczone na lokal, w którym publiczność byłaby informowana o historii zwiedzanego przez nią parku i ogrodu.

Po wysłuchaniu licznych sprawozdań informujących o niebezpieczeństwach, na które narażone są parki i ogrody w ich krajach, uczestnicy kolokwium postanowili opracować listę parków i ogrodów zagrożonych zniszczeniem. Lista ta zostanie rozpowszechniona w czasie kongresu w Amsterdamie, zamykającego Europejski Rok Dziedzictwa Architektonicznego w październiku 1975 r.

TEKST NR 20

III Kolokwium na temat architektury ludowej i jej zastosowania do życia współczesnego /24 września - 2 października 1975 r., Płowdiw - Bułgaria/

/.../ W nawiązaniu do prac i zaleceń Sympozjum ICOMOS w Štrbské Pleso - Brno /Czechosłowacja/ w 1971 r., na temat ochrony architektury ludowej oraz do Kolokwium w Salonikach /Grecja/ w 1973 r. na temat konserwacji i reanimacji wiejskich zespołów budownictwa ludowego i osiedli /sites/,

uczestnicy kolokwium stwierdzają z zadowoleniem wciąż wzrastające świadome interesowanie się architekturą ludową i korzystne dla niej pozytywne ustosunkowanie się do budownictwa ludowego. Uczestnicy stwierdzają, że zalecenie Sympozjum z Štrbské Pleso - Brno mające na celu spowodowanie podjęcia przez UNESCO tematu architektury ludowej jako leżącego w jej kompetencji - wydaje się przynosić konkretne rezultaty. Uczestnicy podkreślają ponownie pierwszorzędne znaczenie programów kształcenia szkolnego i pozaszkolnego, mające na celu uczulenie społeczeństwa na znaczenie ich dziedzictwa architektonicznego.

Uczestnicy Kolokwium, biorąc pod uwagę, że architektura ludowa, zarówno wiejska, jak i miejska, stanowi integralną część dziedzictwa kulturalnego ludzkości i że współczesne pokolenie jest tylko jej depozytariuszem i ma obowiązek przekazać ją przyszłym pokoleniom,

biorąc pod uwagę,

- że definicja architektury ludowej nie jest w chwili obecnej dostatecznie sprecyzowana i że należałoby zatem pogłębić jej pojęcie i zbadać jej typologię oraz morfologię,
- że w perspektywie obecnego systemu rozwoju ekonomicznego architektura ludowa stanowi ważną rezerwę budowni-

otwa mieszkaniowego, której nie wolno utracić i której odpowiednie użytkowanie wymaga pewnych zmian strukturalnych oraz prowadzenia polityki decentralizacji w ramach rozwoju wsi,

- że polityka ochrony architektury ludowej rozporządza asortymentem środków działania, poczynając od czysto muzealnej konserwacji obiektu lub jego przystosowania do wymogów życia współczesnego, aż do jego reanimacji, która ma przywrócić mu funkcje pierwotne, nie naruszając jego charakteru,

uważając ponadto

- że architektura ludowa może stworzyć bardziej zróżnicowane warunki życia, lepiej odpowiadając stałym potrzebom człowieka niż te, jakie mu daje zasiedlenie skoncentrowane, a tym samym, jest ona bardziej poszukiwana, szczególnie przez nowe pokolenie,

uczestnicy kolokwium zwracają się do Rządów wszystkich Państw oraz do organów odpowiedzialnych w tym zakresie na wszystkich szczeblach zarządzania, z następującym apelem:

1. zalecają realizację w możliwie jak najkrótszym czasie zinventoryzowania dziedzictwa architektonicznego, właściwie z architekturą ludową w całej jej rozciągłości;
2. zalecają systematyczne korzystanie z tego inwentarza dla opracowania ogólnej polityki konserwacji zabytków, otrzymującej równocześnie systematyczną analizę obiektów wpisanych do inwentarza oraz przepisy prawne, finansowe i techniczne, właściwe dla zapewnienia im ochrony;

3. zalecają stałą i pełną troskę o koordynację działań pomiędzy służbami ochrony dziedzictwa architektonicznego z jednej strony, a organami zajmującymi się gospodarką terenową i urbanistyką z drugiej strony; koordynacja taka jest bowiem niezbędna dla ustalenia właściwej polityki ochrony i reanimacji architektury ludowej;
4. uznając pozytywne wyniki przydzielania na cele publiczne i kulturalne niektórych obiektów architektury, najbardziej reprezentatywnych, a wchodzących w skład zespołów budownictwa ludowego, zalecają pełne zaangażowanie miejscowej ludności w odbudowę zamieszkiwanych przez nią dzielnic oraz stworzenie jej możliwości powrotu do miejsca zamieszkania po dokonaniu renowacji i rewitalizacji;
5. stwierdzając na podstawie doświadczenia, że zespoły architektury ludowej mogą być zakonserwowane w swej autentycznej formie z zachowaniem miejscowej ludności wiejskiej, nawet jeżeli częściowo praca na roli uległa daleko idącym przemianom w zakresie techniki, zalecają dać pierwszeństwo zasadom polityki ogólnej w tej dziedzinie;
6. zalecają, aby w wypadku gdy dawne osiedle wiejskie zostało całkowicie lub częściowo opuszczone przez mieszkańców, starać się zachować równowagę pomiędzy stałym zamieszkaniem, zasiedleniem dodatkowym, obiektami przeznaczonymi na cele turystyczne i na cele kulturalno-społeczne, a w szczególności na cele muzeograficzne;
7. przyznając, że muzea na wolnym powietrzu, które gromadzą różne przykłady architektury ludowej, mogą odpowiadać pewnym potrzebom w zakresie dokumentacyjno-

wychowawczym, zalecają jednak, aby ten rodzaj rozwiązań mógł być przyjmowany tylko wyjątkowo i w określonych warunkach;

8. zalecają, aby w sytuacjach wspomnianych wyżej, konserwacja obiektu miała charakter ściśle naukowy, oparty na metodycznie zebranej dokumentacji i aby jakakolwiek adaptacja obiektu była oparta na tych samych zasadach;
9. mając na uwadze, że choć w wielu wypadkach konserwacja zespołu architektury ludowej wyklucza wprowadzania jakiegokolwiek nowej zabudowy, mogącej zakłócić jej charakter - to - istnieją jednak niekiedy okoliczności, w których włączenie do zespołu nowej architektury jest nieuniknione, zalecają w takich wypadkach poszanowanie naturalnego otoczenia zespołu, jak również skalę i charakter dotychczasowej zabudowy;
10. stwierdzając, że realizacja takiej polityki ochrony napotyka na trudności z powodu upadku rzemiosła spowodowanego rewolucją przemysłową, zalecają podjęcie działań, zmierzających do jego ożywienia oraz stworzenie warunków dla jego rozwoju i postępu /ewolucji/.

Ponadto uczestnicy Kolokwium ponownie zwracają się do Komitetu Wykonawczego ICOMOS z życzeniem, wyrażonym już przez Sympozjum w Štrbské Pleso - Brno w 1971 r., o powołanie międzynarodowego komitetu, którego zadaniem byłoby prowadzenie badań morfologiczno-typologicznych oraz konserwatorsko-adaptacyjnych i reanimacyjnych w zakresie architektury ludowej, o przyznanie temu komitetowi charakteru interdyscyplinarnego oraz o przydzielenie mu odpowiednich środków do działania.

TEKST NR 21

II Kolokwium Międzynarodowe na temat architektury zabytkowej z cegły suszonej /6-9 marca 1976 r..

Yazd - Iran/

Rezolucje

1. Stanowiska archeologiczne

- prace wykopaliskowe na obszarach, na których mogą się znajdować relikty budownictwa z cegły suszonej, nie powinny być podejmowane dopóki nie zostanie opracowany wstępny program ich konserwacji i nie zostanie on włączony do budżetu zaaprobowanego przez archeologów i kompetentne władze,
- program ten powinien przewidywać różnego rodzaju postępowanie konserwatorskie w stosunku do różnych znalezisk, a mianowicie:
 - a/ w odniesieniu do stanowisk, których wartość naukowa lub turystyczna nie usprawiedliwia wydatków na ich konserwację - należy stosować ponowne zakopanie znalezionych relikwów w piasku lub przesianej ziemi, po dokonaniu pełnej dokumentacji /obejmującej w miarę możliwości pomiary fotogrametryczne, lub co najmniej stereofotograficzne/,
 - b/ dla bardziej wartościowych konstrukcji z cegły suszonej należy stosować lekkie osłony o charakterze tymczasowego albo wstępnego zabezpieczenia przed rozpoczęciem dalszych prac, przede wszystkim jeśli

chodzi o części większej budowli, która powinna być eksponowana,

- o/ w odniesieniu do miejsc zabytkowych o wartości wyjątkowej należy przeprowadzić prace konserwatorskie zapewniające trwałe zachowanie ich struktury; zależnie od potrzeby należy stosować albo system uszczelnionego zadaszania, albo drenażu wód ze wszystkich powierzchni poziomych, położenie warstwy wodoszczelnej, względnie - jeżeli znajdujące się w toku doświadczenia dadzą pozytywne wyniki oraz po zastosowaniu odpowiednich testów na próbkach materiałów - poddanie działaniu środków chemicznych wszystkich powierzchni prostopadłych.

Należy brać pod uwagę, że konserwacja taka wymaga nie tylko inwestowania poważnych nakładów początkowych, ale także regularnego nadzoru i stałego konserwowania budowli w określonych odstępach czasu. Wszelka interwencja konserwatorska mająca na celu ochronę miejsc zabytkowych posiadających relikty architektury z suszonej cegły wymaga jak najszybszego działania zanim nie nastąpi rozpad konstrukcji. Skuteczność środków konserwacyjnych może być zapewniona tylko wtedy, jeżeli stanowisko archeologiczne jest wystarczająco zabezpieczone przez służby powołane do jego pilnowania.

2. Budowle w stanie ruiny

Analogiczne zasady powinny być stosowane przy konserwowaniu ruin budowli z cegły suszonej pozostałych na powierzchni ziemi. Przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac konserwatorskich należy sporządzić dokładne zdjęcie aktualnego stanu tych zabytków /fotogrametryczne lub co najmniej stereofotograficzne/. Przed przystąpieniem

do podstawowych robót odwadniających i osuszających, a także przed ewentualnym zastosowaniem środków chemicznych w warunkach wymienionych w p. 1c, należy przywrócić stabilność i spójność budowli.

3. Budowle aktualnie istniejące

Pierwszeństwo powinno być przyznane programowi zachęcenia i pomocy w stałym utrzymaniu budowli dziś istniejących w należytym stanie. W szczególności należy czuwać nad stanem tynków zewnętrznych, dachów i drenażu, podejmując, w razie konieczności, remonty kapitalne. Odnawianie budowli z cegły suszonej może być wykonywane tylko zgodnie z duchem "Karty Weneckiej", a jedyne dopuszczalne zmiany - usprawiedliwione koniecznością sanacji budynku /zob. niżej p.4/.

4. Miasta i dzielnice

W odniesieniu do konserwacji miast i dzielnic z cegły suszonej powinny być stosowane zasady ogólne, które stanowią treść uchwał ICOMOS w tej dziedzinie oraz projektu "Zalecenia UNESCO" w sprawie ochrony miast i dzielnic zabytkowych. Dokładne zdjęcie tych zespołów i odpowiednie studia korzystające z najnowszych technik powinny określić możliwości sanacji miast i dzielnic z cegły suszonej oraz ich przystosowania do potrzeb życia współczesnego, bez naruszania ich specyficznego charakteru. Tradycyjne elementy architektury powinny być zachowane tak, jak i podział wewnętrzny chyba, że nie przedstawiałyby on żadnej wartości z punktu widzenia architektonicznego. Każdy dom powinien mieć nowoczesne wyposażenie sanitarne, instalacje kanalizacyjne, elektryczne i ogrzewnicze odpowiadające standardom współczesnej wygody /.../

/.../ C - Wyniki badań naukowych powinny być scentralizowane w Paryżu przez Sekretariat ICOMOS i przeprowadzane za pomocą odpowiednich środków informacyjnych.

D - Bardzo niewielka liczba obiektów /np. stanowisko archeologiczne, interesująca ruina, ogród lub osada warowna, meczet lub karawanseraj/, należałoby wybrać jako projekty wzorcowe, podane serii doświadczeń pod kierunkiem międzynarodowej grupy roboczej powołanej przez ICOMOS i ICCROM, z udziałem jednego lub kilku przedstawicieli laboratoriów i instytutów naukowych.

Dezyderaty

Uczestnicy II Międzynarodowego Kolokwium ICOMOS na temat konserwacji zabytków z cegły suszonej, zebrani w Yazd 6-9 marca 1976 r.,

wyrażają życzenie, aby kompetentne władze ułatwiły przygotowanie w najdogodniejszym terminie planu generalnego sanacji miasta Yazd w celu zakonserwowania dzielnic budowanych z cegły suszonej,

- aby kompetentne władze zabroniły wszelkiej działalności, która mogłaby uszkodzić strukturę zabytkową lub charakter tych dzielnic,
- aby przyznały bezwzględne pierwszeństwo dla zachowania i ożywienia tych dzielnic w ich aktualnym stanie, żeby zapewnić ich mieszkańcom jak najlepsze warunki życia /odnawianie tynków, odwilgacanie, usunięcie nieczystości/,
- aby informowały społeczeństwo o podjętych działaniach w celu zahamowania odpływu ludności z tych dzielnic,

- aby wzięły również pod uwagę opracowanie podobnych planów konserwacji dla zbudowanych z cegły suszonej innych miast i dzielnic w Iranie.

Uczestnicy Kolokwium zalecają Irańskiemu Komitetowi ICOMOS organizowanie spotkania na sesjach specjalnych w celu bliższego zapoznania się z badaniami technicznymi przedstawionymi w czasie kolokwium aby wyciągnąć z nich praktyczne wnioski i wprowadzić je w życie. Zalecają też, w miarę ich realizacji informowanie Sekretariatu ICOMOS o rezultatach doświadczeń zdobytych w Iranie, aby służyły jako wzór dla konserwacji budowli z cegły suszonej w innych krajach/.../

/.../ 7. Przyszłe spotkania

Wspaniałomyślna oferta delegacji tureckiej zorganizowania w jej kraju w roku 1977 lub 1978 spotkania, którego celem ma być przestudiowanie zagadnienia ochrony stanowisk archeologicznych, na których znajdują się relikty z cegły suszonej lub gliny, zostaje przyjęta; dla jego przygotowania należy podjąć jeszcze inne działania i spotkania międzynarodowe inicjowane przez Komitety Narodowe ICOMOS na szczeblu krajowym lub lokalnym, w zależności od potrzeby dla zbadania różnych aspektów konserwacji cegły suszonej.

TEKST NR 22

Spotkanie Międzynarodowej Grupy Roboczej ICOMOS-ICCROM ds. terminologii porównawczej /9-11 kwietnia 1976 r., Ravello - Włochy/

Zalecenie

Uczestnicy międzynarodowego spotkania na temat definiowania i ujednolicenia w podstawowych językach europejskich terminologii w dziedzinie zintegrowanej ochrony dziedzictwa architektonicznego wraz z jego otoczeniem, zorganizowanego przez Włoski Komitet ICOMOS w willi Rufolo, w Ravello, w siedzibie Instytutu Badań Konserwatorskich Architektury i Urbanistyki Miast Zabytkowych /Istituto di ricerche per il restauro architettonico e urbanistico dei centri antichi/, w dniach 9, 10 i 11 kwietnia 1976 r.,

Uważając, że dla skutecznego rozwoju badań nad zintegrowaną ochroną dóbr kultury, a w szczególności dziedzictwa architektonicznego i jego otoczenia, niezbędne jest uściślenie ścisłej definicji podstawowych pojęć używanych w różnych językach europejskich;

Zalecając umożliwienie posługiwania się tabelą porównawczą terminologii naukowej, która stanowiłaby podstawowy instrument ułatwiający współpracę pomiędzy różnymi organizacjami narodowymi i międzynarodowymi, zajmującymi się realizacją i kontrolą ochrony dóbr kultury, zarówno w celu wymiany doświadczeń naukowych, jak i koncepcji normatywnych i legislacyjnych;

Biorąc pod uwagę, że metodologia opracowana i wypróbowana już przez grupę roboczą Międzynarodowego Centrum Konserwacji w Rzymie oraz przez Katedrę Konserwacji Zabytków na Wydziale Architektury Uniwersytetu w Neapolu, przedłożona uczestnikom niniejszego spotkania została przez nich uznana za właściwą i owocną w skutkach;

Wyrażają życzenie, aby w najkrótszym czasie przyznane zostały środki finansowe i techniczne na prowadzenie dalszych badań w tej tak ważnej dziedzinie.

Zalecają:

- 1/ powołanie przy ICOMOS stałej komisji mającej za zadanie zbieranie najodpowiedniejszych określeń w dziedzinie ochrony dziedzictwa architektonicznego, formułowanie definicji i tłumaczenie ich na różne języki starając się uwzględnić również języki Środkowego i Dalekiego Wschodu oraz publikowanie rezultatów tej pracy,
- 2/ do czasu powołania takiej komisji kontynuowanie tej pracy przez Włoski Komitet Narodowy ICOMOS w porozumieniu z grupą roboczą Międzynarodowego Centrum Konserwacji w Rzymie i Katedrą Konserwacji Zabytków w Neapolu, która już działała w tym zakresie zgodnie ze wskazówkami wynikającymi z uchwał niniejszego spotkania,
- 3/ podanie do wiadomości wszystkim Komitetom Narodowym ICOMOS oraz organizacjom międzynarodowym najbardziej zainteresowanym tym problemem /UNESCO, ICOM, Rada Europejska itp./ o metodologii badań porównawczych dotyczących terminologii oraz o zamierzonym ukonstytuowaniu stałej komisji ICOMOS dla tego zagadnienia.

TEKST NR 23

Miedzynarodowe Kolokwium ICOM-ICOMOS pt.: "Zabytki techniki a społeczeństwo współczesne" /20-22 września 1976 r., Le Creusot-Montceau-les-Mines - Francja/

Postanowienia

1. Biorąc pod uwagę różnorodność zjawisk techniki na świecie pod określeniem "dziedzictwa technicznego" rozumieć należy:
 - całość dóbr nieruchomych /zagospodarowany teren wraz z budynkiem/, "nieruchomości z przeznaczenia" oraz ruchomości /wyposażenie/, które świadczą o działalności przemysłowej społeczeństw gospodarczo rozwiniętych lub rozwijających się, między innymi: źródła energii, surowce, miejsca pracy, budownictwo mieszkaniowe, środki transportu i komunikacji,
 - zbiory dokumentów pisanych, wykresów, fotografii itp. dotyczących działalności przemysłowej oraz terenów zagospodarowanych, budynków i urządzeń przemysłowych, poczynając od dokumentacji projektowej aż do ich realizacji, w tym zestawy, zbiory, ogół tekstów administracyjnych i prawnych, technicznych i innych, mających związek z dziedzictwem przemysłowym,

- produkty przemysłowe, jeśli są one niezbędne dla zrozumienia działalności przemysłowej człowieka, których zewidencjonowanie, zbadanie naukowe, konserwacja, prezentacja i rewitalizacja powinny służyć celom wychowawczym, kulturalnym i estetycznym w ramach sekcji tematycznie wyselekcjonowanych i zaprogramowanych.

2. Badania naukowe

Badania nad dziedzictwem przemysłowym powinny być prowadzone w duchu zrozumienia naukowej wielostronności tego problemu obejmującego zarówno aspekty techniczne, jak i społeczne, gospodarcze i kulturalne. Metody badań są te same, co w badaniach historycznych, a więc obejmują m.in. wykopaliska archeologiczne, plany i rysunki architektoniczne oraz zespół metod dokumentacyjno-badawczych i innych. Wielkie znaczenie archeologii, która ustanowiła podwaliny naszej wiedzy o przeszłości przemysłowej, zdecydowało o szerokim stosowaniu określenia "archeologia przemysłowa" dla oznaczenia całości badań w tej dziedzinie. Nie jest to jednak jedyna dyscyplina wiedzy, którą należy brać pod uwagę w badaniach na tym polu.

2.1. Poszukiwania archeologiczne.

2.2. Inwentaryzacja

Rządy poszczególnych krajów powinny bezzwłocznie przystąpić do, jeśli to dotychczas nie zostało zrobione, inwentaryzacji dziedzictwa przemysłowego, aby zgromadzić całość materiałów mogących stworzyć podstawy do ewentualnej polityki konserwatorskiej w tym zakresie. Do powierzchniowej dokumentacji przemysłowych obszarów zabytkowych, należałoby, w miarę możliwości, dołączyć

szczegółowe plany oraz dokumenty fotograficzne i fotogrametryczne.

2.3. Dokumentacja

Dokumentacja wyjściowa powinna być systematycznie zbierana i zabezpieczana, m.in. archiwa społeczne, podręczniki techniczne i inne, rysunki techniczne, makiety, dokumenty archeologiczne, zbiory fotografii oraz wszelkie dokumenty świadczące o środkach działania techniki przemysłowej, o funkcjonowaniu maszyn lub o działalności społecznej i o życiu społeczności przemysłowych.

Specjalną uwagę należy poświęcić rejestrowaniu opinii i wspomnień ludzi, młodych i starych, którzy żyją w społeczeństwie przemysłowym.

Całość tych informacji powinna być systematycznie uporzędkowana, zgodnie z zasadami dokumentacji przyjętymi w stosunkach międzynarodowych, tak aby umożliwić do nich dostęp, oraz sprawną wymianę pomiędzy różnymi ośrodkami krajowymi. W miarę możliwości dokumentacja ta powinna być prawnie chroniona. Archiwa regionalne, lokalne i ogólnokrajowe powinny podjąć się realizacji tego zadania.

3. Konserwacja

3.1. Polityka ogólna

Dziedzictwo przemysłowe, a więc obszary zagospodarowane, budowle i ich wyposażenie, powinno być pojmowane jako całość wymagająca - dla jej zachowania - szeregu działań takich, jak: ochrona prawna, zabezpieczenie stanu aktualnego, odnowienie w celach wychowawczych i innych oraz przystosowanie do nowych zadań. Opracowanie programu konserwacji wymaga wzięcia pod uwagę znaczenia społecznego i autentyzmu historycznego obiektu konserwowanego, jak

również kryteriów czysto technicznych i architektonicznych.

3.2. Polityka krótko- i długoterminowa

W chwili bieżącej rytm niszczenia dziedzictwa przemysłowego jest tak szybki, że niezbędne stało się stosowanie wszelkich możliwych środków, aby ochronić te miejsca zabytkowe, budynki i urządzenia przemysłowe, które mogłyby nabrać ewentualnego znaczenia. Metody przyjęte w archeologii jako tzw. "środki ratownicze" byłyby tu właściwe w wypadku, gdy obiekt przemysłowy o wyjątkowej wartości historycznej byłby zagrożony przez wielkie roboty publiczne. Bardziej selektywne podejście do zagadnienia będzie możliwe dopiero po sporządzeniu odpowiedniej inwentaryzacji dziedzictwa przemysłowego.

3.3. Rola państwa

Należy doprowadzić do uznania przez rządy faktu, że dziedzictwo przemysłowe stanowi część dziedzictwa kulturalnego kraju i co za tym idzie, winno być traktowane jako:

- zespół zabytków, miejsc historycznych i przedmiotów podlegających ochronie,
- zasoby, które winny być, w miarę możliwości, włączone do programów zagospodarowania przestrzennego miast i innych terenów.

3.4. Priorytety

Należy ustanowić priorytety w dziedzinie ochrony zabytków przemysłowych z punktu widzenia ich oceny jako posiadających znaczenie:

- międzynarodowe,

- krajowe lub regionalne,
- lokalne.

3.4.1. Niewielka ilość obiektów przemysłowych o wyjątkowym znaczeniu, które są dotychczas czynne, może nadal pozostać w ruchu z uwagi na ich doniosłą rolę wychowawczą; powinny być opracowane specjalne programy dla zapewnienia im środków finansowych dla dalszego działania.

3.4.2. Stanowiska i budowle o wyjątkowej wartości, dziś opuszczone, winny być konserwowane w sposób odpowiadający zasadom obowiązującym w dziedzinie konserwacji i renowacji na terenie międzynarodowym.

3.4.3. Budowle o mniejszym znaczeniu, ale przyczyniające się do zwiększenia walorów ich otoczenia, powinny mieć przydzielone nowe funkcje pozwalające im na dalsze egzystowanie.

3.4.4. Urządzenia mechaniczne powinny być zachowane w sposób najbardziej odpowiedni, niezależnie od tego czy chodzi o zachowanie ich w miejscu, gdzie się znajdują /"in situ"/ czy o ich włączenie do zbiorów muzealnych. Aczkolwiek zachowanie "in situ" jest na ogół najwłaściwsze, nie należy dla niektórych przedmiotów szczególnie cennych i łatwo ulegających zniszczeniu, odrzucać korzyści jakie płyną z umieszczenia ich w miejscu kontrolowanym - w muzeum.

3.4.5. Miejsca i budynki nadal funkcjonujące, jak np. dworce kolejowe, powinny być utrzymywane w dobrym stanie i ochraniane przed zmianami oraz zbędną lub nieodpasowaną zabudową.

4. Ekspozycja i reanimacja

Najlepszym sposobem uczulenia społeczeństwa na głębię treści tkwiącej w dziedzictwie przemysłowym jest jego rewaloryzacja i odpowiednia reanimacja. Wymaga to informacji rzetelnych i zrozumiałych dla każdego, podawanych społeczeństwu za pomocą różnych środków przekazu w formie pobudzającej do twórczego działania. Aby temu sprostać, interpretacja wartości winna być oparta na badaniach naukowych, których wynikiem byłoby ukazanie miejsca, budowli zabytkowej lub wytworu przemysłowego w ich kontekście historycznym, z położeniem akcentu zarówno na ich wartości społeczne i ekonomiczne, jak i czysto techniczne. Wszelkie odstępstwo od autentyzmu - choćby było nieuniknione, jak np. usunięcie kurzu lub zagrożenia fizycznego, powinno być zwiedzającemu wytłumaczone. Możliwości rewaloryzacji i reanimacji obiektu powinny być wzięte pod uwagę w chwili ustalenia priorytetów ochrony dziedzictwa przemysłowego. W wypadku, gdy reanimacja wymaga odnowienia budowli lub maszyny, należy postępować zgodnie z zasadami stosowanymi w innych dziedzinach konserwacji architektury lub przedmiotów ruchomych.

Odnowa dziedzictwa przemysłowego jest istotna dla rozwoju poczucia tożsamości w społeczności przemysłowej. W krajach rozwijających się szybkość rozwoju kulturalnego towarzysząca uprzemysłowieniu wzmacnia zainteresowanie dla technik tradycyjnych, ich interpretacja powinna być powiązana z programem nauczania dotyczącym rozwoju przemysłu i nowoczesnej technologii.

4.1. Reanimacja obszarów przemysłowych oraz ekspozycja "in situ" budownictwa i działalności przemysłowej powinny w pierwszym rzędzie brać pod uwagę potrzeby, dążenia

i prawa społeczności miejscowych. Wymaga to stosowania starannie obmyślanej strategii, która wskazałaby odpowiednie środki komunikacji oraz ich koordynacji i zapewniła organizację kontroli, która zapobiegłaby szkodom mogącym wynikać z frekwencji zwiedzających. Tak pojęta reanimacja ośrodków przemysłowych może stanowić bardzo interesującą metodę eksponowania technik przemysłowych, które wyrwane z ich kontekstu, stałyby się niezrozumiałe. Może też być środkiem zachęcania miejscowej ludności do udziału w ochronie dziedzictwa przemysłowego.

4.2. Podobnie przedmioty mające związek z historią przemysłu oraz modele ilustrujące techniki przemysłowe, powinny być prezentowane w sposób, który ukazałby w pełnym świetle, nie tylko ich wartości estetyczne i materialne, lecz przede wszystkim znaczenie ich wynalezienia, rozwoju i funkcjonowania. W tym celu poszczególne elementy dziedzictwa przemysłowego mogłyby być prezentowane w muzeach z zaznaczeniem w jakim znajdowały się otoczeniu, w jakich budowlach lub ośrodkach przemysłowych. Pozwoli to na interpretowanie ich historii i funkcjonowania. Także w muzeach na wolnym powietrzu zespół przemysłowy mógłby być odtworzony w sposób, który pozwoliłby na pokazanie zgromadzonych razem technik przemysłowych, w rzeczywistości występujących najczęściej w rozproszeniu.

5. Wnioski

5.1. Rejestrowanie, badanie, konserwowanie, prezentowanie i reanimacja dziedzictwa przemysłowego są ważne dla każdego kraju. Powinny być zatem programowane na szczeblu krajowym. Niemniej współpraca międzynarodowa jest konieczna jeżeli chce się zachować to dziedzictwo w całości, w sposób racjonalny i ekonomicznie uzasadniony,

tak aby służyło jak najszerszym kręgom ludności.

5.2. Dlatego zaleca się jak najdalej idącą stałą współpracę pomiędzy ICOM i ICOMOS, w zakresie:

- zbierania i rozprowadzania informacji dotyczących programów krajowych w tej dziedzinie,
- organizowania stałej wymiany myśli i doświadczeń na określone tematy, jak techniki konserwacji, sposoby inwentaryzowania, środki interpretacji itp.,
- propagowania i ustanawiania międzynarodowych normatywów w tym zakresie,
- zachęcania do ustanawiania środków ochrony prawnej dziedzictwa przemysłowego na szczeblu krajowym.

5.3. Biorąc pod uwagę ważność tego problemu w skali międzynarodowej, wzywa się UNESCO, aby włączyło do swego programu akcję na rzecz ochrony i rewaloryzacji dziedzictwa przemysłowego.

TEKST NR 24

Międzynarodowe Spotkanie ekspertów na temat konserwacji kamienia /27-30 września 1976 r., Dreźnie - NRD/

Zalecenia

Dążąc do udoskonalenia zastosowania i jakości środków konserwujących kamień, jak również do wykorzystania ich

specyficznych właściwości oraz w celu wyłączenia z obiegu niewłaściwych produktów i metod konserwatorskich, uczestnicy tego spotkania zalecają co następuje:

- zaproponować znormalizowany i ujednolicony międzynarodowy system metod naukowej oceny wartości obiektów kamiennych i ich odporności na pogodę; powinny zostać ustalone obowiązujące normatywy /standardy/,
- opracować międzynarodowy znormalizowany system metod chemicznego testowania materiałów używanych przy konserwacji kamienia; producenci środków do konserwacji kamienia oraz instytucje i przedsiębiorstwa zainteresowane konserwacją, powinny być zobowiązane do stosowania tych normatywów,
- osiągnąć porozumienie w sprawie opublikowania składu chemicznego produkowanych środków w tej dziedzinie na podstawie przepisów o ochronie znaków towarowych,
- zachęcać producentów środków do konserwacji kamienia, aby - niezależnie od podstawowych chemikaliów dotychczas stosowanych - podjęli się, przy współpracy konserwatorów, geologów i chemików, produkcji pewnej liczby specjalnych środków /możliwie w niewielkich ilościach/ do zastosowania w określonym zakresie działania,
- udoskonalać, przy współpracy z wszystkimi odpowiedzialnymi za produkcję i stosowanie środków konserwujących, sposoby wykonywania prac konserwatorskich "in situ" /na miejscu/ w budynkach, w pracowniach konserwatorskich, aby ułatwić wyspecjalizowaną konserwację oraz kształcić i podnosić kwalifikacje konserwatorów i robotników zatrudnionych przy tego rodzaju pracach,

- intensyfikować wysiłki na polu badań dzieł sztuki bez ich uszczerbku oraz w kierunku sprawdzania rezultatów stosowania środków chemicznych,
- opracować "kartę tożsamości" dla każdego konserwowanego obiektu odnotowując w niej dokładnie i wyczerpująco każdy zastosowany zabieg konserwatorski; karty te powinny być przechowywane w państwowym urzędzie ochrony zabytków, a w wypadku gdy obiekt konserwowany jest wyjątkowo cenny, jego "karta tożsamości" powinna być opublikowana,
- gromadzić, w miarę możliwości, we właściwych instytucjach państwowych /muzeach narodowych lub regionalnych/ dostateczną ilość próbek kamienia lub materiałów kamiennopodobnych używanych do zabezpieczania obiektów, aby móc opracować i opublikować znormalizowane analizy petrograficzno-mineralogiczne tych materiałów w celu uzyskania pełnowartościowej dokumentacji dla przyszłych prac konserwatorskich; ponadto powinny być zebrane i udokumentowane dane odnośnie chemicznego i fizycznego składu użytych środków konserwujących,
- konieczna jest stała współpraca z Komitetem RILEM w celu zharmonizowania normatywów chemicznych z normatywami geologicznymi i fizyko-technicznymi,
- wskazane jest zorganizowanie międzynarodowej wymiany informacji przy pomocy Ośrodka Konserwacji Rzeźby im. Aperto w Bolonii.

TEKST NR 25

Karta Turystyki Kulturalnej /8-9 listopada 1976 r.,
Bruksela - Belgia/

Wprowadzenie

1. ICOMOS ma za zadanie ochronę zabytków i miejsc zabytkowych, które stanowią najwartościowszą /uprzywilejowaną/ część dziedzictwa ludzkiego oraz zapewnienie konserwacji i odnowy. Z tego tytułu ICOMOS jest bezpośrednio zainteresowany rezultatami, tak pozytywnymi jak i negatywnymi, które wynikają w wymienionej dziedzinie z wielkiego rozwoju turystyki na świecie.
2. ICOMOS jest świadomy, że dziś jednostkowe działanie choćby najpotężniejszej organizacji, mniej niż kiedykolwiek może wpłynąć w sposób skuteczny na bieg wypadków. Dlatego stara się włączyć do tej wspólnej sprawy wielkie organizacje o zasięgu światowym lub regionalnym, które z jakiegokolwiek tytułu podziwiają troskę ICOMOS o zabytki i są w stanie przyczynić się do wdrożenia akcji uniwersalnej, spójnej i skutecznej.
3. Przedstawiciele tych organizacji, zgromadzeni w Brukseli /Belgia/ w dniach 8 i 9 listopada 1976 r., na Międzynarodowym Seminarium: "Turystyka a humanizm współczesny", uchwalili co następuje:

I. Zasady

1. Turystyka jest nieodwracalnym zjawiskiem ogólnoludzkim, ekonomicznym i kulturalnym. Wpływ, jaki wywiera w dziedzinie zabytków i miejsc zabytkowych, jest olbrzymi i w przyszłości może ulec zwiększeniu wobec ogólnie znanych warunków rozwoju tej działalności.
2. W perspektywie nadchodzącego ówiewiecza oraz w kontekście zjawisk ekspansji wraz z jej ciężkimi konsekwencjami dla ludzkości, turystyka przedstawia się jako jedno z tych zjawisk, które są w stanie wywrzeć istotny wpływ na środowisko człowieka, a w szczególności na zabytki i miejsca zabytkowe. Pragnąc, aby wpływ ten był wyłącznie dodatni należy dokładnie go zbadać i uczynić z niego przedmiot skoncentrowanej i skutecznej polityki na wszystkich szczeblach. Nie mając nadziei zaspokoić w pełni potrzebę w tym zakresie, niniejszy zarys opracowania ma stać się przyczynkiem do ogólnego rozwiązania tego podstawowego problemu.
3. Turystyka kulturalna ma za zadanie między innymi odkrywanie miejsc zabytkowych i zabytków. Wywiera na nie ogromny wpływ dodatni w takiej mierze, w jakiej dla własnych celów współuczestniczy w ich utrzymaniu i ochronie. Ta forma turystyki usprawiedliwia wysiłki, których wymaga zachowanie i ochrona zabytków z racji korzyści socjalno-kulturalnych i ekonomicznych, jakie z nich czerpie ogół społeczeństwa.
4. Niezależnie od motywacji i od dobrodziejstw z niej płynących, turystyka kulturalna - taka jaka dziś istnieje - nie może być oddzielona od ujemnych skut-

ków, jakie wywołuje masowe i niekontrolowane użytkowanie obiektów zabytkowych, obniżając i niszcząc ich wartość. Poszanowanie zabytków, a także elementarna troska o ich zachowanie w takim stanie, aby mogły nadal służyć jako atrakcja turystyczna i jako czynnik wychowawczo-kulturalny, wymaga określenia i zastosowania odpowiednich norm postępowania. W każdym wypadku z przyjętego przyjętego przez nas punktu widzenia, w perspektywie przyszłości poszanowanie dziedzictwa światowego, kulturalnego i naturalnego, powinno przeważać nad wszelkimi innymi względami, nawet najbardziej uzasadnionymi pod względem socjalnym, politycznym i ekonomicznym.

Takie poszanowanie zabytków nie może być im zapewnione inaczej, jak tylko przez politykę zagospodarowania terenu i kierowania ruchem turystycznym w sposób biorący pod uwagę dopuszczalną granicę ich użytkowania i wykorzystywania, której przekroczenie stwarza stan zagrożenia. Skądinąd potępić należy wszelkie zagospodarowanie terenu i lokalizowanie usług turystycznych niezgodne z priorytetową troską i poszanowaniem dziedzictwa kulturalnego.

II. Podstawy działania

W oparciu o powyższe ustalenia:

- organizacje reprezentujące turystykę z jednej strony, a organy odpowiedzialne za ochronę dziedzictwa naturalnego i kulturalnego z drugiej, w głębokim przeświadczeniu, że ochrona i waloryzacja dziedzictwa kulturalnego dla dobra ogółu nie może być zrealizowana inaczej, jak przez przyjęcie pewnego programu, to znaczy przez zintegrowanie wartości kulturalnych i celów socjalno-eko-

nomicznych objętych planowaniem gospodarki zasobami na szczeblu państwowym, regionalnym i lokalnym,

- zapoznawszy się z ogromnym zainteresowaniem ze środków, które każda z tych organizacji gotowa jest stosować w dziedzinie własnego zakresu działania, a które zostały sformułowane w załączniku do niniejszego oświadczenia,
 - zwracają się z apelem do wszystkich państw, aby na swym terenie jak najszybciej i najskuteczniej wprowadziły w życie Międzynarodową Konwencję o Ochronie Dziedzictwa Światowego, Kulturalnego i Naturalnego, przyjętą w dniu 16 listopada 1972 r., a także zalecenie uchwalone w Nairobi,
 - wyrażają nadzieję, że Światowa Organizacja Turystyki, w całej swej działalności, a UNESCO w ramach wyżej wymienionej Konwencji, dołożą wszelkich starań, współdziałając z sygnatariuszami niniejszej Karty oraz z wszystkimi, którzy do niej w przyszłości przystąpią, aby zapewnić stosowanie zasad postępowania, które uchwaliły, a które mogą ochronić ludzkość przed niebezpieczeństwem rozwijającej się w sposób nie kontrolowany turystyki, prowadzącej do zaprzepaszczenia jej własnych celów i założeń,
 - wyrażają życzenie, aby Państwa poprzez własne organy administracyjne, przez organizacje turystyczne oraz stowarzyszenia użytkowników, przyjęły za zasadę stosowanie wszelkich możliwych środków uczulania na dobra kultury osób podróżujących w celach turystycznych w kraju i za granicą, zarówno przez ich należyte informowanie, jak i kształcenie.
- Zdając sobie sprawę z konieczności zmiany postawy szerokiej publiczności w stosunku do zjawisk wynikających

z masowego rozwoju potrzeb turystyki, wyrażają życzenie, aby już poczynając od lat szkolnych dziecko i młodzież była wychowywana w duchu rozumienia i poszanowania miejsc, obiektów zabytkowych oraz dziedzictwa artystycznego, i aby wszystkie środki informacji pisanej, ustnej i wizualnej udostępniały publiczności dane dotyczące tego problemu, przyczyniając się w ten sposób do skutecznego i powszechnego uświadomienia społeczeństwa.

Jednomyślnie zgodni w trosce o ochronę dziedzictwa kulturalnego, które stanowi podstawę turystyki międzynarodowej, sygnatariusze "Karty" zobowiązują się prowadzić nadal nieustanną walkę podjętą na wszystkich frontach przeciw niszczeniu tego dziedzictwa wskutek wszelkich znanych czynników zanieczyszczenia środowiska i skierowują apel do architektów oraz ekspertów naukowych z całego świata, aby w służbie ochrony zabytków zmobilizowali najnowocześniejsze środki współczesnej techniki.

- zalecają, aby specjaliści powołani do opracowania i wprowadzania w życie sposobów korzystania z dziedzictwa kulturalnego i naturalnego dla potrzeb turystyki, otrzymali wykształcenie przystosowane do interdyscyplinarnej specyfiki tego zagadnienia i aby od danego początku brali udział w programowaniu oraz wykonywaniu planów rozwoju i zagospodarowania turystycznego.
- stwierdzają uroczyście, że ich działanie ma na celu poszanowanie i ochronę autentyczności i różnorodności wartości kulturalnych, zarówno na terenie krajów i regionów rozwijających się, jak i krajów uprzemysłowionych, ponieważ w perspektywie rozwoju turystyki los dziedzictwa kulturalnego całej ludzkości stanowi nierozdzielalną jedność.

Sygnatariusze:

Międzynarodowa Akademia Turystyki /Academie Internationale du Tourisme - ACIT/

Międzynarodowa Unia Turystyki /Alliance Internationale du Tourisme - AIT/

Międzynarodowe Stowarzyszenie Ekspertów Naukowych ds. Turystyki /Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme - Aiest/

Międzynarodowe Stowarzyszenie Hotelarstwa /Association Internationale des Hôtelleries - AIH/

Międzynarodowe Stowarzyszenie Parków i Ogrodów Zabytkowych /Association Internationale des Jardins Historiques - AIJH/

Międzynarodowe Biuro Turystyki Społecznej /Bureau International du Tourisme Social - BITS/

"Europa Nostra" /EN/

Europejska Komisja Podróży /European Travel Commission - ETC/

Międzynarodowa Federacja Schronisk Młodzieżowych /Fédération Internationale des Auberges de Jeunesse - FIAJ/

Międzynarodowa Federacja Samochodowa /Fédération Internationale de l'Automobile - FIA/

Międzynarodowa Federacja Dziennikarzy i Pisarzy ds. Turystyki /Fédération Internationale des Journalistes et Ecrivains de Tourisme - FIJET/

Światowa Federacja Stowarzyszeń Biur Podróży /Fédération Universelle des Associations d'Agences de Voyages - FUAHV/

Fundacja Van Clé/Van Clé-Stichting /Fondation Van Clé/Van Clé-Stichting - FVC/VES/

Międzynarodowa Rada ds. Zabytków i Miejsc Zabytkowych
/Conseil International des Monuments et des Sites -
ICOMOS/

Międzynarodowy Instytut Zamków Historycznych /Institut
International des Châteaux Historiques - IBI/

Światowa Organizacja Turystyki /Organisation Mondiale
du Tourisme - OMT/

Międzynarodowa Unia Architektów /Union Internationale
des Architectes - UIA/

Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody i jej Zasobów
/Union Internationale pour la Conservation de la Nature
et de ses Ressources - UICN/

TEKST NR 26

Międzynarodowe Kolokwium na temat międzynarodowych
doświadczeń w zakresie konserwacji dóbr kultury w re-
gionach dotkniętych trzęsieniem ziemi /23-25 kwietnia
1977 r., Udine - Włochy/

Uczestnicy kolokwium odwiedzili miejscowości
dotknięte klęską, a w szczególności gminy: Gemona,
Osoppo, Ospedaletto, Artegna, Venzona oraz zamki w Col-
loredo, Artegna i Prampero. Wszystko to co było im dane

zobaczyć skłoniło ich do głębokiej refleksji będącej
podstawą obrad, oraz do przyjęcia w czasie kolokwium na-
stępujących uchwał.

Uczestnicy kolokwium

- z wielkim niepokojem, zdając sobie sprawę w jakich warunkach znaj-
dują się regiony dotknięte trzęsieniem ziemi, a w
szczególności ich dziedzictwa kulturalne pomimo wysił-
ków podjętych przez właściwego konserwatora zabytków
przy udziale niektórych organizacji zagranicznych,
- stwierdzając, że okres bezpośredniego zagrożenia już
minął, a nie nastąpił jeszcze jak się zdaje okres bu-
dowy,
- stwierdzając niedostateczność środków i struktur or-
ganizacyjnych, o czym już były sygnały w końcu pierw-
szej części obrad;

Uczestnicy kolokwium wyrażają życzenie,

- aby dzieło odbudowy urządzeń miejskich dotkniętych
trzęsieniem ziemi prowadzone było w pierwszym rzędzie
z uwzględnieniem interesów tych osób, które utraciły
mieszkania,
- aby w toku odbudowy zachowane były zarysy ulic, skala
i charakter osiedli, jako świadectwo historii i zaw-
sze żywej kultury tego regionu /Friuli/,
- aby gmachy /nawet w stanie ruiny/ posiadające wielką
wartość architektoniczną, historyczną lub kulturalną
/w szczególności zamki/ były przedmiotem specjalnych
dyspozycji prawnych i finansowych,
- aby dokumentacja i dane dotyczące tego dziedzictwa
kulturalnego i jego historii, które w chwili obecnej

są rozproszone i rozdzielone pomiędzy różne organy administracji publicznej, zostały zgromadzone w jednym miejscu w celu lepszego ich wykorzystania,

- aby prace restauracyjne były prowadzone ściśle według zasad zawartych w "Karcie Weneckiej" /1964/, z uwzględnieniem nowoczesnych technik, które mogłyby zagwarantować zabezpieczenie dziedzictwa kulturalnego przed ewentualnym ryzykiem przyszłych wstrząsów sejsmicznych,
- aby ocena szkód spowodowanych wstrząsami w odniesieniu do całości dóbr kultury i ich otoczenia nie ograniczała się tylko do określenia ich "wartości materialnej", a co za tym idzie - do kosztów ich odbudowy, lecz aby brała pod uwagę utratę "wartości ich społecznego użytkowania", to znaczy spowodowała utratę niektórych elementów dziedzictwa kulturalnego /w najszerszym pojęciu tego słowa/, które nie będą już mogły uczestniczyć w życiu społeczno-kulturalnym.

Uczestnicy chcieliby, aby władze krajowe, regionalne i lokalne, wzięły pod uwagę głęboki niepokój wyrażony w tej uchwale oraz sformułowane w niej życzenie odnośnie podjęcia niezwłocznego działania opartego na wymienionych zasadach.

Uczestnicy kolokwium stwierdzają, że tego rodzaju zasady działalności i polityki kulturalnej mają zastosowanie we wszystkich krajach świata, a ponadto, że wszystkie narody zagrożone klęskami żywiołowymi powinny jak najszybciej podjąć środki i opracować zasady zapobiegawcze, zapewniające ochronę ich dziedzictwa kulturalnego.

TEKST NR 27

Uchwała Międzynarodowego Komitetu ds. drewna, podjęta na kolokwium specjalistycznym ICOMOS /12-14 maja 1977 r., Sztokholm - Szwecja/

Po wysłuchaniu przedstawionych referatów i wymianie opinii na ich temat, uczestnicy kolokwium proponują cztery główne zasady dalszej pracy, skonkretyzowane w niniejszej uchwale:

- A. Komitet Wyspecjalizowany ICOMOS ds. drewna uważając, że współpraca specjalistów do spraw drewna tropikalnego jest niezbędna dla tej strefy naszej cywilizacji, wyraża życzenie, aby za pośrednictwem UNESCO kraje Ameryki Południowej, Afryki i Azji uczestniczyły w naukowych badaniach prowadzonych przez Komitet.
- B. Komitet Wyspecjalizowany ICOMOS ds. drewna, zaznajomiwszy się z badaniami przedstawionymi w Ludwigsburgu, które dotyczą głównie ruchomych przedmiotów z drewna, wyraża życzenie, aby kadry naukowe w każdym kraju podjęły badania specjalne na temat problemu ochrony drewna używanego w budownictwie.
- C. Komitet stwierdzając trudności zachowania konstrukcji drewnianych, wyraża życzenie nawiązania rozmów z zarządami lasów oraz z ich użytkownikami, w celu otrzymania od nich niezbędnych materiałów dla konserwacji lub wymiany poszczególnych gatunków drzewa.
- D. Komitet wyraża ubolewanie z powodu braku wykwalifikowanych pracowników w zakresie jego działalności

i wyraża życzenie, aby młodzież była lepiej informowana o problemach związanych z konserwacją drewna, poczynawszy od użytkowania lasów aż do użytkowania drewna jako materiału budowlanego.

Powyższe uchwały stanowiły podstawę dalszych badań prowadzonych przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. drewna, w szczególności na roboczym spotkaniu Komitetu we Francji, we wrześniu 1978 r.

TEKST NR 28

IV Międzynarodowe Kolokwium ICOMOS-IFLA na temat konserwacji i odnowy parków i ogrodów zabytkowych /16-20 września 1977 r., Praga - Kromeriz - CSRS/

Rezolucja

Uczestnicy IV Kolokwium ICOMOS-IFLA na temat: "Parki i ogrody zabytkowe w naszych czasach", zgromadzeni w Kromerizu i w Pradze w dniach 16-20 września 1977 r., wyrażają gorącą wdzięczność władzom CSRS za doskonałą organizację kolokwium oraz za pełne życzliwości przyjęcie przez organizatorów.

Gratuluja odpowiedzialnym służbom w Czechosłowacji wprowadzenia w życie uchwał poprzednich trzech kolokwium, a przede wszystkim sporządzenia inwentaryzacji dendrologicznej parków i ogrodów zabytkowych w ich kraju. Ma-

jąc na celu przeciwstawienie się groźbie zniszczenia ogrodów zabytkowych wraz z ich otwartym krajobrazem, kładą nacisk na następujące sprawy.

Jest sprawą niezwykle pilną i niezbędną, aby włączyć parki zabytkowe do planów urbanistycznych i do planów zagospodarowania przestrzennego, co spowoduje ustalenie strefy ochronnej, zapewni w niej kontrolę zabudowy i zanieczyszczenia powietrza. W tej strefie powinien być dopuszczony tylko ruch pieszzy z uwagi na konieczność zachowania ciszy, spokoju, odprężenia i wypoczynku. Dla ożywienia parków i ogrodów zabytkowych woda stanowi element o pierwszorzędym znaczeniu; w związku z tym winien im być zapewniony stały dopływ wód.

Uczestnicy kolokwium podkreślają podwójną funkcję parków i ogrodów zabytkowych, które jednocześnie są zabytkami kultury i miejscem umysłowego oraz fizycznego odprężenia i wypoczynku. Konserwacja zabytkowego parku i ogrodu nie może być realizowana inaczej, jak tylko w oparciu o właściwą funkcję, jaką mają one pełnić w życiu współczesnym. Zaleca się wykluczenie użytkowania muzealnego niezgodnego z kompozycją architektoniczną parku i ogrodu, która stanowi podstawę ich definicji jako parku i ogrodu zabytkowego.

Uczestnicy stwierdzają, że w związku z użytkowaniem parku i ogrodu zabytkowego istnieje dwojaki problem. W najsłynniejszych parkach i ogrodach świata, zbyt wielka liczba odwiedzających powoduje ich niszczenie. Wiedząc, że istnieją inne parki i ogrody zabytkowe jeszcze nie odrestaurowane, ale równie wartościowe i mogące wszystkich zainteresować, należy podjąć decyzję o ich rewitalizacji. Powinno być brane pod uwagę każde użytkowanie zapewniające poszanowanie dla wartości zabytkowych

parku.

Uczestnicy wyrażają życzenie, aby stale powiększać wysiłki celem zwrócenia uwagi na wychowawczą wartość parków i ogrodów zabytkowych oraz ich stronę dekoracyjną, m.in. przez:

- zorganizowanie stałej ekspozycji parków i ogrodów,
- wydawanie broszur z opisami, ilustracjami i planami parków i ogrodów,
- organizowanie wycieczek z przewodnikami,
- oswajanie z parkiem dzieci od najmłodszych lat, poprzez rysunki i konkursy.

Park i ogród zabytkowy jest organizmem żywym, w dosłownym i w przenośnym znaczeniu, składającym się z roślinności i ze znajdujących się w nim ludzi. Pośród nich są ci, którzy utrzymują park, którzy z niego korzystają, którzy uczą sztuki ogrodowej przekazując ją z pokolenia na pokolenie, a wreszcie ci którzy potrafią podziwiać piękno parku i jego wyjątkowy, przemijający charakter.

Urok parków i ogrodów zabytkowych zależy od kwalifikacji zawodowych pielęgnujących je ogrodników, toteż zasługują oni na specjalne uznanie.

Uczestnicy przypominają uchwały kolokwium w Fontainebleau:

- podkreślając konieczność odnawiania plantacji we właściwym czasie, poprzez odtwarzanie architektury roślinnej w duchu, w jakim była ona stworzona,
- popierają międzynarodową wymianę w dziedzinie dendrologii oraz wymianę roślin rzadko spotykanych,

- włączają do zakresu badań nad parkami i ogrodami zabytkowymi sporządzanie inwentaryzacji rosnących w nich gatunków roślin.

TEKST NR 29

Konferencja regionalna na temat współpracy z młodzieżą w dziedzinie ochrony zabytków /19-23 września 1977 r., Rostock - NRD/

Wychodząc z założenia, że:

- ochrona miast zabytkowych ma ogromne znaczenie dla życia społecznego,
- z tej racji zabytkowe ośrodki miejskie powinny być brane pod uwagę w planach rozwoju struktur społecznych i ekonomicznych, oraz w planach rozwoju miast i miasteczek zgodnie z ich charakterem,
- zabytkowe ośrodki miast stanowią istotny element kulturalnego dziedzictwa światowego,
- działalność podejmowana przez młodzież odgrywa ważną rolę w ochronie i w ciągłym ożywianiu tego dziedzictwa,
- jest to właściwa droga do zachowania tego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń,

konferencja zaleca, co następuje:

1. ICOMOS powinien zachęcać Komitety Narodowe do popierania projektów akcji podejmowanych dla młodzieży i przez młodzież.
2. Władze powinny już na etapie planowania brać pod uwagę zaangażowanie młodzieży w akcji konserwacji budynków i miejsc zabytkowych w miastach i w ich otoczeniu.
3. Istotną sprawą jest stworzenie stałej podstawy dla udziału młodzieży w konserwacji i odnowie spuścizny historycznej, ponieważ będzie to dla niej zachętą do identyfikowania się z własną historią.
4. Konieczne jest rozwijanie międzynarodowych programów działania, zapewniających młodym ludziom możliwości wymiany opinii i doświadczeń na polu międzynarodowym.
5. Pożądane jest wykorzystanie idei zawartych w niniejszych tezach dotyczących sposobu, w jakim młodzież powinna brać czynny udział w dziele ochrony zabytków i w eksponowaniu zabytkowych obiektów architektury oraz miejsc zabytkowych.

Tezy

Zaangażowanie młodzieży w dzieło ochrony, odnowy i użytkowania zabytkowych miast i miejsc zabytkowych

1. Znaczenie miast zabytkowych dla wychowania młodzieży

Cały układ miast zabytkowych, ulice i place, budowle i dzieła sztuki, domy, w których żyli i pracowali ludzie - wciąż są żywymi świadkami historycznego rozwoju i pełnych znaczenia wydarzeń z przeszłości. Mia-

sta te rozrastały się w ciągu wieków w miarę wciąż wzrastających potrzeb. Domy prywatne i gmachy publiczne ilustrują częściowo drogi rozwoju, którymi postępowała ludzkość.

Zrozumienie kulturalnego znaczenia miast zabytkowych kształtuje patriotyzm, uczy szacunku dla przeszłych i obecnych osiągnięć, zarówno własnego narodu, jak i innych narodów na drodze ogólnego rozwoju ludzkości.

Młodzież powinna stale odczuwać związek z otoczeniem i historią swojego środowiska przekazywaną jej przez starsze pokolenie. Poczucie tego związku budzi w niej świadomość odpowiedzialności za obecny rozwój życia społeczeństwa, któremu ma zapewnić ciągłość przekazaną jej przez poprzednie pokolenie.

Specjalne znaczenie mają miejsca i zabytki miast historycznych związanych z wydarzeniami i ludźmi, którzy w przeszłości odegrali ważną rolę w polityce, sztuce, nauce lub technice. Tutaj młodzież może określić swój stosunek do tych, którzy odegrali wiodącą rolę w rozwoju historycznym i w ten sposób zyskać przykłady potrzebne jej do kształtowania własnej przyszłości.

Układ miast i miasteczek, budynki i dzieła sztuki znajdujące się w zabytkowych ośrodkach miejskich, uświadomią młodzieży, w jaki sposób problemy społeczne stały u źródeł rozwiązań artystycznych i technicznych, i w jaki sposób zagadnienia te były rozwiązywane przez jednostki. Tego rodzaju obserwacje przyczyniają się do artystycznego rozwoju każdego nowego pokolenia oraz do rozwijania umiejętności oceny.

2. Integracja miejskich ośrodków zabytkowych w rozwijającym się życiu współczesnego miasta ze szczególnym

odniesieniem do młodzieży

Zabytkowe ośrodki miejskie przetrwały do dziś przeważnie jako centra miast współczesnych. Ośrodki te spełniają wiele funkcji miejskich. Różnorodność wpływająca z rozmaitych przejawów życia i rosnąca ilość architektonicznych oraz urbanistycznych form, czyni je szczególnie atrakcyjnymi dla młodzieży. Utrzymywanie i przywracanie historycznej atrakcyjności miastom to zadanie szczególnie ważne ze społecznego, a przede wszystkim z kulturalnego punktu widzenia. Konserwacja, odnowa i dalszy rozwój miasta zabytkowego wymagają, aby projekty rozbudowy miasta były analizowane z punktu widzenia ochrony zabytków. W tych analizach należy dać pierwszeństwo zabytkom architektury i sztuki. Przy podejmowaniu decyzji, które budynki i zespoły są najbardziej odpowiednie dla spełniania funkcji społecznych - potrzeby młodzieży zasługują na specjalną uwagę.

W działaniach podejmowanych w celu ochrony miejskich ośrodków zabytkowych należy brać pod uwagę konserwację i odnowę całych zespołów starego budownictwa, tak aby mogły one pełnić nowe funkcje i stanowić harmonijną całość z ich nowoczesnym otoczeniem. Działanie to nie może być odosobnione, lecz musi stanowić część ogólnego planu miasta wraz z jego otoczeniem. Tak pojęte planowanie przewiduje sposób w jaki przedsiębiorstwa i instytucje publiczne, dzielnice mieszkaniowe, komunikacja i centra handlowe mają być zorganizowane zgodnie ze specyficznymi warunkami i potrzebami ludzi żyjących dzisiaj w tych zabytkowych ośrodkach. Ludzie ci mogą najwłaściwiej ocenić powiązania społeczne i właściwości budownictwa swego miasta. Możliwość identyfikowania się mieszkańców miast zabytkowych z prze-

szłym, teraźniejszym i przyszłym ich rozwojem, tłumaczy wielki wysiłek wkładany w utrzymanie i ulepszanie mieszkań znajdujących się w zabytkowych dzielnicach miast. Można liczyć, że przy energicznej pomocy młodzieży każdy wysiłek podejmowany w tej dziedzinie zostanie uwieńczony powodzeniem. Instytucje oświatowe w miastach zabytkowych odgrywają ważną rolę w życiu młodzieży. Tradycje uniwersytetów i szkół mają trwałe znaczenie dla rozwoju życia intelektualnego w ośrodkach miejskich. Instytucje użyteczności publicznej i przedsiębiorstwa usytuowane w miastach historycznych zapewniają wielu młodym ludziom miejsca pracy i wpływają na zachowanie typowego charakteru życia miejskiego.

Młodzież zyskuje szczególnie bliskie powiązania z zabytkową architekturą, jeśli jest odpowiedzialna za jej użytkowanie i ochronę. Liczne pozytywne doświadczenia zebrane w wielu krajach powinny nas zachęcić do przydzielania większej ilości obiektów zabytkowych na kluby młodzieżowe, schroniska, domy kultury, teatry, restauracje itp., oraz do tworzenia warsztatów i ośrodków sportowych na terenach starych fabryk. Należy pozyskać zainteresowanie młodzieży dla aktywnego kształtowania ogólnego obrazu miasta, jego trawników i ogrodów.

3. Przygotowanie młodzieży do zadań odbudowy, konserwacji i użytkowania miejskich ośrodków zabytkowych

Młodzież wykazuje wzrastające zainteresowanie historią, a w szczególności historią kultury. W związku z tym historyczne budynki i miejsca zabytkowe dostarczają jej dziś doskonałego przedmiotu do badań i interpretacji historycznych.

Ważne jest więc szerzenie wśród młodzieży wiedzy dotyczącej sposobów utrzymania, odbudowywania i wykorzystywania tych wartości oraz łączenia walorów historycznych miasta z jego współczesnym rozwojem. Można tego dokonać za pośrednictwem szkół, wydawnictw periodycznych itp.

Wiedza na temat historycznych wartości zabytków i tego, co należy robić, aby je zachować, stanowi dla młodzieży dobrą podstawę do działania w różnych zespołach, zależnie od zainteresowań. Wzmaga to potrzebę brania udziału w planowaniu i podejmowaniu kroków mających na celu konserwację miast zabytkowych. Tego rodzaju działalność może dać młodemu człowiekowi szansę bardziej urozmaiconego życia towarzyskiego.

Respekt jaki młodzież żywi dla osiągnięć poprzednich pokoleń dzięki zrozumieniu wartości architektury zabytkowej jest bardzo ważny z punktu widzenia jej stosunku do własnej pracy. Szacunek ten może spowodować, że młody człowiek zdecyduje się na naukę jednego z tradycyjnych rzemiosł budowlanych, aby móc pomagać przy konserwacji spuścizny historycznej.

Ważne jest zatem, aby kształcić przyszłych pracowników państwowych i społecznych, przyszłe kadry szkolnictwa, nauki i kultury, dziennikarzy, ekonomistów i techników budowlanych, tych którzy będą w przyszłości kształtowali oblicze kraju - w duchu właściwej oceny zabytkowych miast i osiedli. Muszą oni być w czasie nauki, a potem w pracy zawodowej i społecznej pełni entuzjazmu dla zabytków, jeśli mają pracować dla odnowy i ochrony naszej spuścizny urbanistycznej i architektonicznej.

Znajomość historii budownictwa, planowania miast i metod ich ochrony, ma wzrastające znaczenie

w kształtowaniu planistów przestrzennych, urbanistów i architektów. Muszą być oni dobrze wyposażeni w odpowiednie zasoby umiejętności, aby mogli być zdatni do wykonywania przyszłej swej pracy, związanej z ochroną, użytkowaniem i integracją dziedzictwa kulturalnego z przyszłym rozwojem miast i wsi. Wiedza, którą zdobywają zajmując się zabytkami architektury i badając metody ich ochrony, ma trwałe zastosowanie w planowaniu, budownictwie artystycznym i technicznym, a jednocześnie rozwija ich własne zdolności twórcze, które mogą służyć pracy w dziedzinie budownictwa.

TEKST NR 30

Międzynarodowe Spotkanie ekspertów UNESCO-ICOMOS w sprawie ujednolicenia i ulepszenia różnych systemów inwentarzy i rejestrów zabytków oraz miejsc zabytkowych, stosowanych w Europie i Ameryce Północnej /26-28 września 1977 r., Warszawa/

/Wyciąg najważniejszych decyzji zawartych w protokółach obrad/

Definicja jednogłośnie uchwalona przez ekspertów:

"Dziedzictwo architektoniczne będące przedmiotem inwentaryzacji obejmuje także pozostałości archeologiczne, zespoły miejskie i wiejskie wraz z ich otoczeniem, oraz wszystkie inne obszary o wartościach historycznych".

Na podstawie tej definicji eksperci rozpatrywali możliwości opracowania inwentarza porównawczego, który stanowiłby inwentarz wspólny dla zainteresowanych tym problemem krajów. Postanowione zostało, że inwentarz taki powinien przede wszystkim dążyć do prostoty i skuteczności w posługiwaniu się nim. W pierwszym rzędzie winien zaspokajać potrzeby współpracy międzynarodowej i wychowania. Ponadto powinien być zachętą do ochrony międzynarodowego dziedzictwa architektonicznego, i jako wykaz miejsc zabytkowych oraz źródło informacji dotyczące dokumentacji zabytków danego kraju - przedmiotem bezpośredniego zainteresowania specjalistów. Dla państw członkowskich UNESCO korzystne byłoby poznać doświadczenia innych państw w celu udoskonalenia własnych form ochrony zabytków.

Inwentarz porównawczy przyczyni się do ujednolicenia przekazu informacji. Problem jednak polega na określeniu danych, które powinien on zawierać, nie zapominając o tym, że system inwentarza porównawczego winien być oparty na danych już istniejących w różnych krajowych systemach inwentaryzacyjnych.

Ekspertci byli jednomyślni odnośnie tego, że system minimalny, lecz praktyczny będzie lepszy od maksymalnego, ale nierealnego. Postanowiono więc, że należy wypróbować system wspólnego inwentarza dla oceny jego przydatności praktycznej, w szczególności w odniesieniu do wymogów stawianych przez różne systemy istniejących inwentarzy krajowych.

Informacje podstawowe

W sprawie wzoru przyjętego przy wpisie na Listę Dziedzictwa Światowego, za niezbędne zostały

uznane następujące dane:

a/ Nazwa i dokładne położenie zabytku

Razące przeoczenie miało miejsce w związku z Konwencją o Ochronie Światowego Dziedzictwa, a mianowicie w karcie ewidencyjnej pominięto nazwę gminy /miasta lub wsi/, w którym znajduje się zabytek. Nazwa obiektu powinna być taka, jaką posiada on aktualnie w danej miejscowości. W razie potrzeby można również podać nazwy wcześniejsze. Umiejscowienie zabytku może być potwierdzone mapą danej gminy.

b/ Stan prawny

W wyniku długiej dyskusji zostało postanowione, że inwentarz porównawczy będzie zawierał tylko informację, czy obiekt jest własnością publiczną czy prywatną.

c/ Identyfikacja

Wszyscy uczestnicy spotkania byli zdania, że identyfikacja obiektu jest niezbędna, ale ustalono po dyskusji, że jeżeli w danym kraju brakuje dokumentacji fotograficznej zabytków, to na razie można z niej zrezygnować. Data i epoka powstania budowli zabytkowej są niezbędne; zasadność tego wymogu nie budziła wątpliwości.

d/ Stan zachowania

Dążąc do uproszczeń, w drodze kompromisu postanowiono rozróżnić cztery stopnie zachowania obiektu:

1. dobry
2. średni
3. zły
4. niebezpieczny dla zabytku

Jeżeli budowla zabytkowa jest zagrożona przez czyn-

niki zewnętrzne, może to być zaznaczone na marginesie inwentarza.

e/ Uzasadnienie wpisu

Ustalono, że pozostałe rubryki "karty ewidencyjnej" zabytku wskazywać będą na jego specyficzne wartości. Można jednak rozszerzyć pojęcie identyfikacji, wprowadzając do tej rubryki inne, np. dołączając komentarz o szczególnej wartości przedstawianej przez dany obiekt.

f/ Schemat "karty ewidencyjnej"

Ustalony został przez ekspertów na podstawie wniosków dotyczących rubryk inwentarza wspólnego lub porównawczego i zawarty jest w podanych niżej zaleceniach.

Zalecenia

a/ Po dyskusji nad celami i walorami poszczególnych systemów inwentaryzowania zabytków w krajach Europy i Ameryki Północnej, eksperci wyrazili uznanie dla inicjatywy UNESCO podjętej dla scharmonizowania systemów inwentaryzacji i zalecili dalsze prowadzenie badań i popieranie wszelkich prób realizacji tego ważnego zadania. Eksperci uznali, że nie celowe byłoby wprowadzanie zasadniczych zmian do poszczególnych systemów inwentaryzowania stosowanych w różnych krajach oraz stwierdzili, że dla scharmonizowania tych systemów należałoby opracować inwentarz wspólny lub porównawczy uproszczony, oparty na jednakowej terminologii i jednakowych rubrykach, który służyłby jako spis dóbr kultury ułatwiający prace badawcze i wymianę informacji pomiędzy różnymi systemami oraz krajami i organizacjami.

- b/ Eksperci zalecają, aby UNESCO w porozumieniu z ICOMOS rozważyła możliwość powołania komitetu składającego się z 2-4 osób, lub "podkomitetu" grupy ekspertów, który zaproponowałby nowe środki wdrażania w życie zaleceń dotyczących scharmonizowania systemów inwentaryzacyjnych.
- c/ Ponadto, zaleca się opracowanie przez UNESCO i ICOMOS międzynarodowego wspólnego inwentarza dziedzictwa architektonicznego. W inwentarzu tym zamieszczone byłyby zabytki archeologiczne, zespoły miejskie i wiejskie wraz z ich otoczeniem i wszelkie inne miejsca historyczne. Wyżej wymienione określenia powinny być interpretowane w powiązaniu z bardziej szczegółowymi definicjami zawartymi w Konwencji o Ochronie Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego z 1972 r. i w Zaleceniu dotyczącym ochrony zespołów zabytkowych tradycyjnych oraz ich roli w życiu współczesnym z 1976 r.

Karta ewidencyjna inwentarza międzynarodowego

Informacje konieczne wymagane w chwili składania karty

Informacje mogące być dostarczone później lub informacje pożądane, ale nie niezbędne, dzięki którym każdy kraj może wzbogacić w ogromnym stopniu tę część inwentarza wspólnego, która jest mu poświęcona

1. Nazwa i ścisłe
miejsce położenia

- 1.1. Kraj
- 1.2. i 1.3. /zgodnie
z przyjętymi w danym kra-
ju zwyczajami/
Region/Departament
Kraj/Kanton etc.
- 1.4. gmina
- 1.5. adres: ulica, miej-
scowość itp.
- 1.6. aktualna nazwa
- 1.7. tradycyjna nazwa
/jeżeli istnieje/

1.8. mapa lub plan
/współrzędne wg syste-
mu Mercator Universal/

2. Rodzaj dobra kultury

2.1. Kategoria /podział
dokonany wg przeznacze-
nia, któremu obiekt ma
służyć/, np.:

budowla religijna
budowla wojskowa
budowla cywilna
miejskie budowni-
ctwo mieszkaniowe
stanowisko arche-
ologiczne

Uwaga: jeśli charakter
budynku dotyczy kilku

kategorii, wszystkie
powinny być wymienione.

2.2. Podkategorie, np.
dla budynków religijnych
- kościoł

3. Dokumentacja określa-
jąca ściśle umiejscó-
wienie i granice
obiektu

powinna być zaznaczona
stosowana skala
Rodzaj dokumentów zawar-
tych w p. 3.1. i p. 3.2.
będzie zależał od rodzaju
informacji najwłaściwszej
dla danego rodzaju zabyt-
ków /np. mapa, plan, wy-
ciąg z katastru, itp./

4. Powołanie na dostępną
dokumentację graficz-
ną lub fotograficzną
/4.1./

4.2. Fotografia lub
rysunek

4.3. Fotografia ukazu-
jąca wyraźnie stan za-
chowania zabytku

5. Identyfikacja

5.1. Data budowy /dokład-
na lub domniemana/

5.2. Wartość szczególna
/jeśli to konieczne/

5.3. Dane bibliograficzne - dane te wskazują przede wszystkim na opracowania ogólne, następnie na ewentualne monografie zabytku

5.4. Krótki opis

5.5. Dokumentacja dot.
historii zabytku

6. Stan prawny w dniu
wpisu do inwentarza

6.1. Własność prywatna
czy publiczna

6.2. Stan prawny w oparciu o przepisy prawne obowiązujące w danym kraju w zakresie ochrony dóbr kultury, np.:
- zabytek chroniony
- zabytek, którego ochrona prawna jest w toku załatwiania

7. Stan zachowania

7.1. dobry
średni
zły
niebezpieczny

7.2. Czy konserwacja
danego obiektu jest za-

grożona przez czynniki
zewnętrzne?

8. Ewentualne zagrożenia
zewnętrzne, a więc

np.:

- ruchy sejsmiczne i inne katastrofy naturalne
- zagrożenie przez działanie ludzi: prace publiczne, zapory, urbanizacja itp.

e/ Spotkanie ekspertów zaleciło, aby UNESCO we współpracy z ICOMOS rozpatrzyło możliwość wydania broszury w 4 językach na temat wspólnego międzynarodowego inwentarza, z cytowaniem przykładów oraz wzorem karty ewidencyjnej.

f/ Terminologia: słownictwo

Eksperci zalecili, aby UNESCO i ICOMOS wspólnie podjęły prace nad ustaleniem zbioru definicji lub terminologii mogącej służyć do zrealizowania inwentarza lub katalogów dóbr kultury nieruchomych i stanowiącej język międzynarodowy /esperanto/, który mógłby być dołączony do wykazu dziedzictwa kulturalnego.

g/ Spotkanie ekspertów zaleciło również, aby UNESCO wspólnie z ICOMOS rozważyło możliwość opublikowania podręcznika dot. systemów inwentarzy i zawierającego ich konkretne przykłady.

TEKST NR 31

Zalecenia amerykańskiej sesji roboczej ICOMOS-ICCROM
do spraw budowni z cegły suszonej /3-7 października
1977 r., Santa Fé - Nowy Meksyk/

Badania naukowe

1. Zaleca się przeprowadzenie badań dotyczących architektury z cegły suszonej, łącznie z tradycyjnymi układami strukturalnymi, metodami, doświadczeniami i techniką wraz z uzasadnieniem naukowym.
2. Zaleca się przeprowadzenie badań nad materiałami z cegły suszonej łącznie z określeniem współczynnika ich rozszerzalności cieplnej, możliwości /pod względem fizycznym i chemicznym/ łączenia ich z innymi materiałami stosowanymi w tego rodzaju konstrukcjach, jak również przeprowadzenie analizy strukturalnej budynków z cegły suszonej odnośnie reakcji na wstrząsy sejsmiczne.
3. Zaleca się przeprowadzenie badań w celu rozwinięcia prostej, nieszkodliwej, terenowej metody ustalenia zawartości wody, jej dystrybucji i spływu w murarce z cegły suszonej. Badania stopnia zawilgocenia powinny zwrócić szczególną uwagę na plastyczną deformację struktur budowlanych oraz jej zasolenie.
4. Zaleca się przeprowadzenie badań nad następującymi technicznymi metodami konserwatorskimi:
 - a/ powierzchniowe i podpowierzchniowe osuszanie budowli wykonanych z cegieł i gliny niewypalanej,

- b/ możliwością i ewentualnym niebezpieczeństwem wprowadzenia warstw wodoodpornych do budowli z cegły suszonej,
 - c/ studia porównawcze nad materiałami tradycyjnymi i nowoczesnymi służącymi do pokrycia nawierzchni, uzupełnienia braków itp., z uwzględnieniem możliwości ich łączenia z oryginalnymi strukturami i materiałami budowlanymi,
 - d/ oddziaływanie środkami chemicznymi na powierzchnie i wzmacnianie obiektu środkami chemicznymi, które byłyby zgodne z tkanką oryginalną, tak pod kątem wizualnym, jak i odporności na wpływy atmosferyczne; przede wszystkim należy wziąć pod uwagę elementy dekoracyjne obiektu,
 - e/ wzmocnienia i uodpornienia konstrukcji drogą cebertyzacji i natryskiwania cementem,
 - f/ materiały służące do stabilizacji i wzmacniania konstrukcji oraz metody ich zastosowania.
5. Zaleca się opracowanie, wydanie i rozpowszechnianie słownika terminologicznego dotyczącego architektury.

Testowanie

6. Zaleca się utworzenie międzynarodowego, interdyscyplinarnego komitetu, którego celem byłoby opracowanie systemu metod standaryzacji badań terenowych, zarówno laboratoryjnych, jak i ziemnych materiałów budowlanych i ich związków z całością budowy.
7. Zaleca się podjęcie międzynarodowego współdziałania w celu wykorzystania metod testowania opracowanych przez międzynarodowy komitet interdyscyplinarny po-

przez realizację wielu skoordynowanych wiodących studiów nad wybranymi obiektami historycznymi lub prahistorycznymi.

8. Zaleca się, aby amerykański Departament Spraw Wewnętrznych - Wydział Parków Narodowych, rozszerzył swój program badań terenowych na skład chemiczny gleby, jej stabilizację i inne badania mające związek z ochroną cegły suszonej.

Informacje

9. Zaleca się stworzenie /opracowanie/ programu informacji międzynarodowej dotyczącej zabytków architektury z cegły suszonej.
10. Powinny być stworzone centra informacji dotyczące ochrony budowli z cegły suszonej przez Komitety Narodowe ICOMOS, przy ścisłej współpracy Ośrodka Dokumentacji Zabytków UNESCO-ICOMOS i ICCROM. Powinny one zbierać i rozprawać informacje na szczeblu narodowym i regionalnym. Zbiór informacji powinien zawierać przede wszystkim:
- a/ komplet materiałów "ICCROM Mud Brick Questionnaire No 3",
 - b/ wiadomości dotyczące prowadzonych badań w tym zakresie,
 - c/ publikacje /fachowe, rządowe i inne/,
 - d/ niepublikowane raporty i wnioski na użytek wewnętrzny,
 - e/ zbiory informacji dotyczących zagadnień specjalistycznych, jak np. techniki rejestrujące /fotogrametryczne/.

Szerzenie informacji powinno odbywać się poprzez przekazywanie wszystkich danych do ICCROM i ICOMOS za pośrednictwem Komitetów Narodowych ICOMOS. Komitety Narodowe ICOMOS winny przekazywać te informacje do innych organizacji takich jak np. APT i IIC.

Fotografowanie i rejestracja

11. Zaleca się, aby negatywy zdjęć obiektów zabytkowych były zabezpieczone i przechowywane pod postacią szklanych płytek, co umożliwi wykonanie z nich szkiców dla odnowy drogą analizy fotogrametrycznej. Ta fotogrametria i stereogrametria powinny być uważane za środki dla pomiarów skutków erozji i dla odtworzenia na miejscu oryginalnej, historycznej tkanki budowli przed jej zasypaniem lub usunięciem, dla celów utrwalenia, rekonstrukcji lub rozbiórki obiektu przy dalszych pracach archeologicznych.

Wytyczne dla ochrony budowli z cegły suszonej

12. Zaleca się przy opracowywaniu projektów ochrony obiektów z cegły suszonej stosowanie następujących wytycznych:

Zaleca się:

- używać nowych materiałów dających się pogodzić z właściwościami materiałów oryginalnych lub wcześniej stosowanych, biorąc pod uwagę tkanę, kolor, kształt i charakter dawnej architektury;

Nie zaleca się:

- używać materiałów nie dających się pogodzić ze strukturalnymi i wizualnymi właściwościami materiałów oryginalnych lub wcześniej stosowanych;

- aby współczesne interwencje konserwatorskie były w trakcie badań możliwe do odróżnienia od działań oryginalnych lub wcześniejszych;
 - zachowanie zmian i dodatków do konstrukcji oryginalnej, które same przez się mogły mieć wartości zabytkowe;
 - używania osłon, zasłaniających lub innych odpowiednich środków zabezpieczających w wypadku nie- możliwości podjęcia długoterminowych prac konserwatorskich;
 - sporządzanie odpowiedniej dokumentacji technicznej, historycznej, architektonicznej i archeologicznej miejsc zabytkowych, przed przystąpieniem do jakiegokolwiek akcji konserwatorskiej;
 - stosowanie fotografii i stereografii jako środków służących do pomiarów
- stosowania interwencji konserwatorskich nie dających się odróżnić od oryginału lub wcześniejszego działania;
 - pochopnego usuwania zmian i dodatków wprowadzonych do oryginalnej konstrukcji, które mogły nabyć same przez się wartości historycznej;
 - rozpoczynania prac konserwatorskich przed sporządzeniem odpowiedniej dokumentacji dotyczącej miejsca zabytkowego;

- erozji i do rozpoznania na miejscu oryginalnej tkanki zabytkowej, przed przystąpieniem do jakiegokolwiek robót konserwatorskich;
 - przeprowadzić kontrolę poziomu wody przed przystąpieniem do jakiegokolwiek projektów planowania lub lokalizacji;
 - traktować priorytetowo w planowaniu i w realizacji projektów dot. ochrony środowiska, w którym znajdują się zasoby zabytkowe;
 - stale używać tradycyjnych materiałów i stosować, jeśli jest to możliwe, tradycyjne techniki.
- stosowania urządzeń odwadniających, które nieprawidłowo oddziaływałyby na istniejące zasoby;
 - używania tynków powierzchniowych, które nie zostały odpowiednio zbadane na miejscu.

TEKST NR 32

Spotkanie przedstawicieli Państwowych Służb Ochrony Zabytków zorganizowane przez ICOMOS /Grupa Robocza ds. programu i zakresu działania ICOMOS; 26-27 października 1977 r., Saint-Aignan - Paryż/

Wnioski

1. Grupa Robocza stwierdza, że ożywienie działalności i zwiększenie liczby członków ICOMOS było konieczne i że skuteczność działania i wpływ ICOMOS są bezpośrednio zależne od liczebności członków, ich udziału i pomocy dla Rady Ochrony Zabytków. Grupa doszła do wniosku, że jeżeli poziom programów i zakres działania ICOMOS mają być poszerzone, to liczba jego członków musi być zwiększona w sposób zasadniczy.
2. Grupa Robocza uważa, że ICOMOS może skuteczniej przyciągnąć nowych członków i rozszerzyć ich udział w swojej działalności przez łatwo dostępne publikacje, informacje i materiały oraz przez dalszą jakościową i ilościową poprawę programu wydawnictw. Grupa doszła do wniosku, że biuletyny ICOMOS /"Newsletter"/ powinny zawierać więcej niż dotychczas informacji dotyczących nie tylko ICOMOS, lecz także innych organizacji działających na tym polu.

W związku z tym wysunięto sugestie:

- a/ Komitety Narodowe ICOMOS lub Państwowe Służby Ochrony Zabytków w porozumieniu z komitetami ICOMOS, powinny podjąć odpowiednie kroki, aby

wszystkie specjalistyczne wydawnictwa z zakresu ochrony zabytków zamieszczały osobny dział poświęcony działalności ICOMOS,

- b/ wszystkie publikacje służb krajowych winny zawierać na końcu najważniejszych artykułów mających znaczenie międzynarodowe, ich streszczenia, w jednym lub w dwu językach obowiązujących w pracach ICOMOS,
- c/ jeżeli Państwowe Służby Ochrony Zabytków byłyby w stanie oddać do dyspozycji ICOMOS, względnie oddelegować personel redakcyjny, jakoś i treść wydawnictw Rady mogłyby ulec poprawie. Oddanie do dyspozycji ICOMOS personelu sekretariatu, lub innego administracyjnego, lub choćby stażystów - wpłynęłoby na regularność i punktualność dystrybucji wydawnictw Rady.

3. Międzynarodowe Komitety Wyspecjalizowane ICOMOS

Grupa Robocza zaleca, aby każdy z Międzynarodowych Komitetów oraz jego działalność zostały poddane powtórnej ocenie na podstawie jednolitych zasad, w celu upewnienia się, czy działają one zgodnie z ustalonym porządkiem priorytetów i czy nie istnieją inne, ważniejsze zagadnienia priorytetowe, które powinny być objęte ich działalnością.

4. Działalność regionalna

Grupa Robocza uznaje za oczywistą potrzebę regionalnej działalności ICOMOS, ale jest zdania, że taka działalność nie wymaga powstania formalnych organizacji regionalnych lub tworzenia grup wewnątrz ICOMOS.

5. Potrzeba międzynarodowych kontaktów zawodowych i wymiany

Grupa Robocza stwierdziła, że ICOMOS poprzez swoje międzynarodowe sympozja, spotkania i publikacje oferuje specjalistom cenną i ważną możliwość zdobywania fachowych informacji i wymiany poglądów, niezależnie od możliwości wizyt mających na celu zaznajomienie się na bieżąco z aktualnymi projektami.

6. Architektura jako bogactwo narodów

Grupa Robocza sugeruje członkom ICOMOS, Komitetom Narodowym i całej Radzie, aby były w stałej gotowości przekonywania społeczeństwa i władz państwowych o tym, że architektura jest bogactwem. Zwraca się uwagę na to, że wobec społeczeństwa i władz, ICOMOS powinien kłaść nacisk zarówno na ekonomiczne, jak i kulturowe korzyści płynące z odbudowy wartościowych zabytków architektonicznych oraz, że członkowie Rady powinni przyczyniać się do odbudowy /a nie do rozbiórki i wznoszenia nowych budowli/ poprzez udzielanie fachowych porad na szczeblu krajowym i międzynarodowym w wypadku, gdy sytuacja wymaga skutecznej interwencji ekspertów ICOMOS.

7. Architektura XIX i początku XX w.

Grupa Robocza stwierdziła, że ICOMOS powinien położyć szczególny nacisk na wartość architektury XIX i początku XX w., gdyż często grozi jej zniszczenie na skutek tendencji rozwojowych. W związku z tym Grupa Robocza zaleca, aby w programach działalności ICOMOS poświęcić więcej uwagi architektonicznej spuściznie XIX i XX w.

8. Indeks specjalistów

Grupa Robocza stwierdziła, że wykazy specjalistów z różnych dziedzin konserwacji i ochrony zabytków architektury mogłyby w szerokiej mierze zaspokoić potrzeby służb konserwatorskich, UNESCO i jego państw członkowskich.

9. Miasta zabytkowe

Grupa Robocza stwierdziła, że prace, programy i działania podejmowane na rzecz miast zabytkowych mają wielkie znaczenie dla ICOMOS i dla państwowych służb konserwatorskich. Podkreśla też konieczność szkolenia projektantów w zakresie ochrony miast zabytkowych, dzielnic i miejskich zespołów zabytkowych.

10. Zalecenia i uchwały UNESCO

Grupa Robocza stwierdziła, że ICOMOS, jego Komitety Narodowe oraz Państwowe Służby Ochrony Zabytków powinny dać bezwzględne pierwszeństwo przyjmowaniu, ratyfikowaniu i wprowadzaniu w życie uchwał i zaleceń UNESCO dotyczących kulturalnego i architektonicznego dziedzictwa narodowego, a przede wszystkim Konwencji o Ochronie Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego, która została ratyfikowana tylko przez 29 państw członkowskich UNESCO.

Podsumowanie

Grupa Robocza do spraw programu i zakresu działania ICOMOS stwierdziła, że obecny program zasługuje na poparcie i powinien być nadal realizowany na terenie narodowym i międzynarodowym, z zachowaniem priorytetów zatwierdzonych w ramach dorocznej oceny działalności ICOMOS. Grupa Robocza stwierdziła, że program i zakres

działania ICOMOS z konieczności są zależne od środków finansowych, jakimi dysponują jego Komitety Narodowe i Międzynarodowe, jak również jego Sekretariat w Paryżu. Grupa Robocza uważa, że powinny być podjęte wszelkie możliwe wysiłki w celu rozszerzenia wpływów ICOMOS zarówno w krajach, w których istnieją Komitety Narodowe, jak i w tych, w których jeszcze nie powstały.

Uwagi

Oprócz wyżej sformułowanych wniosków i podsumowań, Grupa Robocza do spraw programu i zakresu działania ICOMOS poczyniła pewne spostrzeżenia związane z działalnością ICOMOS, które mogą być użyteczne z chwilą, gdy Państwowe Służby Ochrony Zabytków rozważą możliwość ściślejszego współdziałania z ICOMOS i jego Komitetami Narodowymi.

Wydawnictwa

Grupa Robocza sugeruje, aby ICOMOS rozważył sprawę swoich trzech podstawowych publikacji i rozstrzygnął, czy są one najlepszymi środkami przekazu masowego służącymi celom ICOMOS i specjalistom od ochrony zabytków. Grupa Robocza zastanawia się, czy ICOMOS nie mógłby wziąć pod uwagę połączenia wszystkich istniejących publikacji w jeden kwartalnik, zawierający materiały wydawane obecnie w trzech różnych periodykach i powierzenia publikacji fachowemu wydawcy, odpowiedzialnemu za jej prestiż.

Zasugerowano, aby publikacje ICOMOS zwracały większą uwagę na tematyczne grupowanie tematów związanych z konserwacją dziedzictwa architektonicznego i kulturalnego. Numer bułgarskiego "Monumentum", poświęcony rodzimej architekturze Bułgarii, wzbudzi niewątpliwie

wielkie zainteresowanie. Wydawnictwo amerykańskie poświęcone ochronie zabytków w jednym kraju okazało się szczególnie pożyteczne, a jego bibliografia wysokiej wartości.

Stwierdzono, że zarówno Ośrodek Dokumentacji Zabytków UNESCO-ICOMOS, jak i seryjne publikacje ICOMOS powinny zwracać stałą uwagę na:

1. bibliografie dot. problemów specjalistycznych,
2. nowe prawodawstwo dot. zabytków w różnych krajach i zmiany w istniejących prawodawstwach,
3. szczegóły dotyczące organizacji służb ochrony zabytków w każdym kraju oraz zmian organizacyjnych zarówno w służbach ochrony, jak i w jednostkach wchodzących w ich skład organizacyjny,
4. bieżące szczegóły dot. podejścia ekonomicznego do poszczególnych problemów związanych z ochroną zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych, z uwzględnieniem bodźców i innych technik podnoszących jakość tej ochrony,
5. sprawozdania dotyczące nowych ważnych osiągnięć w poszczególnych krajach w dziedzinie ochrony zabytków, zespołów i miejsc zabytkowych.

Grupa uważa, że byłoby celowe, aby każdego roku, w jednym numerze periodyku ICOMOS 6-10 najważniejszych artykułów z dziedziny ochrony zabytków było tłumaczonych na język francuski lub angielski, a inne wybrane artykuły posiadały streszczenia w tych językach. Stwierdzono również, że odbiorcy publikacji wydawanych przez ICOMOS powinni być zachęceni do przedruku i dalszego propagowania artykułów zawartych

w "Monumentum", "Biuletynie" i informacjach "Les Nouvelles de l'ICOMOS".

Priorytety programowe

W uzupełnieniu Grupa Robocza zaleciła, aby ICOMOS wziął pod uwagę w swojej działalności zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym, następujące zagadnienia:

- 1/ opracowanie terminologii lub leksykonu dla konserwatorów architektury, w nawiązaniu do pracy podjętej przez Włoski Komitet ICOMOS w Ravello i zgodnie z zaleceniami grupy ekspertów ICOMOS-UNESCO do spraw inwentaryzacji w Warszawie;
rozwój takiego "języka" - "esperanto" konserwacji zabytków mógłby zmniejszyć trudności, na jakie napotykała konserwatorzy podczas dyskusji lub przy próbach rozwiązywania poszczególnych problemów z tej dziedziny;
- 2/ problemy energetyczne, ponieważ oddziałują na zabudowę historyczną, zabytkowe dzielnice, ich odnowę i rewaloryzację;
- 3/ nową architekturę w zespołach zabytkowych w nawiązaniu do prac podjętych już dawniej w tej dziedzinie;
- 4/ kształcenie i doskonalenie specjalistów, techników i urbanistów mających do czynienia z miastami i zespołami historycznymi;
- 5/ kontynuacja badań nad specyfiką konserwacji małych miast i wiejskich zespołów zabytkowych.

ICOMOS jako Rada Ekspertów w dziedzinie ochrony zabytków

W nawiązaniu do idei ochrony architektury jako cennego i niewyczerpanego źródła bogactwa narodowego zalecano,

aby ICOMOS i jego Komitet Wykonawczy zainteresowały się utworzeniem "lotnej brygady" /lub "lotnych brygad"/ ekspertów, którzy mogliby wkraczać w pewnych wypadkach celem wydania obiektywnej, fachowej i pozbawionej aspektów politycznych opinii dotyczącej wartości i możliwości konserwacji /łącznie z adaptacją na cele użytkowe/ konkretnych obiektów lub zespołów architektonicznych.

TEKST NR 33

Spotkanie ekspertów UNESCO-ICOMOS do spraw ochrony zabytków na terenach zagrożonych trzęsieniem ziemi /19-21 grudnia 1977 r., Paryż/

Streszczenie

W nawiązaniu do poprzedniej narady w Udine /w kwietniu 1977 r./ oraz w oparciu o zebrane materiały dotyczące terenów objętych ruchami sejsmicznymi, grupa ekspertów zebrana w Paryżu, podjęła następujące postanowienia:

Sporządzanie map sejsmicznych

Podczas obrad jednogłośnie stwierdzono potrzebę sporządzenia map sejsmicznych tych regionów świata, gdzie znajdują się najwartościowsze obiekty i miejsca zabytkowe /w rozumieniu Konwencji o Ochronie Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego/

go z 1972 r./. Rozpowszechnianie tego rodzaju map byłoby przydatne dla archeologów i architektów zajmujących się odbudową zabytków, oraz dla krajowych i lokalnych władz administracyjnych. Ułatwiałoby także odpowiednie przydzielanie potencjału ludzkiego i środków finansowych, zarówno na szczeblu krajowym, jak i międzynarodowym. Poza publikowanymi materiałami, które miałyby znaczenie tylko dla niektórych terenów, informacje sejsmiczne byłyby dostępne w:

1. Międzynarodowym Centrum Sejsmicznym,
2. Międzynarodowym Towarzystwie ds. Inżynierii Sejsmicznej,
3. Światowym Centrum Danych Sejsmicznych,
4. Krajowych ośrodkach informacji, np. w Japonii, Turcji i in.

Zebrane informacje o najważniejszych zabytkach i miejscach zabytkowych powinny być dostarczone przez Narodowe Komitety ICOMOS. Okresowe uaktualnienie zebranych informacji powinno się odbyć centralnie, pod auspicjami UNESCO i ICOMOS.

Ponieważ na mapach sejsmicznych nie można umieścić wszystkich miejsc zabytkowych, powinny znaleźć się na nich zabytki, które figurują na Liście Światowego Dziedzictwa oraz te, które Komitety Narodowe ICOMOS uznają za ważne.

Dla prawidłowego sporządzenia map należy na nich zaznaczyć strefy zagrożenia sejsmicznego, określone w miarę możliwości według uniwersalnej skali MM-MSK. Kolejnym źródłem informacji byłby Bank Danych Sejsmicznych, którego powstanie będzie stanowić przedmiot obrad IASPEI /Międzynarodowego Towar-

zystwa ds. Sejsmologii i Fizyki Ziemi/. Zaproponowano aby przedstawiciele UNESCO i ICOMOS wzięli udział w obradach IASPEI w Paryżu w dniach 20-23 kwietnia 1978 r. W związku z powyższym uznano, że formularz zgłoszenia zabytku na Listę Dziedzictwa Światowego powinien zawierać punkt, w którym wymagana byłaby informacja na temat zagrożenia sejsmicznego. Taka formuła bowiem pomoże podjąć decyzję o potrzebie ochrony w wypadku trzęsienia ziemi.

Zestawienia i interpretacji zebranych materiałów informacyjnych będą mogli dokonać specjaliści lub instytucje naukowe na podstawie zawartych z nimi umów.

Dokumentacja zniszczeń poniesionych przez zabytki w wyniku trzęsienia ziemi

Poważny brak informacji dotyczących zniszczeń w wyniku trzęsień ziemi /z wyjątkiem niewielkich ilości informacji rozproszonych w pismach i publikacjach fachowych/, skłania do wniosku, że czysto bibliograficzne poszukiwania nie dadzą poważnych rezultatów. Uważa się za tym za niezbędne zwrócenie się o tego typu informacje do instytucji i misji archeologicznych oraz do służb ochrony zabytków i osób zajmujących się indywidualnie tą dziedziną. W przyszłości informacje te będzie można znaleźć na mapach sejsmicznych oraz na formularzach zgłoszeniowych do Listy Światowego Dziedzictwa. Badania, które ma podjąć IASPEI, dostarczą informacji o trzęsieniach ziemi w przeszłości ze źródeł historycznych.

Cała dokumentacja winna być zgromadzona i udostępniona w Ośrodku Dokumentacji UNESCO-ICOMOS.

Misje terenowe

Wymienione wyżej informacje powinny być sprawdzone i uzupełnione przez badania terenowe zabytków dotkniętych ostatnio lub w przeszłości klęskami trzęsienia ziemi. Formalnie istnieją dwa rodzaje misji terenowych UNESCO:

1. misja powołana w nagłym wypadku, bezpośrednio w następstwie trzęsienia ziemi,
2. misja badawcza głównie w celu poszukiwań o charakterze ogólnym /w tym badanie skutków wielkich trzęsień ziemi/.

Jeżeli Departament UNESCO ds. Nauk Przyrodniczych jest proszony o wysłanie misji badawczej, to w składzie misji powinien znaleźć się specjalista ds. architektury historycznej, lub w innym wypadku Departament Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO powinien zaoferować zainteresowanym władzom swą pomoc, albo ICOMOS powinien starać się zorganizować pomoc w postaci misji specjalistów. Istotne jest wyszczególnienie zarówno tych budowli, które ucierpiały podczas trzęsienia ziemi, jak i tych, które pozostały nienaruszone.

System alarmowy może być również zorganizowany w oparciu o wzór proponowany dla Ameryki Łacińskiej, według którego jeden specjalista "obsługuje" określony teren i jest odpowiedzialny za kontaktowanie się z innymi specjalistami wpisanymi na uprzednio przygotowaną specjalną listę. Departament Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO podjął badania nad ochroną zabytków na terenach sejsmicznych. Misje badawcze będą początkowo planowane na okres trzech lat, w wypadku miejsc zabytkowych na terenach o wysokim stopniu za-

grożenia sejsmicznego. Podkreśla się, że należy badać reakcję różnych budynków na uprzednie trzęsienia ziemi, przeprowadzać obserwacje strukturalne, zbierać dane na temat stanu materiału budowlanego i fundamentów oraz informacje tektoniczne i geologiczne. Zaleca się organizowanie serii badań lokalnych o krótkim okresie trwania. We wszystkich wypadkach należy maksymalnie wykorzystać ekspertyzy lokalne.

Spotkanie ekspertów położyło nacisk na fakt natychmiastowych działań UNESCO zmierzających do zainteresowania tą działalnością krajów podlegających trzęsieniom ziemi.

Zwraca się uwagę na konieczność posiadania przez każdą misję odpowiedniego wyposażenia dla robienia pomiarów drgań sejsmicznych, testów wykazujących stopień zniszczenia oraz wykonywania pomiarów fotogrametrycznych.

Charakterystyka reakcji na trzęsienie ziemi, środki konserwujące i środki zabezpieczające

Dotychczas istnieje dotkliwy brak informacji dotyczących charakteru reakcji statycznych i dynamicznych zabytków prawie wszystkich kategorii na trzęsienie ziemi. Ustalono, że jakkolwiek poprawa techniki szacowania i zmniejszania stopnia zniszczeń spowodowanych trzęsieniem ziemi musi się opierać na gromadzeniu danych w tym zakresie. Studia terenowe mogłyby dać okazję do sprawdzania hipotez. Testy przeprowadzone na modelach mogą być użyteczne pod warunkiem, że modelowanie było oparte na właściwym zrozumieniu właściwości badanych struktur.

Odnosnie zabiegów konserwacyjnych i zapobiegawczych, zebrani potwierdzili słuszność wniosków

przyjętych przez Sympozjum ICCROM z września 1977 r. na temat struktur budowli zabytkowych /z niewielkimi poprawkami dotyczącymi ryzyka trzęsienia ziemi/. W obecnej chwili możliwe jest jedynie sformułowanie zasad ogólnych.

Potencjał ludzki

IAEE opracowuje stałą listę specjalistów w dziedzinie inżynierii sejsmicznej. Zgromadzenie ekspertów stwierdziło, że byłoby celowe sporządzenie nieformalnej listy archeologów, architektów i specjalistów z innych dziedzin mających doświadczenie w odniesieniu do zniszczeń zabytków spowodowanych trzęsieniem ziemi. Taka lista spełniłaby funkcję siatki korespondentów komitetu i służyła jako pomoc zarówno dla zdobywania, jak i dla szerzenia informacji. Byłaby ona zredagowana przy pomocy Narodowych Komitetów ICOMOS i innych instytucji, jak również specjalistów indywidualnych.

Zasugerowano, aby pewna podstawowa wiedza na temat problemów sejsmicznych w odniesieniu do budynków historycznych była włączona do programu kształcenia archeologów, architektów i inżynierów budowlanych.

Jak już uprzednio stwierdzono, zrealizowanie w pełni tych założeń wymagałoby zatrudnienia, niekoniecznie na pełnym etacie, jednej osoby, której w chwili obecnej ani UNESCO, ani ICOMOS, ani żadna krajowa instytucja nie jest w stanie zatrudnić na swój koszt.

Procedura prawno-administracyjna

W związku z prawie całkowitym brakiem planów dotyczących ochrony zabytków na wypadek trzęsienia ziemi, zgromadzeni zwrócili się z prośbą do Dyrektora UNESCO, aby zasugerował państwu członkowskiemu integral-

ne włączenie zabytków do planów na wypadek sytuacji krytycznych na terenach sejsmicznych.

ZAŁĄCZNIK NR 1

Nazwiska i adresy przewodniczących Komitetów Narodowych ICOMOS

Uwaga: Dla ułatwienia ewentualnej korespondencji nazwy komitetów i adresy podano w wersji językowej oryginalnej, jak w spisie członków ICOMOS; w nawiasach - nazwy krajów w języku polskim.

République Democratique Allemagne: Prof. Dr Ing. Ludwig Deiters Institut für Denkmalpflege, 102 Berlin /NRD/

République Fédérale d'Allemagne: Prof. Dr Werner Bornheim gen. Schilling, Auf der Bastei 3, D-6500 Mainz /RFN/

République Populaire d'Angola: M. Antonio Jacinto, Secrétaire National, Conseil National de la Culture, CX Postal 1223, Luanda /Angola/

Argentine: Arq. Jorge O. Gazaneo, Casilla de Correo 2163, Buenos Aires /Argentyna/

Australie: Prof. David Saunders, Department of Architecture, University of Adelaide, Post Box 498, G.P.O., Adelaide, South Australia 5001, /Australia/

Autriche: M. Erwin Thalhammer, Bundesdenkmalamt, Schweizerhof Säulenstiege, 1010 Wien 1, Hofburg /Austria/

Belgique: M. Andries Van den Abeele, Stijn Streuvels straat 56, 8000 Brugge /Belgia/

Bolivie: Arq. Teresa Gisbert, Museo de Arte Nacional, Casilla 609, La Paz /Boliwia/

Brésil: M. Carlos da Silva Telles, Rue Voluntarios da Patria 181-301, 20 000 Rio de Janeiro RJZC-02 /Brazylia/

Bulgarie: Arch. Mladen Mintchev, B.P. 548, 1080 Sofia /Bulgaria/

Canada: M. Jacques Dalibard, P.O. Box 2682, Ottawa /Kanada/

Chili: Arq. Rodrigo Marquez de la Plata, Université du Chili - Faculté d'Architecture et d'Urbanisme. Agustinas 1070-Oficina 420, Santiago /Chile/

Chypre: Mr. Vassos Karageorghis, Department of Antiquities, Ministry of Communication, Nicosia /Cypr/

Colombie: R.P. Alfonso Borrero, S.J., M.A., Pontificia Universidad Javeriana, Carrera 7a n° 40-62, Bogota, D.E. /Kolumbia/

Danemark: Mr. Erik Skov, Danish National Museum, Prinsens Palac, Frederiksholms Kanal 12, 1220 Copenhagen K /Dania/

République Dominicaine: Arq. César Ivan Feris, Museo de las Casas Reales, Calle las Damas, Santo Domingo /Dominikana/

République Arabe d'Égypte: H.E. Dr. Gamal Mokhtar, Riyad University, Faculty of Arts, Section of Archaeology, Riyad, Saudi Arabia /Egipt/

Equateur: Dr. Arq. Jorge Benavides Solis, Apartado 3837, Quito /Ekwador/

Espagne: M. Gonzales Valcarcel, Comisariato de Patrimonio Artístico Nacional, Alfonso XII, 28, Madrid 14 /Hiszpania/

Ethiopie: Dr. Berhanu Abebe, Ethiopian Antiquities Administration, P.O.Box 1907, Addis Abeba /Etiopia/

Finlande: Mr. Pekka Karki, National Board of Antiquities and Historical Monuments, Ritarihuone Pl 187, 00171 Helsinki 17 /Finlandia/

France: M. Yves Boiret, c/o Caisse Nationale des Monuments Historiques, 62, rue Saint Antoine, 75004 Paris /Francja/

Ghana: Mr. R. Nunoo, Ghana Museums and Monuments Board, P.O. Box 3343, Accra /Ghana/

Grèce: M. Nicolas Moutsopoulos, 23, avenue Kennedy, Thessalonique /Grecja/

Guatemala: Lic. Luis Lujan Munoz, Universidad de san Carlos de Guatemala, 30 Calle 17 - 00 Zona 12, Guatemala, C.A. /Gwatemala/

Haiti: M. Albert Mangones, 73, rue Lalue, Port au Prince /Haiti/

Hongrie: Dr. Dezső Dercsenyi, Intendance des Monuments Historiques de la Hongrie, Tanács Mihály Utca 1, H-1250 Budapest /Węgry/

Indes: Shri B.K. Thapar, Director-General Archaeological Survey of India, Janpath, New Delhi II /Indie/

Indonésie: Dr. Harayti Soebadio, Director General Cultural Affairs, Department Education and Culture, DJL Tjilatjap 4, Djakarta /Indonezja/

Iran: Monsieur le Président du Comité ICOMOS - Iran, Ministère de la Culture et des Arts, Avenue Takhté-Djamshid, Teheran 15 /Iran/

Iraq: Dr. Muayad Said Damerji, State Antiquities Organization, Ministry of Culture and Arts, Teheran 15 /Irak/

Israël: Prof. A. Biran, Ministry of Education and Culture, Department of Antiquities and Museums, P.O. Box 586, Jerusalem 91000 /Izrael/

Italie: Prof. Roberto di Stefano, Chiesa Trecentesca di Donnaregina, Vico Donnaregina, Napoli /Włochy/

Japon: Dr. Masaru Sekino, 5-4-B610 Hon-cho, Hoya-shi, Tokyo 202 /Japonia/

Jordanie: Dr. Aduan Hadidi, Department of Antiquities, P.O. Box 88, Amman /Jordania/

Liban: M. L'Emir Maurice Chehab, Musée National, Direction Générale des Antiquités, Beyrouth /Liban/

Lybie: /Aljamahiriyn Arabe Libyenne/, Dr. Salah Eddine Hassan, Président du Département des Antiquités, Tripoli /Libia/

Luxembourg: M. Alfred Steinmetzer, Inspection des Monuments Historiques, 11, rue de la Boucherie, Luxembourg /Luksemburg/

Mexique: Arq. Luis Ortiz Macedo, Rio Amazonas 7, Mexico 5, D.F. /Meksyk/

Norvège: Mr. Stephan Tschudi-Madsen, Central Office of Historic - Monuments, Akershus Festning, Bygn. 18, Oslo Mil, Oslo 1 /Norwegia/

Panama: Arq. Sebastian Paniza, Instituto Panameno de Turismo, Apartado 6239, Panama 5 /Panama/

Paraguay: Arh. Jorge Patino, Artigas 299, Asuncion /Paraguay/

Pays-Bas: Mr. Jan Jessurun, Rijksdienst voor Monumentenzorg, Broederplein 41, Zeist /Holandia/

Pérou: M. Victor Pimentel Gurmendi, Ministerio de Industria y Turismo, Piso 10, Calle 1, Oeste Corpac, Lima 27 /Peru/

Pologne: Prof. Dr. Stanislaw Lorentz, Musée National de Varsovie, Al. Jerozolimskie 3, 00-495 Varsovie /Polska/

Roumanie: Prof. Dr. Vasile Dragut, Institut des Beaux Arts de Bucarest, Str. G. ral Budisteanu n° 19, Bucarest VII /Rumunia/

Royaume-Uni: The Duke of Grafton, Euston Hall, Thetford, Norfolk /Wielka Brytania/

Suède: Mr. Roland Palsson, Central Board of National Antiquities, Storgatan 41, P.O.Box 5405, S.114 84 Stockholm /Szwecja/

Suisse: M. Ernest Martin, Case Postale 115, 1211 Geneve /Szwajcaria/

République Arabe Syrienne: Dr. Afif Bahnassi, Direction Générale des Antiquités et des Musées, Damas /Syria/

Tchécoslovaquie: M. Emmanuel Hruska, Dr. Sc., 801 00 Bratislava, Hrad /Czechosłowacja/

Trinidad et Tobago: Mr. J. Newel Lewis, Trinidad and Tobago Chapter, P.O.Box 588, Port of Spain /Trinidad/

Tunisie: M. Slimane-Mustafa Zbiss, Institut National d'Archéologie et d'Art, 4, Place du Chateau, Tunis /Tunezja/

Turquie: Prof. Cevat Erder, Faculty of Architecture, Middle East Technical University, Ankara /Turcja/

URSS: M.V.Ivanov, Conseil Central de la Société de la Protection des Monuments de l'Histoire et de la Culture de RSFSR, rue Petrovka 28, Moscou /ZSRR/

Uruguay: Prof. Arq. Antonio Luis Cravotto, Av. Sarmiento 2360, Montevideo /Urugwaj/

USA: W. Brown Morton III, Box 8, Waterford, Virginia 22190, /Stany Zjednoczone AP/

Venezuela: Arq. Graziano Gasparini, Patrimonio Histórico, Artístico y Ambiental, /CONAC/ Apartado 3.305, Caracas /Wenezuela/

Yougoslavie: Vukosava Tatić, Institut pour la Protection des Monuments Historiques, Strossmajerova 22, 21000 Novi Sad /Jugosławia/

ZALĄCZNIK NR 2

Nazwiska i adresy przewodniczących Międzynarodowych Komitetów ICOMOS

1. Komitet ds. Architektury Ludowej
Architecture Vernaculaire: Mme Rachelle Angelova, BP. 715, 4000 Plovdiv, Bulgarie /Bułgaria/
2. Komitet ds. Drewna
Bois: M. Ernest Martin, Architecte, 11, rue Candolle, Case Postale 115, 1211 Genève, Suisse /Szwajcaria/

3. Komitet ds. Cegły Suszonej
Brique Crue: Dr. Giorgio Torraca, Directeur Adjoint,
ICCROM, 13 via San Michele, 00153 Rome, Italie
/Włochy/
4. Komitet ds. Ogrodów i Parków Zabytkowych
Jardins Historiques: M. René Pechere, 20, rue du
Chatelain, 1050 Bruxelles, Belgique /Belgia/
5. Komitet ds. Fotogrametrii
Photogrammétrie: M. Maurice Carbonelli, Institut
Géographique National, Direction Générale, 136bis,
rue de Grenelle, 75700 Paris /Francja/
6. Komitet ds. Kamienia
Pierre: M. Mare Mamillan, Ingénieur en Chef,
C.E.B.T.P., Domaine de Saint Paul, 78470 Saint
Remy les Chevreuses /Francja/
7. Komitet ds. Sejsmicznych
Séismologie: Prof. N.N. Ambraseys, Imperial Coll.
of Science, Imperial Institut Road, London SW7
2BU, England /Anglia/
8. Komitet ds. Turystyki
Tourisme: M. Arthur A. Haulot, Commissaire Général
au Tourisme, 61, rue du Marché aux Herbes, Belgique
/Belgia/

ZALĄCZNIK NR 3

Warunki przynależności członkowskiej do ICOMOS

Wysokość składek członkowskich ustalonych
przez Zgromadzenie Generalne ICOMOS w Moskwie /w maju
1978 r./ wynosi:

Członkowie indywidualni:	10 dolarów rocznie
Członkowie instytucjonalni:	
- instytucje państwowe	500 dolarów rocznie
- zbiorowości miejskie:	
mniej niż 20.000 mieszk.	50 dolarów rocznie
od 20.000 do 100.000 mieszk.	200 dolarów rocznie
powyżej 100.000 mieszk.	500 dolarów rocznie
Członkowie wspierający min.	500 dolarów rocznie

Składki wpłacane są na konto bankowe ICOMOS Nr 54 128/C
Crédit Lyonnais, Agence G 407, 14, rue Rambuteau,
75003 Paris.

Zasadą stosowaną we wszystkich krajach, w któ-
rych istnieją Komitety Narodowe ICOMOS, jest przyjmowa-
nie na członka organizacji wyłącznie za pośrednictwem
Komitetu Narodowego, który zawiadamia o tym centralę
ICOMOS w Paryżu. Komitety Narodowe skupiają w swym gro-
nie wszystkich członków danego kraju.

Członkowie ICOMOS mają prawo do bezpłatnego:

- otrzymywania biuletynu kwartalnego pod tytułem "Nouvel-
les de l'ICOMOS", publikowanego przez centralę w dwóch
wersjach językowych: angielskiej i francuskiej;
- korzystania z usług Ośrodka Dokumentacji /zob. zał.
nr 4/;

- zwiedzania zabytków i muzeów na podstawie karty członkowskiej /uwaga: sprawa ta dotychczas nie jest jednolicie uregulowana we wszystkich krajach, w których istnieje Komitety Narodowe ICOMOS/.

Warunki w Polsce

W Polsce składki za członków ICOMOS są opłacane przez Polski Komitet Narodowy z subwencji przyznanej mu na jego działalność organizacyjną przez Ministerstwo Kultury i Sztuki, zgodnie z obowiązującymi w naszym kraju przepisami dewizowymi. Polski Komitet Narodowy, którego siedzibą jest Muzeum Narodowe w Warszawie /Al. Jerozolimskie 3/ liczy obecnie 40 członków. Komitet jest podzielony na grupy wyspecjalizowane, zgodnie z zaleceniami Komitetu Wykonawczego ICOMOS, których profil odpowiada specjalizacji Komitetów Międzynarodowych.

Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami, przynależność do organizacji międzynarodowej wymaga zgody resortowego Ministra. Minister Spraw Zagranicznych PRL koordynuje współpracę z wszystkimi organizacjami międzynarodowymi, a Minister Kultury i Sztuki nadzoruje współpracę z organizacjami międzynarodowymi w dziedzinie kultury i sztuki. Z tego tytułu, w jego kompetencji leży współpraca z Międzynarodową Radą ds. Zabytków.

ZAŁĄCZNIK NR 4

Korzystanie z usług Międzynarodowego Ośrodka Dokumentacji Zabytków ICOMOS

W okresie przygotowań do automatyzacji systemu kodowania i badań w Ośrodku Dokumentacji UNESCO-ICOMOS, oferuje on bezpłatnie członkom ICOMOS następujące usługi:

Informacje telefoniczne

Można je uzyskać wykręcając numer 277-35-76 /Paryż, kierunkowy z Polski 8033-1/

Wypożyczanie dokumentów

W porozumieniu z Biblioteką Ośrodka mogą być wypożyczone książki, czasopisma i sprawozdania.

- godziny otwarcia dla członków ICOMOS:

codziennie od 10⁰⁰ do 17⁰⁰

- godziny otwarcia dla publiczności:

codziennie od 14⁰⁰ do 17⁰⁰

Wysyłka /nieodpłatna dla członków ICOMOS/ fotokopii dokumentów znajdujących się w Ośrodku i sygnalizowanych w jego publikacjach.

Wybrane informacje

Ośrodek Dokumentacji może wysyłać raz na miesiąc do członków ICOMOS, na ich prośbę, dane bibliograficzne o dokumentach nadesłanych do Ośrodka, których tematyka wiąże się z działalnością Komitetów Międzynarodowych

ICOMOS lub z działalnością Ośrodka, w zakresie:

- archeologii przemysłowej
- architektury ludowej
- ośrodków miast zabytkowych
- drewna
- cegły suszonej
- kształcenia specjalistów
- systemów inwentaryzowania
- parków i ogrodów zabytkowych
- legislacji dotyczącej ochrony zabytków
- fotogrametrii stosowanej w architekturze
- kamienia
- turystyki kulturalnej.

Badania dokumentacyjne

Dotyczyć mogą dokumentów o sprecyzowanej tematyce opracowanych w Ośrodku. Prośby o dokonanie zestawów bibliografii powinny wskazywać na maksymalnie sprecyzowany temat badań i kierowane na następujący adres:

Centre de Documentation UNESCO-ICOMOS
Madame D. LAPEYRE
75 rue du Temple
75003 Paris France

Lista dokumentów przesłanych do Ośrodka

Będzie ona regularnie publikowana raz na kwartał z podaniem nowych nabytków, jako załącznik do biuletynu "Nouvelles de l'ICOMOS" /począwszy od nr 17/.

Dla uzyskania wszelkich innych informacji należy zwracać się do:

Centre de Documentation UNESCO-ICOMOS
75 rue du Temple
75003 Paris France

/tłumaczenie z "Nouvelles de
l'ICOMOS" nr 16, 1979/

ZAŁĄCZNIK NR 5

Lista spotkań międzynarodowych z udziałem przedstawicieli ICOMOS

1975

21-24 kwietnia, Krems - Austria
Kolokwium w sprawie wpływu zmian socjologicznych na rehabilitację ośrodków miejskich.

1-5 maja, Obertraun - Austria
Konferencja międzynarodowa dotycząca ochrony grot i ich zagospodarowania przestrzennego, zorganizowana przez Międzynarodową Unię Speleologiczną.

19-23 czerwca, Bolonia - Włochy
Kolokwium w sprawie konserwacji kamienia, zorganizowane przez Ośrodek Konserwacji Rzeźby w Bolonii, pod auspicjami ICOMOS i ICCROM.

3-5 lipca, Saint-Maximin - Francja
Międzynarodowe zebranie pod hasłem "Młodzież a zabytki",
zorganizowana przez organizację francuską "Wieilles
Maisons de France" i Radę Europejską.

6-9 września, Champs-sur-Marne - Francja
Międzynarodowe kolokwium w sprawie konserwacji witraży
średniowiecznych, zorganizowane przez francuskie Labo-
ratorium Konserwacji w Champs-sur-Marne, podległe Mini-
sterstwu Kultury i Ministerstwu Komunikacji.

21-26 września, Londyn - Wielka Brytania
Symposium na temat stosowania fotogrametrii w architek-
turze, zorganizowane przez Brytyjskie Towarzystwo Foto-
grametryczne.

24-29 września, Nowy Jork - USA
Międzynarodowa konferencja na temat ochrony środowiska.

29 września-2 października, La Rochelle - Francja
Międzynarodowe kolokwium na temat: "Sposoby działania
produktów i technik stosowanych przy konserwacji ka-
mienia".

2-3 października, Paryż - Francja
Międzynarodowe spotkanie ekspertów ds. konserwacji
kamienia z reprezentantami przemysłu chemicznego.

2-3 października, Kolonia - RFN
Międzynarodowe seminarium p.t. "Inżynieria lądowa
podstawą dla konserwowania zabytków architektury",
zorganizowana przez Europejskie Stowarzyszenie ds.
Cementu.

6-9 października, Schwitzingen - RFN
Międzynarodowe sympozjum w sprawie konserwacji parków
i ogrodów zabytkowych, zorganizowane przez Landeska-
lamt Badenii i Wirtembergii.

13-17 października, Wenecja - Włochy
Zebranie Międzynarodowego Komitetu ds. Konserwacji ICOM,
połączone z zebraniem Grupy Roboczej ds. konserwacji
kamienia.

22-25 października, Amsterdam - Holandia
Kongres zamykający Europejski Rok Dziedzictwa Architek-
tonicznego 1975.

27 października - 6 listopada, Akra - Ghana
Międzynarodowa konferencja UNESCO dotycząca polityki
kulturalnej w Afryce.

1976

9-18 lutego, Warszawa - Polska
Komitet Ekspertów Rządowych, powołanych do opracowania
projektu Zalecenia /Recommandation/, dotyczącego ochro-
ny dzielnic i miast zabytkowych oraz zespołów historycz-
nych i ich roli w życiu współczesnym. Konferencja zosta-
ła zorganizowana przez UNESCO we współdziałaniu z Pol-
skim Komitetem Narodowym ICOMOS oraz z Ministerstwem
Kultury i Sztuki.

29 marca - 3 kwietnia, Wenecja - Włochy
Międzynarodowe spotkanie ekspertów do spraw restytucji
dzieł zagrabionych; konferencja zorganizowana przez
UNESCO.

5-9 kwietnia, Bruksela - Belgia
Konferencja międzynarodowa na temat problemów mieszkal-
nictwa.

25-29 kwietnia, Berlin Zachodni - RFN
Międzynarodowe sympozjum na temat: "Wielkie miasta
europejskie w epoce ich rozbudowy".

26-30 kwietnia, Rzym - Włochy
Międzynarodowe spotkanie ekspertów do spraw kształcenia
specjalistów w dziedzinie konserwacji i restauracji za-
bytków, zorganizowane przez UNESCO i ICCROM.

30 kwietnia, Waszyngton - USA
Międzynarodowe kolokwium na temat "Fontanny i ogrody
epoki Renesansu", zorganizowane przez Amerykańską Funda-
cję Duberton.

19-21 maja, Morges - Szwajcaria
Międzynarodowe spotkanie na temat wdrożenia w życie
Konwencji UNESCO o Ochronie Dziedzictwa Światowego
z 1972 r., zorganizowane przez UNESCO we współdziała-
niu z ICOMOS, UICN, ICCROM.

31 maja - 11 czerwca, Vancouver - Kanada
Międzynarodowa konferencja pod hasłem "Habitat 1976"
/Mieszkalnictwo w roku 1976/, zorganizowana przez
ONZ.

9-13 sierpnia, Helsinki - Finlandia
Międzynarodowa konferencja na temat: "Doświadczenia
dotyczące nowych obiektów mieszkalnych i ich zagospo-
darowania". Konferencja była zorganizowana przez Mię-
dzynarodową Federację ds. Mieszkalnictwa, Urbanistyki
i Zagospodarowania Terytorialnego /FIHUAT/.

6-9 września, Istambuł - Turcja
XV Kongres Międzynarodowej Federacji Architektów ds.
Krajobrazu /IFLA/ na temat: "Ekonomiczne skutki działal-
ności człowieka a wartości zasobów kulturowych w rejonach
wybrzeży morskich".

4 października - 26 listopada, Wenecja - Włochy
Międzynarodowy kurs specjalistyczny na temat konserwa-
cji kamienia; kurs został zorganizowany przez UNESCO
i ICCROM we współdziałaniu z ICOMOS.

15-30 listopada, Nairobi - Kenia
Konferencja Generalna UNESCO oraz I spotkanie reprezen-
tantów Państw - Stron Konwencji o Ochronie Światowego
Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego.

1977

13-16 marca, Kyoto - Japonia
Międzynarodowe kolokwium na temat ochrony krajobrazu
historycznego, zorganizowane przez Japoński Komitet Na-
rodowy ds. UNESCO i Japoński Instytut Architektury Kraj-
obrazu.

28-30 maja, Puy-en-Valey - Francja
Międzynarodowy kongres pod hasłem: "Potrzebni są ludzie
do ochrony zespołów zabytkowych - niebezpieczeństwo gro-
zi historycznym dzielnicom miast", zorganizowany przez
CIVITAS NOSTRA.

23-24 czerwca, Wolburn Abbey - Wielka Brytania
Międzynarodowa konferencja na temat ochrony dziedzictwa
kulturalnego, zorganizowana przez Brytyjskie Biuro
Turystyczne oraz Brytyjskie Towarzystwo Rezydencji

i Domów Zabytkowych.

3-9 lipca, Pont-à-Mousson, Francja

Międzynarodowe spotkanie pod hasłem "Młodzież a ochrona dziedzictwa", zorganizowane przez Francuskie Stowarzyszenie ds. Rezydencji i Domów Zabytkowych.

14-18 września, Rzym - Włochy

Międzynarodowe sympozjum na temat struktury budowli zabytkowych i dopuszczalnych granic interwencji konserwatorskiej, zorganizowane przez ICGROM.

10 października, Tbilisi - ZSRR

Międzynarodowe spotkanie na temat "Wychowanie społeczeństw a środowisko", zorganizowane przez UNESCO.

24-28 listopada, Tokio-Kioto - Japonia

Międzynarodowe sympozjum na temat konserwacji drewna, zorganizowane przez Międzynarodowy Ośrodek Regionalny ds. Konserwacji w Honolulu.

1978

czerwiec, Sztokholm - Szwecja

Międzynarodowa konferencja /III/ na temat zabytków przemysłowych.

5-8 września, Waszyngton - USA

Posiedzenie Komitetu Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego.

21-25 września, Hamburg - RFN

Posiedzenie plenarne "Europa Nostra".

wrzesień, Buenos Aires - Argentyna

Konferencja ONZ na temat współpracy technicznej krajów rozwijających się.

wrzesień, Zeist - Holandia

Konferencja Generalna IBI /Instytut Zamków Historycznych/.

25-27 września, Salvador, Bahia - Brazylia

Światowy Kongres IFLA.

1-8 października, Zagrzeb - Jugosławia

Plenarne posiedzenie Komitetu Międzynarodowego ICOM ds. Konserwacji.

2-6 października, La Rochelle - Francja

Problemy zawilgocenia murów zabytkowych - kolokwium zorganizowane przez Centrum Badań Oceanograficznych.

16-23 października, Ravello - Włochy

Kolokwium zorganizowane przez Radę Europejską na temat kształcenia urbanistów, inżynierów i architektów krajobrazu, wyspecjalizowanych w zakresie konserwacji dziedzictwa architektonicznego.

16-23 października, Meksyk - Meksyk

Kongres Międzynarodowej Unii Architektów /UIA/.

24 listopada, Paryż - Francja

Plenarne posiedzenie reprezentantów państw-sygnatariuszy Konwencji o Ochronie Dziedzictwa Światowego z 1972 r.

listopad, Paryż - Francja

UNESCO zorganizowało kolokwium na temat groźby trzęsie-

nia ziemi. Spotkanie to miało szczególne znaczenie dla tematu prowadzonego przez Międzynarodowy Komitet ICOMOS ds. Sejsmologii. Zalecono dalsze zbieranie materiałów dotyczących zniszczeń spowodowanych w substancji zabytkowej na skutek trzęsienia ziemi. Studia te, patronowane przez UNESCO, mają służyć wypracowaniu metod zabezpieczania zagrożonych zabytków. Postanowiono zorganizować w 1979 r. spotkanie wielodyscyplinarne z udziałem archeologów, archiwistów, geologów itp., dla oceny ryzyka zagrażającego zabytkom i metod ich ratowania. Postanowiono też zorganizować kurs szkoleniowy w jednym z krajów Ameryki Środkowej, mający za zadania kształcenie specjalistów w tym przedmiocie.

listopad, Paryż - Francja

Konferencja Generalna UNESCO; na konferencji uchwalone zostały nowe kampanie na rzecz ratowania zabytków i ich zespołów, w szczególności w Peru, na Haiti, na Malcie, w Senegalu, w Wietnamie i w Ameryce Południowej.

1979

styczeń-luty, Boulogne sur Seine - Francja

Kurs szkoleniowy dla specjalistów w dziedzinie konserwacji kamienia, zorganizowany przez Centrum Badań i Studiów Oceanograficznych, we współpracy ze specjalistami-wykładowcami z ICOMOS.

marzec, Meksyk - Meksyk

Seminarium na temat ochrony architektury ludowej oraz systemów inwentaryzowania zabytków budownictwa ludowego, zorganizowane przez Meksykański Instytut Sztuk Pięknych z udziałem specjalistów z ICOMOS.

2-7 kwietnia, Bristol - Wielka Brytania

Seminarium szkoleniowe na temat wychowawczej roli muzeów i zabytków zorganizowane dla wykładowców - urbanistów i konserwatorów - przez Angielskie Ministerstwo Ochrony Środowiska i Wychowania.

24 kwietnia, Rzym - Włochy

Zgromadzenie Ogólne ICCROM.

14-20 maja, Göteborg - Szwecja

Kongres i wystawa pod hasłem "Mieszkalnictwo i urbanistyka w roku 1980", zorganizowane przez FIHUAT.

18-22 czerwca, Paryż - Francja

Plenarne posiedzenia Komitetów Doradczego i Wykonawczego ICOM z udziałem przedstawicieli ICOMOS.